B I B L I O T H E C A

SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM

T E V B N E R I A N A

P. OVIDIVS NASO

CARMINA AMATORIA

AMORES
MEDICAMINA FACIEI FEMINEAE
ARS AMATORIA
REMEDIA AMORIS

EDIDIT

ANTONIO RAMÍREZ DE VERGER

EDITIO ALTERA

MONACHII ET LIPSIAE
IN AEDIBVS K. G. SAUR MMVI

Bibliographic information published by Die Deutsche Bibliothek

Die Deutsche Bibliothek lists this publication in the
Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data is available
in the Internet at **http://dnb.ddb.de.**

Printed in Germany

Gedruckt auf alterungsbeständigem Papier.
Gesamtherstellung: Druckhaus „Thomas Müntzer" GmbH, 99947 Bad Langensalza

ISBN 13: 978-3-598-71844-1
ISBN 10: 3-598-71844-6

Antonio et Xaviero
filiis dulcissimis

PRAEFATIO

Codices omnes qui Ovidii carmina amatoria exceptis Epistulis continent sunt amplius numero trecenti, quorum tabulam infra inuenies apud codicum indicem. hi codices in duo genera diuidi solent. priori adnumerantur codices antiquiores. alterius generis sunt omnes qui recentiores nominantur. ex numero codicum antiquiorum, quos omnes uel in bibliothecis uel in imaginibus phototypicis uel in imaginibus lucis ope depictis ego ipse legi, sunt autem hi, in quibus haec editio praecipue nititur:

E Etonensis 150 (Bl.6.5.), membr., saec. XI scriptura Beneuentana exaratus. continet inter alia Remedia amoris. uide Tafel, 5-7; Boas, 44-6; Kenney 1962, 2; Lenz 1965, XVIII-XIX; Dörrie, 13-4; Munk Olsen 1985, 132-3; Moya, LXVII; Kenney 1995, V-VI; Ramírez de Verger-Socas 1998, XC.

L Londiniensis, Bibl. Brit. Add. 14086, membr., circa a. 1100 scriptus. Artem amatoriam continet. uide Boutemy 1936, 271-3 et 1937, 92-102; Kenney 1962, 3; Munk Olsen 1985, 144; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLIII-CLIV; Kenney 1995, VII.

M Florentinus, Bibl. Laur. Martianus 223, membr., saec. XI exaratus. libellus lectu difficillimus Medicamina inter alia continet. uide Kunz, 6-8; Owen 1889, XXI-XXV; Munari 1957, 57, n° 177; Luck 1967, 23; Tarrant 1983, 275; Munk Olsen 1985, 135; Hall 1995, XI; Rivero 1998, XLV-XLVI.

O Oxoniensis, Bodleianus Auct. F.IV 32, membr., saec. IX in Wallia exaratus. continet Artis amatoriae librum primum. notus est Heinsio, apud quem modo Bodleianus modo fragmentum Oxoniense uocatur. codex ad philologiam Celticam

non pauci momenti est, quandoquidem quasdam glossas ueteri Walliae dialecto modo inter lineas modo in margine conscriptas habet. uide Ellis 1880, 425-32; Chatelain II, XCIII; Tafel, 7-8; Hunt, XII-XIII; Kenney 1962, 2; Boese 1962, 169; Lenz 1969, X; Bodden, 8-42, 198-246; Tarrant 1983, 261; Munk Olsen 1985, 153-4; Kenney 1995, V.

P Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8242, Puteaneus, membr., saec. IX 3/4 exaratus. hic est Heinsii optimus Puteaneus. compluribus foliis amissis mutilus continet Amores 1,2,51-3,12,26 et 3,14,3-3,15,8. uide Merkel, III-IV; Chatelain II, XCI; Tafel, 5; Bornecque 1926, 18-31; Munari 1948, 115-36; Kenney 1962, 1; Boese 1962, 168; Munari 1970, XXXII-XXXIII, n. 54; Tarrant 1983, 268-9; Munk Olsen 1985, 158; McKie 1986, 219-20; Roncaioli, 205-41; Kenney 1995, V, XIV.

P2 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8460 (Puteaneus), membr., saec. XII exaratus. hic est Heinsii optimus vel praestantissimus Puteaneus. inter alia continet Remedia amoris. uide Boas, 42; Lenz 1957, 1-30; Pellegrin 1957, 177; Kenney 1958, 172-4; Kenney 1962, 2-3; Lenz 1965, XLI; Munk Olsen 1985, 158-9; Kenney 1995, V-VII.

R Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7311, Regius, membr., saec. IX/X in Gallia scriptus. continet Artem amatoriam, Remedia amoris, Amores 1,1,1-1,2,50. hic est Heinsii Regius. uide Merkel, IV-V; Chatelain II, XCIII; Tafel, 4-5; Bornecque 1926, 17-8; Munari 1948, 113-5; Kenney 1962, 2; Boese 1962, 168-9; Lenz 1965, XII-XX; 1969, VIII-X; Munari 1970, XXXII, n. 50; Reeve 1974, 145; Munk Olsen 1985, 156; McKie 1986, 219-21; Kenney 1995, V, XIV.

S Sangallensis, Bibl. Cap. 864, membr., saec. XI in Germania exaratus. continet inter alia Amores 1,1,1-1,6,45 et 1,8,75-3,9,10. uide Merkel, V; Chatelain II, XCI; Tafel, 8; Bornecque 1927, 354-61; Lenz 1936, 633-56; Munari 1957, 60-1, n. 309; Kenney 1962, 2; Munari 1970, XXXIII, n. 60; Tarrant 1983, 260; Munk Olsen 1985, 163; Coulson 1994, 11; Kenney 1995, V-VI, XIV.

S2 Sangallensis, Bibl. Cap. 821, membr., saec. XI scriptus. continet Artem amatoriam 1,1-230. uide Schenkl 1863, 150-1; Tafel, 8; Kenney 1962, 2; Munk Olsen 1985, 162-3; Kenney 1995, V-VII.

Y Berolinensis, Hamiltonensis (olim Hamiltonianus) 471, saec. XII et XIII-XIV in Italia exaratus. continet Artem amatoriam (om. 2,113-258), Remedia amoris, Amores. uide Munari 1965; Lenz 1965, 87-8; Kenney 1966, 267-71; Perl 1966, 268-76; Verdière 1968, 85-90; Lenz 1969, X-XIII; Munk Olsen 1985, 127; Ramírez de Verger-Socas 1991, XLII; Kenney 1995, XIII.

Ex praestantioribus codicibus recentioribus, quos uiri docti accurate descripserunt, multi sunt digni qui aliquotiens memorentur, sed non qui perpetuo laudentur. quos igitur a me ipso lectos adhibui, hi sunt:

A Antuerpiensis, Plant. lat. D. 68, membr., saec. XIII exaratus. hic est Heinsii codex alter Moreti. continet Amores 3,5, Medicamina, Remedia amoris, Artem amatoriam, Amores. uide Ellis 1890; Peeters 1939, 352; Lenz 1953, 79; Wormell, 47; La Penna, CVIII; Kenney 1962, 5; Boese 1962, 168-70; Munari 1970, XXVI, n. 4; Ramírez de Verger-Socas 1998, XCIV; Rivero 1998, XLVII.

B2 Bernensis, Bibl. Munic. 478, membr., saec. XII-XIII scriptus. continet Remedia amoris, Artem amatoriam, Amores. hic liber ex bibliotheca furto abductus nuper est restitutus imaginum gratia lucis ope depictarum. uide Lenz 1953, 102 et 118; Kenney 1962, 3; Lenz 1965, XXXVIII; Luck 1967, 21; Munari 1970, XXVI, n. 6; Dörrie, 13; Alton-Wormell-Courtney 1977, 40, n. 11; Ramírez de Verger-Socas 1998, XCI.

B3 Bernensis, Bibl. Munic. 505, membr., saec. XIII exaratus. continet inter alia Artem amatoriam, Amores 2,15 (Anulus), Amores 3,5,1-18. uide Lenz 1955, 62-3; Kenney 1962, 3; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLIV.

Be Berolinensis, Diez. B. Santen. 1, membr., saec. XIII in Italia exaratus. huius codicis posterior pars continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris, Am. 3,5, Medicamina. uide Kunz, 14-5; Owen 1899, XVI-XVII; Munari 1957, 14, n. 40; Lenz 1962, 303; Luck 1967, 21; Munari 1970, XXVII, n. 8; Dörrie, 13; Tarrant 1983, 275; Coulson 1994, 4; Hall 1995, X; Rivero 1998, XLVII.

Be2 Berolinensis Latinus 210 (olim Phillippicus. 1796), membr., saec. XIII. continet Amores, Am. 3,5, Medicamina, Artem amatoriam (1,1-2,162). uide Rose 1893, 447-9; La Penna, LXXXIX; Munari 1970, XXVII, n. 7; Tarrant 1983, 276; Rivero 1998, XLIX.

C Cantabrigiensis, Gonville et Caius College 202 (C.M.A. 1054), membr., saec. XIII exaratus. hic liber est Heinsii Cantabrigiensis. continet inter alia Remedia amoris. uide Boas, 42; Lenz 1953, 75; Munari 1957, 18, n. 66; Kenney 1962, 3; Boese 1962, 165; Hexter 1986, 19; Coulson 1994, 5.

C2 Cantabrigiensis, Coll. Trin. 609 (R.3.29), membr., saec. XIII exaratus. inter alia continet Remedia amoris. uide Kenney 1962, 3.

Ca Romanus, Bibl. Casanatensis A IV.8, membr. saec. XII-XIII exaratus. continet Artis amatoriae librum primum. uide Lenz 1969, XVII.

D Diuionensis, Bibl. Ciu. 497, membr., saec. XIII exaratus. continet Amores, Remedia amoris, Artem amatoriam. hic est Heinsii liber Iureti. uide Boas, 28-9; Munari 1957, 19-20, n. 74; La Penna, XCV-XCVI; Lenz 1959, 169-74; Kenney 1962, 3-4; Munari 1970, XXVII, n. 13; Dörrie, 13; Reeve 1974, 154, 162; Alton-Wormell-Courtney 1977, 42, n. 26; Tarrant 1983, 260; Jeudy-Riou 1989, 503-10; Coulson 1994, 5; Kenney 1995, VII; Ramírez de Verger-Socas 1998, XCI-XCII.

E2 Etonensis 91 (Bk. 6. 18), membr., saec. XIII exaratus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris, Amores 3,5. hic liber est Heinsii Iunianus. uide Owen 1889,

XXVIII-XIX; Lenz 1953, 76-7; 1956, 85-6; Munari 1957, 22-3, n. 91; Kenney 1962, 4; Boese 1962, 164-5; Luck 1967, 22; Munari 1970, XXVII, n. 15; Dörrie, 14; Alton-Wormell-Courtney 1977, 43, n. 29; Hexter 1986, 234; Coulson 1994, 5.

Ed Edinburgensis, Bibl. Nat. Adv. Ms. 18.2.9, membr., a. 1448-9 exaratus. hic liber est Heinsii Arundelianus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris. uide Cunningham 1973, 67-9; Reeve 1974, 138-9; Cunningham 1976, 287; Kenney 1995, XIII.

F Francofurtanus, Bibl. Civ. et Univ. Ms. Barth 110, membr., saec. XIII exaratus. hic liber, qui erat A. Naugerii, est Burmanni Francofurtanus. continet Artem amatoriam, Remedia amoris, Amores, De somnio (Amores, 3,5, saec. XIV-XV). uide Munari 1957, 23 et 74, n. 95; La Penna, CI-CII; Lenz 1962, 304; Kenney 1962, 4; Munari 1970, XXVIII, n. 17; Dörrie, 14; Alton-Wormell-Courtney 1977, 45, n. 52; Munk Olsen 1985, 137; Coulson 1994, 5; Ramírez de Verger-Socas 1998, XCII.

G Gothanus, Bibl. Ciu. II 120, membr., saec. XIII exaratus. continet Medicamina, Amores 3,5. uide Kunz, 13-4; Lenz 1965, 83; Dörrie, 14; Tarrant 1983, 276; Rivero 1998, XLVIII.

L2 Londiniensis Bibl. Brit. Add. 49368 (olim Holkhamicus 322 bibliothecae Comitis Leycestriae), membr., saec. XIII exaratus. continet Artem amatoriam, Remedia amoris, Amores. uide Owen 1889, XX; Kenney 1962, 4; Munari 1970, XXVIII, n. 21; Alton-Wormell-Courtney 1977, 48, n. 77.

L3 Londiniensis, Mus. Brit. Add. 11975, membr., saec. XIII exaratus. continet Amores. uide Munari 1970, XXX, n. 29; Reeve 1974, 142.

L4 Londiniensis, Bibl. Brit. Add. 21169, membr., saec. XIII. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris. uide Owen 1889, XXVIII; Kenney 1962, 3; Munari 1970, XXX, n. 30; Alton-Wormell-Courtney 1977, 48, n. 74.

Ld Leidensis, Bibl. Univ., Periz. Q. 16, chart., saec. XIII scriptus. hic est Heinsii Commelinianus. continet Artem amatoriam, Medicamina. uide Kunz, 10, 30; Boese 1962, 164-5; Kenney 1962, 4; Reeve 1974, 145; Tarrant 1983, 276.

Ld2 Leidensis, Bibl. Univ., Periz. Q. 7, Bibl. Univ., saec. XV scriptus. continet Medicamina. uide Kunz, 10, 30; Lenz 1965, 84; Tarrant 1983, 276; Kenney 1995, 111; Rivero 1998, LIII.

Le Lentiensis, Bibl. Ciu. 329, membr., saec. XII-XIII exaratus. continet Amores, Remedia amoris. uide Kenney 1962, 5; Lenz 1965, XXXIX; Munari 1970, XXIX, n. 27; Kenney 1995, VII.

Li Lipsiensis, Bibl. Civ. (quondam Senat.) 44 (Rep. I/7), membr., saec. XIII exaratus. hic liber est Jahnii Senatorius. continet Remedia amoris, Amores (om. 2,5,44-10,28). uide Naumann, 16; Munari 1948, 141; 1957, 33-4, n. 149; Kenney 1962, 5: Munari 1970, XXIX, n. 28.

Mo Monacensis, 14809 (Em.g.10), membr., saec. XII ex. scriptus. continet Remedia amoris. uide Kenney 1962, 4; Lenz 1965, XL.

N Neapolitanus, Bibl. Nat. IV. F. 13 (Bibl. Borb. 261), membr., saec. XII-XIII exaratus. hic liber est Heinsii Neapolitanus. continet Artem amatoriam, Amores, Medicamina, Amores 3,5. uide Kunz, 10-1; Munari 1948, 138; 1949, 163-4; Lenz 1953, 79; Kenney 1962, 4; Munari 1970, XXXI, n. 40; Rivero 1998, XLVIII.

N2 Neapolitanus, Bibl. Nat. IV. F. 12 (Bibl. Borb. 260), membr., a. 1385-6 scriptus. continet Remedia amoris, Medicamina. uide Kunz, 11-2; La Penna, XCV; Lenz 1965, XL; Rivero 1998, LI.

O2 Oxoniensis, Bibl. Bodl. Dorvillianus 170 (S.C. 17048), ca. a. 1200 scriptus. continet Artem amatoriam. uide Kenney 1962, 4; Munk Olsen 1985, 154.

O3 Oxoniensis, Bibl. Bodl. Rawl. G. 109-II, ca. a. 1200 scriptus. inter alia continet Remedia amoris. uide Kenney 1962, 4; Munk Olsen 1985, 154-5.

O4 Oxoniensis, Bodl. Canon. Class. lat. 1, membr., saec. XIII scriptus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris. uide Owen 1989, XXV; Munari 1957, 46, n. 221; 1970, XXXI, n. 44; Kenney 1962, 4; Alton-Wormell-Courtney 1977, 54, n. 111; Coulson 1994, 9.

O5 Oxoniensis, Bodl. Canon. class. lat. 15, membr., ca. 1470-1480 scriptus. hic est Heinsii Farnesianus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris. uide Munari 1949, 163; Lenz 1953, 76; Munari 1970, XXXI, n. 46.

O6 Oxoniensis, Bodl. Canon. class. lat. 18, saec. XV scriptus. continet Artem amatoriam, Remedia amoris. uide Kenney 1962, 4; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLVI.

P3 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7993, membr., saec. XII-XIII exaratus. Artem amatoriam, Remedia amoris, Amores (desiderantur vv. 2,14,1-3,8,66) complectitur. hic liber est Heinsii alter uel tertius Regius. uide Owen 1889, XXXIII; Munari 1957, 49, n. 238; La Penna, XCI-XCIII; Wormell, 45-7; Kenney 1962, 4; Boese 1962, 168-70; Munari 1970, XXXII, n. 51; Coulson 1994, 9; Ramírez de Verger-Socas 1998, XCIII.

P4 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7994, membr., saec. XIII exaratus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris, Medicamina, Amores 3,5. hic est Heinsii Mentelianus prior. uide Kunz, 89-90; Munari 1948, 161-2; Lenz 1953, 78; La Penna, LXX-LXXI; Kenney 1962, 4; Munari 1970, XXXII, n. 52; Dörrie, 15; Tarrant 1983, 276; Kenney 1995, VIII; Ramírez de Verger-Socas 1998, XCLIII-XCIV; Rivero 1998, XLVIII-XLIX.

P5 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7997, membr., ca. 1470-1480 a Bartholomaeo Sanuito scriptus. hic liber est Heinsii Sarrauianus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia

amoris. uide Lenz 1953, 70, 88; La Penna, CXLI; Kenney 1958, 134 et 1962, 4; Boese 1962, 168-70; Munari 1970, XXXII, n. 53; Dörrie, 15; Reeve 1976, 85, 89; Ramírez de Verger-Socas 1998, XCLIV.

P6 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8245, membr., saec. XIII exaratus. hic est Heinsii Puteaneus alter. continet Amores, Remedia amoris. uide Munari 1950, 162; Lenz 1953, 80-1; Wormell, 46-7; Boese 1962, 169; Munari 1970, XXXIII, n. 55.

P7 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8430, membr., s. XIII exaratus. hic liber est Heinsii Mentelianus alter uel Mentelianus. continet Artem amatoriam, Amores. uide Munari 1950, 162; Lenz 1953, 78; Kenney 1962, 5; Munari 1970, XXXIII, n. 56; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLVII.

Pe Perpinianensis 19 (anc. 10), membr., saec. XIII exaratus. continet Artem amatoriam, Remedia amoris, Amores. uide Kenney 1962, 5; Munari 1970, XXXIII, n. 57; Ramírez de Verger-Socas 1995, XCV.

Ri Florentinus, Riccardianus 489, membr., saec. XIII exaratus. continet Amores 3,5, Artem amatoriam, Medicamina. uide Kunz, 12-3; Lenz 1962, 309; Kenney 1962, 5; Dörrie, 15; Alton-Wormell-Courtney 1977, 45, n. 47; Tarrant 1983, 276; Rivero 1998, XLIX.

St Storringtonensis (olim Cheltenhamensis 6912), membr., saec. XIII (c. 1250) exaratus. continet Medicamina. uide Kunz, 9-10; Munari 1957, 57, n. 286; Rivero 1998, XLVII-XLVIII.

T Turonensis 879, membr., circa a. 1200 in Gallia scriptus. continet omnia Ouidii carmina praeter Medicamina. uide Owen 1889, XXVI-XXVII; Lenz 1955, 63-4; La Penna, C; Munari 1957, 64, n. 330; Kenney 1962, 5; Tarrant 1983, 264-5; Munk Olsen 1985, 165; Coulson 1994, 11; Hall 1995, X; Ramírez de Verger-Socas 1998, XCIV.

V Vaticanus, Bibl. Apost. Barberinianus lat. 26, membr., saec. XIII exaratus. hic liber est Heinsii Barberinianus. con-

tinet Amores 1,1,1-1,2,20; 1,3,25-1,8,96; 1,9,39-3,15,20. uide Knoche, 524-9; Munari 1948, 139-40; 1950, 164; Lenz 1953, 75; Kenney 1962, 5; Munari 1970, XXXIV, n. 66; Dörrie, 16; Pellegrin-Fohlen-Jeudy-Riou-Marucchi 1975, 74-6; Buonocore 1994, 66-7, n. 5.

V2 Vaticanus, Bibl. Apost. Palatinus lat. 1655, chart. et membr., saec. XIII exaratus. hic est Heinsii Palatinus secundus vel alter Palatinus vel Palatinus. continet Amores. uide Munari 1948, 140-1; Lenz 1953, 79; Munari 1970, XXXV, n. 71; Fohlen-Jeudy-Riou 1982, 308-11; Buonocore 1994, 120-1, n. 117.

V3 Vaticanus, Bibl. Apost. Chisianus H. VI. 205, membr., saec. XIV exaratus. continet Amores (om. 3,5), Amores 2,15, 3,5, Medicamina, Artem Amatoriam 2,522-3,812, Remedia amoris. uide Knoche, 524-9; Munari 1970, XXXIV, n. 68; Pellegrin-Fohlen-Jeudy-Riou-Marucchi 1975, 351-2; Buonocore 1994, 85-6, n. 47; Rivero 1998, XLIX-LI.

Ve Vetustus Politiani, cuius collatio extat in editionis Parmensis a. 1477 exemplari (nunc in Bibl. Bodl.: Auct. P.2.2).

In Hispania asseruantur codices aliquot recentiores, quos ego saepe laudaui. hos codices notaui his siglis:

Co Hispalensis, Bibl. Capit. Colombina 7.1.21, saec. XV scriptus. continet Amores. uide Rubio 1984, 487-8, n. 584; Ramírez de Verger-Socas 1991, XLVI; Arcaz 1992, 189-99; 1996, 52-3.

Es Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, P.II.10, a. 1388 scriptus. continet Artem amatoriam. uide Antolín III, 298-9; Ruggieri, 314-6; Rubio 1984, 176, n. 217; Arcaz 1992, 135-54; 1996, 48-9.

Es2 Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, e.III.14, a. 1456-1487 scriptus. continet Artem amatoriam. uide Antolín II, 74-5; Rubio 1984, 79-80, n. 70; Arcaz 1992, 91-115; 1996, 46-7; 2001, 137-41.

Es3 Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, g.III.26, membr., saec. XV scriptus. continet Artem amatoriam, Remedia amoris, Amores. uide Antolín II, 279; Munari 1970, XXVII, n. 14; Rubio 1984, 108-9, n. 116; Arcaz 1992, 115-34; 1993, 125-32; 1996, 47-8.

Ma Matritensis, Bibl. Nat. Ms. Res. 206 (Vitr. 8-3, Res. 4a 3. M. 23), membr., saec. XV scriptus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris, Medicamina, De somno (am. 3,5 apud ff. 313^{r-v}). uide Munari 1970, XXX, n. 37a; Pellegrin 1953, 17; Alton-Wormell-Courtney 1977, 49; Rubio 1984, 394-5, n. 479; Moya, LXIX-LX; Arcaz 1992, 157-65; 1996, 49-50; Rivero 1998, LIV-LVI.

Sg Segouiensis, Bibl. Capit. B-286, membr. et chart., saec. XIV scriptus. continet Remedia amoris. uide Rubio 1984, 470-1, n. 558; Arcaz 1992, 200-13; 1996, 53-4.

To Toletanus, Bibl. Capit. 102-11, membr., saec. XIII exaratus. continet Remedia amoris. uide Rubio-González Rolán 1977, 70-3; Rubio 1984, 540-1, n. 665; Arcaz 1992, 173-80; 1996, 51.

To2 Toletanus, Bibl. Capit. 102-14, chart., saec. XV scriptus. continet Artem amatoriam 1,1-3,457. uide Octavio de Toledo, 143; Pellegrin 1953, 22; Rubio 1984, 542, n. 667; Arcaz 1992, 180-9; 1996, 51-2.

Antiquioris memoriae excerpta et florilegia et fragmenta saec. IX-XIV quae ad textum illustrandum usui sunt, siquid ad carmina amatoria contribuerent, notaui. ea codicum fragmenta his siglis inuenies:

a Atrebaticus 64 (olim 65), membr., saec. XIV. praebet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris (excerpta). uide Gagnér, 39; Hamacher, 30; La Penna, CXI; Lenz 1965, XLIII-XLIV; Rackley 1986.

B Bernensis, Bibl. Munic. 519, membr., saec. XI exaratus. continet Artem amatoriam 3,617-812, Amores 3,5 (Somni-

um). uide Kenney 1962, 3; Munk Olsen 1985, 128-9; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLIV.

ba Bambergensis, Class. 30 (M.V.18)-III, membr., saec. IX-X exaratus. exhibet Artis amatoriae excerpta. uide Tafel, 9-11; Kenney 1962, 6; Munk Olsen 1985, 127; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLXIII; Munk Olsen 1997, 62.

be Berolinensis, Diez. B. Santen. 60, membr., saec. XIII ex. scriptus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris (excerpta). uide Gagnér, 38; Lenz 1965, XXIV; Hamacher, 35-8; Burton, 57-60; Guarino 1999, 20.

be2 Berolinensis, Phillip. 1827, membr., saec. XIII exaratus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris (excerpta). uide La Penna, CXII; Lenz 1965, XXIV; Burton, 60-2.

d Dresdensis, Bibl. Ref. A. 167-I, saec. XII exaratus. continet Amores 3,5. uide Manitius 1901, 318-20; Kenney 1962, 5; Ramírez de Verger-Socas 1991, XLVII.

dr Dertusensis, Bibl. Capit. 195, membr., saec. XII uel XIV exaratus. continet Amores 3,5. uide Bayerri 1962, 349-53; Rubio 1984, 553, n. 678; Munk Olsen 1985, 164-5; Arcaz 1992, 214-6; 1996, 54.

e Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, Q.I.14, membr., saec. XIV in. scriptus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris (excerpta). uide Antolín III, 363-5; Kenney 1962, 5; Gagnér, 37-8; Hamacher, 35; Kenney 1962, 5; Burton, 52-3, 248-55; Rubio 1984, 186-8, n. 228; Moya, LXXII-LXXIII; Rackley 1986, 99-104; Ramírez de Verger-Socas 1991, XLIX; Kenney 1995, IX.

L5 Londiniensis, Mus. Brit. Add. 34749 (olim Phillippicus 1056), saec. XIII exaratus. continet Artem amatoriam 1,1-95. uide Kenney 1962, 3; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLIV.

li Lipsiensis, Bibl. Civ. (quondam Senat.) 48 (Rep. I/74), membr., saec. IX-X. hic codex miscellaneus in Gallia descriptus continet Amores 3,5. uide Naumann, 16-7; Haupt I, 286-302;

Tafel, 8; Lenz 1936, 656-7; Munari 1957, 34, n. 151; Kenney 1962, 5; Anderson, VI; Munk Olsen 1980, 130-1; Reeve 1983, 241; Tarrant, 261, n. 11; Munk Olsen 1985, 142-3; Coulson 1994, 7; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLXIII-CLXIV.

m Florentinus, Bibl. Laur. pl. 66, 40, membr., saec. IX exaratus. continet Artem amatoriam 1,1-6. uide Kenney 1962, 6; Munk Olsen 1985, 134; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLXIII.

Ma[1] Matritensis, Bibl. Nat. Ms. Res. 206 (Vitr. 8-3, Res. 4a 3. M. 23), membr., saec. XV. continet Somnium (Amores 3,5) apud ff. 313^{r-v}. uide supra apud eundem codicem.

mo Monacensis, 29208-21 (olim Clm 29007g, Tegernseensis), membr., saec. XII in Germania exaratus. hic liber a nonnullis fragmentum Emmeramense uel Tegernseense uocatur. continet Remedia amoris 319-539. uide Lenz 1938, 394-404; Munari 1957 n. 321, 62; Kenney 1962, 6; Anderson, XVIII; Coulson 1994, 11; Hauke, 21.

mo2 Monacensis, Clm 29110a, saec. XIII exaratus. continet Artem amatoriam, Remedia amoris (excerpta). uide Lenz 1938, 404-10; 1965, XXIII-XXIV; Burton, 73-4.

o Oxoniensis, Bibl. Bodl. Rawl. Q. D. 19 (S.C. 16044), saec. XIII exaratus. continet Artis amatoriae libri primi fragmenta. uide Kenney 1962, 6; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLXIII.

p Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7647 (Colbertinus, olim Thuaneus) saec. XII ex. scriptus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris (excerpta). uide Gagnér, 36; Munari 1957, 49, n. 237; La Penna, CXI; Kenney 1962, 5; Hamacher 1975, 29-30; Munk Olsen 1979, 77-82; Burton 1983, 46-9, 248-55; Rackley 1986; 1992, 125-35; Coulson 1994, 9.

p2 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8069 (Thuaneus), membr., saec. X-XI exaratus. continet Artem amatoriam 3,65-6, 73-4 (= Anth. Lat. 269 Riese), Amores 3,11,35-6, Remedia amoris (excerpta). uide Owen 1889, LXIV; Tafel, 11-2; Kenney

1962, 6; Lenz 1965, XXII-XXIII; Munk Olsen 1979, 92-4; 1985, 157-8; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLXIII.

p3 Parisinus, Bib. Nat. lat. 8207, membr., saec. XIII exaratus. continet Amores 3,5. uide Kenney 1995, 4.

p4 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 9344, membr., saec. XI exaratus. continet Amores 3,5. uide Tafel, 9; Bornecque 1926, 31; Lenz 1938, 38-9; Kenney 1962, 5.

p5 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 15155, membr., saec. XIII exaratus. continet Amores, Medicamina, Artem amatoriam, Remedia amoris (excerpta). uide Tafel, 47; Kenney 1962, 6; Burton, 79-87; Rivero 1998, LVII.

p6 Parisinus, Bibl. Nat. lat. 17903 (olim Nostradamensis 188), membr., saec. XIII exaratus. continet Amores, Artem amatoriam, Remedia amoris (excerpta). uide Gagnér, 36-7; Munari 1957, 55, n. 274; La Penna, CXI; Kenney 1962, 5; Hamacher, 27-8; Burton, 49-52; Rackley 1986, 71-112; 1992, 125-35; Coulson 1994, 10.

to Toletanus, Bibl. Capit. 102-10, membr., saec. XV scriptus. continet Amores 3,5. uide Rubio 1984, 540, n. 664; Arcaz 1992, 166-73; 1994, 199-204; 1996, 50-1.

tr fragmentum Treuirense, membr., saec. XII-XIII exaratum. continet Amores 3,3,12-48; 4,1-48; 6,1-10. uide Ehwald 1892, 4-11; Luck 1967, 24; Hall 1995, XI; Ramírez de Verger-Baeza 1995; Navarro-Baeza 1999.

De Ouidianis excerptis (i. e. de Salmasianis excerptis, Puteani excerptis, Scaligeri excerptis et Dousae excerptis) disputauit M. D. Reeve, cuius duae disceptationes maxima laude dignae sunt[1]. Ea excerpta ab Heinsio laudata hic illic citaui.

---

[1] Heinsius's manuscripts of Ovid, RhM 117, 1974, 133-66; Heinsius's manuscripts of Ovid: a supplement, RhM 119, 1976, 65-78.

Excerpta ex interpretatione Graeca circa annum 1300 a Maximo Planude confecta asseruantur praecipue in codice Neapolitano, cod. Graec. II C 32[2], quem huic editioni nonnullis locis adhibui:

Plan. Neapolitanus, cod. Graecus II C 32, ca. a. 1400 exaratus. Artis amatoriae, Amorum, Remediorum amoris excerpta Graeca, quae interpretatio Graeca pseudo-Planudea nominatur, amplectitur. uide Kenney 1963, 213-27; Easterling-Kenney 1965; Besana 1967, 91-113; Ramírez de Verger-Socas 1991, XLVII-XLVIII; Kenney 1995, X.

De textus traditione fusissime disputauerunt Kunz (1881), Tafel (1910), Munari (1970), Kenney (1962), Luck (1969), summatim Tarrant (1983), McKie (1986). quandoquidem eis maxima ex parte consentio, nihil plura sunt quae mihi sint addenda. nolo hic enim repetere quae tot uiri docti magna cum diligentia disputauerunt. hic et nunc in memoriam denuo redigendum est, ut in carminibus amatoriis Ouidianis edendis ueritatem semper et ubique ratio et res ipsa, non codicum auctoritas diluceat. immo enimuero in traditione large contaminata nihil stemmata faciunt, sicut apud Lucani editionem Shackleton Bailey, uir doctissimus atque inter Latinitatis studiosos celeberrimus, admonuit. quae cum ita sint, ratio eclectica textus constituendi mihi certa esse sola uidetur.

De praecedentibus editoribus in his carminibus elucidandis laudes merentur A. Naugerius (in Aldina altera a. 1515-1516[3]), D. Heinsius (1629), P. Burmannus (1727), R. Merkel (1852, 1881), A. Kunz (1881), G. M. Edwards (1894), G. Némethy (1907, 1921), R. Ehwald, F. W. Lenz (1960, 1965, 1969), F. Munari (1970⁵), G. P. Goold (1977, 1979), J. C. McKeown (1987), E. J. Kenney (1995), L. Rivero (1998). quantum de-

---

[2] Cf. etiam Parisinus Suppl. Gr. 1194, cuius descriptionem in codicum tabula inuenies.

[3] Lege G. Luck, Ovid, Naugerius and We, or: How to create a text, Exemplaria 6, 2002, 1-40.

beam his doctissimis uiris, qui per tot annos tam diligenter laborauerunt, ut carminum amatoriorum textum accurate constituerent, non, mihi si linguae centum sint, dicere possim. uerum enimuero omnes antecessores et successores superauit Nicolaus Heinsius (1620-1681)[4], uerus poetae Sulmonensis sospitator, qui feliciter Ouidi carmina amatoria edidit Amstelodami a. 1661. nam semper et ubique eius correctiones et coniecturas laudaui. neque dubitaui quin bonas emendationes uirorum doctorum receperim, ubi codicum testimonia parum ualeant ad textum sanandum. ideo semper in manibus habui editiones antiquiores[5] et recentiores.

Gratias quam maximas publice agam eis uiris et feminis doctis qui in hoc labore conficiendo me benignissime adiuuerunt, praecipue J. A. Estévez, J. Fernández, I. García Pinilla, P. Garrido, G. Laguna, L. Rivero, A. P. Vega, F. Socas. Georgius Luck, sapientissimus uir et dulcissimus amicus, tanta in me cumulauit consilia tamque rectas exhortationes, ut gratias ei dignas uerbis uix exprimere possim.

'Fruere interim, lector beneuole, hisce uigiliis et, sicubi lapsus esse deprehendar, quod non raro euenisse mihi in summa festinatione sum certus, errores nostros ita carpe atque emenda, ut ne quod imbecillitati humanae conuicium facias aut obliuiscaris te quoque mortalem esse ac proinde erroribus obnoxium'. sic Nicolaus Heinsius, cuius in uerba magistri iuro. uale, amice lector, et mihi faue.

Dabam Onubae,
mense Septembri a. 2002

A. Ramírez de Verger
rdverger@uhu.es

---

[4] Lege quae de N. Heinsio fuse disputauit uir doctus R. Tarrant, Nicolaas Heinsius and the Rhetoric of Textual criticism, in Ph. Hardie, A. Barchiesi, S. Hinds, eds., Ovidian Transformations, Cambridge 1999, 288-300.

[5] Vide Owen 1889, LV-LXIII; F. Peeters, Les 'Fastes' d'Ovide: Histoire du texte, Bruxelles 1939, 181sqq.

EDITIONES

Editio princeps Bononiensis, 1471, ed. F. Puteolanus
Editio princeps Romana, 1471, ed. J. Andreas
Editio Veneta, 1474, ed. J. Rubeus
Editio Parmensis, 1477, ed. S. Corallus
Editio Veneta, 1489, ed. B. Accursius et Val. Superchius
B. Merula (*ars, rem.*), Venetiis 1494
Editio Aldina prior, 1502-1503
Editio Aldina posterior, 1515-1516, ed. A. Naugerius
Editio Aldina tertia, 1533-1534
J. Micyllus, Basileae 1543-1549
G. Bersmannus, Lipsiae 1582
A. Naugerius, Antverpiae 1583
D. Heinsius, Lugduni Batauorum 1629
N. Heinsius, Amstelodami 1658-1661
B. Cnippingius, Lugduni Batavorum 1670 (cum integris N. Heinsii)
P. Burmannus, Amstelodami 1727
J. A. Amar, Parisiis 1820
J. Ch. Jahn, Lipsiae 1828
G. S. Walker, Londinii (Corpus poet. Lat.) 1840
R. Merkel, Lipsiae (BT) 1852, 1881
L. Müller, Berolini 1861
A. Riese, Lipsiae (Tauchnitz) 1871
C. H. Weise, Lipsiae 1872-1877
A. Kunz (*med.*), Vindobonae 1881
R. Ehwald, Lipsiae (BT), 1888, 1916
G. M. Edwards, Londinii (Corpus poet. Lat. Postgatii cura, tom. I) 1894, 1905²
Ph. Martinon (*am.*), Parisiis 1897
P. Brandt (*ars*), Lipsiae 1902
G. Némethy (*am.*), Budapestini 1907
P. Brandt (*am.*), Lipsiae 1911
G. Showerman (*am.*), Londinii et Cantabrigiae Mass. (LCL) 1914
C. Marchesi (*ars*), Augustae Taurinorum (Parauiana) 1918
G. Némethy (*rem.*), Budapestini 1921
H. Bornecque (*ars*), Parisiis (Budé) 1924, 1983⁷

J. H. Mozley (*med., ars, rem.*), Londinii et Cantabrigiae Mass. (LCL) 1929
H. Bornecque (*am.*), Parisiis (Budé) 1930, 1989[5]
H. Bornecque (*rem., med.*), Parisiis (Budé) 1930, 1961[10]
F. W. Lenz (*rem., med.*), Berolini 1960
E. J. Kenney (*am., med., ars, rem.*), Oxonii (OCT) 1961
F. W. Lenz (*am.*), Berolini 1965
F. W. Lenz (*rem., med.*), Augustae Taurinorum (Parauiana) 1965
G. Lee (*am.*), Londinii 1968
F. W. Lenz (*ars*), Augustae Taurinorum (Parauiana) 1969
H. J. Geisler (*rem.*), Berolini 1969
F. Munari (*am.*), Florentiae 1970[5]
A. S. Hollis (*ars 1*), Oxonii 1977
G. P. Goold (*am.*), Londinii et Cantabrigiae Mass. (LCL) 1977[2]
G. P. Goold (*med., ars, rem.*), Londinii et Cantabrigiae Mass. (LCL) 1979[2]
A. A. R. Henderson (*rem.*), Edinburgi 1979
A. della Casa, Augustae Taurinorum (UTET) 1982
F. Bertini (*am.*), Mediolani 1983
G. Rosati (*med.*), Venetiis 1985
C. Lazzarini (*rem.*), Venetiis 1986
J. C. McKeown (*am.*), Liverpool 1987
J. Booth (*am. 2*), Warminster 1991
N. Holzberg (*ars, rem.*), Monachii et Turici 1991[3]
A. Ramírez de Verger, F. Socas (*am.*), Matriti (CSIC) 1991
E. Pianezzola (*ars*), Mediolani 1991
W. Marg, R. Harder (*am.*), Monachii et Turici 1992[7]
M. von Albrecht (*ars*), Stutgardiae 1992
A. Ramírez de Verger, F. Socas (*ars*), Matriti (CSIC) 1995
E. J. Kenney, (*am., med., ars, rem.*), Oxonii (OCT) 1995[2]
M. von Albrecht (*am.*), Stutgardiae 1997
A. Ramírez de Verger, F. Socas (*rem.,*), Matriti (CSIC) 1998
L. Rivero, F. Socas (*med.*), Matriti (CSIC) 1998
N. Holzberg (*am.*), Dusseldorpii/Turici 1999
R. K. Gibson (*ars* 3), Cantabrigiae 2003

CONSPECTVS SCRIPTORVM IN APPARATV LAVDATORVM

Hic opuscula enumerantur quibus uiri docti uel locos difficiles uel notas criticas uel coniecturas admonebant. Ubi in notis criticis plura eiusdem auctoris scripta distinguenda erant, nomini annum subieci.

Alton, E. H., Quaestiunculae Ovidianae, Hermathena 19, 1922, 276-91.

Austin, C.-M. D. Reeve, "Notes on Sophocles, Ovid, & Euripides", Maia 22, 1970, 5.

Avery, W. T., Ovid, *Ars amatoria* 1.114, an emendation, CPh 69, 1974, 279-80.

Axelson, B., Ein weggefallener Buchstabe im Text der Ars Amatoria (1,618)", Hermes 86, 1958, 127-8.

–, Lygdamus und Ovid, Eranos, 58, 1960, 92-111.

Baehrens, Ae., Catulli Veronensis liber, Lipsiae 1885, II.

Baldo, G., Pianezzola, E., L. Cristante, Per il testo dell'Ars amatoria di Ovidio. Proposte e riproposte, MD 23, 1989, 151-72.

–, Ovidio, L'arte di amare. Libro secondo, Milano 1991.

Barchiesi, A., Problemi d'interpretazione in Ovidio: continuità delle storie, continuazione dei testi, MD 16, 1986, 82-93.

–, RFIC 118, 1990, 214-9.

Beck, M., Die Epistulae Heroidum XVIII und XIX des Corpus Ovidianum, Paderborn 1996.

Bentley, R., Q. Horatius Flaccus, Amsterdam 1728[3].

–, cuius coniecturae apud E. Hedickium laudantur (Studia Bentleiana. V. Ouidius Bentleianus, Freienwaldiae 1905).

Bernays, L., Ein Textproblem in Ovids Elegie *AM.* 2,18, Mnemosyne 51, 1998, 590-4.

Birt, Th., BPhW 33, 1913, 1223-31.

Blümner, H., Kritische Bemerkungen zu Ovids Ars amatoria, 58, 1899, 304-11.

Bömer, F., P. Ovidius Naso. Die Fasten, I-II, Heidelberg 1957-1958.

–, P. Ovidius Naso. Metamorphosen, I-VII, Heidelberg 1969-1986.

Booth, J., Two notes on the text of Ovid's *Amores*, CQ 32, 1982, 156-158.
–, Ovid *Amores* 2.13.17-18: *Quae Oedipum requirant interpretem*, CPh 87, 1992, 241-6.
Bretzigheimer, Ovids *Amores*. Poetik in der Erotik, Tübingen 2000.
Bürger, R., De Ovidi carminum amatoriorum inventione et arte, Gottingae 1901.

Cairns, F., Ovid *Amores* 1.15 and the problematic *fruges* of line 25, W. Schubert, ed., Ovid: Werk und Wirkung. Festgabe für M. von Albrecht zum 65. Geburstag, Heidelberg, 1999, I, 99-109.
Camps, W. A., Critical Notes on some passages in Ovid, CR s.n. 4, 1954, 203-7.
Casa, A. della, Tre noterelle ai *Medicamina faciei* di Ovidio, A & R 19, 1974, 164-71.
Castiglioni, L., Analecta, SIFC 12, 1904, 279-318.
–, Decisa forficibus V, Acme 1, 1948, 72.
Ciofanus, H., cuius coniecturae apud Heinsium et Burmannum laudantur (H. Ciofani observationes in omnia Ovidi opera, Venetiis 1575).
Cirillo, O., Un'insolita preghiera (Ov. *am.* II 13), BStudLat 31, 2001, 420-31.
Clausen, W., *Silva coniecturarum,* AJPh 76, 1955, 47-62.
Cooper, P., A difficulty in Ovid's *Amores* 1.5.13, LCM 20, 1995, 20.
Courtney, E., Two *cruces* in the *Ars amatoria*, CR 20, 1970, 10-1.
–, "Some literary jokes in Ovid's *Amores*", in N. Horsfall, ed., *Vir bonus discendi peritus.* Studies in celebration of Otto Skutsch's eightieth birthday, London 1988, pp. 18-23.
–, The Fragmentary Latin Poets, Oxford 1993.
Cristante, L., Baldo, G., Pianezzola, E., Per il testo dell'*Ars amatoria* di Ovidio. Proposte e riproposte, MD 23, 1989, 151-72.
Cristóbal, V., Dos notas a Ovidio erótico, CFC 20, 1986-87, 163-70.

Damon, C., Poem division, paired poems, and *Amores* 2.9 and 3.11, TAPhA 120, 1990, 269-290.
Damsté, P. H., Ad locos ex Ovidii Arte amatoria et Remediis amoris, Mnemosyne 39, 1911, 441-6.
Delz, J., Kritische Bemerkungen zu Tibull, Ovid und Martial, MH 28, 1971, 49-59.
–, Zu lateinischen Dichtern, MH 55, 1998, 61-63.
Diggle, J., Ovidiana, PCPhS 18, 1972, 31-41.
Diggle, J., F. R. D. Goodyear, The Classical Papers of A. E. Housman, Cambridge 1972, I-III.

Doig, G., Two non-emendations in Ovid, CQ 19, 1969, 347-8.
Dousa, J., cuius coniecturae apud Heinsium et Burmannum laudantur.
Drenckhahn, O., Zu Ovid. Am. III, 1, 41-58, Philologus 30, 1870, 436-8.

Eisenhut, W., Gnomon 25, 1953, 445-50.
Ellis, R., Ovidiana, AJPh 13, 1892, 343-8.

Fedeli, P., Sexti Properti elegiarum libri IV, Stutgardiae 1984.
Ferreres, L., *Non temptaris?* Ars amatoria I 389, Helmantica 29, 1978, 61-4.
Fliedner, H., Ohne Liebe ein Gott; Überlegungen zu Ovid am. 2,9,25f., Monumentum Chiloniense. Studien zur augusteischen Zeit. Kieler Festschrift für E. Burck zum 70. Geburstag, ed. E. Lefèvre, Amsterdam 1975, 432-5.
Formicola, C., L'accampamento di Cupido (OV. AM. I 9): Riforma del genos e ideologia della contestazione (discussione di una variante), Vichiana 42, 1999, 57-73.
Foss, B., De loco quo Prometheus vinctus sit, Diss. Bonn 1862.
Francius, P., cuius coniecturae apud Heinsium et Burmannum laudantur.
Fränkel, H., Ovid: a poet between two worlds, Berkeley-Los Angeles 1945.
Führer, R., OV. AM. II 10,9, Hermes 100, 1972, 408-12.

Gauly, B. M., Liebeserfahrungen. Zur Rolle des elegischen Ich in Ovids Amores, Frankfurt am Main 1990.
Giangrande, G., Hellenistic Topoi in Ovid's *Amores*, MPhL 4, 1981, 25-51 (= Scripta minora Alexandrina Amsterdam 1985, 4, 515-41).
Giardina, G. Ovid, *Ars* I 413-16, MCr 15-18, 1990-93, 333-4.
Gilbert, I., Ovidianae quaestiones criticae et exegeticae, Meissen 1896.
Gilbert, W., Zu Ovidius Amores, JKPh 111, 1875, 124.
Giordano, F., Problemi di tradizione indiretta: le citazioni ouidiane in Carisio, ap. S. Cerasuolo, ed., Mathesis e Philia. Studi in onore di Marcello Gigante, Napoli 1995, 285-91.
Goodyear, F. R. D., J. Diggle, Flavii Cresconii Corippi Iohannidos libri VIII, Cambridge 1970.
Goold, G. P., A new text of Catullus, Phoenix 12, 1958, 93-116.
–, Amatoria critica, HSCPh 69, 1965, 1-107.
–, Ovid, Tristia, Ex Ponto, London (LCL) 1988.
Görler, W., Ovids propemptikon (Amores 2,11), Hermes 93, 1965, 338-47.
Green, P., Ovid, The erotic Poems, London 1982.

Gronovius, J. F., Obseruationum libri quattuor, Lipsiae 1775.
Gruter, I., cuius coniecturae apud Heinsium et Burmannum laudantur.

Hall, J. B., Varia Critica, PACA 13, 1975, 11-2.
–, Ovid, *Amores* 3.7 (6).55, PACA 14, 1978, 7.
–, A note on Ovid, Amores 1.13.19-20, LCM 7, 1982, 92.
–, Ovid *Amores* II.9.23-24, PACA 18, 1983, 63.
–, Problemi sul testo degli *Amores* di Ovidio, Acme 49, 1994, 25-34.
–, Ovidius, Tristia, Stutgardiae et Lipsiae 1995.
–, CR 48, 1998, 194-5.
–, Critical observations on the text of Ovid's amatory works, in S. Morton Braund, R. Mayer, eds., Amor: Roma. Love & Latin Literature, Cambridge 1999, 94-103.
Haupt, M., Observationes criticae, Opuscula, I, Hildesheim 1967, 125
–, Analecta, Opuscula III, Hildesheim 1967, 347-9.
Heinsius, N., Aduersariorum libri IV, Harlingae 1742.
Heldmann, K., Ovids Sabinus-Gedicht (AM. 2,18) und die 'Epistulae Heroidum', Hermes 122, 1994, 188-219.
Henderson, A. A. R., Notes on the text of Ovid's *Remedia amoris*, CQ 30, 1980, 159-73.
Hendry, M., Rouge and crocodile dung: Notes on Ovid, *Ars* 3.199-200 and 269-70, CQ 46, 1996, 583-88.
Herzberg, W., Publius Ovidius Naso's Werke, Band XI. Übersetzt von W. Hertzberg, Stuttgart 1854.
Heusinger, J. F., Heroidum Ovidianarum emendationes Guelpherbytanae ad Harlesium, G. E. Lessing, Zur Geschichte und Literatur, Braunschweig 1774, III, 13-4.
Heyworth, S. J., *Ars moratoria* (Ovid, *A.A.* 1.681-704), LCM 17, 1992, 59-61.
Hilberg, I., Die Gesetze der Wortstellung im Pentameter des Ovid, Leipzig 1894.
Hilberg, W., Zu Ovidius Amores, JCPh 21, 1875, 124.
Holleman, A. W. J., Ovid and Politics, Historia 20, 1971, 458-66.
Housman, A. E., cuius coniecturae apud Edwardsianam editionem laudantur.
–, Ov. Ars 1.517-18, CR 4, 1890, 304-305 (= Class. Papers, 134-5).
–, Notes on Latin Poets [II], CR 4, 1890, 340-2 (= Class. Papers, 132-5).
–, Ovid's *Heroides* [V], CR 11, 1897, 425-31 (= Class. Papers, 412-21).
–, Ovid, *Art. Am.* I 337, CR 16, 1902, 442-6 (= Class. Papers, 577-82).
–, Marcus Manilius, Astronomicon libri, Londinii 1903-1930 (Hildesheim 1972, I-II).
–, *VESTER* = *TVVS*, CQ 3, 1909, 244-8 (= Class. Papers, 790-4).

–, Greek Nouns in Latin Poetry from Lucretius to Juvenal, JPh 31, 1910, 236-66 (= Class. Papers, 817-39).
–, Ovid, *Ibis* 512 and *Tristia* III 6.8, CQ 9, 1915, 31-8 (= Class. Papers, 905-12).
–, Ovidiana, CQ 10, 1916, 130-50 (= Class. Papers, 917-39).
–, M. Anneai Lucani belli civilis libri decem, Oxonii 1926.
–, Prosody and Method [I], CQ 21, 1927, 1-12 (= Class. Papers, 1114-26).
–, D. Iunii Iuuenalis saturae, Cambridge 1931.
Hunt, J.M., CPh 74, 1979, 340-50.

Janka, M., Ovid Ars amatoria, Buch 2: Kommentar, Heidelberg 1997.

Kenney, E. J., Ovid, *Ars amatoria* 1.147, CR 3, 1953, 7-10.
–, The Tradition of Ovid's *Amores*, CR 5, 1955, 13-4.
–, CR 5, 1955, 13-4.
–, The "praestantissimus Puteaneus" again, SIFC 30, 1958, 172-4.
–, Notes on Ovid, CQ 8, 1958, 54-66.
–, Notes on Ovid II, CQ 9, 1959, 240-60.
–, Gnomon 33, 1961, 577-81.
–, The Manuscript Tradition of Ovid's *Amores*, *Ars Amatoria* and *Remedia Amoris*, CQ 12, 1962, 1-31.
–, First thoughts on the Hamiltonensis, CR 16, 1966, 267-70.
–, On the *Somnium* attributed to Ovid, Agon 3, 1969, 1-14.
–, Prodelided *est*: a note on orthography, CQ 36, 1986, 542.
–, A prophet without honour?, CQ 39, 1989, 274-5.
–, Chassez la femme, CQ 42, 1992, 551-2.
–, Ovid, Heroides XVI-XXI. Edited by E. J. Kenney, Cambridge 1996.
–, Greek feminines in *–ias*: an Ovidian predilection, CQ 49, 1999, 330-2.
Ker, A., Notes on some passages in the amatory poems, N.I, Herescu, ed., Ovidiana. Recherches sur Ovide, Paris 1958, 224-228.
Kershaw, A., Amores 3.1.53ff., Mnemosyne 39, 1986, 407-8.
–, Amores 3.1.53, Mnemosyne 45, 1992, 372.
Knaack, G., Quaestiones Phaethonteae, Berlin 1886, 80.
Knight, W. F. J., Ovid's metre and rhythm, Herescu, ed., Ovidiana, Paris 1958, 106-20.
Knoche, U., Gnomon 8, 1932, 518-29.
Knox, P. E., CPh 86, 1991, 239-48.
–, Ovid, Heroides: Select Epistles. Edited by P. F. Knox, Cambridge 1995.
Korzeniewski, D., Ovids elegisches Proömium, Hermes 92, 1964, 182-213.
Kraus, W., Ovid, AAHG 11, 1958, 141-2.
Kühn, W., Die Meerfahrt der Corinna, W. Wimmel, ed., Forschungen zur römischen Literatur, Wiesbaden 1970, 151-7.

Labate, M., L'arte di farse amare, Pisa 1984.
Lachmann, K., Caroli Lachmanni in T. Lucretii Cari De rerum natura libros commentarius quartum editus, Berolini 1882⁴.
Laguna, G., El texto de Ovidio, *Amores* II 10, 9 y el tópico del *navigium amoris*, Emerita 57, 1989, 309-15.
–, Recepción de Ovidio amatorio en la Antigüedad tardía, J. L. Arcaz, G. Laguna, A. Ramírez de Verger, edd., La obra amatoria de Ovidio, Madrid 1996, 163-83.
La Penna, A., L'*usus* contro Apollo e le Muse. Nota a Ovidio, *Ars am.* 1,25-30, ASNP 9.3, 1979, 985-97.
Lausberg, M., *Iuppiter in manibus* (Ov. *Am.* 2,1,15), MH 30, 1973, 122-125.
Lavagnini, B., Ovid. Ars am. III 61 sgg., BFC 27, 1921, 109-10.
Leary, T. J., Three observations on Ovid's *Medicamina* (13-14, 63-4, 87-8), LCM 13, 1988, 25-6.
–, *Medicamina* recalled, LCM 13, 1988, 140-2.
–, Ovid, *Ars amatoria* 3.653-6, CQ 41, 1991, 265-7.
Lee, G., CR 2, 1952, 175-7.
Lenz, F. W., PhW 51, 1931, 440.
–, Ceresfest. Eine Studie zu Ovid *Amores* 3,10, SIFC 10, 1932, 299-313.
–, Parerga Ovidiana. Studia imprimis Laurentiana et Monacensia, Roma 1938.
–, Ovid. Forschungsbericht 1928-1937, JAW 264, 1939, 1-168.
–, Umstrittene Namensformen in Ovids Epistulae Ex Ponto III 3,43 und Remedia 473, Maia 9, 1957, 3-6 (Opuscula selecta, 205-8).
–, Bemerkungen zu Ovids *Carmina amatoria*, PP 92, 1963, 364-77.
–, Ovidiana, WS 80, 1967, 190-201.
Leo, F., Analecta Plautina de figuris sermonis I-II, Gottingae 1896-1898.
Lewis May, J., The Love Books of Ovid, New York 1930.
Loewe, Ph., Zu Ovidius Amores, JKPh 37, 1891, 500.
Luck, G., coniecturae mecum per litteras communicatae
–, Die römische Liebeselegie, Heidelberg 1961, 222-6.
–, Beiträge zum Text der römischen Elegiker, RhM 105, 1962, 337-51.
–, Ovidiana, Philologus 106, 1962, 146-8.
–, Gnomon 35, 1963, 256-62.
–, Untersuchungen zur Textgeschichte Ovids, Heidelberg 1969.
–, Notes on Propertius, AJPh 100, 1979, 73-93.
–, Ovid, Naugerius and We, or: How to create a Text, Exemplaria 6, 2002, 1-40.
Lucke, Ch., P. Ovidius Naso. Remedia Amoris. Kommentar zu Vers 397-814, Bonn 1982.

McKeown, J. C., Ovid: Amores, II A commentary on book one, Leeds 1989.
–, Ovid: Amores, III A commentary on book two, Leeds 1998.
–, The Authenticity of *Amores* 3-5, in J. F. Miller, C. Damon, K. Sara Myers, edd., *Vertis in usum*. Studies in Honor of Edward Courtney, München-Leipzig, 2002, pp. 114-28.
Madvig, I. N., Adversaria critica ad scriptores Graecos, Hauniae 1871, I, 114.
–, Adversaria critica ad scriptores Latinos, Hauniae 1873, II, 66-70, 78-81.
Magnus, H., BPhW 19, 1899, 1018-22.
–, Neue Studien zur Überlieferung und Kritik der Metamorphosen Ovids, Hermes 39, 1904, 60.
–, BPhW 32, 1912, 875-6, 904-6.
–, PhW 41, 1921, 172-5.
–, PhW 43, 1923, 486-92.
–, PhW 44, 1924, 356.
Marius, cuius coniecturae apud Heinsium et Burmannum laudantur.
Markland, J., P. Papinii Statii libri quinque Silvarum, Londini 1827.
Martyn, J. R. C., *Naso-Desultor amoris (Amores I-III)*, ANRW II 31.4, Berlin-New York 1981, 1896-8.
Maruzzino, S., L'impari sfida amorosa (nota a Ov. *Ars* II 5-6), Classicità, medioevo e umanesimo. Studi in onore di Salvatore Monti, Napoli 1996, 125-34.
Mayer, R., La femme retrouvée?, CQ 43, 1993, 504.
McKie, D., Love in the margin: Ovid, *Amores* 1.11.22, PCPhS 30, 1984, 79-83.
–, The horrible and ultimate Britons: Catullus 11.11, PCPhS 30, 1984, 74-8.
Milanese, G., Nota a Ovidio, *Remedia amoris* 756, Maia 35, 1983, 31-7.
–, Ancora su Ovidio, *rem.* 756, Maia 38, 1986, 231-2.
Montero, E., Ovidio: Arte de amar, Remedios contra el amor, Cosméticos para el rostro femenino, Madrid 1987.
Moore-Blunt, J. J., Ovid, Amores 1.13: three textual problems, LCM 1, 1976, 121-124.
Morgan, K., Ovid, Amores 2.3.18: a solution, CW 85, 1991, 95-100.
Most, G. W., Three textual notes on Ovid's Amores, C. Deroux, ed., Studies in Latin literature and Roman history, Brussels 1979, I, 356-372.
Müller, L., De Ovidii Amorum libris, Philologus 11, 1856, 60-91, 192.
–, Zur Kritik des ersten Theils der Ovidischen Dichtungen, RhM 17, 1862, 522-42.

–, Zur Kritik des ersten Theils der Ovidischen Dichtungen, RhM 18, 1863, 71-90.
–, *Medicamina formae*, RhM 20, 1873, 256.
–, De re metrica poetarum latinorum praeter Plautum et Terentium libri septem, Petropoli et Lipsiae 1894.
Munari, F., Sugli *Amores* di Ovidio, SIFC 23, 1948, 113-52 (= Kleine Schriften, Berlin 1980, 32-71).
–, Il codice Hamilton 471 di Ovidio, Roma 1965.
Mycillus, cuius coniecturae apud Heinsium et Burmannum laudantur.

Némethy, G., Supplementum commentariorum ad Ovidii Amores, Tristia et Epistulas ex Ponto, Budapestini 1922.
Nikolaidis, A. G., *Minerva rava an torva*?. AJPh 122, 2000, 81-6.
Norden, E., P. Vergilius Maro Aeneis Buch VI, Stuttgart-Leipzig 1995 (= 1927).
Nisbet, R., cuius coniecturae apud Kenneianam editionem laudantur.

Oliver, R. P., Ovid in his ring (Amores 2.15.9-26), CPh 53, 1958, 103-5.
–, CPh 53, 1958, 138.
–, The Text of Ovid's *Amores,* Classical Studies presented to B. E. Perry, Urbana 1969, 138-64.
Owen, S. G., P. Ovidi Nasonis Tristium libri V, Oxonii 1889.
–, Notes on Ovid, CR 6, 1892, 261-2.

Palmer, A., cuius coniecturae apud Edwardsianam editionem laudantur.
–, Ovidiana, CR 5, 1891, 92-3.
–, Miscellanea critica, Hermathena 8, 1893, 191-8.
–, Ovid, Heroides with the Greek translation of Planudes, Oxford 1898 (= Hildesheim 1967).
Parrhasius, I., In Cl. Claudiani de raptu Proserpinae libros commentarius, Basileae 1539.
Passerat, J., Commentarii in C. Val. Catullum, Albium Tibullum et Sex. Aur. Propertium, Parisiis 1608.
Pianezzola, E., G. Baldo, L. Cristante, Per il testo dell'Ars amatoria di Ovidio. Proposte e riproposte, MD 23, 1989, 151-72
Pichon, R., Index verborum amatoriorum, Hildesheim 1966 (= De sermone amatorio apud Latinos elegiarum scriptores, Diss. Paris 1902, 75-303).
Piernavieja, P., *Favimus ignavo an ignaro?,* EClás. 15, 1971, 111-4.
Pinotti, P., P. Ovidio Nasone, Remedia amoris, Bologna 1988.
Platnauer, M., Elision of *atque* in Roman Poetry, CQ 42, 1948, 91-3.
–, Latin elegiac verse. A study of the metrical usages of Tibullus, Propertius and Ovid, Cambridge 1951.

Pohlenz, M., De Ovidi carminibus amatoriis, Gottingae 1913 (Kleine Schriften, Hildesheim 1965, II, 116-389).
Postgate, J. P., cuius coniecturae apud Edwardsianam editionem laudantur.
Prinz, K., Untersuchungen zu Ovids Remedia amoris, WS 36, 1914, 36-83.
–, Untersuchungen zu Ovids Remedia amoris II, WS 39, 1917, 91-121, 259-90.

Ramírez de Verger, A., The Text of Ovid, *Am.* 2.13.17-18, AJPh 109, 1988, 86-91.
–, Nota crítica a OVIDIO (*Am.* I 4, 19-20), Emerita 56, 1988, 229-32.
–, Observaciones al texto del *Ars amatoria* de Ovidio, Emerita 61, 1993, 321-34.
–, *Figurae Veneris* (Ov. *ars* 3,769-88), Ovid, Werk und Wirkung. Festgabe für Michael von Albrecht zum 65. Geburtstag. Heidelberg 1999, 237-43.
–, Una juntura literaria de la *puella pudica* en Ovidio, *Amores* 2.4.11, Exemplaria 4, 2000, 249-55.
–, La *puella sapiens* en Ovidio, *Amores* II 4, 45-46, Emerita, 69, 2001, 1-5.
–, Una interpretacion de Ovidio, *Amores.* 2.15.9-14, Exemplaria 5, 2001, 143-5.
–, Gnomon 74, 2002, 12-5.
–, Notas textuales a Ovidio (*Amores* II), Hommages à C. Deroux, Bruxelles 2002, I, 443-6.
–, On Ovid Remedia amoris 756, Exemplaria 6, 2002, 231-4.
Ramírez de Verger, A.-A. García Herrera, A Note on Ovid, *Ars amatoria* 1.553, Mnemosyne 47, 1994, 229-30.
Rappold, J., Textkritisches zu Ovid's Schriften, ZÖG 32, 1881, 801-17.
Rautenberg, E.R., De arte compositionis quae est in Ovidii Amoribus, Diss. Bratislava 1868.
Reeve, M. D., Eleven notes, CR 21, 1971, 326.
–, Three notes on Ovid, CQ 24, 1974, 116-8.
–, M. Tullius Cicero. Oratio pro P. Quinctio, Stutgardiae et Lipsiae 1992.
Ribuoli, R., Le *Nonae Caprotinae* dal Poliziano al Bembo. Per la storia dell'esegesi di Ovidio, *Ars* 2,257-58, Res publica litterarum 5, 1982, 269-71.
Rivero, L., On a passage of Ovid (*Med.* 27-36), Mnemosyne 48, 1995, 287-91.
–, Observaciones críticas a los *Medicamina faciei femineae* de Ovidio, Emerita 64, 1996, 79-93.

–, A Note on Ovid, *Medic.* 23, Hermes 126, 1998, 123-4.
Ritchie, A. L., Ovid *Amores* 2.11.9, LCM 20, 1995, 20.
Rosa, L., Sulle varianti della tradizione manoscritta degli *Amores* di Ovidio, Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia 4, 1954, 41-60.
Rosati, G., Le frecce d'amore (Ovidio, *Rem.* 25-26), RFIC 113, 1985, 412-5.
–, P. Ovidii Nasonis Heroidum epistulae XVIII-XIX: Leander Heroni, Hero Leandro, Firenze 1996.
Rouerius, P., cuius coniecturae apud Heinsium et Burmannum laudantur.

Scaliger, J. J., cuius coniecturae apud Heinsium et Burmannum laudantur (Publii Virgilii Maronis Appendix cum supplemento multorum antehac numquam excusorum Poematum veterum Poetarum Iosephi Scaligeri in eandem Appendicem Commentarii et Castigationes, Lugduni 1573).
Schrader, J., Liber emendationum, Leewarden 1776.
Schröder, W. A., Zu Ovids 'Ars amatoria' 1,665, Hermes 118, 1990, 242-7.
Schulze, W., Orthographica, Marburg 1894 (= Roma 1958).
Scriuerius, P., cuius coniecturae apud Heinsium et Burmannum laudantur.
Shackleton Bailey, D. R., Interpretations of Propertius, CQ 41, 1947, 89-92.
-, *Num* in direct questions: a rule restated, CQ 3, 1953, 120-5.
–, Ovidiana, MH 48, 1954, 165-70.
–, Propertiana, Cambridge 1956 (= Amsterdam 1967).
Sicherl, M., Ovid, Amores 2,1,15, Festschrift für R. Muth zum 65. Geburstag, P. Händel-W. Meid, edd., Innsbruck 1983, 463-8.
Spoth, F., Hohe Epik als Liebeswerbung? Zweifel an der Authentizität von Ovid, Ars 3,335-338, MH 49, 1992, 201-5.
Socas, F., El problema del interlocutor en los *Amores* de Ovidio, Habis 22, 1991, 223-46.
Starr, R. J., Swimming in the current: Ovid, *Ars amatoria*, 2.181-182, and *Remedia amoris* 121-122, Hermes 129, 2001, 564-5.
Stégen, G., Ovide, *Remedia amoris*, v. 405-406, Latomus 28, 1969, 698.
Stroh, W., De crucibus quibusdam amatoriis, Acta Conventus omnium gentium Ovidianis studiis fovendis, Bucarest 1976, pp. 563-8.

Tafel, S., Die Überlieferungsgeschichte von Ovids Carmina amatoria, Diss. Tübingen, 1910.
Tarrant, R. J., Ovid, *Ars amatoria* III.433-42, PCPhS 206, 1980, 85-8.
–, The Authenticity of the Letter of Sappho to Phaon (Heroides XV), HSCPh 85, 1981, 133-53.

Tescari, O., BFC 38, 1931-32, 93-102.
Timpanaro, S., Delle congetture, A & R 3, 1953, 95-9.
–, A & R 5, 1960, 42-4.
Thomas, R. F., Ovid's Attempt at Tragedy (*AM.* 3.1.63-64), AJPh 99, 1978, 447-50.
Thomamüller, K., Doppelte Enallage (Zu Ovid Am. 3,7,21-22), RhM 111, 1968, 189-90.
Tränkle, H., Textkritische und exegetische Bemerkungen zu Ovids Ars amatoria, Hermes 100, 1972, 387-408.
Trappes-Lomax, J. M., Three suggestions in Latin Poetry, CQ 52, 2002, 611-2.
Triantaphyllopoulos, J., Nochmals zu ars amatoria 1,618, Hermes 87, 1959, 381.
Tupet, A. M., La magie dans la poésie latine, Paris 1976.

Vahlen, I., Varia, Hermes 17, 1882, 270.
Verdière, R., L'Hamiltonensis 471 est-il un Palatinus de Nicolas Heinsius ou son parent?, RSC 16, 1968, 85-90.
–, Ovide, A.A., 2,308, Latomus 46, 1987, 849.
–, Ovide, A.A., 3,343, Latomus 47, 1987, 849-50.
Vollgraff, G., De Ovidi Mythopoeia quaestiones sex, Berolini 1901.
Vollmer, F., Kritischer Apparat zu Ovids Remedia, Hermes 52, 1917, 453-69.

Wagner, W., *Oesopum*, JCPh 95, 1867, 450.
Walter, H., Zur Gedichtgrenze zwischen Ovid AM. 2,13 und 14, RhM 129, 1986, 306-21.
Waszink, J. H., Mnemosyne 6, 1953, 166.
Watson, P. A., Parody and Subversion in Ovid's *Medicamina faciei femineae,* Mnemosyne 54, 2001, 457-71.
Watt, W.S., Ovidiana, MH 42, 1985, 56-60.
–, Notes on three Latin Poets, CPh 85, 1990, 129-31.
–, Ovidiana, MH 52, 1995, 90-107.
–, Notes on Latin Poetry. Ovid, Lucan, Silius Italicus, Statius, Martial, Rutilius, and fragmentary Latin poets, BICS 42, 1997-98, 145-158
West, M. L., Textual Criticism and Editorial Technique, Stuttgart 1973.
Wildberger, J., Ovid, A.A. 3,343 und die zweite Auflage der *Amores* – eine neue Konjektur, WJA 22, 1998, 177-86.
Willis, J., Latin Textual Criticism, Urbana 1972.
Withof, J. H., Conjecturen, Düsseldorf, 1798, I.
Woytek, E., WS 110, 1997, 282-4.
–, Deleantur am. 2,11,31sq. et 1,14,17-22, reviviscat Helena (ars am. 3,440): Textkritische Beiträge zu Ovid, WS 111, 1998, 167-89.

Zurli, L., OV. *AM.* 3,15,18, GIF 48, 1996, 269-70.

SIGLA

Codices antiquiores

E = Etonensis 150 (Bl.6.5.), saec. XI: rem.
L = Londiniensis, Bibl. Brit. Add. 14086, ca. a. 1100: ars
M = Florentinus, Laurentianus Martianus 223, saec. XI: med.
O = Oxoniensis, Bodl. Auct. F.4.32, saec. IX: ars 1
P = Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8242, Puteaneus, saec. IX-X: am. 1,2,51-3,12,26 et 3,14,3-3,15,8
  P^2 = eiusdem manus secunda, saec. XI
  P^3 = eiusdem manus tertia, saec. XII-XIII
P2 = Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8460 (Puteaneus), saec. XII: rem.
  $P2^2$ = eiusdem manus secunda
R = Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7311 (R)egius, s. IX/X: ars, rem., am. 1,1,1-1,2,50
  R^2 = eiusdem manus secunda, saec. XI
  R^3 = eiusdem manus tertia, saec. XII-XIII
S = Sangallensis, Bibl. Cap. 864-IV, membr., saec. XI: am. 1,1,1-1,6,45 et 1,8,75-3,9,10
S2 = Sangallensis, Bibl. Cap. 821, membr., saec. XI: ars 1,1-230
Y = Berolinensis, Hamiltonensis (olim Hamiltonianus) 471, saec. XII, XIII-XIV: ars, rem., am.
  y = eiusdem manus recentiores
  Y^4 = Pontani annotationes, saec. XV

Codices recentiores

A = Antuerpiensis, Plant. lat. D. 68, saec. XIII: med., rem., ars, am.
B2 = Bernensis, Bibl. Munic. 478, saec. XII-XIII: rem., ars, am.
B3 = Bernensis, Bibl. Munic. 505, saec. XIII: ars, am. 2,15 et 3,5,1-18
Be = Berolinensis, Diez. B. Santen. 1, saec. XIII: ars, rem., am. 3,5, med.
Be2 = Berolinensis, Phillipp. 1796, lat. 210, membr., saec. XIII: am., am. 3,5, med., ars 1,1-2,162
C = Cantabrigiensis, Coll. Gonvill. 202 (C.M.A. 1054), saec. XIII ex.: rem.
C2 = Cantabrigiensis, Coll. Trin. 609 (R.3.29), saec. XIII in.: rem.

Ca	=	Romanus, Bibl. Casanatensis A IV.8, saec. XII-XIII: ars 1
D	=	Diuionensis, Bibl. Civ. 497, membr., saec. XIII: am., rem., ars
E2	=	Etonensis 91 (Bk. 6. 18), saec. XIII: am., ars, rem., am. 3,5
F	=	Francofurtanus, Bib. Civ. M. S. Barth 110, saec. XIII: ars, rem., am.
G	=	Gothanus, Bibl. Ciu. II 120, membr., saec. XIII: med.
L2	=	Londiniensis, Bibl. Brit. Add. 49368 (olim Holkhamicus 322), saec. XIII: ars, rem., am.
L3	=	Londiniensis, Bibl. Brit. Add. 11975, saec. XIII: am.
L4	=	Londiniensis, Bibl. Brit. Add. 21169, saec. XIII: am., ars, rem.
Ld	=	Leidensis, Periz. Q. 16, saec. XIII: ars
Le	=	Lentiensis, Bibl. Civ. 329 (olim CCIII 6), saec. XII-XIII: am., rem.
Li	=	Lipsiensis, Bibl. Civ. (quondam Senat.) 44 (Rep. Y/7), saec. XIII ex.: rem., am.
Mo	=	Monacensis 14809, saec. XII ex.: rem.
N	=	Neapolitanus, Bibl. Nat. IV. F. 13 (Bibl. Borb. 261), saec. XII-XIII: ars, am., med., am. 3,5
O2	=	Oxoniensis, Bibl. Bodl. Dorvillianus 170, ca. a. 1200: ars
O3	=	Oxoniensis, Bibl. Bodl. Rawl. G. 109, ca. a. 1200: rem.
O4	=	Oxoniensis, Bodl. Canon. Class. lat. 1, saec. XIII: am., ars, rem.
P3	=	Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7993, saec. XII-XIII: ars, rem., am.
P4	=	Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7994, saec. XIII: am., ars, rem., med., am. 3,5
P6	=	Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8245, saec. XIII: am., rem.
P7	=	Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8430, saec. XIII: ars, am.
Pe	=	Perpinianensis 19 (anc. 10), saec. XIII: ars, rem., am.
Ri	=	Florentinus, Riccardianus 489, saec. XIII: am. 3,5, ars, med.
St	=	Storringtonensis (olim Cheltenhamensis 6912), saec. XIII: med.
T	=	Turonensis, Bibl. Munic., 879, membr., ca. 1200: am., ars, rem.
To	=	Toletanus, Bibl. Capit. 102-11, saec. XIII: rem.
V	=	Vaticanus, Bibl. Apost. Barberinianus lat. 26, membr., saec. XIII: Am. 1,1,1-1,2,20; 1,3,25-1,8,96; 1,9,39-3,15,20.
V2	=	Vaticanus, Bibl. Apost. Palatinus lat. 1655, chart. et membr., saec. XIII: am.

codd = consensus codicum
cett. = consensus codicum praeter singulos qui nominantur
recc. = codices recentiores omnes uel plures qui non separatim nominantur
recc. aliquot = codices recentiores aliquot uel pauci qui non separatim nominantur

Codices saec. XIV-XV

Ca2 = Romanus, Bibl. Casanatensis 3227, chart., a. 1465-70: am.
Co = Hispalensis, Bibl. Colombina 7.1.21, saec. XV: am.
Ed = Edinburgensis, Bibl. Nat. Adv. Ms. 18.2.9, a. 1448-9: am., ars, rem.
Es = Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, P.II.10, chart., a. 1388: ars
Es2 = Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, e.III.14, chart., saec. XV (a. 1456-1487): ars
Es3 = Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, g.III.26, membr., saec. XV: ars, rem., am.
Ld2 = Leidensis, Periz. Q. 7, saec. XV: med.
Ma = Matritensis, Bibl. Nat. Ms. Res. 206 (Vitr. 8-3, Res. 4[a] 3. M. 23), membr., saec. XV: am., ars, rem., med., am. 3,5 (Ma[1])
N2 = Neapolitanus, Bibl. Nat. IV. F. 12 (Bibl. Borb. 260), a. 1389: rem., med.
O5 = Oxoniensis, Bodl. Canon. Class. lat. 15, saec. XV ex.: am., ars, rem.
O6 = Oxoniensis, Bodl. Canon. class. lat. 18, saec. XV in.: ars, rem.
P5 = Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7997, ca. 1470-1480: am., ars, rem.
Plan. = Neapolitanus, cod. Graecus II C 32, ca. a. 1400 (interpretatio Graeca Planudea)
Sg = Segouiensis, Bibl. Capit. B-286, membr. et chart., saec. XIV: rem.
To2 = Toletanus, Bibl. Capit. 102-14, chart., saec. XV: ars 1,1-3,457
V3 = Vaticanus, Bibl. Apost. Chisianus H. VI. 205, membr., saec. XIV: am., med., ars, rem.
Ve = Vetustus Politiani, cuius collatio extat in editionis Parmensis a. 1477 exemplari (nunc in Bibl. Bodl. Auct. P.2.2).

h = consensus codicum qui in Hispania asseruantur: CoEs3Ma (am.), CodrEs3MaMa[1]to (am. 3,5), EsEs2Es3MaTo2 (ars), ToSgEs3Ma (rem.)
alii codices nominatim citantur (uid. ap. codicum indicem)

Excerpta, florilegia

a = Atrebaticus, Bibl. Munic. 64 (olim 65), saec. XIV: am., ars, rem.
ba = Bambergensis, Bibl. Class. 30 (M.V.18)-III, membr., saec. IX 3/4: ars
be = Berolinensis, Diez. B. Sant. 60, saec. XIII/XIV: am., ars, rem.
be2 = Berolinensis, olim Philipp. 1827, saec. XIII: am., ars, rem.
e = Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, Q.I.14, membr., saec. XIV in.: am., ars, rem.

mo2 = Monacensis, Clm. 29110[a] (olim Tegernseensis), membr., saec. XII-XIII: rem.
p = Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7647, saec. XII ex.: am., ars, rem.
p2 = Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8069 (Thuaneus), saec. X-XI: ars 3,65-6, 73-4 (= Anth. Lat. 269 Riese), am. 3, 11, 35-6, rem.
p5 = Parisinus, Bibl. Nat. lat. 15155, saec. XIII: am., med., ars, rem.
p6 = Parisinus, Bibl. Nat. lat. 17903, saec. XIII: am., ars, rem.

f = consensus florileg. epp6

Fragmenta

B = Bernensis, Bibl. Munic. 519, saec. XI: ars 3,617-812; am. 3,5
d = Dresdensis, Bibl. Ref. A. 167-I, membr., saec. XII: am. 3,5
dr = Dertusensis, Bibl. Capit. 195, membr., saec. XII uel XIV: am. 3,5.
L5 = Londiniensis, Bibl. Brit. Add. 34749, olim Phillip. 1056, saec. XIII: ars 1,1-95
li = Lipsiensis, Bibl. Civ. 48 (Rep. I. 4. 74), saec. IX in.: am. 3,5
m = Florentinus, Laurentianus plut. 66, 40, saec. IX: ars 1,1-6
Ma[1] = Matritensis, Bibl. Nat. Ms. Res. 206 (Vitr. 8-3, Res. 4[a] 3. M. 23), saec. XV: am. 3,5 (ff. 313[r-v])
mo = Monacensis, 29208-21 (olim Clm 29007g, Tegernseensis), membr., saec. XI-XII, fragmentum Emmeramense uel Tegernseense: rem. 319-539
o = Oxoniensis, Bibl. Bodl. Rawl. Q. D. 19 (S.C. 16044), saec. XIII: ars 1
p3 = Parisinus, Bib. Nat. lat. 8207, saec. XIII: am. 3,5
p4 = Parisinus, Bibl. Nat. lat. 9344, saec. XI: am. 3,5
to = Toletanus, Bibl. Capit. 102-10, membr., saec. XV: am. 3,5
tr = fragmentum Treuirense, saec. XII-XIII: am. 3,3,12-48; 4,1-48; 6,1-10

Iur. Exc. = excerpta Iureti ab Heinsio laudata
Polit. exc. = excerpta Politiani ab Heinsio laudata
Put. exc. = excerpta Puteani ab Heinsio laudata
Scal. exc. = excerpta Scaligeri ab Heinsio laudata
Dousae exc. = excerpta Dousae ab Heinsio laudata
Schol. Haun. = commentarius in Haunensi Bibl. Reg. S. 2015 4[to] traditus, saec, XI-XII

AMORES

EPIGRAMMA IPSIVS

Qui modo Nasonis fueramus quinque libelli,
  tres sumus: hoc illi praetulit auctor opus.
ut iam nulla tibi nos sit legisse uoluptas,
  at leuior demptis poena duobus erit.

Tit. P. OVIDINASONIS LIBER PRIMVS REMEDIORVM EXPLICIT. INCIPIT EIVSDEM ANIMORVM LIBER PRIMVS EPIGAMMA IPSIVS R : P. OVIDI NASONIS REMEDIORVM EXPLICIT LIBER PRIMVS. INCIPIT EIVSDEM AMORVM LIB. I. EPIGRAMMA IPSIVS Y : Incipit o. sine titulo P3, *recc. aliquot* : Incipit liber ovidii de sine titulo V : Incipit ille liber cuius non nomen habetur L2 : Liber ovidii sine titulo qui vocatur amorum N : liber ouidii amorum de sine titulo A : Incipit ovidius sine titulo Be2, *recc.* : Ovidius sine titulo V2²e: *nulla inscriptio in* S, E2V2, Co : P. OVIDII NASONIS DE SINE TITVLO LIBER PRIMVS FELICITER INCIPIT Ma : Incipit liber de sine titulo Es3 ||

Epigramma Ad Cupidinem P4 || **3** iam] non *Naugerius* | nos RYS, *recc. aliquot* : non y, *recc.*, h : iam *Naugerius* ||

LIBER PRIMVS

1

Arma graui numero uiolentaque bella parabam
  edere, materia conueniente modis.
par erat inferior uersus: risisse Cupido
  dicitur atque unum surripuisse pedem.

5 'quis tibi, saeue puer, dedit hoc in carmina iuris?
  Pieridum uates, non tua turba sumus.
quid si praeripiat flauae Venus arma Mineruae,
  uentilet accensas flaua Minerua faces?
quis probet in siluis Cererem regnare iugosis,
10   lege pharetratae Virginis arua coli?
crinibus insignem quis acuta cuspide Phoebum
  instruat, Aöniam Marte mouente lyram?
sunt tibi magna, puer, nimiumque potentia regna:
  cur opus affectas, ambitiose, nouum?
15 an, quod ubique, tuum est? tua sunt Heliconia tempe?
  uix etiam Phoebo iam lyra tuta sua est?
cum bene surrexit uersu noua pagina primo,
  attenuat neruos proximus ille meos.

Carm. 1 *ab epigrammate separant* Y, Ed, *Marius, Politianus (in exemplari Bodleiano editionis Parmensis a. 1477)* : *epigrammati coniungunt* RS, y, *recc.,* h || **1-2** *om.* R || **3** erat] erit Y || **2** edere] prodere F || **5** carmina R : carmine YS, *recc.* | iuris RY, *recc., cf. 1,7,30; epist. 4,12; fast. 1,17; 6,546; Lucan. 6,496-7; 8,95* : uires S, *recc. aliquot,* h || **6** *post* tua *non dist. Heinsius, prob. Goold, cf. trist. 1,5,34; Stat. silu. 1,2,70* || **7–8** flauae-flaua] rauae-raua *Bentley* || **10** Virginis *Goold* || **13** sunt S, y, *recc.* : sum RY || **14** *sic dist. Heinsius, cf. art. 1,145; 2,254, 635; rem. 471* || **15** est RY, *recc.* : *om.* S, *recc. aliquot* | tempe *edendum, uide Némethy, lege fast. 4,477; met. 7,371 (ubi* tempe *legendum); Stat. silu. 5,3,209; Theb. 1,485* || **16** lyra...sua RY, *recc.* : sua...lyra S, *recc. aliquot* || **17** surrexit] successit y || **18** neruos RYS, *recc.*, h : numeros N, *recc. aliquot* | proximus RYS, *recc. aliquot* : protinus T, *recc.* | ille] inde *Heinsius in notis* : ecce *Hall 1999* ||

nec mihi materia est numeris leuioribus apta:
20 aut puer aut longas compta puella comas.'

questus eram, pharetra cum protinus ille soluta
legit in exitium spicula facta meum,
lunauitque genu sinuosum fortiter arcum,
'quod'que 'canas, uates, accipe' dixit 'opus.'
25 me miserum! certas habuit puer ille sagittas:
uror, et in uacuo pectore regnat Amor.

sex mihi surgat opus numeris, in quinque residat:
ferrea cum uestris bella ualete modis.
cingere litorea flauentia tempora myrto,
30 Musa, per undenos emodulanda pedes.

2

Esse quid hoc dicam, quod tam mihi dura uidentur
strata neque in lecto pallia nostra sedent,
et uacuus somno noctem – quam longa! – peregi,
lassaque uersati corporis ossa dolent?
5 nam, puto, sentirem, siquo temptarer amore:
an subit et tecta callidus arte nocet?
sic erit: haeserunt tenues in corde sagittae,
et possessa ferus pectora uersat Amor.

19 leuioribus] breuioribus *Dousae exc.* || **22** legit RY, *recc.,* h, *cf. art. 3,516* : texit S : traxit L2, Es3 | facta] acuta Co : nata *Bentley coll. Prop. 2,22,4* || **30** pedes RYS, *recc.*, Es3Ma : modos O4, *recc. aliquot*, Co : sonos N ||

Carm. 2 *separant* yP3, *recc. aliquot* : *priori coniungunt* RYS, *recc.,* h | Ad Cupidinem P3 || **2** neque RY, *recc. aliquot* : nec S, *recc.* : -que O4 | sedent RYS, *recc.,* h : iacent Es3 *(marg.)* || **3** *sic dist. Müller* || **6** tecta y, *recc. aliquot,* Es3Ma, *Ciofanus* : tecto N : secta RY : tacita S, *recc. aliquot,* Co, *Heinsius, prob. Hall 1998* || **7** erit RYS, *recc. aliquot, cf. 3,12,8* : erat y, *recc.* ||

cedimus an subitum luctando accendimus ignem?
10 cedamus: leue fit, quod bene fertur, onus.
uidi ego iactatas mota face crescere flammas
et uidi nullo concutiente mori.
uerbera plura ferunt, quam quos iuuat usus aratri,
detractant prensi dum iuga prima, boues;
15 asper equus duris contunditur ora lupatis:
frena minus sentit, quisquis ad arma facit;
acrius inuitos multoque ferocius urget,
quam qui seruitium ferre fatentur, Amor.

en ego confiteor! tua sum noua praeda, Cupido:
20 porrigimus uictas ad tua iura manus.
nil opus est bello: pacem ueniamque rogamus,
nec tibi laus armis uictus inermis ero.
necte comam myrto, maternas iunge columbas:
qui deceat, currum uitricus ipse dabit,
25 inque dato curru, populo clamante triumphum,
stabis et adiunctas arte mouebis aues.

ducentur capti iuuenes captaeque puellae:
haec tibi magnificus pompa triumphus erit.
ipse ego, praeda recens, factum modo uulnus habebo
30 et noua captiua uincula mente feram.

10 cedamus leue fit RY, *recc.*, CoMa : cedimus ut leue sit S, *recc. aliquot*, Es3 || **12** uidi *codd.*, *Heinsius, multi edd., cf. met. 15,262-3; Hor. carm. 3,5,21; Stat. Theb. 11,175-6* : rursus *Sen. contr. 2,2,8, prob. Munari, def. Goold 1965* || **13** iuuat] iubet *Ritchie (ap. Hall 1999)* : leuat *Burmannus in notis* || **14** prensi B2f, *Turicensis B.C. 47, coni. Bentley, Markland ad Stat. silu. 1,2,45; prob. Kenney 1958, cf. 2,9,31; epist. 10,10; rem. 235; trist. 2,378; Verg. georg. 1,285; 3,207* : pressi RYS, *recc.*, h, *Heinsius, cf. art. 1,544* : fessi V2 || **18** fatentur RY, *recc.*, h : fatetur S, *recc. aliquot* || **19** *sic distinxi* || **20-4** *desunt in* R || **21** pacem ueniamque Y, *recc. aliquot, cf. Cic. Rab. perd. 5; Liv. 1,31,7; 39,10,5* : ueniam pacemque S, *recc. aliquot* || **27** capti iuuenes RY, *recc.* : iuvenes capti S, *recc. aliquot, prob. Hall 1998* || **28** erit R^2S, y, *recc.* : erunt RY ||

Mens Bona ducetur manibus post terga retortis
  et Pudor et castris quidquid Amoris obest.
omnia te metuent, ad te sua bracchia tendens
  uulgus 'io' magna uoce 'Triumphe!' canet.
35 Blanditiae comites tibi erunt Errorque Furorque,
  assidue partes turba secuta tuas.
his tu militibus superas hominesque deosque:
  haec tibi si demas commoda, nudus eris.
laeta triumphanti de summo mater Olympo
40 plaudet et appositas sparget in ora rosas.
tu pinnas gemma, gemma uariante capillos,
  ibis in auratis aureus ipse rotis.
tum quoque non paucos, si te bene nouimus, ures;
  tum quoque praeteriens uulnera multa dabis.
45 non possunt, licet ipse uelis, cessare sagittae:
  feruida uicino flamma uapore nocet.
talis erat domita Bacchus Gangetide terra:
  tu grauis alitibus, tigribus ille fuit.

31 retortis RYS, *recc. aliquot, cf. Hor. carm. 3,5,22; epist. 2,1,191; Prud. c. Symm. 2,560; Cypr. Gall. gen. 751* : reuinctis T, *recc. aliquot* || **33** tendens RY : tendent S, *recc.* || **34** Triumphe *Heinsius, cf. 2,12,34* || **35** errorque Ma, *ed. Rom. a. 1471, cf. 1,10,9; Claud. 3,76* : terrorque PYS, *cett., cf. Stat. Theb. 4,661-2; Sil. 4,325* || **38** si demas *codd., cf. eandem iuncturam in met. 11,267; 15,369; Pont. 2,2,5; 2,2,9,24, 51; 3,4,14; trist. 4,4a,36* : demantur *Hall 1994* | nudus] nullus *Francius, prob. Luck* || **39-40** *hos uersus habent Sergius IV, Fragm. Sangall. GLK VI 638, 20sq.* || **40** sparget] spargit *Serg., Fragm. Sangall.* | ora RYS, *recc. aliquot,* CoMa : ore T, *recc. aliquot,* Es3, *Serg., Fragm. Sangall.* || **41** pinnas gemma RYS, *recc. aliquot* : penna pulchros y, *recc. aliquot* || **42** in auratis, *non* inauratis *scribendum censuit Lenz 1965 coll. rem. 258; fast. 6,724; Munari, qui affert art. 1,214* || **43** tum T, *recc. aliquot,* Es3, *uide McKeown 1989* : tunc RYS, *recc. aliquot,* Ma, *edd. plerique* : tu Co || **44** tum T, *recc. aliquot,* Es3, *McKeown* : tunc RYS, *recc. aliquot,* Ma, *edd. plerique* : tu Co ||

ergo, cum possim sacri pars esse triumphi,
50 parce tuas in me perdere, uictor, opes.
aspice cognati felicia Caesaris arma:
qua uicit, uictos protegit ille manu.

3

Iusta precor: quae me nuper praedata puella est,
aut amet aut faciat cur ego semper amem.
a, nimium uolui: tantum patiatur amari,
audierit nostras tot Cytherea preces!

5 accipe, per longos tibi qui deseruiat annos,
accipe, qui pura norit amare fide.
si me non ueterum commendant magna parentum
nomina, si nostri sanguinis auctor eques,
nec meus innumeris renouatur campus aratris,
10 temperat et sumptus parcus uterque parens,
at Phoebus comitesque nouem uitisque repertor
hac faciunt et, me qui tibi donat, Amor
et nulli cessura fides, sine crimine mores
nudaque simplicitas purpureusque pudor.

49 ergo RYS, *recc.* : ergo ego P5, *recc. aliquot*, *Burmannus, cf. 1,4,3* || *post* **50** *desinit* R || **51** *hic incipit* P || **52** uicit] uincit Es3, *Burmannus, prob. Hall 1998, fort. recte, cf. Prop. 2,16,42* : uicerit Ma ||

Carm. 3 *separant* P, yP3, *recc.*, Ma : *priori coniungunt* YS, L2, CoEs3 | DE AMICA VOTVM P : votum de amica S : ad Venerem P3 : ad amicam P4 : Ad Corinam suam elegia promittens ei hoc carmine immortalitatem Ma || **3** uolui PY, *recc.*, h : petii S || **8** si PY, *recc.*, Ma : sed S : nec CoEs3 || **12** hac *coni. Palmer ad epist. 1, 103 coll. Enn. ann. fr. 232 Skutsch; Cic. Att. 7,3,5; Quinct. 91 (ubi* hac *scripsit Reeve); Verg. Aen. 12,565; Stat. Theb. 12,644* : haec PYS, *recc.*, h : hoc N, *recc. aliquot*, *dub. Riese* : hinc *Merkel* | faciunt PYS, *recc.*, CoMa : faciant P3, *recc. aliquot*, Es3, *Heinsius* | et S, y, *recc.*, h, *Heinsius* : ut PY : at *Merkel* || **13** et nulli cessura fides S, *recc.*

15 non mihi mille placent, non sum desultor amoris:
tu mihi, siqua fides, cura perennis eris;
tecum, quos dederint annos mihi fila Sororum,
uiuere contingat teque dolente mori!
te mihi materiam felicem in carmina praebe:
20 prouenient causa carmina digna sua.
carmine nomen habent exterrita cornibus Iö
et quam fluminea lusit adulter aue
quaeque super pontum simulato uecta iuuenco
uirginea tenuit cornua uara manu.
25 nos quoque per totum pariter cantabimur orbem,
iunctaque semper erunt nomina nostra tuis.

4

Vir tuus est epulas nobis aditurus easdem:
ultima cena tuo sit, precor, illa uiro.
ergo ego dilectam tantum conuiua puellam
aspiciam? tangi quem iuuet, alter erit,

aliquot, Co, *Heinsius* : et nulli censura et dis PY : et non cessuri nisi diis T, *recc. aliquot,* Es3Ma : et cessuri non diis L2 : inde cessuri nisi dis Y⁴ : at nulli cessura fides f, *Ehwald* || **15** desultor PYS, *recc. aliquot, Put., Iur., Scal. exc., Carrio (ap. Heinsium)* : desertor yP3, *recc.,* CoMa, *cf. epist. 19,157* : delusor L2 : simulator N, *recc. aliquot,* Es3 || **17** quos PYS, *recc.* : quot Li | Sororum *Luck* || **19** te PYS, *recc.* : tu y | materiam V2, *dub. McKeown 1998 coll. 2,19,44* : materiem PYS, *cett., edd.* || **20** causa...sua PY, *recc. aliquot,* h : causae...suae S, *recc.* || **21** carmine YS, *recc.,* h : carmina P, y, *recc. aliquot* | nomen S, *recc.,* Y⁴ : numen PY, *recc. aliquot* | habent PY, *recc. aliquot* : habet S, *recc.,* Y⁴ || **24** uara P, *recc. aliquot, Carrio (ap. Heinsium), cf. met. 2,855 (ubi* uara, *non* parua *legendum censuit Heinsius); 9,33; 12,382; Hor. serm. 1,3,47; 2,3,56; Claud. 26,413 (ubi* uara, *non* rara *legit Heinsius)* : falsa S, y, *recc.,* CoMa, *cf. fast. 5,606* : curua Es3 : pressa *Dousa exc.* ||
Carm. 4 *continuat* Co | MANDATA AD AMICAM P, D : ad amicam P3, *recc. aliquot* : ad corinnam amicam L2 : In noua dilec-

5 alteriusque sinus apte subiecta fouebis?
iniciet collo, cum uolet, ille manum?
desine mirari, posito quod candida uino
Atracis ambiguos traxit in arma uiros;
nec mihi silua domus, nec equo mea membra cohaerent:
10 uix a te uideor posse tenere manus.

quae tibi sint facienda tamen cognosce, nec Euris
da mea nec tepidis uerba ferenda Notis.
ante ueni quam uir: nec quid, si ueneris ante,
possit agi uideo, sed tamen ante ueni.
15 cum premet ille torum, uultu comes ipsa modesto
ibis ut accumbas: clam mihi tange pedem.
me specta nutusque meos uultumque loquacem,
excipe furtiuas et refer ipsa notas.
uerba superciliis sine uoce loquentia dicam:
20 uerba leges digitis, uerba notata mero.
cum tibi succurret Veneris lasciuia nostrae,
purpureas tenero pollice tange genas;
siquid erit, de me tacita quod mente queraris,
pendeat extrema mollis ab aure manus;

tam conuiuia quaerit amicam inquibus ut faciat quae uelit arte docet Es3 : Ad Corinam elegia secum cum uiro coenaturam praecepta amatoria Ma || **1** nobis PY, *recc. aliquot* : nobiscum S, y, *recc.*, h || **7** desine *codd., edd. plerique, cf., e.g., 3,4,11; 3,11,31-2; epist. 17,111; rem. 561; met. 6,215; Catull. 69,10; Mart. epigr. 28,2; 6,89,8; lege McKeown 1989* : desino *Dousa pater, prob. Bentley, Goold 1965 coll. Cic. de orat. 2,59; Sen. contr. 8,4* || **9** mihi PY, *recc.* : mea S || **15** premet P3, *recc.*, h, *Merkel, cf. u. 55* : premit PYS, *recc. aliquot* || **16** ut accumbas] ut accumbes *Rouerius* : et *uel* at accumbens *Burmannus, dub. Luck* || **19** dicam] ducam *Heinsius in notis coll. Verg. Aen. 4,463; Hor. ars 318* || **20** leges y, *recc.*, h, *Heinsius* : teges PYS, *recc. aliquot, cf. 1,22; epist. 16,258; 17,81-2; probaui olim, uide Ramírez de Verger 1988* : tegens *Heinsius in notis* || **21** succurret T, *recc.*, h, *Merkel* : succurrit PYS, *recc. aliquot* : succurrat V2 || **23** queraris A, *recc. aliquot, Put. et Scal.*

25 cum tibi, quae faciam, mea lux, dicamue, placebunt,
uersetur digitis anulus usque tuis;
tange manu mensam, tangunt quo more precantes,
optabis merito cum mala multa uiro;

quod tibi miscuerit – sapias – bibat ipse iubeto:
30 tu puerum leuiter posce quod ipsa uoles;
quae tu reddideris, ego primus pocula sumam,
et, qua tu biberis, hac ego parte bibam;
si tibi forte dabit quod praegustauerit ipse,
reice libatos illius ore cibos.
35 nec premat indignis sinito tua colla lacertis,
mite nec in rigido pectore pone caput,
nec sinus admittat digitos habilesue papillae:
oscula praecipue nulla dedisse uelis;
oscula si dederis, fiam manifestus amator
40 et dicam 'mea sunt!' iniciamque manum.

haec tamen aspiciam, sed quae bene pallia celant,
illa mihi caeci causa timoris erunt.
nec femori committe femur nec crure cohaere
nec tenerum duro cum pede iunge pedem.
45 multa miser timeo, quia feci multa proterue,
exemplique metu torqueor ipse mei.

exc., cf. epist. 19,79; 20,34,94, prob. Heinsius, Edwards, uide McKeown 1989 : loquaris PYS, *recc.*, h, *cf. rem. 647 (ubi* queraris E*), dub. Lenz in notis* || **27** tangunt quo] quo tangunt Ma, *Marx (ap. Munari)* || **30** quod PY, *recc.* : quid S, *recc. aliquot* || **33** quod PY, *recc. aliquot* : quos S, *recc.* || **35** indignis S, *recc. aliquot, cf. met. 4,138; 10,723; Prop. 1,16,6; Stat. Theb. 5,217; prob. Bornecque, uide Knoche* : impositis PY, *recc. aliquot*, Co, *cf. u. 6; 2,16,29; epist. 16,221-2; fast. 2,803* : oppositis T : ille suis P6, *recc.*, Es3Ma || **37** habilesue PY, *recc. aliquot* : habilesque S, *recc.* || **38** uelis PYS, *recc.* : uelim P5, *prob. Bentley* || **43-4** *post 34 dub. transposuit Sandbach (ap. McKeown)* || **46** ipse S, *recc.*, h, *Heinsius, cf. 2,18,20; 2,19,34; Pont. 1,1,60* : esse PY : ecce *Heinsius in notis* ||

saepe mihi dominaeque meae properata uoluptas
  ueste sub iniecta dulce peregit opus.
hoc tu non facies, sed, ne fecisse puteris,
50 conscia de tergo pallia deme tuo.
uir bibat usque roga – precibus tamen oscula desint –
  dumque bibit, furtim, si potes, adde merum.
si bene compositus somno uinoque iacebit,
  consilium nobis resque locusque dabunt.
55 cum surges abitura domum, surgemus et omnes,
  in medium turbae fac memor agmen eas;
agmine me inuenies aut inuenieris in illo:
  quidquid ibi poteris tangere, tange, mei.

me miserum! monui, paucas quod prosit in horas:
60 separor a domina nocte iubente mea.
nocte uir includet, lacrimis ego maestus obortis,
  qua licet, ad saeuas prosequar usque fores.
oscula iam sumet, iam non tantum oscula sumet:
  quod mihi das furtim, iure coacta dabis.
65 uerum inuita dato – potes hoc – similisque coactae:
  Blanditiae taceant sitque maligna Venus!
si mea uota ualent, illum quoque ne iuuet opto;
  si minus, at certe te iuuet inde nihil.

48 sub iniecta PYS, *recc., cf. art. 2,618; 3,266; Ciris 251* : sub inducta L3, *recc. aliquot* : superiecta CoMa, *Put. et Scal. exc., cf. epist. 16,224* || **49** facies PY, *recc.* : facias S || **50** de tergo] de gremio *Heinsius in notis* : detecto...toro *Riese* || **52** bibit PY, *recc.* : bibat S, *recc. aliquot* : bibet V, *recc. aliquot* || **53** iacebit PY, *recc.* : nocebit S || **55** surges P²S, *recc.* : surgis P || **59** monui paucas...horas PYS, *recc. aliquot* : monui paucis...horis T, *recc.,* h : paucis monui ...in horis V2 | quod P²S, y, *recc.* : quoque PY : quo *Heinsius in notis* || **61** obortis YS, *recc. aliquot* : abortis P, *recc. aliquot,* h || **66** Blanditiae *Ramírez de Verger-Socas 1991, cf. 1,2,35* || **67** opto PY, *recc.* : opta S || **68** si] sin *Heinsius* | at yT, *recc.,* Es3Ma, *Heinsius, cf. epigr. 4; Prop. 4,4,57* : aut PYS, *recc. aliquot,* Co ||

sed quaecumque tamen noctem fortuna sequetur,
70 cras mihi constanti uoce dedisse nega.

5

Aestus erat, mediamque dies exegerat horam:
apposui medio membra leuanda toro.
pars adaperta fuit, pars altera clausa fenestrae,
quale fere siluae lumen habere solent,
5 qualia sublucent fugiente crepuscula Phoebo
aut ubi nox abiit nec tamen orta dies.
illa uerecundis lux est praebenda puellis,
qua timidus latebras speret habere pudor.

ecce Corinna uenit, tunica uelata recincta,
10 candida diuidua colla tegente coma,
qualiter in thalamos formosa Semiramis isse
dicitur et multis Laïs amata uiris.

69 sequetur PY, *recc. aliquot,* Es3 : sequatur S, *recc. aliquot,* CoMa || **Carm. 5** COMPOSITVS EST AD CORINAM P : De laude et concubitu corinnae V : Ad corinnam de amica ad amicum ueniente L2 : Ad lectorem P4 : Hic dulces coitus et dulcia gaudia narrat/quae tulit in media luce corina sibi Es3 : De lasciuo cum Corina congressu et commendatione formae eius elegia Ma : *titulum non habet* Co || **1** mediamque] sextamque *Bentley* | exegerat] excesserat *Naugerius* | horam] umbram A*(a.c.)* || **2** medio PYS, *cett., cf. 2,10,18; epist. 19,158* : tenero *Vat. Regin. lat. 1787 (teste McKeown)* : uacuo *vel* uiduo *dub. Burmannus* : solito *Hall 1994 coll. Tib. 1,1,44* || **3** fuit, pars altera] fuit luci, pars *Hall 1994* || **10** diuidua] diffusa *Scal. exc.* || **11** formosa S, y, *recc., dub. Edwards in app., prob. Bornecque, cf. 1,7,13; fast. 4,129, 173* : *om.* P : famosa *Heinsius in notis; de confusione* famosa/formosa *cf. 3,14,6; epist. 9,134; Prop. 4,4,32* : thalamosa P : *de* Y *non liquet* | semiramis S, y, *recc., Heinsius, prob. Luck 1963, cf. met. 4,58; 5,85; Prop. 3,11,21* : samiramis PY*(ut uid.)* : Sameramis *Knoche, cf. Iuu. 2,108 et Housman ad loc.* || **12** lais PYS[2], *recc.* : tais P7 (thais), *recc. aliquot* : lilis S ||

deripui tunicam: nec multum rara nocebat,
  pugnabat tunica sed tamen illa tegi,
15 cumque ita pugnaret, tamquam quae uincere nollet,
  uicta est non aegre proditione sua.

ut stetit ante oculos posito uelamine nostros,
  in toto nusquam corpore menda fuit.
quos umeros, quales uidi tetigique lacertos!
20 forma papillarum quam fuit apta premi!
quam castigato planus sub pectore uenter!
  quantum et quale latus! quam iuuenale femur!
singula quid referam? nil non laudabile uidi
  et nudam pressi corpus ad usque meum.

25 cetera quis nescit? lassi requieuimus ambo:
  proueniant medii sic mihi saepe dies!

6

Ianitor – indignum! – dura religate catena,
  difficilem moto cardine pande forem!
quod precor exiguum est: aditu fac ianua paruo
  obliquum capiat semiadaperta latus.

13 deripui PYS, *recc. aliquot, cf. 1,14,12 et 18; met. 6,567* : diripui y, *recc.,* h | nocebat] negabat *Cooper* || **14** sed PY, *recc. aliquot, cf. art. 1,666* : se S, y, *recc.* || **15** cumque ita A, *recc. aliquot,* Co, *Heinsius, Luck 1963* : quae cum ita PYS, *recc., edd. plerique* : quae cum N, *recc. aliquot* || **22** iuuenale PY, *cf. 3,9,61; art. 3,781; trist. 2,117* : iuuenile S, y, *recc.* || **25** lassi PYS, *recc.,* CoMa, *cf. 1,14,22; 3,7,80; 3,11,13* : fessi T, *recc. aliquot,* Es3 ||

Carm. 6 Ad ianitorem D, *recc.* : ad ianitorem custodem amicae V: ad ianitorem amicae P4 : *nulla inscriptio in* P, *recc. aliquot.,* Co : Ianitor exaudi supplex te Naso precatur si minus omne tuum deuouet ille caput Es3 : Ad Ianitorem elegia quo frustra rogato discessit Ma || **1** indignum PYS, *recc. aliquot,* Es3 : indigne T, *recc.,* CoMa || **2** moto YS, *recc.,* h : motu P : mota *Müller* || **4** obliquum S, y, *recc., Heinsius* : oblicum PY, *recc. aliquot, Merkel, Munari, qui affert 2,17,20* ||

5 longus amor tales corpus tenuauit in usus
aptaque subducto pondere membra dedit.
ille per excubias custodum leniter ire
monstrat, inoffensos derigit ille pedes.

at quondam noctem simulacraque uana timebam:
10 mirabar, tenebris quisquis iturus erat.
risit, ut audirem, tenera cum matre Cupido
et leuiter 'fies tu quoque fortis' ait.
nec mora, uenit amor: non umbras nocte uolantes,
non timeo strictas in mea fata manus;
15 te nimium lentum timeo, tibi blandior uni:
tu, me quo possis perdere, fulmen habes.

aspice – et ut uideas, immitia claustra relaxa –
uda sit ut lacrimis ianua facta meis.
certe ego, cum posita stares ad uerbera ueste,
20 ad dominam pro te uerba tremente tuli.
ergo, quae ualuit pro te quoque gratia quondam,
heu facinus! pro me nunc ualet illa parum?
redde uicem meritis: grato licet esse quod optas:
tempora noctis eunt: excute poste seram!

6 subducto PYS, *recc.* : subtili Ed, *Put. et Scal. exc.* | pondere P5 *(marg.)*, *recc. aliquot*, Co, *Heinsius, Luck 1963 coll. 2,10,24; epist. 15,178; lege McKeown 1989* : corpore PYS, *recc.*, Es3Ma, *Merkel, Munari* || **8** derigit Y, *recc. aliquot, coni. Housman* : dirigit PS, y, *recc.* || **10** quisquis PYS, *recc.* : si quis T, *recc. aliquot* || **11** audirem PYS, *recc. aliquot, cf. Pers. 2,8; Mart. 2,44,6* : audiuit y, *recc.*, h || **13** *post* mora *non dist. Axelson 1960* || **17** et ut uideas L4, *recc. aliquot*, Co, *Gronouius, cf. fere eandem iuncturam in met. 8,753; 9,68; 10,132* : uti uideas *Ehwald, quem secuti sunt edd. posteriores* : ut uideas PY, *recc. aliquot* : ut inuideas S, *recc.*, Es3Ma : ut et uideas y || **20** tremente PY, *recc. aliquot, Scal. exc.* : tremenda S, y, *recc.*, h || **21** quoque PYS, *recc.* : mea T, *recc. aliquot* : bene *Hall 1999* || **23** esse quod optas PYS, *cett., Munari, lege McKeown 1989* : esse quod opto E2 : esse, quod optas *Müller* : esse, quid obstas? *Heinsius in notis coll. met. 4,73, prob. Hall 1994* : esse. quod optes *Merkel*

25 excute! sic umquam longa releuere catena
nec tibi perpetuo serua bibatur aqua.
ferreus orantem nequiquam, ianitor, audis:
roboribus duris ianua fulta riget.
urbibus obsessis clausae munimina portae
30 prosunt: in media pace quid arma times?
quid facies hosti, qui sic excludis amantem?
tempora noctis eunt: excute poste seram!

non ego militibus uenio comitatus et armis:
solus eram, si non saeuus adesset Amor.
35 hunc ego, si cupiam, nusquam dimittere possum:
ante uel a membris diuidar ipse meis.
ergo Amor et modicum circa mea tempora uinum
mecum est et madidis lapsa corona comis.
arma quis haec timeat? quis non eat obuius illis?
40 tempora noctis eunt: excute poste seram!

lentus es, an somnus – qui te male perdat! – amantis
uerba dat in uentos aure repulsa tua?

coll. Pont. 1,7,63 : esse! Quid obstat *Némethy* : *alii alia* || **25** umquam P[2]YS, *recc., lege McKeown 1989, cf. Quint. inst. 12,2,9* : numquam P, *recc. aliquot* : olim *uel* tandem *Francius* : utinam *Madvig 1873* : inquam *Alton, prob. Goold 1965, sed cf. Lenz 1965 in notis* | *de uoce* longa *Heinsius expl. in notis* 'hoc est quae diu longumque te ligauit', *cf. Iuu. 6,561; 8,47* | releuere PYS, *recc.* : religere V2, *recc. aliquot* || **31** hosti S, y, *recc.* : hostis PY || **35** nusquam PYS, *recc. aliquot, cf. Prop. 2,12,15* : numquam V2, *recc.* | possum] possim *Heinsius* || **37** et *om.* Y | circa PY, *recc. aliquot, cf. art. 3,274* : circum S, *recc.* | uinum *codd., def. Castiglioni 1948 coll. Tib. 1,2,3* : uimen *Martha (ap. Bornecque)* || **41** qui PY, *recc.* : quis S | te] se *Heinsius* | perdat (*uel* prodat) amantis *dub. Heinsius coll. epist. 1,40; 7,6; 10,5; Catull. 14,5; def. Tescari, edd. plerique* : perdat amanti P : perdit amanti F : praebet amanti S, y, *recc.*, CoMa, *Merkel, cf. 1,3.19; 14,25; epist. 4,95; trist. 1,1,51; Ib. 109* : amanti Y : perdidit amens L2, *recc. aliquot,* Es3 : prodit amanti V, *Put. et Scal. exc.* : prodit, amantis *Edwards* ||

at, memini, primo, cum te celare uolebam,
  peruigil in mediae sidera noctis eras.
45 forsitan et tecum tua nunc requiescit amica:
  heu, melior quanto sors tua sorte mea!
dummodo sic, in me durae transite catenae:
  tempora noctis eunt: excute poste seram!

fallimur, an uerso sonuerunt cardine postes,
50 raucaque concussae signa dedere fores?
fallimur: impulsa est animoso ianua uento:
  ei mihi, quam longe spem tulit aura meam!
si satis es raptae, Borea, memor Orithyae,
  huc ades et surdas flamine tunde fores.
55 urbe silent tota, uitreoque madentia rore
  tempora noctis eunt: excute poste seram!

aut ego iam, ferroque ignique paratior ipso,
  quem face sustineo, tecta superba petam.
nox et Amor uinumque nihil moderabile suadent:
60 illa pudore uacat, Liber Amorque metu.
omnia consumpsi, nec te precibusque minisque
  mouimus, o foribus durior ipse tuis!
non te formosae decuit seruare puellae
  limina: sollicito carcere dignus eras.

44 mediae] serae *Hall 1994* || **46-8,74** *hi uersus desunt in* S || **55-6** *parenth. inclus. Alton, Watt 1997-98* || **57-8** *hoc distichon Heinsio suspectum, uide Kenney 1958, McKeown 1989, cf. met. 3,53-4* || **57** paratior ipso *Francius* (ipso P6), *Némethy 1922, cf. fere eandem iuncturam in met. 10,679; 11,701-2; 12,592* : paratior ipse PY, *recc. aliquot,* Es3, *edd. plerique* : paratior omni O4, *recc. aliquot,* CoMa : crudelior ipse N^2 : rapacior ipse *Alton* : procacior ipse *Watt 1997-98* : crudelior ipso *malim, cf. met. 11,701; Catull. 62,20; Prop. 1,16,17* || **58** quem P^2Y, *recc. aliquot,* Es3 : quam P, y, *recc.* || **62** durior] surdior *Heinsius in notis* || **64** sollicito PY, *recc.,* Ma : perpetuo L2, *recc. aliquot,* CoEs3, *Scal. exc.* ||

65 iamque pruinosos molitur Lucifer axes,
inque suum miseros excitat ales opus.
at tu, non laetis detracta corona capillis,
dura super tota limina nocte iace.
tu dominae, cum te proiectam mane uidebit,
70 temporis absumpti tam male testis eris.
qualiscumque uale sentique abeuntis honorem,
lente nec admisso turpis amante, uale.
uos quoque, crudeles rigido cum limine postes
duraque conseruae ligna, ualete, fores.

7

Adde manus in uincla meas – meruere catenas –,
dum furor omnis abit, siquis amicus ades.
nam furor in dominam temeraria bracchia mouit:
flet mea uesana laesa puella manu.
5 tunc ego uel caros potui uiolare parentes
saeua uel in sanctos uerbera ferre deos.
quid? non et clipei dominus septemplicis Aiax
strauit deprensos lata per arua greges,
et, uindex in matre patris, malus ultor, Orestes
10 ausus in arcanas poscere tela deas?

65-6 *hoc distichon Muellero suspectum, uide Goold 1965 et McKeown 1989* || **65** pruinosos yT, *recc.*, h, *Heinsius, cf. 1,13,2; 2,19,22; met. 4,82; 5,443; Pont. 1,2,56* : pruinosus PY, *recc. aliquot, Riese coll. art. 3,180; Callim. Hec. fr. 260 Pf.* || **71** honorem PY, *recc. aliquot,* Ma : odorem V2 : amorem y, *recc. aliquot* : amores O4 || **72** lente P3, *recc.*, *Heinsius* : lenta PY || **74** conseruae PY, *recc. aliquot* : consertae y, *recc. aliquot* ||

Carm. 7 QUERITVR DE MANIBVS AMICA PVLSA P : increpat se quod amicam percussit V : ad amicum de uiolenta amica L2 : ad amicos P4 : Candida formosae quod leserit ora puellae/ hic dolet. In saeuas conqueritur manus Es3 : Confessionis errati in uerberanda amica elegia. Et ueniae petitio Ma || **2** ades PY, *recc.* : adest P3, *recc. aliquot* || **3** dominam P, y, *recc.* : domina Y, *recc. aliquot* || **9** *post* matre *dist. Merkel* ||

ergo ego digestos potui laniare capillos?
  nec dominam motae dedecuere comae.
sic formosa fuit: talem Schoeneïda dicam
  Maenalias arcu sollicitasse feras;
15 talis periuri promissaque uelaque Thesei
  fleuit praecipites Cressa tulisse Notos;
sic, nisi uittatis quod erat, Cassandra, capillis,
  procubuit templo, casta Minerua, tuo.

quis mihi non 'demens!', quis non mihi 'barbare!' dixit?
20 ipsa nihil: pauido est lingua retenta metu.
sed taciti fecere tamen conuicia uultus:
  egit me lacrimis ore silente reum.
ante meos umeris uellem cecidisse lacertos:
  utiliter potui parte carere mei.
25 in mea uesanas habui dispendia uires
  et ualui poenam fortis in ipse meam.
quid mihi uobiscum, caedis scelerumque ministrae?
  debita sacrilegae uincla subite manus.
an, si pulsassem minimum de plebe Quiritem,
30 plecterer, in dominam ius mihi maius erit?
pessima Tydides scelerum monimenta reliquit:
  ille deam primus perculit, alter ego.

11 digestos PY, *recc.*, CoEs3 : dilectos P3, *recc. aliquot* : cum digitis Be2 : disiectos Ma || **12-8** *parenth. posuit Lenz* || **13** sic] quin *Bentley* | formosa] quoque pulchra *dub. Heinsius in notis* | dicam PY, *recc.* : dicas y, *recc. aliquot* : dicunt N, *recc. aliquot* : fama est V || **16** cressa y, *recc.*, *Heinsius* : maesta PY, *recc. aliquot* || **17** *non dist. Goold* || **24** utiliter PY, *recc. aliquot, edd. plerique, cf. met. 13,206* : utilius T, *recc. aliquot,* h, *prob. McKeown, Hall 1998, cf. epist. 1,67; fast. 2,434; fort. recte* || **26** in ipse P, y, *recc. aliquot, Heinsius, cf. epist. 9,96; 12,20; 13,114; art. 3,668; fast. 5,551; Pont. 3,3,46; Ib. 404, 584* : inisse O4, CoMa : inesse L2, *recc. aliquot,* Es3 : inire V, *recc. aliquot* : *de* Y *incertum* || **29** an PY, *recc.* : at y, *recc. aliquot* | pulsassem PY, *recc.* : pulsarem P4, *recc. aliquot* || **32** *post* perculit *dist. Ramírez de Verger-Socas 1991* ||

et minus ille nocens: mihi quam profitebar amare
  laesa est, Tydides saeuus in hoste fuit.

35 i nunc, magnificos uictor molire triumphos,
  cinge comam lauro uotaque redde Ioui,
quaeque tuos currus comitantum turba sequetur,
  clamet: 'io, forti uicta puella uiro est!'
ante eat effuso tristis captiua capillo,
40 si sinerent laesae, candida tota, genae.
aptius impressis fuerat liuere labellis
  et collum blandi dentis habere notam.
denique, si tumidi ritu torrentis agebar
  caecaque me praedam fecerat ira suam,
45 nonne satis fuerat timidae inclamasse puellae
  nec nimium rigidas intonuisse minas
aut tunicam a summa deducere turpiter ora
  ad mediam? mediae zona tulisset opem.

33 et *codd., Merkel, de* et *cum ui aduersativa uide McKeown 1989, qui affert 3,3,1-2* : sed *Heinsius* : at *Heinsius in notis, prob. Lee* | mihi PY, *recc. aliquot* : me y, *recc.* : ego L3, *recc. aliquot* || **34** laesa est Li, *recc. aliquot, Heinsius, prob. Martinon* : laesa sit PY, *Knoche* : laesi y, *recc.* || **35** i nunc y, *recc. aliquot*, Ma, *Heinsius* : nunc PY : nunc iam L2, *recc. aliquot* : nunc nunc P^2 : i iam T, *recc. aliquot* || **37** comitantum V, *recc., Bentley, prob. Némethy* : comitatus P, *Heinsius* : comitatur Y, *recc. aliquot* : comitantur, comitetur, comitatum, comitantia, comitando *recc. aliquot* | sequetur PY, *recc.* : sequatur V, *recc. aliquot* || **41** fuerat] erat os *Vat. lat. 1595, Vat. Palat. lat. 1668, Heinsius* || **42** collum T, *recc.*, Es3, *cf. 1,8,98; 3,14,34, uide Kenney 1958* : collo PY, *recc. aliquot*, CoMa, *Heinsius* || **46** nec PY, *recc.* : et V, *coni. Bentley* || **47** a summa DA^2 (*s.l.*), *prob. Kenney 1958, cf. fast. 2,347; met. 3,480; 5,398; 6,404-5; lege McKeown 1989* : summa PY, *recc., Heinsius, edd. plerique* | deducere turpiter PY, *recc., edd. plerique, cf. 1,5,13; met. 3,480; 6,405* : diducere turpiter yV2, *recc. aliquot, Itali, Kenney* : deducere leniter P3, *recc. aliquot* : leuiter deducere ab, yLi, *recc. aliquot* || **48** ad PY, *recc. aliquot,* Ma : at V2, *recc. aliquot*, Es3 : ut y, *recc.*, Co | ad mediam (mediae. . .opem)? *Kenney* ||

at nunc sustinui raptis a fronte capillis
50 ferreus ingenuas ungue notare genas.
astitit illa amens albo et sine sanguine uultu,
caeduntur Pariis qualia saxa iugis.
exanimes artus et membra trementia uidi,
ut cum populeas uentilat aura comas,
55 ut leni Zephyro gracilis uibratur harundo
summaue cum tepido stringitur unda Noto;
suspensaeque diu lacrimae fluxere per ora,
qualiter abiecta de niue manat aqua.
tunc ego me primum coepi sentire nocentem:
60 sanguis erat lacrimae, quas dabat illa, meus.
ter tamen ante pedes uolui procumbere supplex,
ter formidatas reppulit illa manus.

at tu ne dubita – minuet uindicta dolorem-
protinus in uultus unguibus ire meos,
65 nec nostris oculis nec nostris parce capillis:
quamlibet infirmas adiuuat ira manus.
neue mei sceleris tam tristia signa supersint,
pone recompositas in statione comas.

51 astitit y, *recc.* : at stetit PY, *recc. aliquot* || **54** ut Y, *recc.* : et P | cum] sua *Heinsius in notis ad rem. 264* || **55** ut leni PY, *recc. aliquot, cf. epist. 14,39-40; art. 1,553-4* : utque leui, T, *recc.,* CoMa : aut leni *Lee* || **58** abiecta P, *recc., edd. plerique, lege Rappold, Oliver 1958, McKeown 1989, cf. epist. 7,1; art. 2,232; trist. 3,10,13* : abiectam Y : a uieta *Vat. lat. 1595, Guelferbytanus 4625 (Gudianus lat. 318)* : abducta P3 : umecta *Merkel* : adfecta *Madvig 1873* : aprica *Palmer* : euicta *Hall 1994 coll. fast. 2,220* : et iacta *Watt 1997-98* || **60** erat PY, *recc. aliquot, edd. plerique, cf. 3,10,38; uide McKeown et Kenney 1996 ad epist. 16,52* : erant T, *recc., Heinsius* || **61** tamen *codd., prob. Munari, qui affert Ter. Haut. 678[a]; Val. Fl. 6,385; Non. II 653,6 L.* : tandem *Bornecque* || **62** reppulit y, *recc. aliquot, Heinsius* : repulit A, *recc. aliquot,* h : retulit P, *recc. aliquot* : rettulit Y : rettudit *Ehwald* || **63** dubita PY, *recc.* : dubites P4, *recc. aliquot,* Ma || **66** quamlibet PY, *recc., cf. epist. 6,140* : quaelibet P7, *recc. aliquot* : quaslibet Ma, *Heinsius in notis* | adiuuat PY, *recc.* : adiuuet V, *recc. aliquot* ||

8

Est quaedam – quicumque uolet cognoscere lenam,
  audiat –, est quaedam nomine Dipsas anus.
ex re nomen habet: nigri non illa parentem
  Memnonis in roseis sobria uidit equis.
5 illa magas artes Aeaeaque carmina nouit
  inque caput liquidas arte recuruat aquas.
scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo
  licia, quid ualeat uirus amantis equae.
cum uoluit, toto glomerantur nubila caelo;
10 cum uoluit, puro fulget in orbe dies.
sanguine, siqua fides, stillantia sidera uidi:
  purpureus Lunae sanguine uultus erat.
hanc ego nocturnas uersam uolitare per umbras
  suspicor et pluma corpus anile tegi.
15 suspicor, et fama est: oculis quoque pupula duplex
  fulminat et gemino lumen ab orbe uenit.
euocat antiquis proauos atauosque sepulcris
  et solidam longo carmine findit humum.

Carm. 8 DE LENA PV : ad anum amicae L2 : Hic lenam et lene mores dat naso nephastos (scelestos *in marg.*)/ Post modo pro meritis huic mala multa rogat Es3 : Lenarum ad nudandos amatores artes notantur praesenti elegia Ma : *titulum non habet* Co || **5** aeaeaque yP6, *Itali* : aeaque Y *(ut uid.)* : eaque P : eoaque V, *recc.* : circeaque T, *recc. aliquot* || **6** liquidas] rapidas *Pol. exc., Heinsius in notis* || **7** rhombo *Vat. Regin. lat. 1787, ed. Aldina a. 1502* : bombo P, *recc. aliquot,* Es3 : plumbo y, *recc. aliquot,* Co : fuso L2[2] : lymbo Ma || **11** stillantia *cett., edd. plerique* : stellantia P, *Merkel* || **13** uersam YP[2], *recc. aliquot, Heinsius* : uetsam P : uisam y, *recc. aliquot* : uetulam N (uersam *s.l.*) : suetam *Salm. exc., Heinsius in notis* : uiuam *Ciofanus, prob. Burmannus* || **16** gemino PY, *recc. aliquot* : geminum V, *recc. aliquot* | uenit PY, *recc.,* h, *cf. met. 8,289* : MICAT P *(marg.), Bentley, alii, sed fortasse ex* fulminat *glossema est, ut admonuit Kenney 1962; cf. 1,7,64; 1,15,12* : redit V2 || **18** longo *susp. Edwards; an* magico *legendum dubito, cf. Tib. 1,5,12; Prop. 2,28,35; [Sen.] epigr. 15,4, sed de uoce* longo *cum* carmine *coniuncta, cf. exempla a McKeown 1989 allata: Liv. 1,24,6; Manil. 2,928; Plin. epist. 7,9,9; Paneg. 63,2* ||

haec sibi proposuit thalamos temerare pudicos,
20 nec tamen eloquio lingua nocente caret.
fors me sermoni testem dedit: illa monebat
talia – me duplices occuluere fores –:
'scis here te, mea lux, iuueni placuisse beato?
haesit et in uultu constitit usque tuo.
25 et cur non placeas? nulli tua forma secunda est:
me miseram! dignus corpore cultus abest.
tam felix esses quam formosissima uellem:
non ego, te facta diuite, pauper ero.
stella tibi oppositi nocuit contraria Martis:
30 Mars abiit, signo nunc Venus apta suo.
prosit ut adueniens, en aspice: diues amator
te cupiit: curae, quid tibi desit, habet.
est etiam facies, qua se tibi comparet, illi:
si te non emptam uellet, emendus erat.

35 erubuit! decet alba quidem pudor ora, sed iste,
si simules, prodest: uerus obesse solet.
cum bene deiectis gremium spectabis ocellis,
quantum quisque ferat, respiciendus erit.
forsitan immundae Tatio regnante Sabinae
40 noluerint habiles pluribus esse uiris;

19 temerare PY, *recc. aliquot, cf. 2,7,18; 3,4,24; epist. 5,101; 16,285; 17,3; art. 1,743; met. 2,592; 15,501* : uiolare T, *recc.* || **21** fors me y, *recc. aliquot, Heinsius* : formae PY : sors me T, *recc. aliquot* || **23** here PY, *cf. Prop. 2,22,1* : hera y, *recc.* || **25** cur PY, *recc.* : cui Li, *recc. aliquot, Bornecque* || **30** suo *Burmannus, expl. Housman 1915* : suo est V, *recc. aliquot* : tuo est PY, *recc. aliquot* || **31** *sic dist. Kenney* || **32** cupiit PY*(ut uid.)* : cupit et y, *recc.* || **33** qua *Francius, prob. Kenney* : quae *codd., Heinsius, multi edd.* || **35** *sic dist. Magnus 1921* | *uocem* erubuit *a poeta, non a lena dictam esse notauit Marius* || **37** deiectis Y, *recc.* : delectis P | spectabis] spectaris *Naugerius* || **39** immundae P, *recc.*, Es3 : incultae T, *recc. aliquot,* CoMa || **40** noluerint PY, *recc. aliquot* : noluerunt V2, *Laur. lat. 33, 31, uide Lenz ad med. 11-2* : noluerant L2, *recc. aliquot* ||

nunc Mars externis animos exercet in armis,
  at Venus Aeneae regnat in urbe sui.
ludunt formosae: casta est quam nemo rogauit,
  aut, si rusticitas non uetat, ipsa rogat.
45 has quoque, quae frontis rugas in uertice portant,
  excute: de rugis crimina multa cadent.
Penelope iuuenum uires temptabat in arcu:
  qui latus argueret, corneus arcus erat.
labitur occulte fallitque uolatilis aetas
50 ut celer admissis labitur amnis aquis;
aera nitent usu, uestis bona quaerit haberi,
  canescunt turpi tecta relicta situ;
forma, nisi admittas, nullo exercente senescit,
  nec satis effectus unus et alter habent.
55 certior e multit nec tam inuidiosa rapina est:
  plena uenit canis de grege praeda lupis.

ecce, quid iste tuus praeter noua carmina uates
  donat? amatoris milia multa leges.

41 animos] uires P5 (animos *in marg.*) : neruos *Hall 1994* || **42** at PY, *recc.* : et E2, *recc. aliquot* || **43** ludunt PY, *recc.* : ludite P5, *recc. aliquot, Heinsius coll. art 2,389; 3,62; adde 1,643, fort. recte* || **44** aut PY, *recc. aliquot,* Ma : at L2, *recc.,* Co : et Es3 || **45** quae... portant *Burmannus, prob. Madvig 1873* : quas ... portas *codd., Heinsius* || **47-8** *hos uersus spurios esse censuit Müller pudicitiae causa, ut opinor* || **47** iuuenum uires PY, *recc. aliquot* : uires iuuenum T, *recc. aliquot* || **49** uolatilis PY, *recc., cf. met. 10,519; Cic. Tusc. 1,76; Manil. 3,534* : uolubilis V[2] || **50** ut...amnis aquis P5 (annus equis *in marg.*), *Heinsius coll. epist. 2,114; art. 3,62-6; met. 15,179-80; prob. Némethy, qui etiam affert 3,6,86; def. Goold 1965 et Woytek 1997 coll. art. 62-6* : et...annus equis PYS, *cett., Riese, prob. Munari coll. fast. 6,771* || **51** bona P, *recc.* : noua Y || **55** tam y, *recc., Heinsius, prob. Kenney 1958 coll. art. 1,281* : iam PY, *recc. aliquot, Merkel* || **58** *hunc uersum corruptum esse existimauit Palmer* | donat P, y, *recc.* : donet Y*(ut uid.)* | amatoris PY, *recc.* : amatorum E2, *recc. aliquot* | leges] feres *Némethy coll. 3,6,66 et Prop. 4,5,53-4* : roges *Hall 1994; lege McKeown 1989* ||

ipse deus uatum palla spectabilis aurea
60 tractat inauratae consona fila lyrae.
qui dabit, ille tibi magno sit maior Homero:
crede mihi, res est ingeniosa dare.
nec tu, siquis erit capitis mercede redemptus,
despice: gypsati crimen inane pedis.
65 nec te decipiant ueteres circum atria cerae:
tolle tuos tecum, pauper amator, auos.
qui, quia pulcher erit, poscet sine munere noctem,
quod det, amatorem flagitet ante suum.

parcius exigito pretium, dum retia tendis,
70 ne fugiant: captos legibus ure tuis.
nec nocuit simulatus amor: sine credat amari
et caue ne gratis hic tibi constet amor.
saepe nega noctes: capitis modo finge dolorem,
et modo, quae causas praebeat, Isis erit.
75 mox recipe, ut nullum patiendi colligat usum
neue relentescat saepe repulsus amor.
surda sit oranti tua ianua, laxa ferenti:
audiat exclusi uerba receptus amans.

64 despice] respice *Bentley* | crimen PY, *recc.* : nomen P*(marg.), recc. aliquot, cf. u. 16; art. 1,740* || **65** *obelos posuit Merkel* | ueteres PY : ueteris y, *recc.* | circum atria *Bentley, prob. Riese, cf. Verg. Aen. 7,379; adde 1,13,19* : circa atria *Scriuerius, prob. Burmannus, Madvig 1873, sed cf. Quint. Inst. 9,4,33* : quinquatria *codd.* : *alii alia, lege Munari ad loc.* || **67** qui quia y, *recc.*, *Merkel, prob. Lee, uide Reeve 1974* : quin quia P, *recc. aliquot, Heinsius, prob. Munari, qui post* noctem *interrogationis signum posuit* : quiauia Y : si quia Y4 || **70** fugiant] fugiat *Heinsius in notis* | legibus PY, *recc.* : ignibus y, *recc. aliquot* | tuis] suis *Heinsius in notis* || **72** et PY, *recc.*, CoEs3, *Ehwald, prob. Timpanaro 1960* : at N, *Merkel* : sed Ma, *ed. Rom. a. 1471, Heinsius* || **73** noctes PY, *recc.* : noctem y, *recc. aliquot* || **75** *denuo incipit* S || **77-8** = CIL IV 1893 (= CLE 1785 B., *Diehl 805)* ||

et, quasi laesa prior, nonnumquam irascere laeso:
80 uanescit culpa culpa repensa tua.
sed numquam dederis spatiosum tempus in iram:
saepe simultates ira morata facit.
quin etiam discant oculi lacrimare coacti
et faciant udas illa uel illa genas.
85 nec, siquem falles, tu periurare timeto:
commodat in lusus numina surda Venus.
seruus et ad partes sollers ancilla parentur,
qui doceant apte quid tibi possit emi
et sibi pauca rogent: multos si pauca rogabunt,
90 postmodo de stipula grandis aceruus erit.
et soror et mater, nutrix quoque carpat amantem:
fit cito per multas praeda petita manus.
cum te deficient poscendi munera causae,
natalem libo testificare tuum.
95 ne securus amet nullo riuale caueto:
non bene, si tollas proelia, durat amor.
ille uiri uideat toto uestigia lecto
factaque lasciuis liuida colla notis.
munera praecipue uideat, quae miserit alter:
100 si dederit nemo, Sacra roganda Via est.

79 prior PYS, *recc. aliquot* : prius P3, *recc.*, *Marius* | *sic dist. Heinsius* || **80** uanescit PYS, *recc. aliquot* : uanescat T, *recc.* : uanescet P5 | repensa PYS, *recc. aliquot* : repressa D, *recc. aliquot* : repulsa V, *recc.*, *cf. rem. 484* || **83** coacti PYS, *cett.* : decenter N, *Rosa coll. art. 3,291* || **84** illa uel illa T, *recc. aliquot*, *prob. Heinsius, Reeve 1971, qui affert art. 1,227-8 et 3,677* : ille uel ille PYS, *recc.*, *Merkel* : illa uel ille L2, *coni. Willis, prob. Goold 1965* || **86** in lusus PYS2, *recc. aliquot* : illusus S : in ludus N : inlusis y, *recc.* || **87** sollers] sollersque E2, *Bentley* || **89** multos PYS, *recc.* : multi T, *recc. aliquot* || **95** ne] nec *Bersmannus, prob. Burmannus in notis* : neu *malit Hall 1999* || **97** uideat S, y, *recc.* : uideant PY || **100** dederit nemo Ed, *edd. plerique* : dederit nil P (NEMO *in marg. ad u. 101)*Y : dederit sibi nil S, *recc. aliquot* : dederit ubi nil L2, Es3 : dederit tibi nil T, *recc. aliquot,* Co : tibi nil dederit y, *recc. aliquot,* Ma, *Heinsius* : dederit nullus *Riese* ||

cum multa abstuleris, ut non tamen omnia donet,
  quod numquam reddas, commodet ipsa roga.
lingua iuuet mentemque tegat: blandire noceque:
  impia sub dulci melle uenena latent.

105 haec si praestiteris usu mihi cognita longo
  nec tulerint uoces uentus et aura meas,
saepe mihi dices uiuae bene, saepe rogabis
  ut mea defunctae molliter ossa cubent.'

uox erat in cursu, cum me mea prodidit umbra,
110 at nostrae uix se continuere manus,
quin albam raramque comam lacrimosaque uino
  lumina rugosas distraherentque genas.
di tibi dent nullosque Lares inopemque senectam
  et longas hiemes perpetuamque sitim!

9

Militat omnis amans et habet sua castra Cupido,
  Attice, crede mihi, militat omnis amans.
quae bello est habilis, Veneri quoque conuenit aetas:
  turpe senex miles, turpe senilis amor;

101 ut non] ne non *Heinsius in notis, cf. met. 9,734* | **102** ipsa] usque *Heinsius, prob. Bentley* || **103** iuuet S, y, *recc.*, *Heinsius* : iubet PY | noceque] nocentem Y || **104** impia] acria *Liberman* | latent] natent *Loewe* || **107** uiuae PY, *recc. aliquot* : uiues S : uiuas y, *recc.* || **109** me yT, *recc., Heinsius* : te S : *om.* PY, *recc. aliquot* || **112** distraherentque PYS, *recc. aliquot* : distraheremque y, *recc.* || **113** nullosque PYS, *recc.*, Es3Ma : nudosque P3, *recc. aliquot*, Co ||

Carm. 9 *priori coniungit* Y, *corr.* y | COMPARATIO MILITIS AD AMANTEM P : Comparatio militis S : Ad atticum amicum reprehendentem eum de otio L2 : Ad atticum elegia strenuum esse oportere et militem et amatorem Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **3** conuenit PY, *recc.* : congruit S, *recc. aliquot* ||

5 quos petiere duces animos in milite forti,
hos petit in socio bella puella toro.
peruigilant ambo, terra requiescit uterque:
ille fores dominae seruat, at ille ducis.
militis officium longa est uia: mitte puellam,
10 strenuus exempto fine sequetur amans;
ibit in aduersos montes duplicataque nimbo
flumina, congestas exteret ille niues,
nec freta pressurus tumidos causabitur Euros
aptaue uerrendis sidera quaeret aquis.
15 quis nisi uel miles uel amans et frigora noctis
et denso mixtas perferet imbre niues?

mittitur infestos alter speculator in hostes,
in riuale oculos alter, ut hoste, tenet.
ille graues urbes, hic durae limen amicae
20 obsidet; hic portas frangit, at ille fores.
saepe soporatos inuadere profuit hostes
caedere et armata uulgus inerme manu.
sic fera Threïcii ceciderunt agmina Rhesi,
et dominum capti deseruistis equi.
25 nempe maritorum somnis utuntur amantes
et sua sopitis hostibus arma mouent.

5 animos V2, *recc. aliquot, Bononiensis Bibl. Civ. A 161, prob. Foss, Rautenberg, cf. met. 7,658; Pichon, 58; def. Goold 1965, Laguna 1996 coll. Stat. silu. 4,6,64; cf. art. 2,250* : annos PYS, *recc.*, h, *prob. Magnus 1912, def. Formicola coll. Verg. geo. 3,60-2* || **6** toro V, *recc. aliquot, Heinsius coll. 3,6,82; art. 1,566; prob. Hall 1998* : uiro PYS, *recc. aliquot* || **8** ille] iste *Heinsius* || **12** exteret] conteret Y[4] || **13** pressurus PY, *recc.* : pressuros S || **14** aptaue *Bersmannus, prob. Kenney, McKeown, cf. 1,4,7; 2,15,10; 3,7,29; 3,14,13* : aptaque y, *recc.*, h, *cf. 2,11,13* : altaque PS, *recc. aliquot* : alteraque Y | uerrendis T, *recc. aliquot, Heinsius, cf. 3,8,43; Enn. ann. 377 Skutsch; Catull. 64,7; Verg. Aen. 3,208, 290; 4,583; 5,778; 6,320* : uertendis PYS, *recc.*, *cf. Stat. Theb. 3,309* || **17** infestos S, y, *recc.*, h : infestus PY || **20** at PYS, *recc.* : et L2, *recc. aliquot* || **25** nempe PYS, *recc.*, Es3Ma, *def. Kenney 1958, qui affert 3,2,17* : saepe T, *recc. aliquot*, Co, *Iur. exc.*, *Riese* ||

custodum transire manus uigilumque cateruas
militis et miseri semper amantis opus.
Mars dubius nec certa Venus: uictique resurgunt,
30 quosque neges umquam posse iacere, cadunt.

ergo desidiam quicumque uocabat amorem,
desinat: ingenii est experientis Amor.
ardet in abducta Briseïde maestus Achilles
– dum licet, Argeas frangite, Troës, opes! –
35 Hector ab Andromaches complexibus ibat ad arma,
et, galeam capiti quae daret, uxor erat;
summa ducum, Atrides, uisa Priameïde fertur
Maenadis effusis obstipuisse comis;
Mars quoque deprensus fabrilia uincula sensit:
40 notior in caelo fabula nulla fuit.
ipse ego segnis eram discinctaque in otia natus:
mollierant animos lectus et umbra meos.
impulit ignauum formosae cura puellae,
iussit et in castris aera merere suis.
45 inde uides agilem nocturnaque bella gerentem:
qui nolet fieri desidiosus, amet!

31 uocabat PY, *recc. aliquot* : uocabit S, y, *recc.* : uocauit *Naugerius, fort. recte* || **33-4** *hos uersus delendos censuit Müller* || **33** maestus PYS, *recc.*, Es3, *cf. rem. 777* : magnus A, *recc. aliquot, cf. 2,8,13; art. 2,711* : fortis P3, *recc. aliquot,* Ma, *cf. epist. 3,137* || **34** Argeas *Riese coll. 3,6,46; prob. Kenney 1958* : argoas PY, *recc. aliquot* : argiuas S, *recc.*, *Ehwald* : argolicas N, *Heinsius* || **35** andromaches PY, *recc. aliquot* : andromache S, *recc. aliquot* | ad PYS, *recc. aliquot* : in V2, *recc.* || **36** daret PS, y, *recc.* : dare Y, *ut uid.* : dabat Li, *recc. aliquot* || **37-40** *hos uersus spurios esse censuit Müller, sed lege Magnus 1921 et Kenney 1959* || **38** Maenadis] Maenas ut *dub. Riese* || **41** natus Y, *recc.*, Es3Ma : nutus P : nudus S, *recc. aliquot,* Co || **44** aera YS, *cett.* : aere P, *Merkel* || **45** agilem PY, *recc. aliquot,* Ma : uigilem S, *recc.* || **46** nolet PY, *recc. aliquot*, Es3 : nolit S, *recc.*, CoMa : non uult V2, *recc. aliquot* : noluit N ||

10

Qualis ab Eurota Phrygiis auecta carinis
coniugibus belli causa duobus erat,
qualis erat Lede, quam plumis abditus albis
callidus in falsa lusit adulter aue,
5 qualis Amymone siccis errauit in agris,
cum premeret summi uerticis urna comas,
talis eras: aquilamque in te taurumque timebam
et quicquid magno de Ioue fecit Amor.

nunc timor omnis abest animique resanuit error
10 nec facies oculos iam capit ista meos.
cur sim mutatus quaeris? quia munera poscis:
haec te non patitur causa placere mihi.
donec eras simplex, animum cum corpore amaui:
nunc mentis uitio laesa figura tua est.

Carm. 10 *priori coniungit* Y, *corr.* y | Queritur de amica quod pretium poscit P*(litt. grand.)*L3 : Queritur de amica que pretium poscit S : Ad amicam pretium quarentem L2, *recc. aliquot* : ad amicam suam P4 : Quod uenerem uendat precium quod poscat amicam/ Dammat in hoc miret cum ratione loco Es3 : Non esse elegantis ingenii munerum corruptella deligere elegia ad Corinam Ma : *titulum non habet* Co || **1** eurota PYS, *recc. aliquot* : europa T, *recc.* || auecta PY, *recc. aliquot, uide McKeown 1989* : aduecta L2, *recc.* : deuecta S : euecta P3 : abducta T : adducta Pe : seuecta *dub. Luck* || **4-5** *om.* Co || **5** agris PYS, *recc.*, Es3Ma, *Heinsius, def. Goold 1965 coll. art. 2,473; fast. 3,655; met. 2,490; adde am. 3,10,11* : Argis *Burmannus coll. Prop. 2,26,47 (ubi* aruis *legendum censuit Goold); cf. Varro ling. 9,89; prob. Némethy coll. Lucian. Dial. mar. 6,2; Luck 1979; uide Knox 1991* : aruis V, *recc. aliquot* || **8** Amor *agnouit McKeown 1989, qui affert Sen. Phaedr. 294-5; Lucian. DDeor. 6; Nonn. D. 7,110sqq.; 33, 120sqq.* || **9** resanuit PY, *cf. ad 2,9,27*: reuanuit S, *recc. aliquot*, CoEs3 : euanuit y, *recc. aliquot*, Ma, *Luck* | error PS, y, *recc. aliquot* : terror Y : ardor T, *recc.*, h, *cf. 2,9,27* || **14** tua est PS, y, *recc.* : est Y : tuae *Francius* ||

15 et puer est et nudus Amor: sine sordibus annos
et nullas uestes, ut sit apertus, habet.
quid puerum Veneris pretio prostare iubetis?
quo pretium condat, non habet ille sinum.
nec Venus apta feris Veneris nec filius armis:
20 non decet imbelles aera merere deos.

stat meretrix certo cuiuis mercabilis aere
et miseras iusso corpore quaerit opes;
deuouet imperium tamen haec lenonis auari
et, quod uos facitis sponte, coacta facit.
25 sumite in exemplum pecudes ratione carentes:
turpe erit ingenium mitius esse feris.
non equa munus equum, non taurum uacca poposcit,
non aries placitam munere captat ouem.

sola uiro mulier spoliis exultat ademptis,
30 sola locat noctes, sola licenda uenit
et uendit, quod utrumque iuuat, quod uterque petebat,
et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit.
quae Venus ex aequo uentura est grata duobus,
altera cur illam uendit et alter emit?
35 cur mihi sit damno, tibi sit lucrosa uoluptas,
quam socio motu femina uirque ferunt?

16 apertus PYS, *recc.* : opertus V, *recc. aliquot* || **17** iubetis P, y, *recc.* : iuuentis Y : iubebis S, *recc. aliquot, Francius* : iubeuis S^2 || **18** condat S, y, *recc.*, *Heinsius* : condas PY || **19-20** *hoc distichon interpolatum esse censuit Schrader* || **21** cuiuis y, *recc. aliquot, Heinsius* : quouis PYS, *recc.* || **22** iusso PY, *recc.* : iusto S, *recc. aliquot* || **23-5** *vix legi possunt in* P || **27** equum... taurum Y, *recc. aliquot,* Co : equo...tauro PS, *recc. aliquot, Par. lat. 13582,* Es3Ma, *uid. Knoche* : equo, non a boue *dub. Kenney in app.* || **28** placitam PYS, *recc. aliquot, cf. 1,3,15* : placidam P3, *recc., Par. lat. 13582* || **30** licenda Y, *uid. Munari 1965,62-3, adn. 1; prob. Kenney 1966, cf. 3,8,59; Plin. nat. 14,141; Mart. 6,66,4* : locanda PS, *recc., Holzberg* || **34** altera Y, *recc.* : alter S : *de* P *incertum* ||

nec bene conducti uendunt periuria testes
  nec bene selecti iudicis arca patet.
turpe reos empta miseros defendere lingua,
40 quod faciat magnas, turpe tribunal, opes,
turpe tori reditu census augere paternos
  et faciem lucro prostituisse suam.
gratia pro rebus merito debetur inemptis,
  pro male conducto gratia nulla toro.
45 omnia conductor soluit: mercede soluta
  non manet officio debitor ille tuo.
parcite, formosae, pretium pro nocte pacisci!
  non habet euentus sordida praeda bonos.
non fuit armillas tanti pepigisse Sabinas,
50 ut premerent sacrae uirginis arma caput;
e quibus exierat, traiecit uiscera ferro
  filius et poenae causa monile fuit.

nec tamen indignum est a diuite munera posci:
  munera poscenti quod dare possit, habet.
55 carpite de plenis pendentes uitibus uuas,
  praebeat Alcinoi poma benignus ager.
officium pauper numeret studiumque fidemque:
  quod quis habet, dominae conferat omne suae.

37-8 nec...nec PYS, *recc. aliquot* : non...non T, *recc.*, *Goold* || **39** miseros PYS, *cett.* : populos N (miseros *s. l.*) || **40** magnas *codd., de iunctura, cf. epist. 21,147; art. 3,114; fast. 3,574; Pont. 4,5,20; Ibis, 579; uide Hunt* : magni *dub. Riese, prob. Willis, Goold* || **45** *sic dist. Marius, quem secuti sunt edd. plerique, post* soluta *dist. Munari, Kenney* || **46** non PYS, *recc.* : nec f || **49** pepigisse Y, *recc. aliquot, Marius* : tetigisse PS, *recc. aliquot* || **53** munera T, *recc. aliquot, Heinsius, cf. 1,8,67,93; art. 1,429* : praemia PYS, *recc.*, h, *edd. plerique* || **54** munera PYS, *recc.* : praemia T, *recc. aliquot, McKeown* : omnia L4 | quod PYS, *recc. aliquot* : quae S, y, *recc.*, h : quo *Walker* || **55** pendentes PYS, *cett.* : splendentes E2, *cf. art. 3,231* (*ubi* splendent *legit Burmannus*) || **57** numeret Y, *recc.*, *Heinsius* : numerat PS, *recc. aliquot* : numera D : muneret N ||

est quoque carminibus meritas celebrare puellas
60 dos mea: quam uolui, nota fit arte mea.
scindentur uestes, gemmae frangentur et aurum:
carmina quam tribuent, fama perennis erit.
nec dare, sed pretium posci dedignor et odi:
quod nego poscenti, desine uelle, dabo.

11

Colligere incertos et in ordine ponere crines
docta neque ancillas inter habenda Nape
inque ministeriis furtiuae cognita noctis
utilis et dandis ingeniosa notis,
5 saepe uenire ad me dubitantem hortata Corinnam,
saepe laboranti fida reperta mihi,
accipe et ad dominam peraratas mane tabellas
perfer et obstantes sedula pelle moras.
nec silicum uenae nec durum in pectore ferrum
10 nec tibi simplicitas ordine maior adest.
credibile est et te sensisse Cupidinis arcus:
in me militiae signa tuere tuae.

60 uolui PY, *recc.,* h : noui S | fit PY, *recc. aliquot* : sit S, *recc.,* h || **62** quam PY, *recc.* : quae S ||

Carm. 11 *priori coniungit* Y, *corr.* y : Ad ancillam de epistola P*(litt. grand.)*SV : ad ancillam L2 : ad pedisequam amicae P4 : Laudat hic ancillae mores studiumque fidele/ Quaeque ad dominam scripta det illa docet Es3 : Ad Napen ancillam elegia ut suas litteras dominae reddat et responsum impetret Ma : *titulum non habet* Co || **1** incertos YS, *recc.*, h, *Heinsius* : incerto P, *recc. aliquot* | et in S, y, *recc.*, h, *Heinsius* : sed et D : in Y : sed P || **2** neque S, *recc. aliquot* : nec que PY : nec y, *recc. aliquot* || **6** saepe...fida PYS, *recc.* : fida...saepe L2, *recc. aliquot* || **10** nec PYS, *recc.* : et P3, *dub. Kenney in app. et McKeown 1989 ad u. 18* : est P3 (nec *s. l.*), *recc. aliquot* : sed *edd. uett.* | adest P, *recc. aliquot, cf. 2,18,32* : est Y : inest S, y, *recc.*, *Heinsius* ||

si quaeret quid agam, spe noctis uiuere dices:
  cetera fert blanda cera notata manu.
15 dum loquor, hora fugit: uacuae bene redde tabellas,
  uerum continuo fac tamen illa legat.
aspicias oculos mando frontemque legentis:
  e tacito uultu scire futura licet.
nec mora, perlectis rescribat multa iubeto:
20 odi, cum late splendida cera uacat.
comprimat ordinibus uersus, oculosque moretur
  margine in extremo littera lecta meos.

quid digitos opus est graphium lassare tenendo?
  hoc habeat scriptum tota tabella 'ueni!'
25 non ego uictrices lauro redimire tabellas
  nec Veneris media ponere in aede morer.
subscribam VENERI FIDAS SIBI NASO MINISTRAS
  DEDICAT: AT NVPER VILE FVISTIS ACER.

14 fert T, *recc., Heinsius* : fer S, y, *recc. aliquot* : *om.* Y : *de* P *incertum* || **15** hora fugit YS, *recc.,* h, *Heinsius, cf. Hor. carm. 1,11,7-8; Pers. 5,153* : ora fuit P : hora ruit *Heinsius in notis, cf. Verg. Aen. 6,539* || **16** illa PYS², *recc. aliquot* : ipsa L2, *recc. aliquot* : ille S || **18** e *Heinsius, quem secuti sunt multi edd., def. Goold 1965* : et PYS, *recc., prob. Kenney 1958* : ex Ma, *Itali, ed. Rom. a. 1471* : nam A, *recc. aliquot* : in P5 (*s. l.*) || **19** iubeto] uideto *dub. Heinsius in notis* || **20** uacat] uacet Y || **22** *om.* S | lecta *scripsi coll. epist. 21,238; Pont. 1,9,4* : rasa PY, *recc., edd. plerique, cf. art. 1,437* (rasis...tabellis) : rara V2, *recc. aliquot* : facta Pe, *dub. Kenney in app., cf. epist. 5,2; trist. 4,1,97; Pont. 2,10,4* : uerisa E2, *ut uid.* : uersa *McKie* : arata *McKeown* : densa *Watt 1990* : grata *uel* fausta *Hall 1999* : *alii alia* : *obelos pos. McKeown et Kenney, qui* ducta *temptauit in app., cf. met. 10,216* || **23** graphium y, *recc., uide McKeown 1989* : graphio PYS, *recc. aliquot, edd. plerique* | tenendo PY, *recc.* : retento S, *recc. aliquot* || **28** at S, y, *recc., Heinsius* : an PY | Veneri...acer *titulo inclusit Némethy* : at ...acer *titulo non inclusit Jahn* ||

12

Flete meos casus: tristes rediere tabellae!
  infelix hodie littera posse negat.
omina sunt aliquid: modo cum discedere uellet,
  ad limen digitos restitit icta Nape.
5 missa foras iterum limen transire memento
  cautius atque alte sobria ferre pedem.

ite hinc, difficiles, funebria ligna, tabellae,
  tuque, negaturis cera referta notis,
quam, puto, de longae collectam flore cicutae
10 melle sub infami Corsica misit apis.
at tamquam minio penitus medicata rubebas:
  ille color uere sanguinulentus erat.
proiectae triuiis iaceatis, inutile lignum,
  uosque rotae frangat praetereuntis onus!
15 illum etiam, qui uos ex arbore uertit in usum,
  conuincam puras non habuisse manus.
praebuit illa arbor misero suspendia collo,
  carnifici diras praebuit illa cruces;
illa dedit turpes raucis bubonibus umbras,
20 uulturis in ramis et strigis oua tulit.
his ego commisi nostros insanus amores
  molliaque ad dominam uerba ferenda dedi?

Carm. 12 Ad tabulas P*(litt. grand.)*S, F: ad tabellas L2, *recc. aliquot*: ad amicos P4 : Detestatio infellicium tabellarum ad amicos elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **3** omina S, y, *recc.*, Es3 : omnia PY, *recc. aliquot*, CoMa || **4** icta PY, *recc.*, h : ipsa S || **5-6** *del. Francius, sed lege McKeown 1989* || **11** at] a *Riese* || **13** triuiis PS, y, *recc. aliquot* : in triuiis P4, *recc. aliquot* : triuio P3, *recc. aliquot* : *de* Y *incertum* || **18** diras *Heinsius in notis, cf. met. 2,651; 3,694; lege Goodyear ad Coripp. Ioh. 6,355* : duras *codd., uide Waszink 1953* || **19** raucis y, *recc.*, h, *Heinsius, cf. Verg. Aen. 4,462-3 et 12,863-4* : rasis PY*(ut uid.)*S : raris Ed : miseris D, *recc. aliquot* : *de* Y *incertum* : rauis *Heinsius in notis, prob. Riese* || **20** oua] ora *Naugerius* || **21** insanus PY, *recc.* : infamis S || **22** *post* dedi *exclamationis signum posuit Ehwald* ||

aptius hae capiant uadimonia garrula cerae,
quas aliquis duro cognitor ore legat;
25 inter ephemeridas melius tabulasque iacerent,
in quibus absumptas fleret auarus opes.

ergo ego uos rebus duplices pro nomine sensi:
auspicii numerus non erat ipse boni.
quid precer iratus, nisi uos cariosa senectus
30 rodat et immundo cera sit alba situ?

13

Iam super Oceanum uenit a seniore marito
flaua pruinoso quae uehit axe diem.

'quo properas, Aurora? mane! sic Memnonis umbris
annua sollemni caede parentet auis.
5 nunc iuuat in teneris dominae iacuisse lacertis:
si quando, lateri nunc bene iuncta meo est;

24 cognitor PYS, *recc.*, h : creditor V, *recc. aliquot* || **25** iacerent S, *recc.*, *Heinsius* : iacerem PY || **27** *post* sensi *signum interrogationis pos. edd. uett.* || **28** ipse PY, *recc. aliquot* : ille S, y, *recc.* || **30** immundo S, y, *recc.* : immunda PY | *post* situ *exclamationis signum posuit Merkel* ||

Carm. 13 Ad diem properantem P*(litt. grand.)*S : ad auroram properantem V : ad auroram L2, *recc. aliquot* : De Aurorae iurgiis et conuitiis elegia Ma || **1** Oceanum *Marius, prob. McKeown 1989 coll. Bibac. frg. 7 Courtney; Verg. Aen. 4,129 (= 11,1); 4,585 (= 9,460); cf. TLL 2,1523,66sqq.* | a seniore marito yT, *recc.*, h, *cf. u. 38, Heinsius, uide McKeown 1989* : seniore marito PYS, *recc. aliquot, Ehwald, cf. trist. 4,5,20, prob. Moore-Blunt coll. fast. 3,415* : seniore relicto *Heinsius in notis, cf. fast. 1,461; 4,943; 6,473* || **3** umbris *Micyllus* : umbras PY, *recc. aliquot* : umbram P3, *recc. aliquot* : umbra S, *recc. aliquot* : umbrae *Heinsius in notis* || **4** parentet yP5, *recc.* : parente (laues) PY : parenter S : paretur S[2] : perhennet T : frequentet N, *recc. aliquot* | auis S, *recc.* : aues PY : auus L2 || **5** teneris PY, *recc.* : tenebris S ||

nunc etiam somni pingues et frigidus aër,
et liquidum tenui gutture cantat auis.
quo properas, ingrata uiris, ingrata puellis?
10 roscida purpurea supprime lora manu.

ante tuos ortus melius sua sidera seruat
nauita nec media nescius errat aqua;
te surgit, quamuis lassus, ueniente uiator
et miles saeuas aptat ad arma manus;
15 prima bidente uides oneratos arua colentes,
prima uocas tardos sub iuga panda boues;
tu pueros somno fraudas tradisque magistris,
ut subeant tenerae uerbera saeua manus;
atque eadem sponsum cultos ante Atria mittis,
20 unius ut uerbi grandia damna ferant;

7 et PS, y, *recc.* : nunc L2, *recc. aliquot* : *de* Y *incertum* | aer PY, *recc.* : humor S, *recc. aliquot, Heinsius* || **9** quo] cur *Müller, cf. u. 31* | *post* properas *leniter dist. Heinsius, cf. u. 31* || **11-14** *om.* PYS *propter homoeoteleuton, cf. 2,2,18-27* : *post* ***10*** *habent* L2, *recc.*, h : *in marg. post* ***18*** P³, *ubi ponendos esse censuit Müller* : *in ima pagina* y : ***11-12*** *post* ***8, 13-14*** *post* ***18*** *in* N : *secl. Merkel, Riese, Lenz 1938 et 1939, Munari* || **12** nec P³, *recc.* : ne y : nunc V, *recc. aliquot* : nec in O4 || nescius errat P³ : nescius erret y : nescit an erret L4, *recc.*, h || **14** et miles saeuas P³ : miles et armiferas PY, *recc.*, *Heinsius* : et miles seras *Bentley coll. Pont. 3,4,62* || **15** colentes PYS, *recc.* : colonos S*(a. c.)*L2, *recc. aliquot* || **17** somno fraudas PS, *recc.* : fraudas somno Y, *recc. aliquot* || **19-20** *secl. Heinsius* || **19** eadem] uadem *Polle (ap. Munari)* : uades *Ehwald* | sponsum PYS, *recc. aliquot,* h : sponsos P², *recc. aliquot* : *om.* E2 | cultos P, *def. Moore-Blunt coll. Mart. 9,22,10; Cristóbal, McKeown 1989* : consulti S, y, *recc.*, h, *Heinsius* : stultum Y : multos *Withof, prob. Munari* : incautos *Madvig 1873, prob. Goold, Knox* : stultos *Ehwald* : (sponsu) uinctos *Lachmann ad Lucr. 4,1202* : ciues *Palmer, prob. Edwards* : incultos *Clausen* : (sponsu) captos *Hall 1982 coll. art. 1,83* : sponsamque *tempt. Most* : *alii alia* | *cruces adponit Kenney* | Atria *agnouit Ehwald* || **20** ferant PY, *recc. aliquot* : ferat S, y, *recc. aliquot, Heinsius* ||

nec tu consulto nec tu iucunda diserto:
  cogitur ad lites surgere uterque nouas;
tu, cum feminei possint cessare labores,
  lanificam reuocas ad sua pensa manum.

25 omnia perpeterer, sed surgere mane puellas
  quis, nisi cui non est ulla puella, ferat?
optaui quotiens ne Nox tibi cedere uellet,
  ne fugerent uultus sidera mota tuos!
optaui quotiens aut uentus frangeret axem
30 aut caderet spissa nube retentus equus!
inuida, quo properas? quod erat tibi filius ater,
  materni fuerat pectoris ille color.
[quid, si non Cephali quondam flagrasset amore?
  an putat ignotam nequitiam esse suam?]
35 Tithono uellem de te narrare liceret:
  fabula non caelo turpior ulla foret.
illum dum refugis, longo quia grandior aeuo,
  surgis ad inuisas a sene mane rotas;

23 tu Y, *recc.*, h, *Heinsius* : tunc PS, y, *recc. aliquot* | cum PS, y, *recc. aliquot* : ne Y, *recc. aliquot* | possint PYS, *recc. aliquot* : possent T, *recc. aliquot* : possunt A, *recc. aliquot*, Co | labores PY, *prob. Knoche, qui affert Tib. 2,1,63* : lacerti S, yT, *recc.*, h, *prob. Munari coll. 2,18,9, dub. Luck* || **27** Nox *Némethy* || **28** ne] neu *Heinsius* || **33-4** *om.* PYS : *post **27** extant in* P4 : *post **34** habent* VV3, *recc.*, h : *post **38*** Y[4] : *post **30*** P[3], *edd. plerique* : *hoc distichon Micyllo ac Grutero suspectum secl. Heinsius, quem secuti sunt edd. plerique, sed lege Fränkel : post **44** propter homoeoteleoton (*amore...amato*) collocandos dub. existimat Luck* || **36** fabula P6, *Itali, prob. Heinsius, Luck 1963, Goold 1965, cf. 1,9,40; 3,1,21; art. 1,681; 2,561,630; met. 4,189; trist. 4,10,68; Hor. epod. 11,7; epist. 1,13,9; Tib. 1,4,83; 2,3,31; Prop. 2,24,1; Stat. Ach. 1,197; Mart. 12,52,5* : femina PYS *cett., Merkel, cf. art. 3,83sqq.; met. 13,591; uide McKeown 1989* || **37** longo] longe *Merkel* ||

at, siquem manibus Cephalum complexa teneres,
40 clamares 'lente currite, Noctis equi!'

cur ego plectar amans, si uir tibi marcet ab annis?
num me nupsisti conciliante seni?
aspice quot somnos iuueni donarit amato
Luna, neque illius forma secunda tuae.
45 ipse deum genitor, ne te tam saepe uideret,
commisit noctes in sua uota duas.'

iurgia finieram; scires audisse: rubebat,
nec tamen assueto tardius orta dies!

14

Dicebam 'medicare tuos desiste capillos!'
tingere quam possis, iam tibi nulla coma est.

39 *hunc uersum recte explanauit Burmannus ('quemcumque iuuenem Cephalo similem'), cf. Verg. Aen. 1,181; 4,311-2; Prop. 4,11,19; lege Munari ad loc.* | at] aut Li | quem manibus] quem Cephalum L3, *recc.* : quidem manibus *sic in* Be2 | manibus S, *recc.* h, *def. Kenney 1958 coll. met. 1,734; Liv. 5,47,5; Stat. Theb. 9,373; Moore-Blunt affert met. 3,390; Verg. Aen. 11,743; Stat. silu. 2,1,147* : magis PY : malles D, *recc. aliquot, Iur. exc., Heinsius* : mauis *Riese, Madvig 1873 (ex* magis*), def. Goold 1965* : malis *Merkel* : thalamis *Bentley* || **40** Noctis *edd. uett.* || **42** num PYS, *recc. aliquot* : non L2, *recc.* : nec V || **43** quot y, *recc. aliquot, Heinsius, cf. Prop. 1,2,9* : quod PYS, *recc. aliquot* : quos V || **44** neque PY : nec S, *recc.* | forma S, y, *recc.*, *Heinsius* : fama PY, *recc. aliquot* | tuae PYS, *recc. aliquot* : tuae est y, *recc.* || **46** uota PYS, *recc.* : furta y, *recc. aliquot* || **47** rubebat T, *recc.* h, *Heinsius* : iubebam PYS : uolebam L2 || **48** assueto PYS, *recc.* : est solito y, *recc. aliquot* ||

Carm. 14 *priori coniungit* Y, *corr.* y | AD AMICAM DE CAPILLIS P : De capillis ad amicam S : ad amicam pro capillis perditis V : ad amicam male capillatam L2 : ad amicam P4 : Consolatoria ad Corinnam elegia de crinium mutatione et damno Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** medicare tuos desiste PYS, *recc. aliquot,* Co : desiste tuos

at si passa fores, quid erat spatiosius illis?
contigerant imum, qua patet usque, latus.
5 quid, quod erant tenues et quos ornare timeres,
uela colorati qualia Seres habent,
uel pede quod gracili deducit aranea filum,
cum leue deserta sub trabe nectit opus?
nec tamen ater erat neque erat tamen aureus ille,
10 sed, quamuis neuter, mixtus uterque color,
qualem cliuosae madidis in uallibus Idae
ardua derepto cortice cedrus habet.

adde quod et dociles et centum flexibus apti
et tibi nullius causa doloris erant.
15 non acus abrupit, non uallum pectinis illos:
ornatrix tuto corpore semper erat.
ante meos saepe est oculos ornata nec umquam
bracchia derepta saucia fecit acu;

medicare L3, *recc. aliquot,* Es3Ma || **2** *hunc uersum habet liber de dub. nomin. GLK V 576,7sqq* | tingere PY, V, *recc.* : tinguere S : tangere O4, *recc. aliquot* : pectere E2 : fingere *Heinsius in notis, cf. art. 1,306; rem. 341* || **3** erat PY, *recc.* : enim est S : enim Le | spatiosius PS, *recc. aliquot,* Co : speciosius Y, *recc.,* Ma : pretiosius L2, Es3 : formosius A, *recc. aliquot* || **4** *post* usque *dist. edd. plerique, prob. Goold 1965, qui confert epist. 18,118; art. 1,140; 3,310; met. 3,302; trist. 3,7,54; cui McKeown 1989 affert Paul. Nol. carm. 10,206-7* : *non dist. Kenney* || **5** timeres S, y, *recc.* : timeris PY : decebat L3, *recc. aliquot* || **9** tamen PYS, *recc. aliquot* : color y, *recc. aliquot* | ille PYS, *recc.,* Ma : illis y, *recc. aliquot* || **12** derepto PY, *cf. u. 18 et 1,5,13; met. 10,512; 14,630* : derepta *Heinsius ad met. 4,375* : direpto S, y, *recc.,* Ma : directo T, *recc. aliquot,* CoEs3 : deiecto V, *recc. aliquot, cf. de dub. nomin. GLK V 576, 7sqq. (*rupto uertice*) et Verg. Aen. 7,742 (*raptus...cortex*)* || **15** uallum] uallus Ed, *Gronovius coll. met. 8,286 (sed hunc uersum damnauit Heinsius)* || **16** ornatrix tuto PY, *recc.,* h, *cf. art. 3,239-40* : ornatrixque tuo S || **17-22** *hos uersus damnat Woytek 1998* || **17** saepe est oculos PY, *recc. aliquot* : oculos saepe est S, *recc. aliquot, Munari* || **18** derepta PY, *cf. u. 12* : direpta S, *recc.,* CoMa : directa L2, *recc. aliquot,* Es3, *Heinsius* : correpta *Heinsius in notis* ||

saepe etiam nondum digestis mane capillis
20 purpureo iacuit semisupina toro;
tum quoque erat neglecta decens, ut Thracia Bacche,
cum temere in uiridi gramine lassa iacet.

cum graciles essent tamen et lanuginis instar,
heu, male uexatae quanta tulere comae!
25 quam se praebuerunt ferro patienter et igni,
ut fieret torto nexilis orbe sinus!
clamabam 'scelus est istos, scelus, urere crines!
sponte decent: capiti, ferrea, parce tuo!
uim procul hinc remoue! non est, qui debeat uri:
30 erudit admotas ipse capillus acus.'

formosae periere comae, quas uellet Apollo,
quas uellet capiti Bacchus inesse suo;
illis contulerim, quas quondam nuda Dione
pingitur umenti sustinuisse manu.
35 quid male dispositos quereris periisse capillos?
quid speculum maesta ponis, inepta, manu?
non bene consuetis a te spectaris ocellis:
ut placeas, debes immemor esse tui.

20 semisupina PS, *recc. aliquot,* Es3, *cf. epist. 10,10 (ubi* semisupina *legit Heinsius); art. 3,788* : saepe supina Y*(ut uid.)* : semisopita T, *recc. aliquot,* CoEs3[2]Ma || **21** thracia y, *edd. uett* : tracia L2, *recc.* : threcia PYS, *edd. plerique* : tetrica V, *Vat. lat. 1602* || **23** tamen et PYS, *recc.* : tamquam P5, *recc. aliquot, Vat. lat. 1595,* Ma : tantum P3 : crines L2, Es3 : tenerae *dub. Heinsius in notis* || **24** male S, *recc. aliquot,* CoEs3, *Riese, Munari, cf. art. 3,243; rem. 339, 565* : malae PY : mala T, *recc. aliquot,* Ma, *prob. Heinsius, Kenney* || **25** praebuerunt *Turicensis Bibl. Civ. 47, Heinsius* : praebuerant PYS, *recc.,* h || **26** torto PY, *recc.* : toto S, *recc. aliquot* | nexilis P, *recc. aliquot,* Es3Y[4], *cf. Mart. Cap. 4,328; lege McKeown 1989* : fexilis Y, *ut uid.* : textilis S : flexilis y, *recc. aliquot,* CoMa, *edd. uett., Heinsius coll. Val. Fl. 5,588; Mart. 10,65,6* : tortilis E, *recc. aliquot* : plexilis Ed || **30** erudit] circuit *Martinon, prob. Némethy* || **34** pingitur] fingitur y || **35** quid] quam y | dispositos PYS, *recc.* : compositos L2, *recc. aliquot* ||

non te cantatae laeserunt paelicis herbae,
40 non anus Haemonia perfida laesit acu,
nec tibi uis morbi nocuit – procul omen abesto! –
nec minuit densas inuida lingua comas.
facta manu culpaque tua dispendia sentis:
ipsa dabas capiti mixta uenena tuo.

45 nunc tibi captiuos mittet Germania crines:
culta triumphatae munere gentis eris.
o quam saepe comas aliquo mirante rubebis
et dices 'empta nunc ego merce probor,
nescioquam pro me laudat nunc iste Sygambram:
50 fama tamen memini cum fuit ista mea.'

me miserum! lacrimas male continet oraque dextra
protegit ingenuas picta rubore genas;
sustinet antiquos gremio spectatque capillos,
ei mihi, non illo munera digna loco.

55 collige cum uultu mentem! reparabile damnum est:
postmodo natiua conspiciere coma.

40 laesit L2, *recc. aliquot, Heinsius in notis* : lauit S, y, *recc.,* h, *def. Kenney 1958* : labit PY | acu *Heinsius in notis, qui hanc iuncturam ad defixiones magicas referri expl., prob. Luck, qui affert 3,7,30* : aqua *codd.* || **46** culta V, *Vat. lat. 1602, Heinsius, prob. Edwards, cf. Mart. 14,26,2* : pulchra P5 *(marg.), recc. aliquot* : tuta PYS, *recc., def. Kenney 1958, cf. fast. 6,454, quod exemplum minime ad hunc uersum pertinere existimo* || **47** rubebis PY, *recc.* : rubebas S, *recc. aliquot* || **49** sygambram P : sygabra Y : sycambram y, *recc. aliquot* : sicambram S, *recc.* || **50** fama] forma *Heinsius in notis* || **53** gremio spectatque S, *recc., Merkel* : gremio spectataque Y : gremio spectatatque y : gremio spectare E2, *recc. aliquot, Heinsius* : gremios peccataque P : gremios pectata P2 || **54** munera] funera *Hall 1999* || **55** collige PYS, *recc.* : corrige L2, *recc. aliquot* ||

15

Quid mihi, Liuor edax, ignauos obicis annos
ingeniique uocas carmen inertis opus,
non me more patrum, dum strenua sustinet aetas,
praemia militiae puluerulenta sequi
5 nec me uerbosas leges ediscere nec me
ingrato uocem prostituisse foro?

mortale est, quod quaeris, opus: mihi fama perennis
quaeritur, in toto semper ut orbe canar.
uiuet Maeonides, Tenedos dum stabit et Ide,
10 dum rapidas Simois in mare uoluet aquas;
uiuet et Ascraeus, dum mustis uua tumebit,
dum cadet incurua falce resecta Ceres;
Battiades semper toto cantabitur orbe:
quamuis ingenio non ualet, arte ualet;
15 nulla Sophocleo ueniet iactura cothurno;
cum sole et luna semper Aratus erit;
dum fallax seruus, durus pater, improba lena
uiuent et meretrix blanda, Menandros erit;

Carm. 15 *priori coniungit* Y, *corr.* y | Contra inuidos S, FBe2 : Ad liuorem suum V : Ad inuidos L2 : ad inuidum P4 : Aduersus inuidos elegia et carmina rebus omnibus praestare Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** Liuor *Heinsius* || **3** me more y, *recc.*, CoEs3, *Heinsius* : memore P, Ma : memorem YS, *recc. aliquot* | patrum PY, *recc.* : patrem S, *recc. aliquot* : patris V : patrie L4 || **5** nec me uerbosas PY, *recc.* : non me uerbosas S, *recc. aliquot* | ediscere PY, *recc.* : edissere S : edisere L3 : edicere F, *recc. aliquot* || **6** ingrato S, y, *recc.*, *Heinsius* : ingratum PY, *recc. aliquot* : ingratam P5 | uocem y, *recc. aliquot* : uoce P²Y : uoces S, *recc. aliquot* : *de* P *incertum* || prostituisse PY, *recc.* : praestituisse S || **8** in...ut PYS, *recc.* : ut...in T, *recc. aliquot* : et...in O4, *recc. aliquot* || **12** cadet YS, *recc.*, *Heinsius* : cedet P | ceres PYS, *recc. aliquot*, Co, *Heinsius* : seges P*(litt. grand. in mg.)*, *recc. aliquot*, Es3Ma || **13** semper toto PYS, *recc. aliquot* : toto semper L2, *recc.* || **17-8** *om.* Co || **18** uiuent et V, *recc. aliquot*, *Merkel, edd.*

Ennius arte carens animosique Accius oris
20 casurum nullo tempore nomen habent;
Varronem primamque ratem quae nesciet aetas
aureaque Aesonio terga petita duci?
carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
exitio terras cum dabit una dies;
25 Tityrus et fruges Aeneïaque arma legentur,
Roma triumphati dum caput orbis erit;
donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,
discentur numeri, culte Tibulle, tui;
Gallus et Hesperiis et Gallus notus Eoïs,
30 et sua cum Gallo nota Lycoris erit.

ergo cum silices, cum dens patientis aratri
depereant aeuo, carmina morte carent.
cedant carminibus reges regumque triumphi,
cedat et auriferi ripa benigna Tagi.
35 uilia miretur uulgus: mihi flauus Apollo
pocula Castalia plena ministret aqua,
sustineamque coma metuentem frigora myrtum
atque a sollicito multus amante legar.

plerique : uiuet et PY : uixerit et S, y, *recc.*, Es3Ma : uiuet erit V2, *recc. aliquot* : uiuent, dum *Heinsius* : et uiuet *Kenney in app.* || **19** accius S, *recc.* : actius PY, *recc. aliquot* : acius *uel* atius V || **21** nesciet P²Y, *recc. aliquot, Merkel* : nesciat PS, *recc.* || **24** terras P, *recc.* : terram S | una S, *recc.*, *cf. fast. 2,235; Pont. 1,2,4* : unda PY : ima *Scaliger* || **25** fruges PYS, *recc.*, h, *Heinsius, multi edd., lege Cairns* : segetes P5, *ed. Aldina a. 1502 ex Verg. georg. 1,1; Prop. 2,34,77-8; Bentley, prob. Goold 1965* || **28** discentur PYS, *recc.* : dicentur V, *recc. aliquot* || **33** cedant PS, y, *recc.* : cedunt Y, *recc. aliquot* || **34** cedat PYS, *recc.* : cedit T, *recc. aliquot* | benigna PY, *recc.* : beata T, *recc. aliquot* || **36** Castalia...aqua] Castaliae...aquae *Heinsius* || **38** atque a yP3, *Itali, Heinsius, def. Kenney 1958 et 1959* : atque ita PYS, *recc.*, *Marius, alii* : aque ita *Müller, cf. 2,14,30* ||

pascitur in uiuis Liuor, post fata quiescit,
40 cum suus ex merito quemque tuetur honos.
ergo etiam cum me supremus adederit ignis,
uiuam, parsque mei multa superstes erit.

39 Liuor *agnouit Heinsius* | fata YS, *recc.*, *Heinsius* : facta P, *recc. aliquot* | quiescit *om.* S || **40** cum PS, *recc. aliquot* : tum Y, f, *recc. aliquot* : tunc L2, *recc.* | tuetur P, y, *recc.* : tuentur Y : sequetur S || **41** adederit PYS, *cf. Prop. 4,7,9; Nemes. ecl. 4,11; uide Kenney ad epist. 21,44* : adusserit T, *recc.*, h || **42** multa PYS, *recc. aliquot*, CoEs3 : magna E2, *recc. aliquot*, Ma || EXPLICIT LIBER I P : P. OVIDI NASONIS AMORVM EXPLICIT LIBER PRIMVS Y : Explicit .I. P4, *recc. aliquot* : Explicit primus N : Explicit primus liber ouidii sine titulo Be2 : *nulla subscriptio in* h ||

LIBER SECVNDVS

1

Hoc quoque composui, Paelignis natus aquosis,
 ille ego nequitiae Naso poeta meae.
hoc quoque iussit Amor: procul hinc, procul este, seueri!
 non estis teneris apta theatra modis.
5 me legat in sponsi facie non frigida uirgo
 et rudis ignoto tactus amore puer;
atque aliquis iuuenum, quo nunc ego, saucius arcu
 agnoscat flammae conscia signa suae
miratusque diu 'quo' dicat 'ab indice doctus
10 composuit casus iste poeta meos?'

ausus eram, memini, caelestia dicere bella
 centimanumque Gygen – et satis oris erat –,
cum male se Tellus ulta est ingestaque Olympo
 ardua deuexum Pelion Ossa tulit.

INCIPIT LIBER SECVNDVS PY : Incipit liber .II. S : Incipit liber ovidii nasonis secundus V : P. Ouidii Nasonis Amorum lib. II V2[2] : Incipit .II. liber L2 : Incipit secundus. Libri prologus N : Incipit .II. P4, *recc. aliquot* : Incipit secundus Be2 : liber secundus P6, Es3 : LIBER SECVNDVS/ CARMINIS ELEGE LAVS/ ELEGIA I AD PVELLAS Ma : *nullam inscriptionem habet* Co ||

Carm. 1 || **3** seueri PS, y, *recc.*, h, *cf. uu. 5-8, ubi agitur de lectoribus utriusque sexus, ut admonuit Munari, cf. Verg. Aen. 6,258* : seuerae F, *Itali, Heinsius, qui de puellis agi censebat* : *om.* Y : seuera *Merkel (uocatiuus pluralis cum* theatra *coniunctus)* || **5-10** *lege quae disputauit Socas 1991* || **5** sponsi facie PYS, *recc. aliquot* : facie sponsi T, *recc. aliquot*; *intellige* 'quae mouetur pulchritudine sponsi', *ut admonuit Némethy ad loc., cf. epist. 1,14; am. 1,9,33; 2,7,9; 3,6,25,41; uide Goold 1965* | *ante* in *et post* frigida *dist. Lenz* || **12** gygen PS, *recc. aliquot, Heinsius, cf. Hes. Th. 149; fast. 4,593; trist. 4,7,18; Hor. carm. 2,17,14 (corr. Muretus); 3,4,69; cf. Herod. 2,678,27 Lentz* : gigen Y, *recc.* : gigem E2, *recc. aliquot* : gigan L2, *recc. aliquot,* h : Gyen *Scaliger* : Gyan *D. Heinsius, Merkel* ||

15 in manibus nimbos et cum Ioue fulmen habebam,
quod bene pro caelo mitteret ille suo.
clausit amica fores: ego cum Ioue fulmen omisi,
excidit ingenio Iuppiter ipse meo.
Iuppiter, ignoscas! nil me tua tela iuuabant:
20 clausa tuo maius ianua fulmen habet.

blanditias elegosque leues, mea tela, resumpsi:
mollierunt duras lenia uerba fores.
carmina sanguineae deducunt cornua lunae
et reuocant niueos Solis euntis equos;
25 carmine dissiliunt abruptis faucibus angues
inque suos fontes uersa recurrit aqua;
carminibus cessere fores, insertaque posti,
quamuis robur erat, carmine uicta sera est.

quid mihi profuerit uelox cantatus Achilles?
30 quid pro me Atrides alter et alter agent,

15 in manibus nimbos et V, *recc. aliquot*, CoMa, *edd. plerique, cf. Pont. 4,8,59-60; Lucr. 6,96sqq.; Verg. georg. 1,328-9* : in manibus et PY : Iuppiter in manibus et S, y, *recc.*, Es3, *Lausberg, cum syllaba producta ante caesuram coll. Verg. ecl. 10,69* : in manibusque iouem B2, *Itali* : in manibus montes et *Sicherl coll. met. 1,152-5 et Verg. georg. 1,283* | habebam] habenti *Heinsius distinguens leniter post* suo *in uersu sequenti* || **16** ille PYS, *recc.* : ipse P4, *recc. aliquot, cf. u. 18; art. 1,636* || **17** ego PYS, *recc.*, Co : et L2, *recc. aliquot* | fulmen omisi y, *recc. aliquot*, Ma, *cf. u. 15; Merkel, prob. Labate, 23, n. 12* : fulmen amisi PY, *recc. aliquot* : fulmina misi P²S, *recc.*, CoEs3, *Heinsius* : fulmina misit N : fulmen abiuit E2 || **18** ipse PY, *recc.* : ille S, *recc. aliquot* || **19-20** *post* **14** *inseruit* O4 || **19** tela T, *Itali, edd. plerique* : uerba PYS, *recc. aliquot, Merkel* : bella y, *recc. aliquot, Müller* || **22** mollierunt PY : mollierant P²S, *recc.* || **23-24** *post* **26** O4 || **24** Solis *dub. Luck* || **29** profuerit PYS, *recc.* : profuerat P², *recc. aliquot*, Co | uelox PYS, *recc.* : uictor N, *recc. aliquot* | cantatus PY, *recc.* : cantator P³S || **30** quid pro me atrides E2, *recc. aliquot, Heinsius* : quid uero atrides L2, *recc. aliquot* : quidue romethides P : quiduero methides Y : et quid tytides S : quid pro

quique tot errando quot bello perdidit annos,
  raptus et Haemoniis flebilis Hector equis?
at, facie tenerae laudata saepe puellae,
  ad uatem, pretium carminis, ipsa uenit.
35 magna datur merces: heroum clara ualete
  nomina: non apta est gratia uestra mihi.
ad mea, formosae, uultus adhibete, puellae,
  carmina, purpureus quae mihi dictat Amor!

2

Quem penes est dominam seruandi cura, Bagoa,
  dum perago tecum pauca, sed apta, uaca.
hesterna uidi spatiantem luce puellam
  illa quae Danai porticus agmen habet.

me aiaces N, *recc. aliquot,* Plan. : quidue pro me aiaces V : quidue mihi aiaces y, *recc. aliquot* : quidque mihi aiaces Pe : quid uero aiaces L2[2] : quid mihi aiaces L2 || agent PS, y, *recc.*, *Heinsius* : egent Y : agunt L3, *recc. aliquot* : agant *Laurent. lat. 33,31*, *Burmannus* || **31** quot S, y, *recc.* : quod PY : qui V, *recc. aliquot* || **33** at] ut *Ehwald* | facie Ca2, *coni. Heinsius* : facies PYS, *cett.*, *Ehwald* | laudata P, *Heinsius* : laudate Y, *recc. aliquot* : laudat S : laudata est E2 : laudataque y, *recc. aliquot* : laudatae L2, *recc. aliquot* : ut laudata est T, *recc. aliquot* : laudatast *Ehwald* | saepe] semper Y || **34** uenit PY, *recc.* : uenis S || **36** uestra] nostra Y, *corr.* y || **37** formosae Li (formose) P5(*s. l.*), *Heinsius coll. 1,8,43; 10,47; adde art. 3,417* : formosos *codd.*, *edd. plerique* | adhibete] adhibe Y, *corr.* y | *hunc uersum sic interpunxi, cf. 2,16,51* || Explicit prologus N ||

Carm. 2 *priori coniungit* Y, *separ.* y || SVASORIVM AD SE P : Suasorium ad custodem puellae V : Suasorium ad custodem L2 : Incipit liber secundus N : ad bagoen custodem amicae P4 : Ad bagoen de quaerimonia Carinae elegia ut custodiam et amorem eius dissimulet Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** dominam seruandi PYS, *recc.*, h : dominae seruandae O4, *Heinsius in notis* | Bagoa *Vat. Regin. lat. 1787, Lewis May, Kenney 1958* : bagoe PS, *recc.*, *Heinsius, prob. Booth* : bagae Y : bagoge y, *recc. aliquot* : bogoe N ||

5 protinus, ut placuit, misi scriptoque rogaui:
  rescripsit trepida 'non licet' illa manu,
et, cur non liceat, quaerenti reddita causa est,
  quod nimium dominae cura molesta tua est.

si sapis, o custos, odium, mihi crede, mereri
10 desine: quem metuit quisque, perisse cupit.
uir quoque non sapiens: quid enim seruare laboret
  unde nihil, quamuis non tueare, perit?
sed gerat ille suo morem furiosus amori
  et castum, multis quod placet, esse putet.
15 huic furtiua tuo libertas munere detur,
  quam dederis illi, reddat ut illa tibi.
conscius esse uelis? domina est obnoxia seruo;
  conscius esse times? dissimulare licet;
scripta leget secum? matrem misisse putato;
20 uenerit ignotus? postmodo notus erit;
ibit ad affectam, quae non languebit, amicam?
  uisat: iudiciis aegra sit illa tuis.

5 misi PS, y, *recc. aliquot* : misit N : missis Y, *recc. aliquot* : misso V2, *recc. aliquot* | scriptoque PYS, *recc.* : noctemque *Laurent. 36,2, Vat. Urbin. 347, Itali* || **7** cur] uir Y, *corr.* y || **10** perisse PYS, *recc.* : perire N, *recc. aliquot* || **11** quid PYS, *recc.* : quis y, *cf. Hor. epist. 1,20,16* | laboret PS, *recc. aliquot*, : laborat Y, *recc. aliquot* : labores V, *recc. aliquot* : laboras T, *recc. aliquot* || **14** castum ...quod PY, *recc.* : castum...ut S || **15** huic S, y, *recc.*, *Heinsius* : hic PY : hinc E2, *recc. aliquot* || **18-27** *om.* PYS, *propter homoeoarchon (uu. 17 et 27), post u. **17** in marg. add.* P³y, *post **17** inser. in textu* L2, *recc.*, h : *secl. Lenz 1938 et 1939 (sed cf. Lenz 1965 in notis), Munari : def. Marg-Harder et Kenney (praeter uu. **23-24**); cf. 1,13,11-14 et 33-4* || **17** *post* uelis *interrogationis signum posuit Lenz* || **18** times P3, *recc.* : uelis P³T | *post* times *interrogationis signum posuit Munari* || **19** *post* secum *interrogationis signum posuit Bentley* | misisse P³Le : scripsisse y, *recc.* || **20** *post* ignotus *interrogationis signum posuit Bentley* | erit P³, y, *recc. aliquot* : eat P3, *recc. aliquot, Heinsius* || **21** affectam P3, *recc. aliquot* : aflictam P³Y, *recc. aliquot* : effetam N, *recc. aliquot* : effectam V2 || **22** uisat

si faciet tarde, ne te mora longa fatiget,
  imposita gremio stertere fronte potes.
25 nec tu linigeram fieri quid possit ad Isin
  quaesieris nec tu curua theatra time.
conscius assiduos commissi tollet honores:
  quis minor est autem quam tacuisse labor?
ille placet uersatque domum neque uerbera sentit,
30 ille potens: alii, sordida turba, iacent.
huic, uerae ut lateant causae, finguntur inanes,
  atque ambo domini, quod probat una, probant.
cum bene uir traxit uultum rugasque coegit,
  quod uoluit fieri blanda puella, facit.
35 sed tamen interdum tecum quoque iurgia nectat
  et simulet lacrimas carnificemque uocet;
tu contra obicies, quae tuto diluat illa,
  tu ueris falso crimine deme fidem.

iudiciis D, *recc. aliquot, Merkel, explan. Némethy ('simula te credere aegrotam esse dominae amicam'), cf. epist. 3,104; art. 2,416; rem. 426; Pont. 3,5,52; 4,3,16* : uisaque iudiciis P3, *recc. aliquot, Itali* : uisat et iudiciis Li : uisat et indiciis P^3, y, *recc.*, h : amicam/ uisere; iudiciis *Heinsius, cf. Lucr. 6,1236* : uisere? iudiciis *Heinsius in notis, Bentley* || **23-4** *secl. Munari, Kenney, sed lege Booth 107-8, cf. art. 3,645-50* || **24** potes T, *recc. aliquot, Heinsius* : putes P^3Y, *recc. aliquot* || **25** linigeram *Itali*, Es, *Put. exc., ed. Aldina a. 1502, Heinsius, cf. art. 1,77; met. 1,747* : lanigeram P^3Y, *recc.* : niligenam A, *recc. aliquot, ed. Aldina a. 1515* | Isin *Itali, Heinsius, prob. Kenney 1958* : Isim *codd.* || **28** autem PYS, *recc.* : umquam yf, *recc. aliquot* || **29** neque PYS, *recc.* : nec V2, *recc. aliquot* || **30** potens alii PY, *recc. aliquot* : potens dominae S, *recc.* : placet dominae P3, *recc. aliquot* | sordida PYS, *recc.* : cetera T, *recc. aliquot* | iacent PYS, *recc.* : iacet A, *recc. aliquot* || **31** *post* causae *dist. Heinsius, post* lateant *Munari* | finguntur P, *recc. aliquot* : fingunt Y : fingentur S, y, *recc. aliquot* : fingantur P3, *recc. aliquot* | inanes P^2S, y, *recc.*, h : honores PY, *recc. aliquot (ex u. 27 natum, ut admonuit Kenney 1955)* || **37** obicies PYS, *recc.*, h, *Merkel* : obiciens *Oxon. Bodl. Auct.* F.I.17, *Itali, coni. Heinsius, Goold 1965* : abicies L2 || **38** tu ueris falso *Kenney, prob. Hall 1998* : in uerum falso PY, *recc. aliquot, Heinsius* : in uero falso P^2S, *recc. aliquot*, CoEs3(ueram) : in falso ueri

sic tibi semper honos, sic alta peculia crescent;
40 haec fac: in exiguo tempore liber eris.

aspicis indicibus nexas per colla catenas?
squalidus orba fide pectora carcer habet.
quaerit aquas in aquis et poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit;
45 dum nimium seruat custos Iunonius Iö,
ante suos annos occidit: illa dea est!
uidi ego compedibus liuentia crura gerentem,
unde uir incestum scire coactus erat;
poena minor merito, nocuit mala lingua duobus:
50 uir doluit, famae damna puella tulit.
crede mihi, nulli sunt crimina grata marito,
nec quemquam, quamuis audiat, illa iuuant.
seu tepet, indicium securas perdis ad aures;
siue amat, officio fit miser ille tuo.
55 culpa nec ex facili quamuis manifesta probatur:
iudicis illa sui tuta fauore uenit.

V2, *recc. aliquot* : in falso uerum Pe : i uerum falso F : in falso uero L4, *recc. aliquot* : et ueri falso P5 : et ueri in falso T : in ueri falso V, *recc. aliquot* : in ficto ueri Ma : in ueram falso *Vat. Palat. lat. 1668,* Es : i ueris (*uel* ueram) falso *Heinsius in notis* : et ueris falso *Ehwald, Goold* : in ueris falso *Magnus 1899, Munari* || **39** alta PS, y, *recc.* : curta *Heinsius in notis coll. fast. 2,408* (curta tabella), *645; Bentley ad Hor. epist. 1,7,58* : orta D*(ut uid.)*F : *de* Y *incertum* : arta *Burmannus, dub. Kenney in app.* | peculia PY, *recc. aliquot* : pecunia S, y, *recc.* : potentia P4, *recc. aliquot* | crescent PYS, *recc. aliquot* : crescant y : crescit N, *recc. aliquot* : crescet T, *recc.* || **40** fac in PY, *recc. aliquot* : face in V : facis S, *recc. aliquot,* Es3Ma : face et T, *recc. aliquot, Heinsius* : fac E2, *recc. aliquot* || **45** io T, *recc., Goold 1965, cf. 2,19,29; art. 1,323; met. 1,584; trist. 2,439* : ion PYS, *recc. aliquot* || **49** merito nocuit T, *recc. aliquot, Heinsius* : nocuit merito PYS, *recc.* || **53** perdis] prodis *Oxon. Bodl. Auct. F.I.17, Heinsius* | aures P[2], *recc., Heinsius* : auras PS : auris Y, *corr.* y || **54** officio PYS, *recc.* : indicio T, *recc. aliquot* | fit S, y, *recc.* : sit PY*(ut uid.)*, *recc. aliquot* ||

uiderit ipse licet, credet tamen ille neganti
  damnabitque oculos et sibi uerba dabit;
aspiciat dominae lacrimas, plorabit et ipse
60 et dicet 'poenas garrulus iste dabit!'
quam dispar certamen inis! tibi uerbera uicto
  adsunt, in gremio iudicis illa sedet.

non scelus aggredimur, non ad miscenda coimus
  toxica, non stricto fulminat ense manus;
65 quaerimus ut tuto per te possimus amare:
  quid precibus nostris mollius esse potest?

3

Ei mihi, quod dominam nec uir nec femina seruas,
  mutua nec Veneris gaudia nosse potes!

qui primus pueris genitalia membra recidit,
  uulnera quae fecit debuit ipse pati.

57 ipse...ille] ipse...ipse *Heinsius* || **59** *hunc uersum om.* T | aspiciat PYS : aspiciet P², y, *recc.* | et ipse PY, *recc.* : et ille L4, *recc. aliquot* : et illa S : ut illa P² || **61** quam *Iur. et Polit. exc., Heinsius, dub. Luck, cf. Pont. 2,10,30; Epiced. Drusi 176* : quid *codd., edd.* | inis YS, *recc.* : in his P || **63** adgredimur PY, *recc.* : adgreditur S, *recc. aliquot* ||

Carm. 3 *separant* PS, y, *recc.*, *priori coniungit* Y, *prob. Scaliger, Heinsius, Bentley; lege Damon et McKeown 1998* | Ad eunuchum custodem dominae P*(litt. grand.)*S, *recc. aliquot* : Ad eunuchum seruantem puellam V : Ad custodem nimis seruantem amicam L2 : ad eunuchum P4 : Execratio eius qui primus mares eiurauit elegia. et quanta utilitas sit indulgentis custodiae ad eunuchum seruatorem Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** seruas PS, y, *recc.* : seruat Y, *recc. aliquot* || **2** nosse PYS, *recc.* : scire L2 : ferre N, *Dousae exc.* | potes P²S, y, *recc.* : putes P : putas Y*(ut uid.)* || **4** ipse PY, *recc.* : ille S, *recc. aliquot* ||

5 mollis in obsequium facilisque rogantibus esses,
si tuus in quauis praetepuisset amor.
non tu natus equo, non fortibus utilis armis,
bellica non dextrae conuenit hasta tuae.
ista mares tractent, tu spes depone uiriles:
10 sunt tibi cum domina signa ferenda tua.
hanc imple meritis, huius tibi gratia prosit:
si careas illa, quis tuus usus erit?

est etiam facies, sunt apti lusibus anni:
indigna est pigro forma perire situ.
15 fallere te potuit, quamuis habeare molestus:
non caret effectu quod uoluere duo.

aptius at fuerit precibus temptasse: rogamus,
dum bene ponendi munera tempus habes.

4

Non ego mendosos ausim defendere mores
falsaque pro uitiis arma mouere meis.
confiteor, siquid prodest delicta fateri:
in mea nunc demens crimina fassus eo.

6 quauis PY, *recc. aliquot* : quamuis S, *recc. aliquot* || **9** tractent PYS, *recc.* : tractant T, *recc. aliquot* || **10** ferenda PYS, *cett.* : tuenda y || **13** apti PY, *recc.* : digni S || **17** aptius at *Heinsius in notis* : aptius ut PS, y, *recc.* : aptus erait Y | fuerit PYS, *recc.,* CoMa : fuerat N, *recc. aliquot, Itali* : fieret y, *recc. aliquot,* Es3 | precibus temptasse] pretio tentare *Burmannus* ||

Carm. 4 *priori coniungit* Y, *separ.* y | Ad se quod multas amet P*(litt. grand.)*, V : Ad se quod multas amicas S : de se quod multas amet F : quod multas amet Le : ad omnes P4 : non posse inueniri puellam cuiusuis ingenii aut forme quam ipse non amet elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **4** in] en *Liberman* | fassus P, *recc.,* CoMa : fasus Y : falsus P²S, *recc. aliquot,* Es3 ||

5 odi, nec possum cupiens non esse quod odi:
heu quam, quae studeas ponere, ferre graue est!
nam desunt uires ad me mihi iusque regendum:
auferor, ut rapida concita puppis aqua.

non est certa meos quae forma irritet amores:
10 centum sunt causae cur ego semper amem.
siue aliqua est oculos in humum deiecta modestos,
uror, et insidiae sunt pudor ille meae;
siue procax aliqua est, capior, quia rustica non est,
spemque dat in molli mobilis esse toro;
15 aspera si uisa est rigidasque imitata Sabinas,
uelle sed ex alto dissimulare puto;
siue es docta, places raras dotata per artes;
siue rudis, placita es simplicitate tua.
est quae Callimachi prae nostris rustica dicat
20 carmina: cui placeo, protinus ipsa placet;

5 non esse y, *recc. aliquot, Heinsius* : non nosse PYS, *recc. aliquot* : odisse V2, *recc. aliquot* : non odisse V, *recc. aliquot* || **7** iusque PYS, *recc.* : uisque N, *recc. aliquot* | regendum PY, *recc.,* h : regendi y, *recc. aliquot* : ferendum S || **9** irritet y, *recc. aliquot, Heinsius coll. met. 1,462; McKeown affert am. 3,4,11; adde art. 2,681, cf. Ramírez de Verger 2002* : inuitet PYS, *recc.,* h, *edd. plerique* : mutet O4 || **11** humum *dub. Heinsius in notis, Timpanaro 1953 coll. 3,6,67; cf. met. 6,607; Verg. Aen. 11,480; Goold affert epist. 6,26; 21,242; met. 2,710; lege Ramírez de Verger 2000* : se E2, *Heinsius coll. 1,8,37; epist. 11,35; 21,113; edd. plerique* : me PYS, *recc.,* h || **12** sunt PYS, *recc.* : fit T, *recc. aliquot* : est Pe, *recc. aliquot* || **13** capior PY, *recc.* : captor S || **15** uisa est] uisa es *Luck coll. uu. 17-8* || **17** es...places P²S, y, *recc. aliquot* : es...plages PY : est...placet T, *recc.* || **18** placita es L4, *Heinsius* : placida es L2, *recc. aliquot* : placita est P3, *recc. aliquot,* Ma : placeas P²S : places PY : placeat Li : capior N, *recc. aliquot* | tua PY, *recc. aliquot* : sua T, *recc. aliquot* : mea D || **20** placet PY, *recc.* : placent S ||

est etiam quae me uatem et mea carmina culpet:
culpantis cupiam sustinuisse femur.
molliter incedit: motu capit; altera dura est:
at poterit tacto mollior esse uiro.
25 huic, quia dulce canit flectitque facillima uocem,
oscula cantanti rapta dedisse uelim;
haec querulas agili percurrit pollice chordas:
tam doctas quis non possit amare manus?
illa placet gestu numerosaque bracchia ducit
30 et tenerum molli torquet ab arte latus:
ut taceam de me, qui causa tangor ab omni,
illic Hippolytum pone, Priapus erit!
tu, quia tam longa es, ueteres heroidas aequas
et potes in toto multa iacere toro;
35 haec habilis breuitate sua est: corrumpor utraque;
conueniunt uoto longa breuisque meo.
non est culta: subit quid cultae accedere possit;
ornata est: dotes exhibet ipsa suas.
candida me capiet, capiet me flaua puella;
40 est etiam in fusco grata colore Venus.
seu pendent niuea pulli ceruice capilli,
Leda fuit nigra conspicienda coma;
seu flauent, placuit croceis Aurora capillis:
omnibus historiis se meus aptat amor.

23 incedit T, *recc. aliquot* : incessit PYS, *recc. aliquot, Heinsius* || **23-24** dura est...esse *cett.* : dura...esse L2 : dure...isse *Heinsius in notis coll. art. 3,305-6; rem. 337* : dure...ire *Bentley* || **24** at PY, *recc. aliquot* : ac N : sed S, *recc. aliquot* : et V, *recc. aliquot* || **25** huic *Heinsius in notis, Bentley* : haec *codd., Heinsius, prob. Merkel, Munari* || **27** agili y, *recc. aliquot, exc. Iur. et Put., Heinsius coll. Mart. 3,82,13-4* : habili PYS, *recc., cf. u. 35* || **33** longa es PY, *recc.* : longas S || **38** ipsa PYS, *recc. aliquot* : illa T, *recc. aliquot, Heinsius* || **39** capiet *om.* P | flaua *explanauit Magnus 1899* || **40** Venus *agnouit Heinsius* || **41-2** *post* **44** *inseruit* V || **42** Leda] Lyda *Lachmann ad Lucr. 6,971* ||

45 me noua sollicitat, me tangit serior aetas:
haec melior specie corporis, illa sapit.

denique quas tota quisquam probat Vrbe puellas,
noster in has omnes ambitiosus amor.

5

Nullus amor tanti est – abeas, pharetrate Cupido! –
ut mihi sint totiens maxima uota mori.
uota mori mea sunt, cum te pecasse recordor,
o mihi perpetuum nata puella malum!
5 non male deletae nudant tua facta tabellae
nec data furtiue munera crimen habent.

46 *post* corporis *dist. Heinsius, post* melior *Riese, prob. Edwards, post* specie *Kenney* | corporis PYS, *recc.*, h, *edd. plerique, de iunctura* specie corporis, cf. *Hyg., astr. 2,2,18 et 35; Curt. 7,9,19* : moribus V2, *recc. aliquot, CIL 4,4592; Marius, def. Kenney 1958 et 1959, Kraus* | sapit yP7L4, *recc. aliquot,* Es3[2], *Heinsius, multi edd., cf. epist. 2,27; 4,96; 17,258; 21,57; art. 1,65; 2,501, 511, 675sqq.; 3,565; rem. 745; met. 10,622; Priap. 4,8; lege Ramírez de Verger 2001* : placet PYS, *recc.*, h, *ex u. 20 et 2,10,8, 29; Riese, Kenney, alii* : capit N(*s. l.*) || **47** probat PYS, *recc.* : probet V, *recc. aliquot, Heinsius* ||
Carm. 5 Ad amicam corruptam S : ad remouendum cupidinem V : Conquerens ad amicam de alio amico quem ipsa habebat facit hanc epistolam L2 : ad amicam P4 : Ad Corinam elegia iram suam inuehendo exprimit (...) eius lenocinio reconciliam fatetur Ma : *nulla inscriptio in* P, CoEs3 || **3** pecasse P[2]YS, *recc.*, *uide Knoche* : peccare P, *Müller* || **4** o T, *recc. aliquot, Heinsius in notis, cf. 1,6,62; 2,9,1-2; 2,17,12; 3,1,16; epist. 1,41; 11,121; met. 12,586; Hor. carm. 2,7,1* : io A : ei PYS, *recc.*, *Heinsius* : heu *recc. aliquot* : tu E2 : in *Ker coll. met. 2,524* || **5** non male deletae *Heinsius in notis, cf. art. 3,495; adde met. 9.523-4; prob. Goold 1965, Knox 1991* : non mihi deceptae PYS, *recc.*, CoMa, *edd. plerique, cf. Tib. 2,6,45-6; lege Housman ad Manil. 1,240; Booth 1982 coll. Liv. 22,4,4 et Sen. Herc. f. 154-157* : non mihi decepto F[2]P5, *Burmannus coll. 2,9,43, prob. Bornecque* : non mihi delatae L2, Es3, *Müller* : non mihi deprensae *Ehwald coll. 3,7,71; Munari affert 2,10,3* : non mihi deletae *Vat.*

o utinam arguerem sic ut non uincere possem!
me miserum! quare tam bona causa mea est?
felix, qui quod amat defendere fortiter audet,
10 cui sua 'non feci' dicere amica potest.
ferreus est nimiumque suo fauet ille dolori,
cui petitur uicta palma cruenta rea.

ipse miser uidi, cum me dormire putares,
sobrius apposito crimina uestra mero.
15 multa supercilio uidi uibrante loquentes:
nutibus in uestris pars bona uocis erat.
non oculi tacuere tui conscriptaque uino
mensa, nec in digitis littera nulla fuit.
sermonem agnoui, quod non uideatur, agentem
20 uerbaque pro certis iussa ualere notis.
iamque frequens ierat mensa conuiua relicta:
compositi iuuenes unus et alter erant.
improba tum uero iungentes oscula uidi
– illa mihi lingua nexa fuisse liquet –
25 qualia non fratri tulerit germana seuero,
sed tulerit cupido mollis amica uiro,
qualia credibile est non Phoebo ferre Dianam,
sed Venerem Marti saepe tulisse suo.

'quid facis?' exclamo 'quo nunc mea gaudia defers?
30 iniciam dominas in mea iura manus.

Pal. lat. 910, *Heinsius* : non interceptae *uel* mi interceptae *Heinsius in notis* | tabellae PY, *recc.* : puellae S, *recc. aliquot* || **13** me *om.* S || **16** in S, *recc.* : sub PY : ab *vel* a *Müller 1863* || **19** quod non uideatur agentem] quid non uideatur amanti? *Heinsius* || **21** relicta PYS, *recc.* : remota y, *recc. aliquot*, *Heinsius coll. art. 1,645; met. 13,676; Verg. Aen. 1,216, 723* || **23** tum PYS, *recc. aliquot* : tunc L2, *recc. aliquot* : cum V2 || **27** Phoebo...Dianam *Bentley* : phoebum...dianae *codd.*, *Heinsius* || **29** quo nunc PYS, *cett.* : quonam Ed., *Heinsius dub. in notis* : quo iam *exc. Put.* | defers N, *recc. aliquot*, *Scal. exc.*, *prob. Heinsius*, *Ammann apud*

haec tibi sunt mecum, mihi sunt communia tecum:
  in bona cur quisquam tertius ista uenit?'

haec ego, quaeque dolor linguae dictauit; at illi
  conscia purpureus uenit in ora pudor,
35 quale coloratum Tithoni coniuge caelum
  subrubet aut sponso uisa puella nouo,
quale rosae fulgent inter sua lilia mixtae,
  aut ubi cantatis Luna laborat equis,
aut quod, ne longis flauescere possit ab annis,
40 Maeonis Assyrium femina tinxit ebur.
his erat aut alicui color ille simillimus horum,
  et numquam casu pulchrior illa fuit.
spectabat terram: terram spectare decebat;
  maesta erat in uultu: maesta decenter erat.

45 sicut erant – et erant culti –, laniare capillos
  et fuit in teneras impetus ire genas.
ut faciem uidi, fortes cecidere lacerti:
  defensa est armis nostra puella suis.
qui modo saeuus eram, supplex ultroque rogaui,
50 oscula ne nobis deteriora daret.

ThLL 5,1,1069,39-40, Munari, Kenney, alii : differs PYS, *recc.*, h, *prob. Merkel, multi edd., de iunctura* gaudia differre *cf. 3,6,87-88; epist. 19,3; met. 4,350; 6,514; 11,306* || **31** sunt ... sunt] sint...sint *Heinsius in notis* || **33** haec PS, *cf. epist. 10,37* : hoc T, *cett., Heinsius* || **34** pudor PYS, *recc.* : rubor y, *recc. aliquot, cf. Catull.* 65,24 : color D, *recc. aliquot* || **37** *de uoce* sua *cf. 2,6,27; trist. 2,423; Mart. 4,13,3* || **38** *uersum explanauit Kenney in notis, i. e., quale Luna fulget, ubi ...* | *non distinguendum censuerunt Ehwald, Luck 1963, Goold 1965* || **41** his PYS, *recc. aliquot, prob. Naugerius, Heinsius* : is V2, *recc. aliquot* : hic T, *recc. aliquot, Müller 1863, Némethy* | alicui F, *Itali*, Co, *ed. Aldina a. 1533, Naugerius* : aliqui PY, *recc. aliquot* : aliquis S, y, *recc.*, Es3Ma || **42** numquam casu PYS, *recc.* : casu numquam L2, *recc. aliquot* | casu *codd., cf. met. 7,84* : uisu *Housman, prob. Goold* || **44-10,28** *om.* Li || **45** culti PYS, *recc.* : compti y, *recc. aliquot* || **49** *ante* eram *interpunxit Leo I, 39* ||

risit et ex animo dedit optima, qualia possent
  excutere irato tela trisulca Ioui.
torqueor infelix, ne tam bona senserit alter,
  et uolo non ex hac illa fuisse nota.
55 haec quoque, quam docui, multo meliora fuerunt,
  et quiddam uisa est addidicisse noui.
quod nimium placuere, malum est, quod tota labellis
  lingua tua est nostris, nostra recepta tuis.
nec tamen hoc unum doleo, non oscula tantum
60 iuncta queror, quamuis haec quoque iuncta queror;
illa nisi in lecto nusquam potuere doceri:
  nescioquis pretium grande magister habet.

6

Psittacus, Eois imitatrix ales ab Indis,
  occidit: exequias ite frequenter, aues!
ite, piae uolucres, et plangite pectora pinnis
  et rigido teneras ungue notate genas!

51 optima PY, *recc. aliquot, Heinsius, cf. 3,7,55* : oscula S, *recc. ex u. 50* || **53-6** *om.* N *propter homoeoteleuton (u. 52* Ioui *et u. 56* noui) || **53** senserit PYS, *cett., cf. met. 10,292-3* : sumpserit V2, *Scal. et Put. exc., Heinsius, cf. am. 1,4,63; 2,11,45-6; art. 1,669; fast. 3,691; Prop. 1,3,16* || **56** quiddam PY, *recc.* : quid clam S || **61** nusquam PYS, *recc. aliquot* : numquam T, *recc. aliquot* : nuquam V || *post elegiam **5** extat **3,5** in* Ma ||

Carm. 6 Psitacis alitis epitaphium S : PSI...ALI...#P : Epitaphium phsitaci mortui V : Ad amicam consolantem de mortuo psittaco quem sibi dederat L2 : ad psittacum P4 : epitaphium psitaci alitis D : Luget psitacum Corine extinctum elegie Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** imitatrix ales PY*(ut uid.)*S, *recc. aliquot* : ales mihi missus T, *recc. aliquot,* Plan. : ales tibi missus E2 : ales transmissus y, *recc. aliquot* | indis PYS, *recc. aliquot,* h : undis O4, *recc. aliquot* : oris V, *recc. aliquot* || **2** ite PYS, *recc. aliquot* : ferte y, *recc.* ||

5 horrida pro maestis lanietur pluma capillis,
pro longa resonent carmina uestra tuba.
quod scelus Ismarii quereris, Philomela, tyranni,
expleta est annis ista querela suis.
alitis in rarae miserum deuertere funus:
10 magna, sed antiqua est causa doloris Itys.
omnes, quae liquido libratis in aëre cursus,
tu tamen ante alios, turtur amice, dole!
plena fuit uobis omni concordia uita
et stetit ad finem longa tenaxque fides.
15 quod fuit Argolico iuuenis Phocëus Orestae,
hoc tibi, dum licuit, psittace, turtur erat.

quid tamen ista fides, quid rari forma coloris,
quid uox mutandis ingeniosa sonis,
quid iuuat, ut datus es, nostrae placuisse puellae?
20 infelix, auium gloria, nempe iaces!

5 maestis *codd., def. Rappold, cf. fast. 4,854; 6,493* : mutilis *Heinsius* : *susp. Riese, qui* missis *maluerit* || **6** uestra PYS, *recc.* : nostra Ed, *Heinsius in notis* || **7** quod PS, *recc. aliquot, uide McKeown 1998* : quid Y, *recc., Heinsius, qui interrogationis signum post* tyranni *posuit* : quo *dub. Heinsius in notis* : qua *Hall 1999* || **8** annis y, *recc. aliquot*, CoEs3, *Heinsius* : animis P*(ut uid.)*YS, *recc. aliquot*, Ma : numeris *Bentley coll. u. 40* | suis T, *recc. aliquot, Heinsius, cf. 2,2,46; 2,6,40; epist. 7,161; art. 3,18* : tuis PYS, *recc., cf. Lucan. 8,496* || **9** rarae] carae *Heinsius in notis* | deuertere *Heinsius in notis* : deuertite P, *recc. aliquot* : diuertite S, *recc. aliquot* : diuertito *Dousa (ap. Burmannum)* : deuertice Y, *recc. aliquot* || **10** antiqua est PYS, *cett.* : antiqui P5, *Heinsius* || **11** quae S, y, *recc.* : qui Y, *recc. aliquot* : *uix legi potest in* P | libratis P*(ut vid.)*YS, *recc. aliquot* : uibratis P4, *recc.* | aere S, *recc.* : aera P*(ut uid.)*Y, *recc. aliquot* | cursus PS, *recc.* : pennis Y : pennas y, *recc. aliquot, cf. art. 2,73* || **12** alios PYS, *recc. aliquot* : alias L2, *recc.* || **14** longa PYS, *recc.* : firma V2, *recc. aliquot* || **15** orestae PY, *Heinsius, prob. Housman 1910* : horesti S, *recc.* : horeste N || **19** es PY, *recc.* : est S, *recc. aliquot* || **20** *ante* auium *et post* gloria *dist. Ehwald* : *ante* auium *non dist. Heinsius* ||

tu poteras uirides pinnis hebetare smaragdos,
  tincta gerens rubro Punica rostra croco.
non fuit in terris uocum simulantior ales:
  reddebas blaeso tam bene uerba sono.

25 raptus es inuidia: non tu fera bella mouebas,
  garrulus et placidae pacis amator eras.
ecce coturnices inter sua proelia uiuunt,
  forsitan et fiunt inde frequenter anus.
plenus eras minimo nec prae sermonis amore
30 in multos poterant ora uacare cibos;
nux erat esca tibi causaeque papauera somni,
  pellebatque sitim simplicis umor aquae.

uiuit edax uultur ducensque per aëra gyros
  miluus et pluuiae graculus augur aquae;

21 uirides N (fragiles *s. l.*), *prob. Burmannus, Hall 1999, cf. Lucr. 2,805 et 4,1126; Tib. 2,4,27; Plin. nat. 37,62; Petr. 55,6; Iuu. 6,458; lege Ramírez de Verger 2002* : fragiles PYS, *recc.*, h, *edd.* : (poteras,) fragilis, *Most coll. Sil. 3,386* | smaragdos S, y, *recc.*, *Goold 1965, qui affert met. 2,24; Prop. 2,16,43; Tib. 1,5,51; 2,4,27* : zmaragdos PY, *recc. aliquot, cf. Lachmann ad Lucr. 2,805* || **24** blaeso] blando *Francius* || **25-32** *horum uersuum ordo uarie temptatus, lege Munari* | **25-8** *hos uersus post* **32** *transt. Schrader, Poland (ap. Munari)* || **27-8** *post* **32** *legendos iubebat Markland ad Stat. silu. 2,4,35; prob. Goold 1965, McKeown, sed lege Booth* | **27-8** *uel* **25-8** *ante* **33** *ponendos censebat Weise* || **27** sua PYS, *recc.* : fera Ve, *Paris. Bibl. Arsen. 898, Itali (ex u. 25)* || **28** fiunt T, *recc.*, Ma, *coni. Némethy* : fiant PY, *Heinsius, prob. Kunz ad med. 11* : fient S, *recc. aliquot,* CoEs3 || **30** poterant S, y, *recc. aliquot*, h, *prob. Lee, Booth, cf. met. 15,478* : poteras PY, *recc.*, *Heinsius, McKeown* || **33** ducensque F, *recc. aliquot, Vat. lat. 1595, Itali, Heinsius* : ducitque PYS, *recc.*, h, Plan. || **34** miluus et PY, *recc. aliquot* : miluius et y, *recc.* : miluus et est S, *recc. aliquot* : miluus et in L2 | graculus y, *recc. aliquot* : gragulus PY : garrulus S, *recc. aliquot*, Plan. | augur *Heinsius in notis, cf. 3,5,31,33; Verg. geo. 1,388; Hor. carm. 3,17,13; 3,27,10; dub. McKeowm 1998, cf. Ramírez de Verger 2002* : auctor *codd., edd., cf. met. 9,666-7; Prop. 4,3,32* ||

35 uiuit et armiferae cornix inuisa Mineruae,
illa quidem saeclis uix moritura nouem.
occidit ille, loquax humanae uocis imago,
psittacus, extremo munus ab orbe datum.
optima prima fere manibus rapiuntur auaris:
40 implentur numeris deteriora suis.
tristia Phylacidae Thersites funera uidit,
iamque cinis uiuis fratribus Hector erat.

quid referam timidae pro te pia uota puellae,
uota procelloso per mare rapta Noto?
45 septima lux uenit non exhibitura sequentem,
et stabat uacuo iam tibi Parca colo;
nec tamen ignauo stupuerunt uerba palato:
clamauit moriens lingua 'Corinna, uale!'

colle sub Elysio nigra nemus ilice frondet
50 udaque perpetuo gramine terra uiret.
siqua fides dubiis, uolucrum locus ille piarum
dicitur, obscenae quo prohibentur aues.
illic innocui late pascuntur olores
et uiuax phoenix, unica semper auis;
55 explicat ipsa suas ales Iunonia pinnas,
oscula dat cupido blanda columba mari.

37 ille V2, *recc. aliquot, Heinsius, cf. 3,9,5* : illa PYS, *recc., Ehwald, cf. Stat. silu. 2,4,25* || **39** *obelos posuit Merkel, sed lege Bömer ad met. 1,428 et Booth 1982* | manibus *codd., prob. Rosa, def. Kenney 1959* : *om.* S : fatis *Bentley :* Parcis *Müller* | auaris *cett.* : amaris *Vat. lat. 1602* : acerbis *Bentley* : ab atris *Baehrens ad Catull. 3,14* || **45** uenit PYS, *recc.* : aderat P5, *recc. aliquot, Heinsius* || **46** *parenth. inclusit Ehwald* | uacuo PYS, *recc.* : uacua V, *recc. aliquot* || **49** elysio...frondet] elysio est...frondens Ve, *uide Lenz 1938* : Elysio...frondens *Heinsius* || **55** ipsa suas ales yT, *recc. aliquot* : ipsa usa ales P : atque suas ales L2, *recc. aliquot* : uasales ipsas Y : ipsa suas S ||

psittacus has inter nemorali sede receptus
  conuertit uolucres in sua uerba pias.

ossa tegit tumulus, tumulus pro corpore magnus,
  quo lapis exiguus par sibi carmen habet:
COLLIGOR EX IPSO DOMINAE PLACVISSE SEPVLCRO,
  ORA FVERE MIHI PLVS AVE DOCTA LOQVI.

7

Ergo sufficiam reus in noua crimina semper?
  ut uincam, totiens dimicuisse piget.
siue ego marmorei respexi summa theatri,
  eligis e multis unde dolere uelis;
candida seu tacito uidit me femina uultu,
  in uultu tacitas arguis esse notas;
siquam laudaui, miseros petis ungue capillos,
  si culpo, crimen dissimulare putas;

59 magnus] paruus *Heinsius coll. fast. 1,553-4; met. 4,412; 13,864* || **61-2** *hoc distichon ab aliena manu natum esse censebat Heinsius* ||

Carm. 7 AD AMOREM ANCILLAE PELICES P : ad amorem ancillae pelicis *vel* excusatio ancillae ad dominam S : Ad amicam criminantem eum pro multis V : Ad amicam criminantem eum de coitu cipassis pedissecae suae L2 : ad amicam P4 : excusacio amoris ancille D : excusacio amoris ancille ad dominam F : excusatio ancille Le : Excusatio ad Corinam se non (...) in eius ancillam elegia Ma: *titulum non habent* CoEs3 || **1** ergo PYS, *recc. aliquot, cf. 1,2,49* : ergo ego y, *recc., edd. uett.* | crimina PY, *recc.* : carmina S || **2** ut YS, *recc., Heinsius* : et P, *recc. aliquot* | piget PYS, *recc. aliquot* : pudet T, *recc.* || **6** tacitas *codd., cf. 3,11,23* : tectas *Palmer* || **7** miseros N, *recc., Heinsius, prob. Kenney 1958, cf. epist. 6,92; am. 3,7,30; Verg. Aen. 2,215* : misero PYS, *recc. aliquot, Merkel* || **8** culpo y, *recc. aliquot,* Es3, *Heinsius* : cui do S, *recc.* : cui pro PY ||

siue bonus color est, in te quoque frigidus esse,
10 seu malus, alterius dicor amore mori.
atque ego peccati uellem mihi conscius essem:
aequo animo poenam, qui meruere, ferunt.
nunc temere insimulas credendoque omnia frustra
ipsa uetas iram pondus habere tuam.
15 aspice ut auritus miserandae sortis asellus
assiduo domitus uerbere lentus eat.

ecce nouum crimen: sollers ornare Cypassis
obicitur dominae contemerasse torum.
di melius, quam me, si sit peccasse libido,
20 sordida contemptae sortis amica iuuet!
quis Veneris famulae conubia liber inire
tergaque complecti uerbere secta uelit?
adde quod ornandis illa est operata capillis
et tibi per doctas grata ministra manus:
25 scilicet ancillam, quae tam tibi fida, rogarem!
quid, nisi ut indicio iuncta repulsa foret?

9 quoque] modo *Heinsius* | esse S, y, *recc.*, *Heinsius* : esset PY || **11** essem PYS, *recc. aliquot, cf. met. 13,805* : esse T, *recc.* || **17** nouum crimen sollers ornare PYS, *recc. aliquot* : tuum sollers caput exornare V2, *recc. aliquot* || **19** quam me, si] quam, si mihi *Heinsius in notis* | si *Itali, Naugerius* : sic *codd.* || **20** sortis y, *recc. aliquot, Heinsius* : sordis PYS, *recc. aliquot* | iuuet T, *recc.*, *Heinsius* : iubet PYS : uiuet L2 || **21** Veneris *agnouit Heinsius* || **23** ornandis T, *recc.*, *Heinsius* : ornatis PYS, *recc. aliquot* | illa est operata PYS, *recc. aliquot, prob. Heinsius, Martyn, cf. 2,13,17; epist. 9,35; art. 3,635; fast. 6,249* : illa est operosa T, *recc.*, h, *Kenney, cf. 2,10,5; 16,33* : ipsa est operanda F || **24** per doctas...manus T, *recc.*, h, *Heinsius, edd. plerique, cf. 2,4,28; art. 3,134* : perdocta est...manus PYS : perdoctaest ...manus *Müller* : perdocta est...manu *Heinsius in notis, prob. Riese* : perdoctae...manus *Hilberg 1875* : *alii alia* | grata PYS, *recc.* : apta N, *recc. aliquot, Bentley coll. 2,8,4* || **25** quae tam T, *recc.*, *Naugerius, Heinsius, Ehwald, prob. Goold 1965; de hac iunctura, cf. e.g. Pl. Poen. 234* : quierat P : qua erat Y*(ut uid.)* : quae erat S, *recc. aliquot* : quod erat y, *coni. Kenney 1958 et 1966* : quae sit E2, *Riese* : quia erat *corr. Palmer 1893, dub. Luck* | *post* rogarem *admi-*

per Venerem iuro puerique uolatilis arcus
  me non admissi criminis esse reum!

8

Ponendis in mille modos perfecta capillis,
  comere sed solas digna, Cypassi, deas,
et mihi iucundo non rustica cognita furto,
  apta quidem dominae, sed magis apta mihi,
5 quis fuit inter nos sociati corporis index?
  sensit concubitus unde Corinna tuos?
num tamen erubui? num, uerbo lapsus in ullo,
  furtiuae Veneris conscia signa dedi?

quid quod, in ancilla siquis delinquere possit,
10 illum ego contendi mente carere bona?
Thessalus ancillae facie Briseïdos arsit,
  serua Mycenaeo Phoebas amata duci.
nec sum ego Tantalide maior nec maior Achille:
  quod decuit reges, cur mihi turpe putem?

rationis signum posuit Goold, qui hunc uersum ironice explanauit || **27** arcus PS, *recc.* : arcum Y ||

Carm. 8 Ad ancillam cuius stuprum sensit amica P*(litt. grand.)*Y*(marg.)*, P6 : Ad ancillam cuius strupum sensit domina V : ad cipassim rogans de concubitu L2 : ad Cipassim famulam P4 : Ad ancillam Corine Cypassin ab se corruptam elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** modos PYS, *recc. aliquot* : modis T, *recc.*, h | perfecta] perdocta P5 : praefecta *Naugerius* || **7** num S, *Heinsius* : nam P7 : nunc P : non Y, *recc.*, h : nec D | num PYS : nec V, *recc. aliquot* : non N, Es3 : num(ero collapsus in ullo) L2, *Vat. Palat. lat. 910* | *de* num...num *uide Shackleton Bailey 1953* | ullo PYS, *recc.* : uno P3, *recc. aliquot*, Ma | uerbo S, y, *recc.*, *Heinsius* : uero PY || **9** ancilla PYS, *recc. aliquot* : ancillam L2, *recc.* || **11-4** *hos uersus esse spurios putabat Müller* || **12** serua mycenaeo phoebas PY, *recc.* : seruaque mixenio phebis S || **13** nec sum ego PYS, *recc. aliquot* : nec sum A : non sum ego N(ego *s. l.*), *recc. aliquot* : non sum T, *recc.* | maior nec maior PYS, *recc. aliquot* : nec forti maior T, *recc. aliquot* ||

15 ut tamen iratos in te defixit ocellos,
uidi te totis erubuisse genis.
at quanto, si forte refers, praesentior ipse
per Veneris feci numina magna fidem!
tu, dea, tu iubeas animi periuria puri
20 Carpathium tepidos per mare ferre Notos!

pro quibus officiis pretium mihi dulce repende
concubitus hodie, fusca Cypassi, tuos.
quid renuis fingisque nouos, ingrata, timores?
unum est e dominis emeruisse satis.
25 quod si stulta negas, index anteacta fatebor
et ueniam culpae proditor ipse meae,
quoque loco tecum fuerim quotiensque, Cypassi,
narrabo dominae, quotque quibusque modis.

9

O numquam pro re satis indignande Cupido,
o in corde meo desidiose puer,
quid me, qui miles nusquam tua signa reliqui,
laedis, et in castris uulneror ipse meis?

16 uidi y, *recc. aliquot,* Co, *Heinsius* : uidit PYS, *recc. aliquot,* Es3Ma : sensit *Itali, ed. Bonon. a. 1471, cf. epist. 21,112* || **19** puri PY, *recc. aliquot* (*cum sensu iocoso in amantum periuriis, ut notauit Munari*) : nostri S, *recc.* || **24** unum est PYS, *recc. aliquot* : est unum T, *recc.* | emeruisse PYS, *recc. aliquot* : promeruisse L3, *recc. aliquot* : demeruisse Pe, *Heinsius in notis coll. art. 2,252* || **28** quotque YS, *recc., cf. Pont. 4,7,46* : quodque P ||

Carm. 9 ad amorem P*(litt. grand.)*S, Le : ad amore Y : ad cupidinem P4, *recc.* : Ad Cupidinem elegia ut cum eo agat mitius Ma || **1** pro re satis indignande *Madvig 1873* (pro re *iam Burmannus coll. Verg. Aen. 4,337*), *Goold 1965, dub. McKeown 1998, cf. u. 54; met. 8,659; lege Knox ad epist. 2,145* : pro me satis indignate PYS, *recc.,* Es3Ma, *prob. Heinsius, Edwards, Némethy, qui hunc locum sic explanauit: 'qui numquam satis iratus fuisti pro me, i.e., numquam uulne-*

5 cur tua fax urit, figit tuus arcus amicos?
gloria pugnantes uincere maior erat.
quid? non Haemonius, quem cuspide perculit, heros
confossum medica postmodo iuuit ope?
uenator sequitur fugientia, capta relinquit,
10 semper et inuentis ulteriora petit.
nos tua sentimus, populus tibi deditus, arma:
pigra reluctanti cessat in hoste manus.
quid iuuat in nudis hamata retundere tela
ossibus? ossa mihi nuda reliquit Amor.
15 tot sine amore uiri, tot sunt sine amore puellae:
hinc tibi cum magna laude triumphus eat.
Roma, nisi immensum uires promosset in orbem,
stramineis esset nunc quoque tecta casis.
fessus in acceptos miles deducitur agros,
20 mittitur in saltus carcere liber equus,
longaque subductam celant naualia pinum,
tutaque deposito poscitur ense rudis.

rasti sagittis tuis puellas mihi lentas'; Munari, uide Giangrande 1981, Labate, 69-70 : per me satis indignate V, *recc. aliquot,* Co, *Mariotti (ap. Munari)* : pro me niti dignate *Némethy 1922 ('qui numquam es dignatus pro me laborare, sed in corde meo piger es')* : per me satis indignande *Hall 1975* || **2** desidiose] seditiose *Hall 1975* || **3** nusquam *dub. McKeown 1998 coll. 1,6,35; Prop. 2,12,15* : numquam *codd., edd.* || **4** meis PYS, *recc. aliquot* : tuis T, *recc., Naugerius, fort. recte* || **8** confossum P(conp-)YS, *recc. aliquot* : confessum O : confusum F : cum petiit V2, *recc. aliquot* : cum petit N : confixum *Bentley* || **9** relinquit PYS, *recc.* : reliquit L2, *Bentley* || **11** deditus PYS, *recc.* : subditus L2, *recc. aliquot, Iur. exc.* || **13** retundere PS, y, *recc. aliquot* : tundere Y*(ut uid.)* : recumbere *uel* retumbere N : recondere T, *recc.* || **14** reliquit Y, *recc.,* h, *Heinsius* : relinquit PS, *recc. aliquot* || **17-8** *del. Bentley* || **17** promosset Y, *recc. aliquot, Heinsius, uide Knight, def. Kenney 1958, cf. McKeown 1998* : promouisset P : mouisset S, *recc.,* h, *Ehwald* : misisset A || **18** tecta PYS, *recc.* : densa E2, *recc. aliquot, Marius, Heinsius in notis* : texta *dub. Riese in notis* | casis *om.* Y, *add.* y || **19-22** *hoc ordine tradunt cett., cf. Prop. 2,25,5-8* : **19-22-21-20** NT, *Scaliger, Jahn* || **21** celant] capiunt P5 *(marg.)* | pinum PYS, *recc. aliquot* : puppim P7, *recc. aliquot* ||

me quoque, qui totiens merui sub amore puellae,
defunctum placide uiuere tempus erat.

25 'uiue' deus 'posito' si quis mihi dicat 'amore',
deprecer: usque adeo dulce puella malum est.
cum bene pertaesum est, animoque relanguit ardor,
nescio quo miserae turbine mentis agor.
ut rapit in praeceps dominum spumantia frustra
30 frena retentantem durior oris equus,
ut subitus, prope iam prensa tellure, carinam
tangentem portus uentus in alta rapit,
sic me saepe refert incerta Cupidinis aura
notaque purpureus tela resumit Amor.

35 fige, puer! positis nudus tibi praebeor armis:
hic tibi sunt uires, hac tua dextra facit,
huc tamquam iussae ueniunt iam sponte sagittae:
uix illis prae me nota pharetra sua est.

23-4 sub amore puellae, defunctum *codd., Némethy, qui* defunctum *pro* 'emeritum' *explanauit, cf. OLD s.u. 'defungor' 2c; lege McKeown 1998* : sub Amore, puella defunctum *Burmannus* : sub Amore, puellis defunctum *dub. Luck* | puellae] puella *Burmannus* : puellis *dub. Luck* : periclis *Bentley* : duello *Markland ad Stat. silu. 4,5,25* : periclo *Goold 1965* : magistro *Kenney in app.* : palaestra *Hall 1983* : *obelos posuit Booth* || **25** *ab hoc uersu noua elegia incipit in* Es3(*marg.*), *quod proposuit Müller 1856, quem secuti sunt edd. plerique, lege Damon, sed uide Eisenhut, McKeown 1998, 28-9* | 'uiue' deus 'posito' *edd.* : 'uiue deus posito' *Fliedner* || **26** adeo] adeo est T || **27** animoque PYS, *recc. aliquot* : animique y, *recc.* | relanguit *Itali, Salm. exc., Heinsius, Knoche coll. Liv. 35,45,5; Sen. dial. 5,12,4; Claud. rapt. Pros. 1,68; uide McKeown 1998, qui etiam affert met. 6,291* : resanuit y, *recc. aliquot, cf. 1,10,9* : resa/uit P : resannuit Y : reuanuit S, y, *recc.* | ardor PYS, *recc.* : error D || **31** prensa PYS, *recc., cf. 1,2,14; Verg. Aen. 6,61* : pressa L2, *recc. aliquot, cf. Verg. georg. 1,303* || **36** hac tua *Luck 1962 coll. 1,3,12; prob. Goold* : hic tua *codd., edd. plerique* : huc tua *Oxon. Bodl. Class. lat. 20, Heinsius in notis* | facit PYS, *recc.* : ualet y, *recc. aliquot* : iacit *Oxon. Bodl. Class. lat. 20* || **37** huc Y,

infelix, tota quicumque quiescere nocte
40 sustinet et somnos praemia magna uocat!
stulte, quid est somnus gelidae nisi mortis imago?
longa quiescendi tempora fata dabunt.
me modo decipiant uoces fallacis amicae
-sperando certe gaudia magna feram-
45 et modo blanditias dicat, modo iurgia nectat:
saepe fruar domina, saepe repulsus eam.

quod dubius Mars est, per te, priuigne Cupido, est,
et mouet exemplo uitricus arma tuo.
tu leuis es multoque tuis uentosior alis,
50 gaudiaque ambigua dasque negasque fide.
si tamen exaudis, pulchra cum matre, Cupido,
indeserta meo pectore regna gere;
accedant regno, nimium uaga turba, puellae:
ambobus populis sic uenerandus eris.

10

Tu mihi, tu certe, memini, Graecine, negabas
uno posse aliquem tempore amare duas.

recc. : hic PS, *recc. aliquot* : hinc L4 | iussae PY (iussa eueniunt, *ut uid.*) S, *recc.* : missae yP3, *recc. aliquot* || **38** illis] ullis *Naugerius* | sua est PYS, *recc. aliquot* : tua est T, *recc. aliquot* : tua est sua V || **44** *parenthesi inclusit Francius* | gaudia] praemia *Naugerius* || **45** *om.* N | et PY, *recc.* : haec S | nectat PYS, *recc.* : nectet V2 : quaerat P², *recc. aliquot* || **47** te...cupido est P²S, *recc. aliquot, lege McKeown 1998* : te...cupido PY, *recc. aliquot* : te est ... cupido y, *recc. aliquot* || **51** cupido PYS, *recc.*, h, *cf. 1,6,11; uide Burmannum in notis, Edwards, Goold 1965* : rogantem P², *cf. met. 15,132; Heinsius* || **52** gere PY, *recc.*, h : geret S : geras T : geris V2, *recc. aliquot* : gerem O4 : geres *Müller* : rege P², *recc. aliquot* : tene *Itali, Ciofanus, Heinsius coll. fast. 3,271* ||

Carm. 10 quod duae simul amentur P*(litt. grand.)*S, Le : Quod dominae simul amentur S : Ad graecinum de concubitu V : Ad graecinum negantem aliquem non posse simul duas amare L2 : ad

per te ego decipior, per te deprensus inermis:
ecce duas uno tempore turpis amo.
5 utraque formosa est, operosae cultibus ambae,
artibus in dubio est haec sit an illa prior.
pulchrior hac illa est, haec est quoque pulchrior illa,
et magis haec nobis et magis illa placet.
erro, uelut uentis discordibus acta phaselos,
10 diuiduumque tenent alter et alter amor.
quid geminas, Erycina, meos sine fine dolores?
non erat in curas una puella satis?
quid folia arboribus, quid pleno sidera caelo,
in freta collectas alta quid addis aquas?

15 sed tamen hoc melius, quam si sine amore iacerem:
hostibus eueniat uita seuera meis!
hostibus eueniat uacuo dormire cubili
et medio laxe ponere membra toro!

Grecinum P4 : Ad Grecinum elegia quod duas simul diligere potest Ma : *nullum titulum habent* CoEs3 || **1** graecine P[2], y, *recc.* : graecene Y : greci Y : graeci S : tu graece P || **3** te ego PY, *recc.* : ego S, *recc. aliquot* || **4** turpis PYS, *recc. aliquot* : solus y, *recc.* || **7** hac...haec L2, *recc. aliquot, Heinsius* : haec...haec PYS, *recc.* || **9** erro uelut *Camps coll. met. 8,470-3, prob. Kenney 1958 coll. epist. 21.41-2, uide McKeown 1998, cf. epist. 21,41-2; am. 2,4,8; 2,9,31-33; met. 8,470-3; Pont. 1,10,39; Aristaenet. epist. 2,11* : errant ut PYS, *recc. aliquot, Heinsius* : errat et ut E2, *recc. aliquot,* Ma : errat ut a V, *recc. aliquot,* CoEs : errat ut L4, *recc. aliquot,* CoEs3 : errat ut in Le : errantem ut *Birt, def. Laguna 1989* : erramus *Führer coll. Verg. Aen. 1,333* : auferor ut *Bentley coll. 2,4,8* : distrahor *Trappes-Lomax : obelo notare maluerit Timpanaro 1960* | phaselos PYS, *recc. aliquot* : phaselus y, *recc., dub. McKeown 1998* || **10** tenent PY, *recc.* : tenet P[2]S, *recc. aliquot, Lenz* || **12** non] nonne *Vat. lat. 1595, Heinsius* || **14** collectas] collatas *uel* congestas *Heinsius 1742,545 et 773* || **16** *om.* P *propter homoearchon (uu. 16 et 17), add.* P[2] || **17** uacuo P[2]S, yT, *recc., uide McKeown 1998* : uiduo Y, *recc. aliquot, Heinsius, prob. Knoche coll. epist. 16,318; Stat. silu. 3,5,60; Kenney affert 3,5,42; epist. 1,81; 5,106; 10,14; 16,317-318; trist. 5,5,48* : biduo P || **18** laxe PY, *recc. aliquot, Heinsius coll. art.*

at mihi saeuus Amor somnos abrumpat inertes
20 simque mei lecti non ego solus onus.
me mea disperdat nullo prohibente puella:
si satis una potest, si minus una, duae!
sufficiam: graciles, non sunt sine uiribus artus;
pondere, non neruis, corpora nostra carent.
25 et lateri dabit in uires alimenta uoluptas:
decepta est opera nulla puella mea.
saepe ego lasciue consumpsi tempora noctis,
utilis et forti corpore mane fui.
felix quem Veneris certamina mutua rumpunt:
30 di faciant, leti causa sit ista mei!

induat aduersis contraria pectora telis
miles et aeternum sanguine nomen emat;
quaerat auarus opes et, quae lassarit arando,
aequora periuro naufragus ore bibat;
35 at mihi contingat Veneris languescere motu,
cum moriar, medium soluar et inter opus,

3,145, Bentley ad Hor. art. 209, Merkel : late P[2], *recc., Munari* : laxo S : lasse V, Ma || **19** at YS, *recc.* : aut P || **23** sufficiam PY : sufficiant S, *recc.* : sufficient L2 : sufficiunt T || graciles, *expl. Kenney ('sc. sunt'), qui affert met. 13,360* || **27** lasciue P, *recc.* : lasciuae YS, *recc. aliquot* | consumpsi tempora PYS, *recc.*, h, *cf. Prop. 1,3,37* : consumpto tempore T, *recc. aliquot, Iur. exc., Heinsius* || **28** forti PYS, *recc. aliquot* : fortis T, *recc.* || **29** *hic denuo incipit* Li | rumpunt P[2]S, *recc. aliquot,* Co, *Burmannus, Munari, cf. Catull. 11,19-20; 80,7-8; Hor. sat. 1,2,118; Prop. 2,16,13-14; Priap. 23,5; 33,5; 83,45; Mart. 11,104,6; 12,97,4; uide Rosa* : perdunt PY, *recc.,* Es3Ma, *Heinsius, qui affert 2,18,10, sed de* osculis *agitur; multi edd.* || **32** et] ut *Bentley* || **33** lassarit PY, *recc.* : lassarat S, *recc. aliquot* : lassauit P[2], f, *recc. aliquot* || arando Y, *Salm. exc., coni. Heinsius coll. trist. 1,2,76; 3,12,36* : arundo P : irundo Ed : eundo P[2]S, yf, *recc.*, h || **35-6** contingat. . .cum moriar PYS, *recc.* : cum moriar. . .eueniat P[2] || **36** *post* opus *leniter dist. Munari, plenius Heinsius, edd. plerique, cf. 2,1,7* ||

atque aliquis nostro lacrimans in funere dicat:
'conueniens uitae mors fuit ista tuae!'

11

Prima malas docuit mirantibus aequoris undis
Peliaco pinus uertice caesa uias,
quae concurrentes inter temeraria cautes
conspicuam fuluo uellere uexit ouem.
5 o utinam, nequis remo freta longa moueret,
Argo funestas pressa bibisset aquas!

ecce fugit notumque torum sociosque Penates,
fallacesque uias ire Corinna parat.
quam tibi, me miserum, Zephyros Eurosque timebo
10 et gelidum Borean egelidumque Notum!
non illic urbes, non tu mirabere siluas:
una est iniusti caerula forma maris.
nec medius tenues conchas pictosque lapillos
pontus habet: bibuli litoris illa mora est.

38 *cf. Auson. Prof. 20,14* ||
Carm. 11 ad amicam navigantem P*(grand. litt.)*Y*(in mg.)*S : ad corinnam navigantem L2, *recc. aliquot* : ad dominam suam P4 : Execratio primi ausi nauigare propter Corinam nauigantem elegia et uota pro cursu optato Ma : *nullum titulum habent* CoMa || **1** undis S, *recc. aliquot* : undas PY, *recc. aliquot*, Plan. || **9** quam F, *recc. aliquot, coni. Némethy coll. Prop. 2,26,7, prob. Goold 1965, Ritchie* : quid PYS, *recc., Heinsius, Munari, von Albrecht, qui post* quid *interrogationis signum posuit* | me miserum] tum sero *Ritchie* | timebo] timebis *Ritchie* || **10** *hunc uersum habet Sen. contr. 2,2,12* | egelidumque *Seneca* : et gelidumque PYS, *recc. aliquot,* Es : non gelidumque N, *recc. aliquot* : praecipitemque y, *recc. aliquot* : praetepidumque A, Es3 || **11** mirabere YS, *recc.* : miserabere P || **12** iniusti PYS, *recc., cf. Prop. 1,15,12* : inuisi T : incerti E2 : infidi *uel* infesti *dub. Heinsius in notis coll. trist. 4,4,60 et 1,11,26; Verg. georg. 1,254* || **13** pictosque PY, *recc. aliquot*, Co : pictosue L2, Es3Ma, *Itali* : uiridesque S, *recc. aliquot* : uariosque F ||

15 litora marmoreis pedibus signate, puellae:
hactenus est tutum, cetera caeca uia est.

et uobis alii uentorum proelia narrent,
quas Scylla infestet quasue Charybdis aquas,
et quibus emineant uiolenta Ceraunia saxis,
20 quo lateant Syrtes magna minorque sinu!
haec alii referant; at uos, quod quisque loquetur,
credite: credenti nulla procella nocet.

sero respicitur tellus, ubi fune soluto
currit in immensum panda carina salum,
25 nauita sollicitus qua uentos horret iniquos
et prope tam letum quam prope cernit aquam.
quod si concussas Triton exasperet undas,
quam tibi sit toto nullus in ore color!

15 signate F, *recc. aliquot* : signata PY, *recc. aliquot* : signanda y, *recc.* : signenda V2 || **16** *parenthesi inclus. Kenney, von Albrecht* || **17** et *codd., edd. plerique* : at (*uel* ut) *Heinsius in notis, dub. Bentley* || **18** quasue PY, *recc. aliquot* : quasque S, *recc.* || **20** magna minorque] quoue Malea P3, *Heinsius coll. 2,16,24* || **21** at Y, *recc., Heinsius, prob. Kenney* : ad PS, *Ehwald, qui post* uos *distinxit, prob. Edwards, Munari* | loquetur PY, *recc.* : loquatur S, *recc. aliquot* : loquentur V, *Heinsius in notis coll. am. 3,2,18; art. 1,109; 3,771; fast. 1,447-8; 2,715; Nuc. 54; Verg. Aen. 6,743* || **22** credenti S, y, *recc.*, h, *prob. Lee 1952* : quaerenti PY, *Munari* || **25** qua *Heinsius, prob. Némethy, qui Heinsii coniecturam* (qua = ubi) *optimum sensum efficere et proxime ad Parisini lectionem accedere existimauit, cf. Ramírez de Verger 2002* : quia PY, *recc. aliquot* : cum V2, *recc. aliquot, multi edd.* : tum T : qui L4 : iam S, *recc. aliquot* : quoque y, *recc. aliquot* : *om.* f || **27** quod PYS, *recc. aliquot* : quid P7, *recc. aliquot*, Es3Ma | exasperet PY, *recc. aliquot* : exasperat S, *recc. aliquot* || **28** quam tibi PYS, *recc.*, h : quam si O4 : qui tibi E2, *recc. aliquot* : quid tibi P3, *recc. aliquot* : et tibi T : tunc tibi P5 | sit PYS, *recc.* : si P7 : nunc E2, *recc. aliquot* ||

tum generosa uoces fecundae sidera Ledae
30 et 'felix' dicas 'quem sua terra tenet!'
tutius est fouisse torum, legisse libellos,
Threïciam digitis increpuisse lyram.

at, si uana ferunt uolucres mea dicta procellae,
aequa tamen puppi sit Galatea tuae.
35 uestrum crimen erit talis iactura puellae,
Nereïdesque deae Nereïdumque pater.
uade memor nostri uento reditura secundo:
impleat illa tuos fortior aura sinus.
tum mare in haec magnus proclinet litora Nereus,
40 huc uenti spirent, huc agat aestus aquas.
ipsa roges, Zephyri ueniant in lintea soli,
ipsa tua moueas turgida uela manu.
primus ego aspiciam notam de litore puppim
et dicam 'nostros aduehit illa deos!'
45 excipiamque umeris et multa sine ordine carpam
oscula: pro reditu uictima uota cadet,

29 tum PY, *recc. aliquot* : tunc T, *recc.* : tu S, Ma || **30** quem PS, *recc. aliquot*, Plan. : quam Y, *recc. aliquot* || **31-2** *om.* V : *damnat Woytek 1998* | *hos uersus Corinnae atribuit Görler, quod improbat Kühn* || **31** est *om.* P || **33** ferunt PYS, *recc.* : ferant P7, *recc. aliquot* : ferent P3, *recc. aliquot* || **39** tum PYS, *recc. aliquot* : tunc T, *recc. aliquot* : haec V | proclinet PYS, *recc., cf. met. 11,207-8; Luc. 4,427* : proclamet V2 : procuruet L2 : declinet T, *recc. aliquot* : propellat F || **40** huc PYS[2], *recc.* : haec S : hac F, *recc. aliquot* : tunc *Markland ad silu. 3,2,30* | uenti V2, *recc. aliquot, Dousae exc., Heinsius* : uentus S, y, *recc. aliquot* : uentis PY, *recc. aliquot* | spirent *Dousae exc., Heinsius, edd. plerique, dub. McKeown 1998, cf. fast. 4,18; met. 7,532; 9,661; 11,481; cf. Lucr. 6,1129; Verg. geo. 2,316; 4,417; Aen. 3,529; 4,562; 5,844; 9,645; lege Ramírez de Verger 2002* : spectent P, *recc. aliquot*, Ma, *prob. Munari* : spectet S, y, *recc. aliquot*, CoEs3 : *om.* Y | aestus V2 *(*eurus *marg.), cett., Heinsius, prob. Kenney 1958* : eurus PYS, *recc. aliquot, Munari* || **41** soli PY, *recc. aliquot, cf. Stat. silu. 3,2,46* : pleni S, y, *recc.*, h, *Goold* || **45** umeris PYS, *recc. aliquot* : ulnis L4, *recc. aliquot, exc. Put.* | carpam PYS, *recc.* : sumam T, *recc. aliquot* : iungam L3, *recc. aliquot* || **46** cadet S, y,

inque tori formam molles sternentur harenae,
  et cumulus mensae quilibet esse potest.

illic apposito narrabis multa Lyaeo,
50 paene sit ut mediis obruta nauis aquis,
dumque ad me properas, neque iniquae tempora noctis
  nec te praecipites extimuisse Notos.
omnia pro ueris credam, sint ficta licebit:
  cur ego non uotis blandiar ipse meis?
55 haec mihi quamprimum caelo nitidissimus alto
  Lucifer admisso tempora portet equo.

12

Ite triumphales circum mea tempora laurus!
  uicimus: in nostro est ecce Corinna sinu,
quam uir, quam custos, quam ianua firma – tot hostes! –
  seruabant, ne qua posset ab arte capi.
5 haec est praecipuo uictoria digna triumpho,
  in qua, quaecumque est, sanguine praeda caret.

recc. : cadit PY, *recc. aliquot* || **48** et cumulus mensae PYS, *recc. aliquot* : pro mensa cumulus V2, *recc. aliquot* : et cumulus mensa T, *recc. aliquot* : et tumulus mensae P5, *Munari* : et tumulus mensa P4, *recc. aliquot* : pro mensa tumulus D, *Itali* | esse potest PYS, *recc.*, Es3, *def. Palmer* : instar erit V, *recc. aliquot*, CoMa, *edd. plerique, sed lege Kenney 1958* || **49** narrabis PY, *recc.* : narrabas S || **51** neque PYS : nec T, *recc.*, *Heinsius* | iniquae] umquam T || **55** alto S, *recc.* : albo Y : algo P ||

Carm. 12 ad custoditam et a se stupratam P*(grand. litt.)*Y*(marg.)*S, V : de superata amica ad lauros L2 : ad quemlibet P4 : Exultatio ac triumphus Corinae deceptis custodibus impetrate elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** laurus PY, *recc. aliquot, cf. 2,13,18; fast. 4,953* : lauri S, *recc.*, h || **3** firma tot hostes T, *recc.*, CoMa, *Heinsius* : firmat ut hostis PYS : fortis ut hostis y, *recc. aliquot* : fortis ut hostes E2 : fortior hostes V2 : firma seraque L2, Es3 ||

non humiles muri, non paruis oppida fossis
cincta, sed est ductu capta puella meo.
Pergama cum caderent bello superata bilustri,
10 ex tot in Atridis pars quota laudis erat?
at mea seposita est et ab omni milite dissors
gloria, nec titulum muneris alter habet.
me duce ad hanc uoti finem, me milite ueni:
ipse eques, ipse pedes, signifer ipse fui.
15 nec casum Fortuna meis immiscuit actis:
huc ades, o cura parte Triumphe mea!

nec belli est noua causa mei: nisi rapta fuisset
Tyndaris, Europae pax Asiaeque foret.
femina siluestres Lapithas populumque biformem
20 turpiter apposito uertit in arma mero;
femina Troianos iterum noua bella mouere
impulit in regno, iuste Latine, tuo;
femina Romanis etiamnunc Vrbe recenti
immisit soceros armaque saeua dedit.
25 uidi ego pro niuea pugnantes coniuge tauros:
spectatrix animos ipsa iuuenca dabat.

10 atridis PY, *recc.* : atrida N, *recc. aliquot, Heinsius coll. epist. 3,39* : atride P3, *recc. aliquot* : atridas S, *recc. aliquot,* Ma : atrides L2 | *post* erat *exclamationis signum ponendum maluerit Watt (teste McKeown 1998*) || **11** dissors PY : discors S, y, *recc.* || **12** muneris] nominis *Bentley coll. trist. 5,9,32* || **13** hanc PYS, *recc. aliquot* : hunc T, *recc.* || **15** Fortuna *Ramírez de Verger-Socas 1991, prob. McKeown 1998 coll. Verg. Aen. 8,578; Caes. Gall. 6,35,2; Cic. Tusc. 4,38; 5,3; Sen. Ag. 72* || **16** Triumphe *agnouit Heinsius, cf. 1,2,34* || **17** est PYS, *recc.* : *om.* V, *recc. aliquot* | causa y, *recc. aliquot, Heinsius* : cura PYS, *recc. aliquot, dub. Merkel in praef.* | mei] mea est (*uel* noui*) Burmannus, prob. Munari* || **19** biformem PYS, *recc.* : bimembrem V, *Iur. exc., Heinsius in notis coll. epist. 2,71; 9,99* || **20** apposito] a posito *Burmannus in notis* | uertit PY, *recc.* : mouit S || **21** noua PYS, *recc.*, Plan. : fera T, *recc. aliquot* || **25-6** *hos uersus spurios esse censuit Beck ad epist. 18, 93-4* ||

me quoque, qui multos, sed me sine caede, Cupido
iussit militiae signa mouere suae.

13

Dum labefactat onus grauidi temeraria uentris,
in dubio uitae lassa Corinna iacet.
illa quidem clam me tantum molita pericli
ira digna mea, sed cadit ira metu.
5 sed tamen aut ex me conceperat aut ego credo:
est mihi pro facto saepe quod esse potest.

'Isi, Paraetonium genialiaque arua Canopi
quae colis et Memphin palmiferamque Pharon,
quaque celer Nilus lato delapsus in alueo
10 per septem portus in maris exit aquas,
per tua sistra precor, per Anubidis ora uerendi
– sic tua sacra pius semper Osiris amet

27 qui multos PYS, *recc. aliquot* : cum multis T, *recc. aliquot* | me PY, *recc.* : nunc S, *recc. aliquot*

Carm. 13 *priori coniungit* S | *nulla inscriptio in* PYS : de partu corinnae V : ad amicam iacentem in dubio uitae L2 : ad Corinnam P4 : ad amicam gravidam D, *recc. aliquot* : Ad Isin et lucinam pro Corina ab ortu laborante elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **3** clam me T, *recc. aliquot, Heinsius* : clamat PYS, *recc.*, h || **4** mea PYS, *recc. aliquot, cf. 1,6,46; 2,14,32; lege Rosati ad epist. 18,169* : mea est T, *recc. aliquot,* Co, *dub. Booth, cf. fast. 4,129,591; met. 5,345; 8,131* || **5** sed *codd., Burmannus, cf. 2,2,35; 2,7,21; 2,10,15; 3,9,47; susp. McKeown 1998* : et T, *recc. aliquot, Heinsius in notis, Bentley* || **7** *uirgulas ante* Isi *posui, cf. met. 9,773* | genialiaque y, *recc. aliquot, Heinsius, cf. trist. 1,2,80; Luc. 10,478* : gentiliaque PYS, *recc. aliquot,* Plan. : genitaliaque L2, *recc. aliquot* | arua PY, *recc.* : arma S, *recc. aliquot* || **9** delapsus PYS, *recc.* : dilapsus T, *recc. aliquot,* Ma, *Burmannus* | in alueo PYS, *recc., cf. Bentley ad Hor. carm. 3,29,34* : in aluo P4, *recc. aliquot* : ab alueo L3, *Heinsius* : ab aruo P7 || **10** portus PYS, *recc.* : portas P3, *recc. aliquot, Bentley* || **11** sistra PYS, *recc.* : sacra L2, *recc. aliquot,* Plan. ||

pigraque labatur circa donaria serpens
  et comes in pompa corniger Apis eat –,
15 huc adhibe uultus et in una parce duobus:
  nam uitam dominae tu dabis, illa mihi.
saepe tibi sedit certis operata diebus,
  quis tangit laurus candida turba tuas.
tuque, laborantes utero miserata puellas
20 quarum tarda latens corpora tendit onus,
lenis ades precibusque meis faue, Ilithyia!
  digna est quam iubeas muneris esse tui.
ipse ego tura dabo fumosis candidus aris,
  ipse feram ante tuos munera uota pedes;
25 adiciam titulum SERVATA NASO CORINNA:
  tu modo fac titulo muneribusque locum.'

si tamen in tanto fas est monuisse timore,
  hac tibi sit pugna dimicuisse satis.

13 circa PYS, *recc. aliquot, cf. 1,6,37* : circum L2, *recc.* || **14** pompa PY, *recc.* : pompam S || **17** sedit Le, *Salm. exc., coni. Heinsius coll. art. 3,635; trist. 2,297; Pont. 1,1,52; Tib. 1,3,30; Prop. 2,28,45* : dedit PY, *recc. aliquot* : meruit S, y, *recc.*, h : seruit O4, *recc. aliquot* || **18** quis P5(*s. l.*), *recc. aliquot, Marius* : qua PYS, *recc.*, *edd. plerique* : quam D : quas P7 | tangit S, *coni. Némethy, prob. Morgan* : tingit PY, *recc. aliquot, edd. plerique* : cingit y, *recc.*, h, *Goold, Gauly 87* | laurus PYS, *recc.* : lauros L3, *recc. aliquot* | candida *scripsi coll. fast. 2,654; 4,906; Tib. 2,1,16; uide Ramírez de Verger 1988, prob. Cirillo* : Gallica *codd., edd.* : dedita *Booth 1992* | turba yP3, *recc. aliquot,* Es3Ma, *Naugerius, Marius, Ramírez de Verger-Socas 1991, Booth, dub. McKeown 1998; cf. met. 1,747; Gratt. 43* : turma PYS, *recc. aliquot,* Co, *edd. plerique* : tura *Morgan* | tuas *codd., edd. plerique* : tua *Morgan* : suas *Booth 1992, prob. Cirillo* | *ante uersum **17** lacunam statuere uel uersus **17-18** secludere maluerit Oliver 1969 : post **18** posuit Booth 1992* || **21** meis faue ilithyia PYS : faue lucina puellae y, *recc.* : meis lucina faueto V2, *recc. aliquot* || **25** corinna PYS[2]*(ex corr).*, *recc.* : puella S, *recc. aliquot* || **26** *post* locum *uirgulas posui* | *post uersum **26** nouam elegiam incipere statuit Walter coll. 2,7,1; 3,7,1; prob. Bertini, sed lege McKeown ad 2,13,27-8 et 2,14,1-2; Gauly, 92sqq.* ||

14

Quid iuuat immunes belli cessare puellas
  nec fera peltatas agmina uelle sequi,
si sine Marte suis patiuntur uulnera telis
  et caecas armant in sua fata manus?
5 quae prima instituit teneros conuellere fetus,
  militia fuerat digna perire sua.
scilicet, ut careat rugarum crimine uenter,
  sternetur pugnae tristis harena tuae?

si mos antiquis placuisset matribus idem,
10 gens hominum hoc uitio deperitura fuit,
quique iterum iaceret, generis primordia nostri,
  in uacuo lapides orbe, parandus erat.
quis Priami fregisset opes, si numen aquarum
  iusta recusasset pondera ferre Thetis?
15 Ilia si tumido geminos in uentre necasset,
  casurus dominae conditor Vrbis erat;
si Venus Aenean grauida temerasset in aluo,
  Caesaribus tellus orba futura fuit.
tu quoque, cum posses nasci formosa, perisses,
20 temptasset, quod tu, si tua mater opus;

Carm. 14 *praecedenti coniungere uoluit Bentley* | ad amicam quae fecit abortum P*(grand. litt.)*S : ad amicam quae fecit abortiuum V[2] : ad amicam quae fecit abruptum L2 : ad puellas P4 : Inuectio in puellas abortire operantes elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **5** conuellere] auellere *Heinsius in notis coll. met. 14,115, sed cf. epist. 17,111; met. 11,123* || **8** sternetur PY, *recc. aliquot* : seruetur S || **10** hoc uitio *Watt (teste McKeown 1998)* : uitio *codd., lege Kenney 1958* : subito *Bentley* : citiu<s> *Watt 1985* | fuit PYL, *recc.* : foret S, *recc. aliquot* || **11** *sic dist. Némethy, cf. art. 3,337* || **15** necasset S, y, *recc.*, h, *Heinsius, def. Tescari et Knoche coll. Iuu. 6,596* : negasset PY, *recc. aliquot, Bornecque* || **18** fuit PYS, *recc.*, Es3 : foret T, *recc. aliquot,* CoMa ||

ipse ego, cum fuerim melius periturus amando,
uidissem nullos matre necante dies.

quid plenam fraudas uitem crescentibus uuis
pomaque crudeli uellis acerba manu?
25 sponte fluant matura sua, sine crescere nata:
est pretium paruae non leue uita morae.
uestra quid effoditis subiectis uiscera telis
et nondum natis dira uenena datis?
Colchida respersam puerorum sanguine culpant
30 aque sua caesum matre queruntur Ityn;
utraque saeua parens, sed tristibus utraque causis
iactura socii sanguinis ulta uirum.
dicite, quis Tereus, quis uos irritet Iason
figere sollicita corpora uestra manu?
35 hoc neque in Armeniis tigres fecere latebris,
perdere nec fetus ausa leaena suos.
at tenerae faciunt, sed non impune, puellae:
saepe, suos utero quae necat, ipsa perit;

21 ego *om.* S || **22** necante] negante *Naugerius, Bersmannus, Bornecque, sed cf. u. 15* || **24** crudeli P[2], y, *recc., Heinsius* : crudelis PY, *recc. aliquot* || **28** natis] nato *Francius propter kakémphaton* (natis...datis) || **29** puerorum PYS, *recc.* : natorum *recc. aliquot, fortasse ex Verg. ecl. 8,47; cf. met. 1.157; 7,396; trist. 2,387* | culpant PY, *recc.* : matrem S, *recc. aliquot, cf. trist. 2,387* || **30** aque A, *recc. aliquot, Heinsius, Platnauer 1948; prob. Kenney 1958 et 1959, cf. epist. 6,156; 21,182; met. 3,631; trist. 4,2,69; 4b,31(85); 5,2b,30(74); 5,13,34; Pont. 1,8,33; 1,9,48; lege McKeown 1998* : atque PYS, *recc., cf. 1,15,38; Munari* | caesum PY, *recc.* : caesam S || **31-3,8,45** *om.* P3 || **32** uirum PYS, *recc. aliquot, cf. 1,6,46; 2,13,4* : uirum est T, *recc. aliquot, cf. rem. 60* || **33** dicite PY, *recc.* : discite S, *recc. aliquot* | irritet] irritat *Bentley, dub. McKeown 1998* | iason S, y, *recc., Heinsius, Goold 1965, cf. 2,18,23* : iaso PY, *Heinsius in notis, multi edd.* || **35** hoc PYS, *recc.* : haec P6, *recc. aliquot* || **37** non *om.* PY, *add.* y || **38** utero] uteros *Merkel* ||

ipsa perit ferturque rogo resoluta capillos,
40 et clamant 'merito' qui modo cumque uident.

ista sed aetherias uanescant dicta per auras,
et sint ominibus pondera nulla meis.
di faciles, peccasse semel concedite tuto!
et satis est: poenam culpa secunda ferat.

15

Anule, formosae digitum uincture puellae,
in quo censendum nil nisi dantis amor,
munus eas gratum: te laeta mente receptum
protinus articulis induat illa suis.
5 tam bene conuenias quam mecum conuenit illi
et digitum iusto commodus orbe teras.
felix, a domina tractaberis, anule, nostra:
inuideo donis iam miser ipse meis.

o utinam fieri subito mea munera possem
10 artibus Aeaeis Carpathiiue senis!

39 rogo PYS, *recc.* : toro T, *recc. aliquot* || **40** clamant...uident PYS, *recc.* : clamat...uidet T, *recc. aliquot* | qui PY, *recc.* : quae S || **43** tuto y, *recc.*, *Heinsius* : tuo PY : tute V^2 : uoto S, *recc. aliquot* || **44** et *codd., uide Bömer ad met. 12,202-3* : hoc *Itali* : id *Heinsius coll. 3,2,84; 3,8,60; trist. 4,10,91* ||

Carm. 15 ad anulum quem miserat amicae P*(grand. litt.)* : ad anulum quem misit amice S : ad anulum P4, *recc.*, Es3 : <M>andata dantur Annulo ad Corinam donomisso elegia Ma : *titulum non habet* Co | **1** uincture T, *recc. aliquot,* Es3Ma : iuncturae Y : iuncture E2, *recc. aliquot* : cinture V^2 : uinc&ire P : uincire S, *recc. aliquot* || **5** illi PYS, *recc., cf. Rivero 2003* : illa T, *recc. aliquot* || **8** iam S, *recc.* : tam Y, *recc. aliquot*, Es3 : *de* P *non liquet* || **9** fieri subito PYS, *recc. aliquot* : subito fieri L2, *recc. aliquot* || **10** Aeaeis V, *Heinsius coll. 1,8,5; 3,7,79* : aeaeae P*(ut uid.)*YS, *recc. aliquot* : eoe T, *recc. aliquot* : ethee F, *recc. aliquot* : eolie P7 : aonii D : emoniis $L4^2$: et circes Li : aut circes V2, *recc. aliquot* | carpathiiue PY, *recc. aliquot* : carpathiique S, *recc.* ||

tunc ego, si cupiam dominae tetigisse papillas
  et laeuam tunicis inseruisse manum,
elabar digito quamuis angustus et haerens
  inque sinum mira laxus ab arte cadam.
15 idem ego, ut arcanas possim signare tabellas
  neue tenax ceram siccaque gemma trahat,
umida formosae tangam prius ora puellae:
  tantum ne signem scripta dolenda mihi.
si dabor ut condar loculis, exire negabo
20 astringens digitos orbe minore tuos.
non ego dedecori tibi sum, mea uita, futurus,
  quodue tener digitus ferre recuset onus.
me gere, cum calidis perfundes imbribus artus,
  damnaque sub gemmam fer pereuntis aquae.

11 *hunc uersum multis modis emendauerunt uiri docti, uide McKeown 1998* | ego, si cupiam dominae F, *cf. 1,6,35, prob. Burmannus, Némethy, Munari, Ramírez de Verger 2001* : ego te cupiam dominae PYS, *recc.*, h, *Heinsius* : ego me cupiam dominae P6, *recc. aliquot* : egomet cupiam dominae B3 : per te cupiam dominae P5 (per *s. l.*), *recc. aliquot* : ego cupiam dominae Pe : ego, si dominae libeat *Bentley* : ego, si subeat dominae *Merkel* : ego te cupiam, domina, et *Madvig 1873, Courtney 1988, Rivero 2004, fort. recte* : ego, cum cupiat domina et *Rappold* : ego, cum cupiam dominae *Oliver 1958, quem secuti sunt Goold, Kenney, McKeown* : ego, si libeat dominae *Marg-Harder* : ego, cum libeat dominae *Booth, Holzberg* : *obelo notauit Lenz* || **14** sinum PYS, *recc.* : sinus T, *recc. aliquot* : sinu B3, *recc. aliquot* | laxus PYS : lapsus y, *recc.* || **19** si dabor *codd.*, *Heinsius* : si trahar *Némethy (i.e., 'si me digito detrahere uolet amica'), Munari non sine dubitatione, von Albrecht* : sit labor *Ehwald* : *cruces adposuit Lenz* | condar PYS, *recc.* : credas B3 || **21** sum T, *recc., Oliver 1958, prob. Kenney* : sim PYS, *recc. aliquot, Heinsius, multi edd.* || **23** perfundes S, y, *recc.*, Ma, *Riese* : perfunderis *Heinsius* : perfundis PY : perfundens L2, *recc. aliquot*, CoEs3 : profundens V || **24** gemmam L4, *recc. aliquot, coni. Müller 1856* : gemmas Pe : gemma PYS, *recc.*, h, *Heinsius, Brandt* : gemmis T | fer pereuntis *Dousae exc., prob. Bentley, Goold 1965, dub. McKeown 1998, cf. Hor. carm. 3,11,27; Mart. 12,50,6; Frontin. aq. 88,3* : perfer euntis *codd., prob. Heinsius, Némethy ('agitur de damno, quo gemma afficitur aqua subeunte'), Oliver 1958* ||

25 sed, puto, te nuda mea membra libidine surgent,
et peragam partes anulus ille uiri.
irrita quid uoueo? paruum proficiscere munus:
illa datam tecum sentiat esse fidem.

16

Pars me Sulmo tenet Paeligni tertia ruris,
parua, sed irriguis ora salubris aquis.
sol licet admoto tellurem sidere findat
et micet Icarii stella proterua canis,
5 arua pererrantur Paeligna liquentibus undis,
et uiret in tenero fertilis herba solo.
terra ferax Cereris multoque feracior uuae,
dat quoque baciferam Pallada rarus ager,
perque resurgentes riuis labentibus herbas
10 gramineus madidam caespes obumbrat humum.

25 nuda PS, *recc. aliquot* : uisa y, *recc.* : *de* Y *incertum* | libidine surgent y, *recc.,* h : libidinis urgent PYS || **26** peragam PYS, *recc. aliquot* : peraget y, *recc.,* Es3Ma : sparget Co || **27** uoueo PY, *recc.,* CoEs3 : foueo S, *prob. Bornecque* : moneo B3, *recc. aliquot* : moueo *Lucensis 504,* Ma

Carm. 16 AD RVS SVVM ET AMICAM *P* : ad corinnam absentem V : ad amicam absentem L2 : ad lectorem P4 : Laus agri peligni. et cum amica omnem peregrinationem dulcem esse sine amica grauem elegia Ma || **3** sol licet Y, *recc.*, h : sollicitet PS | admoto PY, *recc.,* h, *cf. Tib. 2,3,56* : moto S : et moto *Müller* | findat PY, *recc.*, h : scindat S || **5** liquentibus T, *recc.,* h, *Heinsius* : liquantibus V2 : /liqentibus YP : lucentibus S, *cf. Tiberian. 4,14 Courtney :* rigantibus *Heinsius in notis* : liquacibus *dub. Burmannus in notis* || **7** cereris PY, *recc.* : ciceris S, *Lenz coll. Plin. nat. 18,128* : Cereri *dub. Lee, qui* uuis *pro datiuo intellegit* | uuae *Heinsius* (multaeque ... uuae *in notis), cf. met. 7,470; Hor. epod. 5,21-22; Verg. Aen. 9,26;* [*Verg.*] *Aetn. 262 (*segetis...uitis*); Sen. Herc. f. 697* : uuis *codd., edd. plerique, lege McKeown 1998* || **8** baciferam PY, *recc.* : paciferam S, *cf. Verg. Aen. 8,116; Auson. urb. 88 p. 149 P.; Mar. Victor. aleth. 2,502* || ***11-12, 23-26*** *in toto,* ***13, 16-18, 21-22*** *ex parte sunt in* P^3 ||

at meus ignis abest – uerbo peccauimus uno –
quae mouet ardores, est procul: ardor adest.
non ego, si medius Polluce et Castore ponar,
in caeli sine te parte fuisse uelim.
15 sollicitі iaceant terraque premantur iniqua,
in longas orbem qui secuere uias!
aut iuuenum comites iussissent ire puellas,
si fuit in longas terra secanda uias!

tum mihi, si premerem uentosas horridus Alpes,
20 dummodo cum domina, molle fuisset iter;
cum domina Libycas ausim perrumpere Syrtes
et dare non aequis uela ferenda Notis;
non quae uirgineo portenta sub inguine latrant,
nec timeam uestros, curua Malea, sinus,
25 nec quas summersis ratibus saturata Charybdis
fundit et effusas ore receptat aquas.

12 adest S, y, *recc.* : abest YP[3] || **13** si medius PY, *recc.* : semideus S || **17-8** *om.* V3 *(add. in marg.* V3[2]*) propter homoeoteleuton* (uias...uias), *Itali, cf. Munari 1948* || **17** aut P[3]YS, *recc. aliquot* : at T, *recc.* || **19** tum Y, *recc. aliquot* : tunc V, *recc. aliquot* : tu PS, *recc. aliquot* | premerem S, y, *recc.*, *Heinsius* : premerent PY, *recc. aliquot* : premerer V, *recc. aliquot* : peterem P7 || uentosas horridus alpes PY, *recc.* : uentosos turbine ponti S : uentoso turbine ponti V, *recc. aliquot* || **23** non YP[3], *recc. aliquot* : nec S, *recc. aliquot* | quae P[3], *recc.* : que Y : quia S || **24** nec SP[3], *recc.* : non Y, *recc. aliquot* | uestros YS, *cett.*, *i. e.*, tuos, *cf. Housman 1909, explan. Goold 1965, lege McKeown 1998, qui* Malea *pro plurali intellegit, cum haud raro metri causa pro singulari posita sint nomina propriora, ut admonuit Fedeli apud Propertianam editionem, 327-8* : uestras P || **25-6** *ante* **23** *posuit Ehwald, sed traditum ordinem restituit Némethy* || **25** nec YS, *recc.* : non P[3], *recc. aliquot* | quas L2, *recc.*, *edd. uett.*, *prob. Némethy, cf. 2,11,18-20* : quae YSP[3], *recc. aliquot, edd. plerique* : qua L4, *Heinsius, prob. Housman ad Manil. 5,24* || **26** effusas ore] effusa sorore Y | receptat P[3], y, *recc.*, Es3Ma, *Heinsius* : captat Y : repotat T : reportat S, *recc. aliquot,* Co, *Vat. Palat. lat. 1668* : reportet V : resorbet *Laur. lat. 33, 31, Heinsius coll. epist. 12,125* : retemptat L3 ||

quod si Neptuni uentosa potentia uincat
  et subuenturos auferat unda deos,
tu nostris niueos umeris impone lacertos:
30 corpore nos facili dulce feremus onus.
saepe petens Hero iuuenis tranauerat undas:
  tum quoque tranasset, sed uia caeca fuit.

at sine te, quamuis operosi uitibus agri
  me teneant, quamuis amnibus arua natent
35 et uocet in riuos currentem rusticus undam,
  frigidaque arboreas mulceat aura comas,
non ego Paelignos uideor celebrare salubres,
  non ego natalem, rura paterna, locum,
sed Scythiam Cilicasque feros uiridesque Britannos
40 quaeque Prometheo saxa cruore rubent.

ulmus amat uitem, uitis non deserit ulmum:
  separor a domina cur ego saepe mea?

27 neptuni PS, *recc.* : neptunum Y, *recc. aliquot, Merkel* : neptunium L2 | uincat V, Co, *prob. Kenney* : uincit PYS, *recc. aliquot, Heinsius, edd. plerique* : uincet T || **28** auferat L2, *recc.*, *prob. Kenney* : auferet PYS, *recc. aliquot, Heinsius, edd. plerique* || **31-2** *del. Bentley* || **31** Hero *Itali, Heinsius, uide Goold 1965,13* : heron PYS, *recc.* || **32** tum y, *Itali, cf. Housman ad Lucan. 1,490* : tunc T, *recc.* : tu PY, *recc. aliquot* : nunc S, *recc. aliquot* | transnasset S, *recc.* : transnasses PY, *recc. aliquot* || **35** currentem *codd., cf. Verg. georg. 3,329-30; Stat. silu. 3,1,62-3* : parentem *codex Politiani deperditus, Put. et Polit. et Scal. exc., Heinsius in notis coll. Mor. 121; Hor. serm. 1,1,90-1; Tib. 1,9,9* || **36-8** *uix legi possunt in* P || **37** celebrare PS, y, *recc.* : celebrasse Y || **39** uiridesque *codd., Heinsius; de sensu lege Caes. Gall. 5,14,3 ('omnes se uero Britanni uitro inficiunt, quod caeruleum efficit colorem'); cf. Catull. 11,11-2 (uide McKie 1984); 29,4; lege McKeown 1998; aliter, i. e.* aequoreos *explanauit Magnus 1923 coll. met. 2,8; 15,752; trist. 1,2,59; Pont. 2,10,40* : uiridesue *Bentley* : uitreosque *Némethy coll. Caes. Gall. 5,14,3* || **40** saxa cruore PYS, *recc.*, h : sanguine saxa E2, *recc. aliquot* | rubent PYS, *recc. aliquot, cf. met. 4,482; Pont. 3,2,54* : madent T, *recc.*, h, *cf. met. 3,148; 13,388-389; fast. 4,636; Pont. 4,7,36* || **41** uitem PY*(ut uid.), recc.*, Plan. : uites S, *recc.*

at mihi te comitem iuraras usque futuram
per me perque oculos, sidera nostra, tuos;
45 uerba puellarum, foliis leuiora caducis,
irrita, qua uisum est, uentus et unda ferunt.
si qua mei tamen est in te pia cura relicti,
incipe pollicitis addere facta tuis,
paruaque quamprimum rapientibus esseda mannis
50 ipsa per admissas concute lora iubas.
at uos, qua ueniet, tumidi, subsidite, montes,
et faciles curuis uallibus este, uiae!

17

Siquis erit, qui turpe putet seruire puellae,
illo conuincar iudice turpis ego.
sim licet infamis, dum me moderatius urat,
quae Paphon et fluctu pulsa Cythera tenet.
5 atque utinam dominae miti quoque praeda fuissem,
formosae quoniam praeda futurus eram!

aliquot | deserit] deserat *legit Bornecque* || **43** iuraras PYS : iurabas T, *recc.* || **44** sidera nostra tuos PYS, *recc.* : qui rapuere meos T, *recc. aliquot, cf. 3,11,48* || **46** inrita qua PY : irritaque ut S, *recc.* : irrita quo *Heinsius* | unda PYS, *recc. aliquot, cf. Kenney ad epist. 18,185; trist. 1,8,35-6; Catull. 70,3-4; Prop. 2,28,8* : aura T, *recc., Bentley, cf. 1,8,106* || **47** relicti PYS, *recc.* : relicta y, Co, *dub. Lenz* || **51** qua P*(ut uid.)*Y, *recc. aliquot* : cum S, *recc. aliquot,* Co | *sic dist. Némethy* ||

Carm. 17 Ad corinnam P*(uix legitur; litt. grand.)*S : de fastu amicae suae V : ad corinnam superbientem L2 : ad amicam P4 : Ad Corinam elegia ut cum eo amice agat Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1-14** *uix leguntur in* P || **3** sim S, y, *recc., Heinsius* : sit PY | dum me] dum ne *Müller* | urat PY, *recc.* : urit S || **4** et fluctu S^2, y, *recc., Heinsius* : ex fluctu V : in fluctu V2, *recc. aliquot* : et fluctus PY, *recc. aliquot* | pulsa PYS, *recc. aliquot* : culta L2, *recc. aliquot,* Es : nata V, *Vat. lat. 1602,* Co || **5** miti YS, *recc. aliquot* : mitis y, *recc.* : *om.* P ||

dat facies animos, facie uiolenta Corinna est:
me miserum! cur est tam bene nota sibi?
scilicet a speculi sumuntur imagine fastus,
10 nec nisi compositam se prius illa uidet.

non, tibi si facies nimium dat in omnia regni
– o facies oculos nata tenere meos! –
collatum idcirco tibi me contemnere debes:
aptari magnis inferiora licet.
15 traditur et nymphe mortalis amore Calypso
capta recusantem detinuisse uirum;
creditur aequoream Pthio Nereïda regi,
Egeriam iusto concubuisse Numae,
Vulcano Venerem, quamuis incude relicta
20 turpiter obliquo claudicet ille pede;
carminis hoc ipsum genus impar, sed tamen apte
iungitur herous cum breuiore modo.

tu quoque me, mea lux, in quaslibet accipe leges:
te deceat medio iura dedisse toro.

7 facie S^2, *recc. aliquot, Merkel* : facies PYS, *recc.* | corinna S, *recc.* : corinnae PY, *recc. aliquot* | est PS, y, *recc.* : *om.* Y, *recc. aliquot* || **11** nimium dat in omnia y, *recc.*, CoEs3, *cf. Hor. carm. 4,4,2; Prop. 1,1,13; Sen. Phaedr. 218; Heinsius* : animum dat in omnia Y, *recc. aliquot,* Ma : animum dat nomina P*(ut uid.)*S, *recc. aliquot* : animum dat et omina *Owen 1889, XXXVIII et 1892 coll. 1,12,3sqq.; 1,14,41; 2,14,42; prob. Goold* | regni PS, *recc. aliquot* : regnum y, *recc.* : regna Y, *recc. aliquot* || **15** traditur YS, *recc. aliquot* : tarditur P : creditur V, *recc. aliquot* : conditur L3 || **16** recusantem PYS, *recc. aliquot,* Ma, *Riese* : reluctantem L2, CoEs3, *Heinsius* || **17** creditur PYS, *recc. aliquot* : credimus L3, *recc.* | Pthio *Itali, Knoche coll. 3,6,32, cf. Schulze, p. XXVII* : phthio V^2 : phtio P5 : pithio S, *recc. aliquot* : pythio y : phitio, phytio, phicio *uel similia recc.* : io PY*(ut uid.)* : peleo $L2^2$P6 || **19** uulcano uenerem yT, *recc.*, Es3Ma, *Heinsius, prob. Némethy, Goold, cf. 2,5,27-8; fast. 4,172-4; 5,85-6; 6,574* : uolcani uenus est PYS, *recc. aliquot,* Co, *prob. Munari, Kenney, alii* || **19-20** *del. Müller* || **20** obliquo PS, *recc. aliquot* : oblico Y, *recc. aliquot, Munari, cf. 1,6,4* || **22** herous y, *recc.*, *Heinsius* : heroius S : inuersus PY || **24** deceat

25 non tibi crimen ero nec quo laetere remoto:
non erit hic nobis infitiandus amor.
sunt mihi pro magno felicia carmina censu,
et multae per me nomen habere uolunt.
noui aliquam, quae se circumferat esse Corinnam:
30 ut fiat, quid non illa dedisse uelit?
sed neque diuersi ripa labuntur eadem
frigidus Eurotas populiferque Padus,
nec nisi tu nostris cantabitur ulla libellis:
ingenio causas tu dabis una meo.

18

Carmen ad iratum dum tu perducis Achillem
primaque iuratis induis arma uiris,
nos, Macer, ignaua Veneris cessamus in umbra,
et tener ausuros grandia frangit Amor.

PYS, *recc. aliquot* : decet e F, *recc. aliquot* : decet in T, *recc.* || toro T, *recc. aliquot, cf. 3,6,82-3, Heinsius, quem secuti sunt nonnulli edd., cf. Némethy ('iocatur poeta: puella legislatoris partes suscipit, sed in toro, loco minime ad grauissimum hoc munus apto'); Lee* : foro PY, *recc. aliquot,* h, *cf. Prop. 3,9,24 (ubi tamen de re amatoria non agitur), prob. Müller, multi edd.* : modo S, *ex u. 22* || **25** nec S, y, *recc., Heinsius* : en PY, *recc. aliquot* : non T, *recc. aliquot* || **26** nobis] uobis *Bentley* || **27** sunt PY, *recc.* : sint S, *recc. aliquot, Heinsius* || mihi PYS, *recc.* : tibi Be2, *recc. aliquot* || **28** uolunt PY, *recc.* : rogant S || **32** eurotas PY, *recc.* : eurotes S, *recc. aliquot* : europas V : euphrates N, *recc. aliquot* : orontes L2 | populiferque Padus PY, *recc.* : Padus populiferque S ||

Carm. 18 ad macrum reprehendentem eum propter amicam V : ad macrum reprehendentem eum pro nimio amore L2 : ad macrum poetam D, *recc. aliquot* : ad macrum P4, *recc. aliquot* : Ad macrum poetam elegia se cum heroa uellet tractare ab amore esse conuersum ad amatoria Ma : *nulla inscriptio in* P, CoEs3 || **1** tu *om.* S | achillem *codd., uide Housman 1910* : Achillen *Heinsius* || **3** nos, Macer, ignaua Veneris] turpiter ignaue veneris f | ignaua T, *Itali, Heinsius* : ignaue P*(ut uid.)*YS, *recc.*, f : ignaui *dub. Burmannus in notis* ||

5 saepe meae 'tandem' dixi 'discede' puellae:
in gremio sedit protinus illa meo;
saepe 'pudet' dixi: lacrimis uix illa retentis
'me miseram iam te' dixit 'amare pudet?'
implicuitque suos circum mea colla lacertos
10 et, quae me perdunt, oscula mille dedit.
uincor, et ingenium sumptis reuocatur ab armis,
resque domi gestas et mea bella cano.

sceptra tamen sumpsi curaque Tragoedia nostra
creuit, et huic operi quamlibet aptus eram.
15 risit Amor pallamque meam pictosque cothurnos
sceptraque priuata tam cito sumpta manu.
hinc quoque me dominae numen deduxit iniquae,
deque cothurnato uate triumphat Amor.

quod licet, aut artes teneri profitemur Amoris
20 – ei mihi, praeceptis urgeor ipse meis! –
aut, quod Penelopes uerbis reddatur Vlixi,
scribimus et lacrimas, Phylli relicta, tuas,

5-6 *om.* P*(add. in marg.* P *uel* P²*) propter homoearchon (*saepe...saepe), *uide Lenz 1938, Munari 1948* || **5** tandem dixi P*(uel* P²*)*Y, *recc. aliquot* : dixi tandem S, *recc. aliquot* || **7** uix *om.* S || **8** *post* miseram *signum exclamationis omittere maluerint Lee, Green, McKeown 1998, qui* me *cum* amare *coniungendum censet afferens Prop. 1,1,1 et 1,3,40* | iam te PYS, *recc.* : cur te T, *recc. aliquot* || **13** curaque...nostra PY, *recc. aliquot* : uersuque... nostro S, *recc. aliquot* : uersuque...primo T, *recc. aliquot* | Tragoedia *edd. uett., cf. 3,1,29* || **16** cito PYS, *recc.* : bene V, *recc. aliquot* || **19** aut artes PY, *recc. aliquot,* Co : aut partes S, *recc. aliquot* : ad partes T, *recc. aliquot* : et partes V, *recc. aliquot* : in partes L3 | profitemur PYS, *recc.* : proficiscor T, *recc. aliquot* || **20** urgeor PYS, *recc. aliquot,* Es3 : urueor L2 : torqueor T, *recc. aliquot,* CoMa, *cf. 2,19,34* || **21** penelopes PYS, *recc. aliquot* : penelope T, *recc.* | uerbis reddatur PY, *recc. aliquot*: uerboso reddat S, *recc. aliquot* || **22** scribimus PYS, *recc. aliquot* : scripsimus T, *recc.* ||

quod Paris et Macareus et quod male gratus Iason
  Hippolytique parens Hippolytusque legant,
25 quodque tenens strictum Dido miserabilis ensem
  dicat et Aeolio Lesbis amata uiro.
quam cito de toto rediit meus orbe Sabinus
  scriptaque diuersis rettulit ipse locis!
candida Penelope signum cognouit Vlixis,
30 legit ab Hippolyto scripta nouerca suo;
iam pius Aeneas miserae rescripsit Elissae,
  quodque legat Phyllis, si modo uiuit, adest;
tristis ad Hypsipylen ab Iasone littera uenit,
  dat uotam Phoebo Lesbis amata lyram.

23 iason S, *recc., cf. 2,14,33; lege Goold 1965,12-4* : iaso PY, *nonnulli edd.* || **26-34** *hos uersus interpolatos esse censet Tarrant 1981, sed omnia bene procedunt, uide McKeown 1998* || **26** dicat P[2], Be2, *recc. aliquot*, Es3, *Heinsius, cf. epist. 7,183sqq.* : dictat PYS, *recc. aliquot*, CoMa, *def. Magnus 1899, cf. 2,1,38; Prop. 4,1,133* : dictet T, *recc. aliquot* | Aeolio Lesbis amata uiro *correxi ex* aonio lesbis amata uiro L3, *recc.*, CoEs3, *cf. 1,5,12; 2,5,26; 2,8,12; art. 1,54; 2,80*; *uide Ramírez de Verger 2002* : aonio lesbis amica uiro P4, *recc. aliquot* : aoniaere suis amata lyrae P : Aeoliae Lesbis amica lyrae P[2], *Heinsius coll. epist. 15, 200 et Hor. carm. 2,13,24-25; 4,9,12* : aoniae lesbis amata lyris Y : aoniae lespis amate lyrae S : aoniae lesbis amica lyrae V, *recc. aliquot*, Ma, *uide Heldmann et Bernays* : emonio lesbis amata uiro A : aoniae Lesbis amata lyrae T, *recc. aliquot, Magnus 1899, Goold* : Aoniae Lesbis amata deae *Müller 1856, Ehwald in notis* : Aeoliae, Lesbia, fama lyrae *Némethy coll. 3,9,5; Prop. 1,15,22* : Aoniam Lesbis amata lyram *Bornecque* : Aeoliam Lesbis amica lyram *Lee* : Aoniam Lesbis amica lyram *Goold 1965, McKeown* : Aoniam Lesbis omissa lyram *dub. Booth* : *obelo notauerunt Ehwald, Munari, Lenz (qui in pagina 248* aoniis Lesbis amata deis *proposuit), Kenney (qui corruptelam ante uersum **34** latere suspicatur)* || **27-28** *om.* N || **27** meus PY, *recc. aliquot* : celer S, *recc. aliquot* || **28** ipse P[2], *recc. aliquot, prob. Munari* : ille PYS, *recc.* | locis P[2]S, y, *recc.* : iocis PY || **29** candida] callida *Francius, Burmannus in notis* || **31** iam pius PY, *recc. aliquot* : si pius S : impius V, *recc. aliquot* || **32** uiuit PY, *recc. aliquot* : uiuat S, *recc.*, Plan. | adest PY : habet P[2]S, y, *recc., cf. 1,11,10* || **33** ab PY, *recc.* : a S, *recc. aliquot* || **34** dat] det Ve, *Heinsius, nonnulli edd.* |

35 nec tibi, qua tutum uati, Macer, arma canenti,
aureus in medio Marte tacetur Amor.
et Paris est illic et adultera, nobile crimen,
et comes extincto Laodamia uiro.
si bene te noui, non bella libentius istis
40 dicis et a uestris in mea castra uenis.

19

Si tibi non opus est seruata, stulte, puella,
at mihi fac serues, quo magis ipse uelim.
quod licet, ingratum est; quod non licet, acrius urit:
ferreus est, siquis, quod sinit alter, amat.
5 speremus pariter, pariter metuamus amantes,
et faciat uoto rara repulsa locum.
quo mihi Fortunam, quae numquam fallere curet?
nil ego, quod nullo tempore laedat, amo.

uotam y, *recc.* : uotum Y, *recc. aliquot* : uoto S : notam P[2], *recc. aliquot,* h : notum P : nomen N | amata PYS, *recc. aliquot,* CoMa : amica L2, *recc.,* Es3, *cf. u. 26 et 3,7,20* | lyram PY, *recc.* : lyrae S, *recc. aliquot* || **35** qua PYS : quam y, *recc.* | tutum P[2]S, y, *recc., Heinsius* : tuto PY, *recc. aliquot* || **36** tacetur PY, *recc.* : tradetur S || **38** laodamia PY, *cf. 3,6,54; Heinsius, Goold 1958* : laudamia V, *recc. aliquot, edd. plerique, cf. Ehwald-Levy ad trist. 1,6,20* : lauodamia S : laodomia T, *recc.* : laudomia L2 || **40** uenis PYS, *recc. plerique* : redis T, *recc. aliquot,* MaEs3, *Heinsius, cf. epist. 19,157* ||

Carm. 19 *priori separant* y, *recc., coniungunt* PYS | *praeeunte Rautenbergio ex hac elegia duas effecit Martinon, alteram uersus 33-36 et 5-24, alteram uersus 1-4, 25-32 et 37-60 complectentem, ut notauit Munari* | ad stultum de uxore custodienda V : ad uirum puellae non custodientem eam L2 : ad dominum P4 : Ad maritum negligentem elegia ut si uxorem cupit ab alio posci arte custodiat Ma : *nullus titulus in* PSY, CoEs3 || **6** rara PYS, *recc., cf. art. 3,580* : grata V, *recc. aliquot* || **7** quo PYS, *Heinsius* : quid T, *recc.* | mihi PY, *recc.* : modo S : cum O4, *recc. aliquot* || Fortunam *Ramírez de Verger-Socas 1991* : fortunam P[2]S, *recc. aliquot, cf. 3,7,49; Hor. epist. 1,5,12*: fortuna PY, *recc.* : formosam *dub. Lee coll. 3,4,41* | curet PY :

uiderat hoc in me uitium uersuta Corinna,
10 quaque capi possem, callida norat opem.
a quotiens sani capitis mentita dolores
cunctantem tardo iussit abire pede!
a quotiens finxit culpam, quantumque licebat
insonti, speciem praebuit esse nocens!
15 sic ubi uexarat tepidosque refouerat ignes,
rursus erat uotis comis et apta meis.
quas mihi blanditias, quam dulcia uerba parabat!
oscula, di magni, qualia quotque dabat!

tu quoque, quae nostros rapuisti nuper ocellos,
20 saepe time insidias, saepe rogata nega,
et sine me ante tuos proiectum in limine postes
longa pruinosa frigora nocte pati.
sic mihi durat amor longosque adolescit in annos:
hoc iuuat, haec animi sunt alimenta mei.

curat V[2], *recc. aliquot* : possit PS, y, *recc.* : potest V || **8** laedat PY, *recc.* : laedit L2, *recc. aliquot,* Es3Ma : laesit P[2]S, *recc. aliquot,* Co || **11** a PY, *recc.* : o S, *recc. aliquot* | dolores PYS, *recc. aliquot* : dolorem T, *recc.* || **13** a PY, *recc.* : o S, *recc. aliquot* | licebat] libebat *Heinsius coll. epist. 15,134 (ubi* libet, *non* licet *scribendum censuit)* || **14** insonti PY : insontis S, *recc.* || esse PYS, *recc. aliquot* : illa V, *recc.* : ipsa y, *recc. aliquot,* h || **15** uexarat YS, *recc.,* h : bexarat P : uitarat E2 | refouerat PYS, *recc. aliquot* : remouerat T, *recc.,* Ma : renouerat V : resoluerat L2, *recc. aliquot,* CoEs3 || **19-22** *del. Müller, uide etiam de re metrica 1894,346* || **19** ocellos PYS, *recc.* : amores P2, *recc. aliquot* || **20** time PYS, *recc. aliquot, damn. Lachmann ad Lucr. 3,954, sed de re metrica cf. epist. 17,97; Verg. Aen. 3,240; uide Kenney 1996 ad epist. 17,97 et McKeown 1998* : fac V2*(s. l.), recc. aliquot* : face y, *recc.,* h : caue *dub. Heinsius in notis* : treme *Rautenberg* | insidias] simulans *Goold 1965* | time insidias] metum simula *Hall 1994* || **21** in PY, *recc.* : *om.* S, *recc. aliquot* | **23** durat] duret *Heinsius in notis* | longosque PY, *recc.* : longos S, *recc. aliquot* | adolescit PY, *recc.* : adolescet S : adolescat *Heinsius in notis* | annos] usus *Vat. Palat. lat. 910, Heinsius coll. 1,8,51; art. 2,339; 3,791; trist. 3,5,9; Pont. 3,6,53* || **24** iuuat] iuuet *Heinsius in notis* | sunt] sint *Heinsius in notis* ||

25 pinguis amor nimiumque patens in taedia nobis
uertitur et, stomacho dulcis ut esca, nocet.
si numquam Danaën habuisset aënea turris,
non esset Danaë de Ioue facta parens;
dum seruat Iuno mutatam cornibus Iö,
30 facta est, quam fuerat, gratior illa Ioui.
quod licet et facile est quisquis cupit, arbore frondes
carpat et e magno flumine potet aquam.
siqua uolet regnare diu, deludat amantem:
ei mihi, ne monitis torquear ipse meis!
35 quidlibet eueniat, nocet indulgentia nobis:
quod sequitur, fugio; quod fugit, ipse sequor.

at tu, formosae nimium secure puellae,
incipe iam prima claudere nocte forem;
incipe, quis totiens furtim tua limina pulset,
40 quaerere, cui latrent nocte silente canes,
quas ferat et referat sollers ancilla tabellas,
cur totiens uacuo secubet ipsa toro.

25 patens P²YS, *recc. aliquot* : potens T, *recc.*, Plan. : latens P, *recc. aliquot* || **29** io PYS, *recc.*, *Heinsius, lege Goold 1965, 12-4* : ion V3, *recc. aliquot, Itali* || **31** quisquis cupit P²S, y, *recc.* : quisquis libet PY : de qualibet L2 : quisquis uelit *Müller* || **32** magno PYS, *recc. aliquot, cf. epist. 5,10* : medio Tf, *recc. aliquot,* Co, *cf. art. 1,748; Prop. 1,9,16* | potet PS, y, *recc. aliquot* : potere Y*(ut uid.)* : portet V, *recc. aliquot, coni. Müller* : sumat L2, *recc. aliquot,* Co || **34** ne PYS, *recc. aliquot* : quod L2, *recc. aliquot* : nunc N : nam Ma | torquear P²S, y, *recc.,* Co : torqueor PY, *recc. aliquot,* Ma : urgueor L2, Es3, *cf. 2,18,20* || **35** quidlibet PS, *recc. aliquot* : quodlibet y, *recc. aliquot,* Es3Ma : quodliuet Y : quod licet O4, Co || **36** ipse] usque *Heinsius* || **37** *hic nouam elegiam incipiunt* S, P7, *recc. aliquot* | ad amicam S : ista epistula est de praecedenti epistula V || **38** forem PYS, *recc. aliquot* : fores T, *recc. aliquot* : domum L2, *recc. aliquot* | **40** cui *dub. Heinsius in notis, Luck ad trist. 2,459* (*ubi* cui *legit Heinsius,* qui *Hall*) : quid *codd., edd.* || **41** quas PY, *recc. aliquot* : quo S, *recc. aliquot* : quid T, *recc. aliquot* | et] aut *Burmannus coll. 3,14,31* || **42** ipsa PYS, *recc. aliquot* : illa T, *recc.* ||

mordeat ista tuas aliquando cura medullas,
daque locum nostris materiamque dolis.
45 ille potest uacuo furari litore harenas,
uxorem stulti siquis amare potest.
iamque ego praemoneo: nisi tu seruare puellam
incipis, incipiet desinere esse mea.
multa diuque tuli: speraui saepe futurum,
50 cum bene seruasses, ut bene uerba darem.
lentus es et pateris nulli patienda marito:
at mihi concessi finis amoris erit.

scilicet infelix numquam prohibebor adire?
nox mihi sub nullo uindice semper erit?
55 nil metuam? per nulla traham suspiria somnos?
nil facies, cur te iure perisse uelim?
quid mihi cum facili, quid cum lenone marito?
corrumpis uitio gaudia nostra tuo.
quin alium, quem tanta iuuet patientia, quaeris?
60 me tibi riualem si iuuat esse, ueta!

44 daque P, *recc. aliquot* : datque S, *recc. aliquot* : detque S*(ex corr.)*, *recc. aliquot* || **46** stulti *codd.*, *cf. epist. 16,313; trist. 2,500* : incauti *Heinsius in notis coll. trist. 2,457; Tib. 1,7,15* || **52** concessi P²S, y, *recc.*, *Heinsius, Kraus, edd. plerique* : concessa PY, *recc. aliquot, Merkel, Magnus 1899, coll. u. 47; Némethy qui affert Verg. Aen. 4,692* || **53** prohibebor P²S, y, *recc.* : prohibebo PY || **55** nil ... nulla PY, *recc.* : nec...mille S || **58** corrumpis...tuo T, *recc.*, h, *Heinsius, prob. McKeown 1998* : corrumpit...suo PYS, *recc. aliquot, Merkel, multi edd.* || **59** iuuet T, *recc.*, *Heinsius* : iubet S : iuuat P²Y, *recc. aliquot, Goold* : iubat P | quaeris PY, *recc. aliquot* : quaeres P²S, *recc. aliquot* : quaeras L2, *recc. aliquot* : quaere T, *recc. aliquot* || **60** iuuat T, *recc.*, *Heinsius* : iuuet S, y, *recc. aliquot* : iubat P : iubet Y, *recc. aliquot* || EXPLICIT LIBER SECVNDVS PN : P. OVIDI NASONIS AMORVM EXPLICIT LIBER SECVNDVS Y : explicit .II. L2P4 : Explicit liber secundus N : Explicit secundus liter ouidii sine titulo Be2 : *nulla subscriptio in* h ||

LIBER TERTIVS

1

Stat uetus et multos incaedua silua per annos:
  credibile est illi numen inesse loco.
fons sacer in medio speluncaque pumice pendens,
  et latere ex omni dulce queruntur aues.
5 hic ego dum spatior tectus nemoralibus umbris
  – quod mea, quaerebam, Musa moueret, opus –,
uenit odoratos Elegia nexa capillos,
  et, puto, pes illi longior alter erat.
forma decens, uestis tenuissima, uultus amantis,
10   et pedibus uitium causa decoris erat.
uenit et ingenti uiolenta Tragoedia passu:
  fronte comae torua, palla iacebat humi;
laeua manus sceptrum late regale mouebat,
  Lydius alta pedum uincla cothurnus erat.

15 et prior 'ecquis erit' dixit 'tibi finis amandi,
  o argumenti lente poeta tui?

Incipit liber tertius P*(litt. grand.)*S : INCIP<IT> EIVSDEM AMORV<M> LIB<ER> III FELICITER VTERE Q<VI> LEGERIS Y : incipit liber ovidii nasonis tertius V : Incipit .III. liber L2P4 : Incipit prologus tertii N : Liber tertius L3 : Incipit tertius Be2 : LIBER TERTIVS TRAGOEDIAE ET COMEDIAE CONTENTIO Ma : *nullam inscriptionem habent* CoEs3 ||
Carm. 1 Epistula I P4 : *nulla inscriptio in* P || **1** incaedua PYS : incidua T, *recc.,* h || **4** queruntur Y(quae-)S, *recc.* : querentur P || **6** *sic dist. Ehwald* || **7** odoratos S, y, *recc. aliquot* : adoratos PY, *recc. aliquot* : adornatos V, *recc. aliquot* : inornatos T | elegia y, *recc.,* h, *Lachmann ad Lucr. 6,971; Munari, cf. 3,9,3; rem. 379* : elegeia PYS, *recc. aliquot* : Elegea *Goold 1965* || **9** uultus PYS, *cett., edd.* : cultus F, *Heinsius* || **10** et PY, *recc. aliquot* : in S, *recc.* || **13** mouebat PYS, *recc.* : tenebat T, *recc. aliquot* || **14** lydius PY, *recc. aliquot* : lidius S, *recc.* : Ludius *Brandt 1911 coll. art. 1,111-2* | alta PYS, *recc. aliquot, cf. Verg. 1,337* : apta y, *recc. aliquot* | erat PY, *recc.* : erant S, D || **15** ec-

nequitiam uinosa tuam conuiuia narrant,
narrant in multas compita secta uias.
saepe aliquis digito uatem designat euntem
20 atque ait "hic, hic est, quem ferus urit Amor."
fabula – nec sentis – tota iactaris in Vrbe,
dum tua praeterito furta pudore refers.
tempus erat thyrso pulsum grauiore moueri;
cessatum satis est: incipe maius opus!
25 materia premis ingenium; cane facta uirorum:
'haec animo' dices 'area digna meo est'.
quod tenerae cantent, lusit tua Musa, puellae,
primaque per numeros acta iuuenta suos.
nunc habeam per te, Romana Tragoedia, nomen:
30 implebit leges spiritus iste meas.'

hactenus, et mouit pictis innixa cothurnis
densum caesarie terque quaterque caput.
altera, si memini, limis surrisit ocellis:
fallor, an in dextra myrtea uirga fuit?
35 'quid grauibus uerbis, animosa Tragoedia', dixit
'me premis? an numquam non grauis esse potes?

quis erit dixit P2(*ut uid.*)Ma, *Itali* : et quis erit dixit PY, *recc. aliquot* : haec quis erit dixit S, *recc. aliquot* : haec dixit quis erit L2, *recc. aliquot* | amandi PYS, *recc.* : amator L2, *Vat. Palat. lat. 910* : amoris Pe || **21** *parenth. posuit Heinsius* | tota...urbe PYS, *recc.* : toto ...orbe E2 : tota...Vrbe *Lenz* || **22** furta *Heinsius in notis coll. trist. 2,432, ubi* furta *uel* facta *habent codd. aliquot; cf. epist. 18,64; met. 2,696; trist. 2,432; Catull. 12,7; Catal. 13,10; Prop. 2,2,4; 4,8,34; Tib. 1,2,36; 1,5,69; Bentley* : facta *codd., edd. plerique* || **25** facta uirorum PYS, *cett.* : facta priorum V : fata potentum *Bentley* || **26** digna y, *recc.*, h, *Heinsius, prob. Munari* : facta PYS, *multi edd.* : grata E2 || **27** cantent PY, *recc.* : cantant S, *recc. aliquot,* Co | lusit PY, *recc.*, h : iussit V : risit S || **28** iuuenta Y, *recc.* : iuuenca PS, Co || **30** implebit] impleat et *Heinsius (ap. Burmannum), Hall 1999* | iste S, y, *recc.* : ille T : ipse PY, *recc. aliquot* || **31** innixa *codd., cf. Hor. ars 280* : innexa *Heinsius* || **35** grauibus] trucibus *Francius* ||

imparibus tamen es numeris dignata moueri,
in me pugnasti uersibus usa meis.
non ego contulerim sublimia carmina nostris:
40 obruit exiguas regia uestra fores.
sum leuis, et mecum leuis est, mea cura, Cupido:
non sum materia fortior ipsa mea.
rustica sit sine me lasciui mater Amoris:
huic ego proueni lena comesque deae.
45 quam tu non poteras duro reserare cothurno,
haec est blanditiis ianua laxa meis.
et tamen emerui plus quam tu posse ferendo
multa supercilio non patienda tuo.
per me decepto didicit custode Corinna
50 liminis astricti sollicitare fidem
delabique toro tunica uelata recincta
atque impercussos nocte mouere pedes.
a quotiens foribus duris incisa pependi
non uerita a populo praetereunte legi!

37 es y, *recc.*, *Heinsius* : est PYS, *recc. aliquot* : est es L3 | moueri PY, *recc.* : mouere S || **40** obruit P, y, *recc.* : obruet S, *recc. aliquot,* Co : obruunt Y*(ut vid.)* : obstruit O4, *Nisbet* | uestra] porta *Hall 1994* || **43** sit PYS, *recc. aliquot* : fit T, *recc.*, *Heinsius* || **44** proueni PYS, *recc.* : prouenio V[2] : praeueni L2, *recc. aliquot* : perueni T, *recc. aliquot* || **45** poteras P4, *recc aliquot, def. Naugerius* : poteris PYS, *recc., edd.* || **47-8** *hoc distichon ante* **43** *ponebant Drenckhahn et Gilbert 1875, post* **52** *Goold 1965, sed nihil mutandum* || **50** adstricti S, y, *recc.*, *Heinsius* : adstrictas P : adstrictis P[2]Y | fidem PYS, *recc. aliquot* : forem T, *recc.* : fores y, *recc. aliquot* || **51** recincta T, *recc., Vat. lat. 1602,* Ma, *Heinsius coll. 1,5,9; 3,7,81; epist. 2,116; art. 1,529; fast. 3,645* : soluta PYS, *recc. aliquot*, CoEs3, *cf. 1,8,81, edd. plerique* || **52** impercussos] imperculsos *Heinsius in notis* || **53** a (ha, ah) V, *recc.*, *Goold 1965, cf. e.g. 2,19,11, 13; art. 1,313; 2,125, 567; 3,481* : o P5 (ah *s. l.*), *recc. aliquot* : et T : uel PYS, *recc. aliquot, edd. plerique, uide Kershaw 1986* | incisa PY, *recc.*, CoMa, *Heinsius, Munari, cf. met. 15,813 et Bömer ad loc.; Hor. carm. 4,8,13; Liv. 6,29,9* : illisa S, *recc. aliquot, Ehwald coll. Verg. Aen. 5,206* : infixa V, *recc. aliquot, Goold 1965, Kenney* : concisa L4, *recc. aliquot,* Es3 : conscissa D : elisa *Kershaw 1992* (exclusa *1986) coll. Serv. Aen. 3,567* ||

55 quin ego me memini, dum custos saeuus abiret,
ancillae miseram delituisse sinu.
quid, cum me munus natali mittis, at illa
rumpit et apposita barbara mergit aqua?
prima tuae moui felicia semina mentis:
60 munus habes, quod te iam petit ista, meum.'

desierat; coepi: 'per uos utramque rogamus,
in uacuas aures uerba timentis eant.
altera me sceptro decoras altoque cothurno:
iam nunc contracto magnus in ore sonus;
65 altera das nostro uicturum nomen amori:
ergo ades et longis uersibus adde breues.
exiguum uati concede, Tragoedia, tempus;
tu labor aeternus: quod petit illa, breue est.'

mota dedit ueniam: teneri properentur Amores,
70 dum uacat: a tergo grandius urguet opus.

56 miseram V2, *recc. aliquot, Itali, Bentley, Goold* : missam PY, *recc.*, h, *Heinsius* : missum S : (miserum!) *dub. Kershaw 1992* || **57** mittis PYS : misit T, *recc.* || **58** rumpit PY, *recc. aliquot* : rupit S, y, *recc.*, *Heinsius* | mergit N, *Housman ad Manil. 2,949* : mersit PYS, *recc.*, Ma, *Merkel* : misit V2, *recc. aliquot,* CoEs3, *Heinsius* : mersat *Ehwald, prob. Némethy, Goold* | *post u. 58 lacunam statuit Oliver 1969* || **60** habes y, *recc.*, Ma, *edd. uett.*, *Müller* : habet PYS, *recc. aliquot,* CoEs3, *Heinsius* | quod PY, *recc.* : quo L4, *recc. aliquot* || **61** desierat] desierant *Heinsius* | utramque PYS, *recc.* : utrasque P5, *recc. aliquot,* Ma || **62** aures PYS, *recc. aliquot* : auras T, *recc.*, *Heinsius* || **64** contracto y, *recc. aliquot,* Co, *Thomas, prob. Kenney* : contacto PYS, *recc. aliquot,* Es3, *cf. epist. 4,50, edd. plerique* : contractor N, *recc. aliquot* : at toto V2 : iam toto T, *recc. aliquot* : cantato Ma | ore PYS, *recc. aliquot* : orbe y, *recc.* | sonus] sonor Y[4], *Heinsius* || **65** nostro S, y, *recc.* : nostrum PY, *recc. aliquot* || **70** uacat S, y, *recc.* : uocat PY (*ut uid.*), *recc. aliquot* || Explicit prologus N ||

2

'Non ego nobilium sedeo studiosus equorum:
  cui tamen ipsa faues, uincat ut ille, precor.
ut loquerer tecum, ueni, tecumque sederem,
  ne tibi non notus, quem facis, esset amor.
5 tu cursus spectas, ego te: spectemus uterque
  quod iuuat atque oculos pascat uterque suos.

o, cuicumque faues, felix agitator equorum!
  ergo illi curae contigit esse tuae?
hoc mihi contingat: reserato carcere missis
10 insistam forti mente uehendus equis
et modo lora dabo, modo uerbere terga notabo,
  nunc stringam metas interiore rota.
si mihi currenti fueris conspecta, morabor,
  deque meis manibus lora remissa fluent.
15 a quam paene Pelops Pisaea concidit hasta,
  dum spectat uultus, Hippodamia, tuos!

Carm. 2 Ad amicam in ludis P*(litt. grand.)*S, L2 : Ad amicam cursus equorum cernentem V : Incipit liber tercius N : ad amicam suam P4 : Ad amicam in ludis spectantem Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** sedeo PYS, *recc.*, Es3Ma : uenio y, *recc. aliquot*, Co : ueni V2, *recc. aliquot* | studiosus PYS, *recc. aliquot*, *cf. met. 14,321; CLE 927,3* : spectator y, *recc.*, *cf. epist. 16,33; met. 10,575; ep. 16,33* || **2** *post* ille *non dist. Heinsius* || **5** cursus P, *recc. aliquot* : cursum YS, *recc.*, h : currus *Bentley coll. art. 3,634; trist. 4,2,63; prob. Müller* | spectas PYS, *recc.* : spectes N, *recc. aliquot* || **7** faues y, *recc.*, *Heinsius* : fauet PYS || **8** tuae P*(ut uid.)*YS, *recc.*, CoEs3, *prob. Kenney 1958, cf. fast. 4,838* : meae *Oxon. Bodl. lat. class. d. 5, recc. aliquot*, Ma : tibi *Bentley* || **9** reserato *dub. Némethy in notis, coll. u. 77 et art. 3,595; adde trist. 5,9,29* : sacro de *codd.*, *edd.* : laxo de *Liberman* || **13** conspecta PY, *recc. aliquot* : suspecta S : spectata L2, *recc. aliquot* || **14** fluent PY, *recc.* : ruent S, Le : cadent V2, *recc. aliquot* || **15** a (ah, ha) y, *recc.*, *Heinsius, cf. met. 10,631 et Bömer ad loc.* : at PY, *recc. aliquot*, *Munari* : ad S : o E2 | pisaea...hasta PS, *recc. aliquot* : pisaeo...axe y, *recc.* : pisaea...astra Y || **16** Hippodamia S, P5, Ma, *Heinsius* : ippodamia y, *recc. aliquot* : hippodamea PY :

nempe fauore suae uicit tamen ille puellae:
 uincamus dominae quisque fauore suae.

quid frustra refugis? cogit nos linea iungi:
20 haec in lege loci commoda Circus habet.
tu tamen, a dextra quicumque es, parce puellae:
 contactu lateris laeditur ista tui;
tu quoque, qui spectas post nos, tua contrahe crura,
 si pudor est, rigido nec preme terga genu.

25 sed nimium demissa iacent tibi pallia terra:
 collige, uel digitis en ego tollo meis.
inuida uestis eras, quae tam bona crura tegebas:
 quoque magis spectes -inuida uestis eras.
talia Milanion Atalantes crura fugacis
30 optauit manibus sustinuisse suis;
talia pinguntur succinctae crura Dianae,
 cum sequitur fortes fortior ipsa feras.
his ego non uisis arsi: quid fiet ab ipsis?
 in flammam flammas, in mare fundis aquas.
35 suspicor ex istis et cetera posse placere,
 quae bene sub tenui condita ueste latent.

ypodamia, ypodomia *uel sim.* T, *recc.*, CoEs3 || **20** in] mihi *Bentley coll. art. 1,142* : sub *dub. Luck, cf. hal. 33* || **21** dextra PY, *recc.* : latere S, *recc. aliquot* | parce PYS, *recc.* : parte P5, *recc. aliquot*, Co || **22** ista PY, *recc.*, *Heinsius, uide Palmer ad epist. 10,85* : illa S, *recc. aliquot*, *Munari* || **24** rigido...genu S, *recc.*, *Heinsius, cf. art. 1,157-8* : rigida...manu PYS, *recc. aliquot* || **25** demissa S, *recc. aliquot*, *Heinsius* : dimissa PY, *recc. aliquot* | tibi PY, *recc. aliquot* : tua S, *recc.* | terra PYS, *recc. aliquot* : terrae T, *recc.* || **29** Milanion P5, *Heinsius in notis, cf. art. 2,188; 3,775* : Melanion *Politianus (cf. Munari in app.), Heinsius* : menalion PYS, *recc.* : mimalion L4, *recc. aliquot* : melanyon L3, *recc. aliquot* | Atalantes *Heinsius, cf. art. 3,775* : atalantis *uel sim.* PYS, *recc. aliquot* : atalante P5, *recc. aliquot* || **31** pinguntur succinctae] succinctae pinguntur *Heinsius* || **33** ipsis *Müller* : istis PYS, *cett.* : illis V3 || **35** suspicor YS, *recc.* : suspicer *P(ut uid.)* ||

uis tamen interea faciles arcessere uentos,
quos faciet nostra mota tabella manu?
an magis hic meus est animi, non aëris, aestus,
40 captaque femineus pectora torret amor?
dum loquor, alba leui sparsa est tibi puluere uestis:
sordide de niueo corpore puluis abi.

sed iam pompa uenit: linguis animisque fauete!
tempus adest plausus: aurea pompa uenit.
45 prima loco fertur passis Victoria pinnis:
huc ades et meus hic fac, dea, uincat amor.
plaudite Neptuno, nimium qui creditis undis:
nil mihi cum pelago, me mea terra capit.
plaude tuo Marti, miles! nos odimus arma:
50 pax iuuat et media pace repertus amor.
auguribus Phoebus, Phoebe uenantibus adsit;
artifices in te uerte, Minerua, manus.
ruricolae, Cereri teneroque assurgite Baccho;
Pollucem pugiles, Castora placet eques.
55 nos tibi, blanda Venus, puerisque potentibus arcu
plaudimus: inceptis annue, diua, meis
daque nouae mentem dominae: patiatur amari:
annuit et motu signa secunda dedit.
quod dea promisit, promittas ipsa rogamus:
60 pace loquar Veneris, tu dea maior eris.

37 faciles PYS, *recc., cf. trist. 1,2,81* : tenues L2, *recc. aliquot ex u. 36, cf. art. 1,161; 2,86; Lucan. 6,370* | arcessere PYS, *recc.* : accersere V, *recc. aliquot* : arescere N : accessere T || **38** faciet y, *recc., Merkel* : faciat V, *recc. aliquot* : facies PY : facias S || **39** meus est animi PYS, *recc. aliquot* : animi meus est A, *recc. aliquot* || **41** leui PY, *recc. aliquot* : breui L2, *recc. aliquot* : nigro S, y, *recc. aliquot* : *om.* V2 | tibi PS, *cett.*: ibi Y || **43** linguis PYS, *recc.* : linguisque Ed, *recc. aliquot* || **45** passis PYS, *recc. aliquot* : sparsis T, *recc.* || **55** puerisque potentibus arcu PYS : puerique potentibus armis T, *recc.* || **57** nouae PYS, *recc. aliquot* : nouam T, *recc.* ||

per tibi tot iuro testes pompamque deorum
te dominam nobis tempus in omne peti.

sed pendent tibi crura: potes, si forte iuuabit,
cancellis primos inseruisse pedes.
65 maxima iam uacuo praetor spectacula Circo
quadriiugos aequo carcere misit equos.
cui studeas, uideo; uincet, cuicumque fauebis:
quid cupias, ipsi scire uidentur equi.
me miserum, metam spatioso circuit orbe:
70 quid facis? admoto proximus axe subit.
quid facis, infelix? perdis bona uota puellae:
tende, precor, ualida lora sinistra manu.
fauimus ignauo: sed enim reuocate, Quirites,
et date iactatis undique signa togis.
75 en reuocant; ac ne turbet toga mota capillos,
in nostros abdas te licet usque sinus.
iamque patent iterum reserato carcere postes,
euolat admissis discolor agmen equis.
nunc saltem supera spatioque insurge patenti:
80 sint mea, sint dominae fac rata uota meae.

62 dominam nobis PY, *recc.* : nobis dominam S || **63** iuuabit S, y, *recc.*, *Heinsius* : iuuauit PY || **64** inseruisse PYS, *recc.* : imposuisse y, *recc. aliquot* || **66** quadriiugos PS, *recc. aliquot* : quadri iugo Y : quadriiuges y, *recc.* || **67** studeas] faueas *edd. uett.*, *uide Burmannum ad loc.* || **68** quid PYS, Co : quod y, *recc.* || **70** subit PYS, *recc.* : subis E2 : subi L2, *recc. aliquot,* Co, *Bentley* || **73** ignauo] ignaro *Piernavieja coll. met. 2,191-2;* CIL II *4314, 1-2* | enim PYS, *recc.* : eum T, *recc.* : iam D || **74** et date PY, *recc.* : perdite S || **75** en PSY, *recc.* Es3Ma : et P5, Co | ac ne P[2], *recc. aliquot, Itali, Goold 1965* : agne PY : at ne T, *recc. aliquot,* h, *edd. plerique* : et ne S, y, *recc. aliquot* : sed ne V2 || **76** abdas PY, *recc. aliquot* : addas S, *recc. aliquot* || **78** euolat PS, *recc.* : et uolat y, *recc. aliquot* : etuoluat Y || **80** fac rata uota y, *recc.*, *Heinsius, cf. Mart. 4,45,5* : facrata uota Y : sacrata uota P : uota sacrata O4 : sat rata uota S, *recc. aliquot,* Ma : sat uota rata L2 ||

sunt dominae rata uota meae, mea uota supersunt:
ille tenet palmam, palma petenda mea est.'
risit et argutis quiddam promisit ocellis:
'hoc satis est, alio cetera redde loco.'

3

Esse deos, i, crede: fidem iurata fefellit,
et facies illi, quae fuit ante, manet.
quam longos habuit nondum periura capillos,
tam longos, postquam numina laesit, habet.
5 candida, candorem roseo suffusa rubore,
ante fuit: niueo lucet in ore rubor.
pes erat exiguus: pedis est artissima forma;
longa decensque fuit: longa decensque manet.
argutos habuit: radiant ut sidus ocelli,
10 per quos mentita est perfida saepe mihi.
scilicet aeterni falsum iurare puellis
di quoque concedunt, formaque numen habet.
perque suos illam nuper iurasse recordor
perque meos oculos: en doluere mei!

82 mea PY, *recc. aliquot* : mihi S, *recc. aliquot* || **83** argutis... ocellis] arguto...ocello *habet Hier. epist. 123,4 (Migne 22,1048)* || **84** hoc satis est PY, *recc.*, h, *prob. Goold 1965, uide Davis* : hoc satis hic S, *recc. aliquot, Naugerius, Heinsius* : hic satis est *Ehwald*

Carm. 3 Ad periurium amicae P*(litt. grand.)*S, L2 : periurium amicae DLe : de periurio amicae V : conquestio ad deos P4 : Amicam impune pererrase elegia et quod id merito formosis dii ignoscant Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** i crede *Heinsius in notis, def. Gilbert 1896, edd. plerique* : hic crede PYS, *recc. aliquot*, Es3, *Ehwald* : credam ne y, *recc.*, Es3[2], *Heinsius* : ne credam Ma : credamue Co || **4** laesit PYS, *recc.* : lusit Be2, *recc. aliquot* || **7** artissima PYS, *recc. aliquot* : aptissima V, *recc. aliquot,* Co || **9** argutos, i. e. 'ocellos', *uide Munari ad loc.* || **11** aeterni y, *recc.*, CoEs3, Plan., *prob. Némethy coll. Hor., carm. 2,8,9-12* : aeterno PYS, *recc. aliquot,* Ma, *Heinsius* : aeternum V2, *recc. aliquot* || **14** en y, *recc. aliquot, Bentley, Goold*

15 dicite, di, si uos impune fefellerat illa,
alterius meriti cur ego damna tuli?
an non inuidiae uobis Cepheïa uirgo est
pro male formosa iussa parente mori?
non satis est, quod uos habui sine pondere testes,
20 et mecum lusos ridet inulta deos?
ut sua per nostram redimat periuria poenam,
uictima deceptus decipientis ero?

aut sine re nomen deus est frustraque timetur
et stulta populos credulitate mouet,
25 aut, siquis deus est, teneras amat ille puellas:
nimirum solas omnia posse iubet.
nobis fatifero Mauors accingitur ense,
nos petit inuicta Palladis hasta manu,
nobis flexibiles curuantur Apollinis arcus,
30 in nos alta Iouis dextera fulmen habet.
formosas superi metuunt offendere laesi
atque ultro, quae se non timuere, timent.
et quisquam pia tura focis imponere curat?
certe plus animi debet inesse uiris.
35 Iuppiter igne suo lucos iaculatur et arces
missaque periuras tela ferire uetat.

1965 coll. fast. 3,352; met. 13,71 : et PYS, *recc. aliquot*, Plan., *edd. plerique* : sed Pe : ter O4 || **15** dicite PY, *recc.* : discite S | fefellerat PYS, *recc. aliquot* : fefellerit T, *recc.* | illa PY, *recc.* : ista S || **17-8** *secl. Dabrowski (ap. Goold 1965)* || **17** *hic nouam elegiam inc.* L2(Adromada cephei filia et casiope), Es3 | an non O4tr, *recc. aliquot, Itali, Riese* : at non YS, *recc.*, *Lenz* : ad non P : sat non *Bentley* : non satis *Lee* : quid? non *Kenney in app.* || **20** lusos PS, y, *recc.*, *edd. plerique* : lusor Y : laesos Li, *Bentley, cf. uu. 4, 31* || **25** quis PYS, *recc.* : quid B2, *recc. aliquot* || **26** nimirum *Némethy coll. epist. 16,23-4, prob. Kenney* : et nimium *codd., Heinsius, Munari, qui cum* iubet *coniungendum censuit* : et mirum *Postgate* || **29** flexibiles curuantur PYS, *recc.* : flexibilis curuatur y, *recc. aliquot* || **33** et PYS, *recc. aliquot; cf. 3,8,1; rem. 523* : en P7, *recc. aliquot* : cur P5, *recc. aliquot*, Co | focis *om.* P || **35-6** *secl. Bornecque, sed uide Knoche* || **35** igne *codd., cf. trist.*

tot meruere peti: Semele miserabilis arsit:
  officio est illi poena reperta suo;
at si uenturo se subduxisset amanti,
40 non pater in Baccho matris haberet opus.

quid queror et toto facio conuicia caelo?
  di quoque habent oculos, di quoque pectus habent.
si deus ipse forem, numen sine fraude liceret
  femina mendaci falleret ore meum;
45 ipse ego iurarem uerum iurasse puellas
  et non de tetricis dicerer esse deus.
tu tamen illorum moderatius utere dono,
  aut oculis certe parce, puella, meis.

4

Dure uir, imposito tenerae custode puellae
  nil agis: ingenio est quaeque tuenda suo.
siqua metu dempto casta est, ea denique casta est;
  quae, quia non liceat, non facit, illa facit.

5,3,30: ipse *Némethy 1922* | suo PYS, *recc.* : suos B2, *Bentley, Riese, Némethy 1922* || **37-40** *secl. Merkel, cf. tamen Ehwald, qui affert fast. 3,715-8* || **37** meruere S, y, *recc.*, *Heinsius* : metuere PY | peti PYS, *recc. aliquot* : pati V2, *recc. aliquot*, Plan. || **38** officio] obsequio *Hall 1999* || **40** opus PY, *recc. aliquot*, *Scal. exc.*, *cf. fast. 3,718* : onus S, *recc.*, Plan., *Heinsius* || **41** toto PYS, *recc.*, *cf. fast. 1,49 (uide Bömer); met. 2,242; Prop. 3,11,57; prob. Willis* : toti *Itali, Heinsius* | *de uocis* caelo *sensu lege Kenney in app.* || **45** iurasse S, *recc.* : iurare PY, *recc. aliquot* : dixisse D, *recc. aliquot* || **46** de tetricis Py, *recc.* : de triuiis S : deterius L2 : *de* Y *incertum* | dicerer PY, *recc.* : diceret S | deus PYS, *recc. aliquot* : deis y, *recc. aliquot* ||

Carm. 4 Ad uirum seruantem uxorem P*(grand. litt.)*S, L2 : ad maritum P4 : Stolide facere qui uxorem seruando castam uelit et pulchram. elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** imposito] apposito *Francius* || **2** ingenio est...suo PY, *recc. aliquot*, *cf. trist. 2,12* : ingenio...suo est S, *recc.* || **3-4** *hoc distichon affert Helinandus, sermo 22 (Migne 212,664)* || **4** *hunc uersum habet Sen. be-*

5 ut iam seruaris bene corpus, adultera mens est
nec custodiri, ne uelit, ulla potest;
nec corpus seruare potes, licet omnia claudas:
omnibus exclusis intus adulter erit.
cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas
10 semina nequitiae languidiora facit.
desine, crede mihi, uitia irritare uetando:
obsequio uinces aptius illa tuo.

uidi ego nuper equum contra sua uincla tenacem
ore reluctanti fulminis ire modo;
15 constitit, ut primum concessas sensit habenas
frenaque in effusa laxa iacere iuba.
nitimur in uetitum semper cupimusque negata:
sic interdictis imminet aeger aquis.
centum fronte oculos, centum ceruice gerebat
20 Argus: et hos unus saepe fefellit Amor;
in thalamum Danaë ferro saxoque perennem
quae fuerat uirgo tradita, mater erat;

nef. 4,14,1 | liceat PYS, *cett.* : licuit Li, *Sen. benef. 4,14,1*, *prob. Bornecque* : potuit *Helinandus* | facit...facit] dedit...dedit *Seneca* || **6** ne PY, *Ehwald* : ni S, y, *recc.*, *Heinsius* | ulla PYS, *recc. aliquot,* Ma, *Riese* : illa E2f, *recc. aliquot,* Co, *Heinsius* : ipsa L2, Es3 || **7** corpus PYS, *recc. aliquot*, *edd. plerique* : mentem y, *recc.*, *Heinsius coll. rem. 414* | omnia] ostia *Nisbet (ap. Kenney)* || **8** exclusis PY, *recc.*, *prob. Merkel, Goold 1965, Nisbet (ap. Kenney); cf. 1,6,31; 1,8,78; art. 3,69,588; rem. 36* : occlusis S, *recc. aliquot*, *Heinsius* : inclusis T, *recc. aliquot* || **11** inritare PY, *recc.*, *cf. rem. 133* : inuitare S, *cf. 2,4,9* || **12** illa PY, *recc. aliquot*, *Heinsius* : ipse S, *recc.* || **14** ore S, y, *recc.*, *Heinsius* : ora PY | fulminis PY, *recc.* : fluminis S, *recc. aliquot* || **16** effusa...iuba] effusas...iubas f || **20** saepe] nempe *Bentley* || **21** thalamum PYS, *recc. aliquot* : thalamo P7tr, *recc. aliquot* : turrim Le | ferro saxoque PY, *recc. aliquot* : saxo ferroque S, *recc.* | perennem PYS, *recc. aliquot* : perenni P7tr, *recc. aliquot* || **22** tradita PYS, *recc.* : credita L2tr, *recc. aliquot*, *cf. fast. 2,176* ||

Penelope mansit, quamuis custode carebat,
inter tot iuuenes intemerata procos.

25 quidquid seruatur, cupimus magis, ipsaque furem
cura uocat: pauci, quod sinit alter, amant.
nec facie placet illa sua, sed amore mariti:
nescioquid, quod te ceperit, esse putant.
non proba fit, quam uir seruat, sed adultera cara:
30 ipse timor pretium corpore maius habet.
indignere licet, iuuat inconcessa uoluptas:
sola placet, 'timeo' dicere siqua potest.
nec tamen ingenuam ius est seruare puellam:
hic metus externae corpora gentis agat.
35 scilicet ut possit custos 'ego' dicere 'feci',
in laudem serui casta sit illa tui?

rusticus est nimium, quem laedit adultera coniunx,
et notos mores non satis Vrbis habet,
in qua Martigenae non sunt sine crimine nati
40 Romulus Iliades Iliadesque Remus.
quo tibi formosam, si non nisi casta placebat?
non possunt ullis ista coire modis.

si sapis, indulge dominae uultusque seueros
exue nec rigidi iura tuere uiri
45 et cole quos dederit – multos dabit – uxor amicos:
gratia sic minimo magna labore uenit;

23 carebat PYS, *recc.* : careret Be2 *recc. aliquot* || **24** tot iuuenes PY : tot iuuenum Ed : tam multos S, y, *recc, Scal. exc.* || **26** cura PYS, *recc.* : praeda y, *recc. aliquot* || **27** amore y, *recc.* : more PYS || **29** fit T, *recc.*, *Merkel* : sit PYS, *recc. aliquot*, *Heinsius, Munari* | adultera PY, *recc.,* CoEs3 : ut altera S : ad altera Ma | cara PYS, *recc. aliquot* : cara est T, *recc.* : tantum est y : rara *Vollgraff* || **36** *om.* Co || **41** quo PYS, *recc. aliquot* : quid T, *recc.* | formosam PY, *recc. aliquot* : formosa S, y, *recc.* ||

sic poteris iuuenum conuiuia semper inire
  et, quae non dederis, multa uidere domi.

5

'Nox erat, et somnus lassos summisit ocellos;
  terruerunt animum talia uisa meum:

colle sub aprico creberrimus ilice lucus
  stabat et in ramis multa latebat auis.
5 area gramineo suberat uiridissima prato,
  uuida de guttis lene sonantis aquae.
ipse sub arboreis uitabam frondibus aestum,
  fronde sub arborea sed tamen aestus erat.

47 inire PYS, *recc.* : adire L3, *recc. aliquot* || **48** dederis PYS, *recc.* : tuleris P5, *recc. aliquot* | domi] dari V

Carm. 5 *hanc elegiam Ouidi esse negant edd. quidam, uide Kenney praef. X et 1969; McKeown 2002, sed lege Munari, praef. XXIII-XXIV et 1948,143-52; uide Bretzigheimer, 263-72* | *hic tradunt* PYSp4, L3Li, *recc. aliquot,* Co, *huc edendum statuit Marius, prob. D. et N. Heinsius; post 1,7 in* Plan.; *post 2,5 in* D, Ma; *post 3,8 in* V2; *post 3,9 in* P5; *post 3,13 in* L3; *separatim* N, *recc. aliquot,* to; *om.* L2, *recc.,* Es3; *inuenitur in quibusdam codicibus qui Amores non continent* | Ad somnium suum S : Ad somnium suam P*(litt. grand.)* : somnium ouidii nasonis p4*(litt. grand.)* : somnium nasonis DLe : de graui uisu noctis V : Incipit liber ouidii de sompno N : De somnii interpretatione elegia Ma : P. Ouidii Nasonis de somno libellus incipit feliciter Ma[1] : Incipit Ouidius de sompno to : de somnio ouidii *uel similiter recc. aliquot* : *titulum non habet* Co || **2** terruerunt PY, *cf. Paul. Diac. carm. 14,4 et Theodulf. carm. 33,3,6* : terruerant liP[2]Sp4d, *recc.,* h || **3** creberrimus liP[2]S, y, *recc. aliquot, Merkel* : creuerrimus PY : celeberrimus p4V, *recc.,* h, drMaMa[1]to, *Heinsius* : celerrimus Co || **6** uuida *Heinsius ('ex Puteaneo') coll. fast. 4,428 et 686 (ubi* uuida *legendum putauit); met. 5,390* : umida *codd., edd.* || **8** sed tamen aestus erat fronde sub arborea E2 ||

ecce petens uariis immixtas floribus herbas
10 constitit ante oculos candida uacca meos,
candidior niuibus, tum cum cecidere recentes,
in liquidas nondum quas mora uertit aquas,
candidior, quod adhuc spumis stridentibus albet
et modo siccatam, lacte, reliquit ouem.
15 taurus erat comes huic, feliciter ille maritus,
cumque sua teneram coniuge pressit humum.

dum iacet et lente reuocatas ruminat herbas
atque iterum pasto pascitur ante cibo,
uisus erat, somno uires adimente ferendi,
20 cornigerum terra deposuisse caput.
huc leuibus cornix pinnis delapsa per auras
uenit et in uiridi garrula sedit humo
terque bouis niueae petulanti pectora rostro
fodit et albentes abstulit ore iubas.
25 illa locum taurumque diu cunctata reliquit,
– sed niger in uaccae pectore liuor erat –;

10-3 *ordo uersuum in* O4: ***10,13,12,11*** *propter homoearchon (*candidior...candidior*)* || **11** niuibus liSp4, *recc.*, *Heinsius* : nibibus Y, *corr.* y : nubibus P | tum S, *recc. aliquot*, Co, *Housman* : tunc Pp4p3, y, *recc.*, drMaMa¹to, *Merkel*, *Némethy* || **13-4** *secl. Havet ap. Bornecque* || **14** reliquit Sp4, *recc.*, drMaMa¹to, Plan., *Müller* : reliquid d : relinquit liPY, *recc. aliquot,* Co || **17** dum iacet et liPp4p3, y, *recc.*, Ma¹to : dumque iacet S, *recc. aliquot,* Co : ditacorum et Ma : dum iacet non dr || **18** *hunc uersum affert Servius auct. ad Verg. ecl. 6,54* | pasto *Servius,* liSp4d, *recc.*, h : facto PY || **19** ferendi lip4d, *recc.*, h, *Bentley coll. 3,6,70; adde met. 12,568; 13,80* : ferenti PYS, *recc. aliquot*, *Heinsius, qui post* adimente *dist.* : ferendum (*id est,* caput) *Némethy 1922 coll. epist. 19,198* : feraci *Müller, prob. Némethy coll. 3,10,17; Bornecque* : terendi *Riese in notis* || **20** terra liPYSp4, *recc. aliquot,* Co, *cf. met. 2,347; Stat. Theb. 7,755* : terrae Tp3, *recc.*, drMaMa¹to || **21-6,2** *vix legi possunt in* P || **21** huc PYS, *recc.* : huic lip4, *recc. aliquot* : hic *Lee* || **23** terque] cumque p3 | niueae] niueo p3 || **25** reliquit liPYSp4, *recc.*, *Munari, Kenney* : reliquid d : relinquit Vdr, *Heinsius, Goold* || **26** niger liSp4, *recc.* : nihil P | uaccae] uacuo *Bentley coll. met. 1,520* ||

utque procul uidit carpentes pabula tauros
  – carpebant tauri pabula laeta procul –,
illuc se rapuit gregibusque immiscuit illis
30 et petiit herbae fertilioris humum.

dic age, nocturnae, quicumque es, imaginis augur,
  si quid habent ueri, uisa quid ista ferant.'

sic ego, nocturnae sic dixit imaginis augur,
  expendens animo singula dicta suo:
35 'quem tu mobilibus foliis uitare uolebas,
  sed male uitabas, aestus amoris erat.
uacca puella tua est: aptus color ille puellae;
  tu uir et in uacca compare taurus eras.
pectora quod rostro cornix fodiebat acuto,
40 ingenium dominae lena mouebit anus.
quod cunctata diu taurum sua uacca reliquit,
  frigidus in uiduo destituere toro.
liuor et aduerso maculae sub pectore nigrae
  pectus adulterii labe carere negant.'

45 dixerat interpres: gelido mihi sanguis ab ore
  fugit et ante oculos nox stetit alta meos.

28 laeta] lecta p3 || **30** humum PYS, *recc.*, CoMa, *Heinsius* : opem lip4p3, *recc. aliquot*, drMa[1]to : opes N || **31** *nouam elegiam incipit* V Interpretatio sonnii | augur liPS, y, *recc.*, h : augor Y : auctor p4d, *recc. aliquot* || **32-3** *om.* d, VMa[1] *propter homoeoteleuton (*augur...augur*)* || **33** augur PYS, *recc.* : auctor lip4, N, *recc. aliquot* : actor p3 || **34** expendens P*(ut vid.)*YS, *recc. aliquot*, Co : expediens V, *recc. aliquot*: excedens p4d : excendens li : exponens V, *recc. aliquot* : excerpens p3 || **38** eras liS, y, *recc.* : erat Pp4, y, Co || **40** mouebit lip4S, *recc. aliquot*, *Heinsius* : mouebat P*(ut uid.)*Y, *recc. aliquot* || **42** uiduo liP*(ut uid.)*Yp4, *recc. aliquot* : triduo O4 : uacuo Sd, *recc. aliquot* || **46** stetit liPYS, *recc.*, Plan. : fuit p4, V2 : erat F | alta liPYS, *recc.* : atra Tp3, *recc. aliquot* || Completa est ista epistula sonni V : Explicit libellus ouidii e sompnio E2 : Explicit ouidius de somno dr : Explicit liber Ouidii de sompno. Amen. to : *nullam subscriptionem habent* d, Ma[1] ||

6

Amnis, harundinibus limosas obsite ripas,
ad dominam propero: siste parumper aquas.
nec tibi sunt pontes nec quae sine remigis ictu
concaua traiecto cumba rudente uehat.
5 paruus eras, memini, nec te transire refugi,
summaque uix talos contigit unda meos.
nunc ruis apposito niuibus de monte solutis
et turpi crassas gurgite uoluis aquas.
quid properasse iuuat, quid parca dedisse quieti
10 tempora, quid nocti conseruisse diem,
si tamen hic standum est, si non datur artibus ullis
ulterior nostro ripa premenda pedi?
nunc ego, quas habuit pinnas Danaeïus heros,
terribili densum cum tulit angue caput,
15 nunc opto currum, de quo Cerealia primum
semina uenerunt in rude missa solum.
prodigiosa loquor, ueterum mendacia uatum,
nec tulit haec umquam nec feret ulla dies.

tu potius, ripis effuse capacibus amnis,
20 – sic aeternus eas – labere fine tuo.

Carm. 6 AD AMNEM T..EM P : Ad amnem iter faciens ad amicam V : Ad amnem faciens iter amicae L2 : ad flumen P4 : In torrentem ignotum conuiua et de fluminum amoribus elegia. Praecipue de Ilia et aniene Ma || **1** obsite PS, y, *recc.* : obstrepe Y || **3-30** *initia uersuum uix legi possunt in* P || **4** cumba PY : cymba S, *recc. aliquot* : cimba y, *recc.* || **7** apposito y, *recc. aliquot, Heinsius* : appositos PY : appositis S, *recc.* : oppositos O4 : opposito *Burmannus* || **9** parca PY*(ut uid.)*F : pauca S, y, *recc.* || **12** pedi N, *recc. aliquot, Heinsius, Goold 1965* : pede PY, *recc., prob. Kenney 1958, Kraus* : die S (*ex u. 10*) || **13** danaeius PY, *recc. aliquot* : daneius P[2]S, *recc.* || **14** cum tulit YS, *recc., Heinsius* : contulit P, *recc. aliquot* : cum caput E2 || **18** haec PY, *recc.* : hoc S, *recc. aliquot* | umquam PYS, *recc.* : nec fert N, *recc. aliquot, Vat. Palat. lat. 1668, Heinsius* || **19** capacibus] rapacibus *Burmannus in notis* ||

non eris inuidiae, torrens, mihi crede, ferendae,
si dicar per te forte retentus amans.
flumina debebant iuuenes in amore iuuare:
flumina senserunt ipsa quid esset amor.
25 Inachus in Melie Bithynide pallidus isse
dicitur et gelidis incaluisse uadis;
nondum Troia fuit lustris obsessa duobus,
cum rapuit uultus, Xanthe, Neaera tuos;
quid? non Alpheon diuersis currere terris
30 uirginis Arcadiae certus adegit amor?
te quoque promissam Xutho, Penee, Creüsam
Pthiotum terris occuluisse ferunt;
quid referam Asopon, quem cepit Martia Thebe,
natarum Thebe quinque futura parens?
35 cornua si tua nunc ubi sint, Acheloë, requiram,
Herculis irata fracta querere manu;
nec tanti Calydon nec tota Aetolia tanti,
una tamen tanti Deïanira fuit;
ille fluens diues septena per ostia Nilus,
40 qui patriam tantae tam bene celat aquae,
fertur in Euanthe collectam Asopide flammam
uincere gurgitibus non potuisse suis.

23 debebant YS, *recc. aliquot,* Co, *Riese* : deberent T, *recc. aliquot,* Es3Ma, *Heinsius* : debuerant L4, *coni. Tescari* : debuerunt *dub. Riese in notis, prob. Edwards* : *de* P *incertum* || **25** Inachus] Inachos *Goold, prob. Kenney* | melie Py : meliae Y : melie S : melia N[2], *Naugerius* : media T, *recc.,* Y[4] | Bithynide] Lyrceide *Unger (ap. Munari)* || **27** obsessa P, *recc.* : opressa YS, *recc. aliquot* || **31** Xutho *Heinsius in notis, dub. Riese in notis* : xantho *codd.* | penee y, *recc.* : pene hi PY : obsecrante S, *recc. aliquot* : oponee, peonee, pheneu, phitee, phynee *recc.* || **32** Pthiotum Y, *Knoche, cf. Schulze, 49* : Phthiotum *Scal. exc., Heinsius* : pithiotum P*(ut uid.)* : pithiodum L2 : pthiadum y : pithiadum S, *recc. aliquot* : phiciadum *uel similiter recc.* || **35** ubi *om.* S | sint PYS, *recc. aliquot* : sunt Be2, *recc. aliquot* | requiram PYS, *recc.* : requiras Li, *recc. aliquot* || **41** euanthe y, *coni. Riese* : ebanthe PY : ebante S : euantę T, *recc. aliquot* : euantem L2, *recc. aliquot* : ebathe V : euadne P5,

siccus ut amplecti Salmonida posset Enipeus,
  cedere iussit aquam: iussa recessit aqua.

45 nec te praetereo, qui per caua saxa uolutans
  Tiburis Argei pomifer arua rigas,
Ilia cui placuit, quamuis erat horrida cultu
  ungue notata comas, ungue notata genas.
illa gemens patruique nefas delictaque Martis
50   errabat nudo per loca sola pede.
hanc Anien rapidis animosus uidit ab undis
  raucaque de mediis sustulit ora uadis
atque ita 'quid nostras' dixit 'teris anxia ripas,
  Ilia, ab Idaeo Laomedonte genus?
55 quo cultus abiere tui? quid sola uagaris,
  uitta nec euinctas impedit alba comas?
quid fles et madidos lacrimis corrumpis ocellos
  pectoraque insana plangis aperta manu?

Heinsius : euathie Li : euanne, euagne *uel similiter recc. aliquot* | asopide y, *recc. aliquot*, *Heinsius* : asapide y(*mg.*) : esopide P(aes-)Y, *recc. aliquot* : in esopide S : asopida F, *recc. aliquot* : aesopida V, *recc. aliquot* : Inopide *Unger (ap. Munari), uide Courtney 1988* || **45** uolutans PY, *recc. aliquot* : uolutus S, *recc. aliquot*, *dub. Merkel in notis, prob. Delz 1971* || **46** argei T, *recc.*, *Heinsius coll. Hor. carm. 2,6,5* : argoi PY, *recc. aliquot*, Co : argiua S : actei L2 | pomifer PYS, *recc.*, Es3Ma, *Marius, Heinsius, cf. Prop. 4,7,81* : pomifera *Itali, Bentley ad Hor., carm. 1,7,14; Sil. 4,225; adde 3,13,1* : spumifer V3, *recc. aliquot*, CoEs3[2] : pinifer T, *recc. aliquot* || **47** cultu PYS, *recc. aliquot* : uultu E2, *recc. aliquot* || **49** delictaque y, *recc.*, *Heinsius* : delectaque PY : dilectaque S, *recc. aliquot* | martis y, *recc.* : marti PY*(ut uid.)*S, *recc. aliquot* : matris V, *recc. aliquot* || **51** anien P, *Merkel, cf. Priscian. II 208, 1-2 K.* : aniem Y : amnis S[2], *recc.* : autem S | animosus P*(ut uid.)*Y, *recc.* : animosis S | ab PY, *recc. aliquot* : in S, *recc.* | uidit PYS, *cett.* : ludit N || **54** laomedonte P*(ut uid.)*S, y, *recc.*, *Heinsius, cf. met. 6,96; 11,196 et 200* : laomedonae Y : laumedonte *uel similiter recc. aliquot*, *Ehwald, cf. epist. 17,58 et 206 (ubi* Lao- *recte legit Kenney 1996)* || **57** madidos PYS, *recc.*, *cf. 3,9,49* : teneros V2, *recc. aliquot*, *cf. art. 1,129* : nitidos *Baehrens coll. Iuu. 6,8* || **58** plangis PY, *recc. aliquot* : tundis S, *recc.*, *cf. 3,9,10* :

ille habet et silices et uiuum in pectore ferrum,
60 qui tenero lacrimas lentus in ore uidet.
Ilia, pone metus: tibi regia nostra patebit
teque colent amnes: Ilia, pone metus.
tu centum aut plures inter dominabere Nymphas,
nam centum aut plures flumina nostra tenent.
65 ne me sperne, precor, tantum, Troiana propago:
munera promissis uberiora feres.'

dixerat: illa oculos in humum deiecta modestos
spargebat tepidos flebilis imbre sinus.
ter molita fugam ter ad altas restitit undas
70 currendi uires eripiente metu.
sera tamen scindens inimico pollice crinem
edidit indignos ore tremente sonos:
'o utinam mea lecta forent patrioque sepulcro
condita, cum poterant uirginis ossa legi!
75 cur, modo Vestalis, taedas inuitor ad ullas
turpis et Iliacis infitianda focis?

rumpis O4 | aperta PY, *recc. aliquot* : acerba S, *recc. aliquot* : inepta P4 || **59** uiuum PYS : durum y, *recc., cf. 1,11,9* || **60** lentus PYS, *recc. aliquot* : laetus Tf, *recc.* || **62** amnes PY, *recc.* : omnes S, *recc. aliquot* || **65** ne PY, *recc. aliquot* : nec S, y, *recc. aliquot* | troiana T, *recc. aliquot, Put. et Scal. exc., Heinsius* : romana PYS, *recc., cf. fast. 3,9; Hor. carm. 3,9,8* || **67** deiecta S, y, *recc., cf. 2,4,11* : delecta PY, *recc. aliquot* : defixa P7, *recc. aliquot* || **68** tepidos V, *Heinsius, cf. epist. 3,114; art. 2,360; 3,212, 622; rem. 354; fast. 4,522* : tepido S, y, *recc., Munari, Kenney in notis* : teneros PY, *recc. aliquot, Merkel* || **70** currendi PY, *recc., cf. 3,5,19* : currenti S, *recc. aliquot* || **71** sera] saeua P6 (*marg.*), Ma, *Naugerius, fort. recte, cf. met. 9,317* | crinem PY, *recc.* : crines S, *recc. aliquot* || **72** edidit PYS[2], *recc.* : prodidit S | tremente S, y, *recc., Heinsius* : fremente Y : premente P || **73** lecta *Heinsius* : tecta *codd.* || **74** cum PY, *recc. aliquot, Merkel, prob. Goold 1965 coll. epist. 1,5-6, Kenney 1966, edd. plerique* : dum S, *recc., prob. Heinsius, Munari* | legi PY : legit S*(ut uid.)* : tegi S[2], y, *recc.* || **76** infitianda P, *recc. aliquot* : inficianda Y : inficienda S, *recc. aliquot* ||

quid moror et digitis designor adultera uulgi?
desint famosus quae notet ora pudor.'

hactenus, et uestem tumidis praetendit ocellis
80 atque ita se in rapidas perdita misit aquas.
supposuisse manus ad pectora lubricus amnis
dicitur et socii iura dedisse tori.

te quoque credibile est aliqua caluisse puella,
sed nemora et siluae crimina uestra tegunt.
85 dum loquor, increuit latis spatiosior undis,
nec capit admissas alueus altus aquas.
quid mecum, furiose, tibi? quid mutua differs
gaudia? quid coeptum, rustice, rumpis iter?
quid, si legitimum flueres, si nobile flumen,
90 si tibi per terras maxima fama foret?
nomen habes nullum, riuis collecte caducis,
nec tibi sunt fontes nec tibi certa domus;
fontis habes instar pluuiamque niuesque solutas,
quas tibi diuitias pigra ministrat hiems;
95 aut lutulentus agis brumali tempore cursus
aut premis arentem puluerulentus humum.
quis te tum potuit sitiens haurire uiator?
quis dixit grata uoce 'perennis eas'?

77 et PYS, *recc.* : en V, Ma || **78** desint PY, *Merkel, edd. plerique* : desit P²S, y, *recc.*, h, *Heinsius* | quae PYS, *Merkel, edd. plerique* : qui V2, *recc., Heinsius* | notet PYS, *recc.* : notat T, *recc. aliquot* | pudor PYS, *recc.*, h : rubor E2, *recc. aliquot* || **79** tumidis PYS, *recc. aliquot, cf. Tib. 1,8,68* : timidis T, *recc.* || **80** rapidas PY, *recc.* : rabidas S || **83** caluisse PYS, *recc.* : incaluisse y, *recc. aliquot* || **85** increuit] increscis *Ehwald* | latis spatiosior undis *Bentley, Edwards, Ehwald, Goold coll. art. 2,645* : latis spatiosus in undis PY, *recc.*, h, *Naugerius, Riese, qui* ab *maluerit in notis* : latis spatiosius undis *Laur. lat. 33, 31, Heinsius* : latas spatiosus in undas *Kenney 1958 et 1995 in app.* || **93** pluuiamque PYS, *recc. aliquot* : pluuiasque N, *recc.* || **97** tum *PY(ut uid.)* : cum P²S : umquam y, *recc.* | sitiens S, y, *recc.*, *Heinsius* : totiens PY | haurire PY, *recc.* : hausisse S ||

damnosus pecori curris, damnosior agris:
100 forsitan haec alios, me mea damna mouent.

huic ego, uae demens narrabam fluminum amores!
iactasse indigne nomina tanta pudet.
nescioquem hunc spectans Acheloon et Inachon amnem
et potui nomen, Nile, referre tuum!
105 at tibi pro meritis opto, non candide torrens,
sint rapidi soles siccaque semper hiems.

7

At non formosa est! at non bene culta puella!
at, puto, non uotis saepe petita meis!
hanc tamen in nullos tenui male languidus usus
et iacui pigro crimen onusque toro,
5 nec potui cupiens, pariter cupiente puella,
inguinis effeti parte iuuante frui.

101 vae PY, *recc.*, *uide Kenney ad epist. 21,169* : uel S : ne N : quos V, *recc. aliquot* : cur E2 : nunc *Naugerius* | narrabam PS, *recc.* : narrabo Y, *recc. aliquot* : narraui L3, *recc. aliquot*, Es3 | *hunc uersum sic dist. Müller 1863, prob. Riese; post* amores *interrogationis signum posuit Kenney* || **102** indigne PYS, *recc. aliquot* : indigno T, *recc.* || **103** hunc PYS, *recc. aliquot* : *om.* T, *recc.* || **104** *post* tuum *interrogationis signum posuit Kenney* || **106** rapidi PS, y, *recc.*, h : rapidis Y : rabidi F, *recc. aliquot, Müller 1863* ||

Carm. 7 Quod assentiente amica non ualuit eam uitiare V : ad amicam cum qua consentiente nequiuit concumbere L2 : ad quemlibet P4 : Illusum se dicit a suo pene nec potuisse amice satisfacere elegia Ma : *nulla inscriptio in* P, CoEs3 || **1-2** *sic distinxi, cf. uu. 55-6; met. 2,566-7; Priap. 80,1* || **1** at PYS, *recc. aliquot* : aut y, *recc.* : ut Co | est *om.* Y, Co, *add.* Y[4] | at P[2]YS, *recc. aliquot* : ad P : aut y, *recc.*, h || **2** at PYS, *recc. aliquot*, h : aut y, *recc.* || **4** et *dub. Heinsius in notis, prob. Lenz* : sed *codd., edd. plerique* : sic *Naugerius* || **6** effeti y, *recc. aliquot*, h, *Heinsius* : effecti PYS, *recc. aliquot* ||

illa quidem nostro subiecit eburnea collo
  bracchia Sithonia candidiora niue
osculaque inseruit cupidae luctantia linguae,
10 lasciuum femori supposuitque femur
et mihi blanditias dixit dominumque uocauit
  et quae praeterea publica uerba iuuant.
tacta tamen ueluti gelida mea membra cicuta
  segnia propositum destituere meum.
15 truncus iners iacui, species et inutile pondus,
  et non exactum, corpus an umbra forem.

quae mihi uentura est, siquidem uentura, senectus,
  cum desit numeris ipsa iuuenta suis?
a, pudet annorum! quo me iuuenemque uirumque?
20 nec iuuenem nec me sensit amica uirum.
sic flammas aditura pias aeterna sacerdos
  surgit et a caro fratre uerenda soror.
at nuper bis flaua Chlide, ter candida Pitho,
  ter Libas officio continuata meo est;

9 cupidae...linguae Pe (-e...e), Ma, *Heinsius, cf. fere eandem iuncturam in epist. 4,79; 15,55; Mart. 7,88,9* : cupide...linguis PYS, *recc. aliquot,* Es3, *Merkel, edd. plerique* : cupida...lingua V, *recc.,* Co, *prob. Goold, Kenney* : cupidis...linguis P4, *recc. aliquot* : cupide...lingua T || **10** supposuitque P²S, y, *recc.* : supposuique P : /posuique Y : supposuisse V2, *recc. aliquot* || **11** *de uoce* dominum, *cf. Mart. 10,68,5; Apul. met. 5,6,9* || **13** membra *om.* P || **14** meum PYS, *cett.* : suum V, *Polit. exc., Heinsius* || **15** pondus PYS, *recc. aliquot,* Co : lignum L2, *recc. aliquot,* Es3 : corpus E2 : signum Ma || **16** et non PYS, *recc.* : nec satis O4 : non satis A, *recc. aliquot* | exactum PYS, *recc. aliquot* : exactum est y, *recc.* || **17** siquidem PYS, *recc. aliquot* : si qua est V, *recc. aliquot,* Ma || **19** a (ah, ha) pudet P, y, *recc.* : at pudet S : apud et Y | quo me PYS, *recc. aliquot,* Es3 : quod me T, *recc.,* CoMa : qui me D : cur me *Merkel* : cum me *Palmer* : quare *Némethy* | *post* uirumque *interrogationis notam posuit Riese, prob. Housman 1916* || **20** amica PY, *recc.* : amata S, *prob. Knoche, Munari* || **21** aeterna] reuerenda *Most, sed lege Thomamüller* || **22** uerenda] seuera *Most* | *post* **22** factus ita imbellis doleo, dolet ipsa puella/cum non humanis uti-

25 exigere a nobis angusta nocte Corinnam,
me memini numeros sustinuisse nouem.

num mea Thessalico languent deuota ueneno
corpora? num misero carmen et herba nocent,
sagaue poenicea defixit nomina cera
30 et medium tenuis in iecur egit acus?
carmine laesa Ceres sterilem uanescit in herbam,
deficiunt laesi carmine fontis aquae,
ilicibus glandes cantataque uitibus uua
decidit et nullo poma mouente fluunt.
35 quid uetat et neruos magicas torpere per artes?
forsitan impatiens fit latus inde meum.
huc pudor accessit facti, pudor ipse nocebat:
ille fuit uitii causa secunda mei.

mur officis *add.* B2 || **23** Chlide P[2]Y, *Heinsius* : clide P, *recc. aliquot* : chie S, *recc.* : die N : chio, chye *uel similiter recc. aliquot* | ter PYS, *recc.* : bis N, *recc. aliquot* | pitho PY, *recc. aliquot* : phito *uel similiter* S, *recc.* : phithe E2 : piche O4 || **26** me memini PYS, *recc. aliquot, cf. art. 2,169* : et memini O4, *recc. aliquot, dub. Luck* : me memini et T, *recc. aliquot* || **27** num PYS, *recc. aliquot* : nun y : nunc L2, *recc. aliquot,* Ma : non T, *recc. aliquot* || **28** num PYS, *recc. aliquot* : nunc L2, *recc. aliquot* : non T, *recc. aliquot* | carmen PS, y, *recc.* : carminem Y : uirus *recc. aliquot* || **29** sagaue PYS, *recc. aliquot* : sagaque L3, *recc. aliquot* | poenicea *Heinsius* : phoenicea PY, *recc. aliquot,* Plan. : sanguinea S : finicea V2 : uenefica V, Ma : ueneficia P5 : punicea T, *recc. aliquot* | defixit PYS, *recc. aliquot* : definxit P4 *(ut uid.), recc. aliquot* : depinxit T, *recc. aliquot* | **30** medium PYS, *recc.* : miserum T, *recc. aliquot, cf. epist. 6,92* | egit PYS, *recc. aliquot* : urget E2, *recc. aliquot* || **31** uanescit] euanescit *Wakefield ad Lucr. 5,624* || **32** laesi PYS, *recc. aliquot* : laesae T, *recc. aliquot* || **35** quid PYS, *recc. aliquot, cf. Kenney ad epist. 17,42* : quis E2, *recc. aliquot* | torpere PYS, *recc.* : languere L4*(s. l.), recc. aliquot* || **36** fit T, *recc., Kenney* : sit PYS, *recc. aliquot, edd. plerique* : est L2 || **37** *post* facti *dist. Naugerius, post* accessit *Heinsius, edd. plerique* ||

at qualem uidi tantum tetigique puellam!
40 sic etiam tunica tangitur illa sua.
illius ad tactum Pylius iuuenescere possit
Tithonosque annis fortior esse suis.
haec mihi contigerat, sed uir non contigit illi:
quas nunc concipiam per noua uota preces?
45 credo etiam magnos, quo sum tam turpiter usus,
muneris oblati paenituisse deos.
optabam certe recipi: sum nempe receptus;
oscula ferre: tuli; proximus esse: fui.
quo mihi fortunae tantum? quo regna sine usu?
50 quid, nisi possedi diues auarus opes?
sic aret mediis taciti uulgator in undis
pomaque, quae nullo tempore tangat, habet.
a tenera quisquam sic surgit mane puella,
protinus ut sanctos possit adire deos?

55 sed, puto, non blanda est! non optima perdidit in me
oscula! non omni sollicitauit ope!

39 at] a! *dub. Riese in notis, sed cf. uu. 1, 23, 63* | tantum PY*(ut uid.)*S, *recc. aliquot* : quantam O4, *recc. aliquot* : qualem y, *recc.* : tangam L2 | tetigique S, y, *recc.*, *Heinsius* : cecidique PY*(ut uid.)* : titici P*(litt. grand. in marg.)* || **40** *parenth. posuit Ehwald* || **41** ad tactum PS : ad tactus Ed, *recc. aliquot* : attactu Y, *recc. aliquot* : a tactu L2, *recc.* | pylius Y, *recc. aliquot, Heinsius* : pilius E2, *recc. aliquot* : pylicus P : pillus S : pilus V2 : pithius V, *recc. aliquot* : peleus F, *recc. aliquot* : Pelias *Burmannus, prob. Bentley* | possit PYS, *recc. aliquot* : posset T, *recc.* || **43** contigerat PY, *recc.* : contigerant S, *recc. aliquot* || **44** nunc] non *fortasse legendum per dittographiam, ut admonuit Luck, uide app. crit. ad 27* || **45** quo Y, *recc.*, Es3Ma, *Heinsius* : quos P : quis S : quod T, *recc. aliquot,* Co | sum PYS, *recc.* : sim T, *Heinsius in notis* || **49** quo PY, *recc. aliquot* : quod S : quid T, *recc.* | fortunae PS, y, *recc.* : fortuna Y, *recc. aliquot* | quo PS, *recc. aliquot* : quid y, *recc.* : quae N : *de* Y *incertum* | regna PYS, *recc.* : dona y, *recc. aliquot* || **50** possedi PY, *recc.* : possideat S || **51** taciti S, y, *recc.*, h, *Heinsius* : tacitis P, *recc. aliquot* : taticis Y || **55-6** *sic dist. Némethy; hos uersus ironice intellege, cf. etiam eodem sensu uu. 1-2* || **55** sed PY, *recc.*, h : si S : at V, *recc. aliquot* |

illa graues potuit quercus adamantaque durum
  surdaque blanditiis saxa mouere suis.
digna mouere fuit certe uiuosque uirosque,
60 sed neque tum uixi nec uir, ut ante, fui.
quid iuuet ad surdas si cantet Phemius aures?
  quid miserum Thamyran picta tabella iuuet?

at quae non tacita formaui gaudia mente!
  quos ego non finxi disposuique modos!
65 nostra tamen iacuere uelut praemortua membra
  turpiter hesterna languidiora rosa,
quae nunc, ecce, rigent intempestiua ualentque,
  nunc opus exposcunt militiamque suam.
quin istic pudibunda iaces, pars pessima nostri?
70 sic sum pollicitis captus et ante tuis.
tu dominum fallis, per te deprensus inermis
  tristia cum magno damna pudore tuli.

blanda est T, *recc. aliquot,* MaY[4], *coni. Némethy praeeunte Riese in notis, quod retinendum opinor, cf. u. 1* : blanda PYS, *recc.,* CoEs3, *prob. Priess (ap. Munari), Birt, Rivero 1996* | sed puto non blanda *Housman 1927 (i. e.* puella *[u. 53]), Goold, Doig (i. e.* ope*)* : sed non blanda puto *edd. saec. XVI, Heinsius in notis, Bornecque, Lenz 1963* : at non blanda satis *Dousa, dub. Luck* : sed puto, non blanda a, *Müller* : sed puto, non blanda haec (*uel* est) *Riese* : sed, puto, non blande *Ehwald, Edwards* : sed puto blanda parum *Delz 1971* : at non blandita est *Hall 1978* : sed non blanda fuit *Watt 1995* : *obelos adhibuerunt Munari et alii* || **59** uiuosque PY, *recc. aliquot* : diuosque S, y, *recc.* || **61** iuuet y, *Heinsius* : iubet PY : iuuat S, *recc.,* h | si *om.* PY | Phemius *ed. Venet. a. 1489, Naugerius* : phenius D : fennius B2 : phedius T : phinius A, *recc. aliquot* : phineius PY : phineus S, *recc.* : tracius N, *recc. aliquot* | **62** iuuet V2, *Heinsius* : iuuat PYS, *recc.* || **64** finxi P[2], y, *recc. aliquot, Heinsius* : fexi P : feci V2 : fixi Y : cepi Li, Co : coepi P5 *(marg.)* : posui S || **67** rigent Li, *recc. aliquot, Heinsius, cf. Hor. epod. 8,17; Mart. 6,73,8; 10,91,1; 11,16,5* : uigent PS, y, *recc., edd. plerique* : uigens Y || **69** istic PY, *recc.* : istinc S, *recc. aliquot* | iaces PYS, *recc.* : iace T, *recc. aliquot* : iacet E2 || **70** pollicitis y, *recc.*, *Heinsius* : pollicitos PY : pollicitus S | et S, *recc. aliquot, Heinsius* : es et Y : es P : ut y, *recc.* || **71** dominum PYS, *recc.* : dominam N, *Heinsius* ||

hanc etiam non est mea dedignata puella
molliter admota sollicitare manu.
75 sed postquam nullas consurgere posse per artes
immemoremque sui procubuisse uidet,
'quid me ludis' ait 'quis te, male sane, iubebat
inuitum nostro ponere membra toro?
aut te traiectis Aeaea uenefica lanis
80 deuouet, aut alio lassus amore uenis.'

nec mora desiluit tunica uelata recincta
– et decuit nudos proripuisse pedes –,
neue suae possent intactam scire ministrae,
dedecus hoc sumpta dissimulauit aqua.

8

Et quisquam ingenuas etiamnunc suspicit artes
aut tenerum dotes carmen habere putat?
ingenium quondam fuerat pretiosius auro,
at nunc barbaria est grandis habere nihil.

79 traiectis y, *recc. aliquot*, Co, *Heinsius* : tralectis PYS, *recc. aliquot* : collectis T, *recc. aliquot* : delectis, selectis, translectis, electis *recc. aliquot* | aeaea PYS, *recc.* : eoa V, *recc. aliquot*, CoMa : egea N, *recc. aliquot* : circea T, *recc. aliquot,* Es3 : racea S | lanis P*(litt. grand. in marg. dextro)*, *recc. aliquot,* Co, *uide Eisenhut* : ramis PYS, *recc.,* Es3Ma : ranis *Naugerius, Tupet* || **80** lassus PYS, *recc.,* Es3Ma, *cf. 1,5,25* : fessus P5 *(marg.)*, *recc. aliquot,* Co || **81** recincta T, *recc., cf. 3,1,51* : soluta PYS, *recc. aliquot*, h || **82** et] en *Liberman* || **83** intactam YS, *recc.*, *Heinsius* : intacta P ||
Carm. 8 ad se quia miles ei praelatus est P*(grand. litt.)*S : de se cui miles praelatus est V : ad se cui miles praeferebatur L2 : ad quemlibet P4 : Vetus querimonia aurum ingenio etiam a puellis praeferri elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** et PYS, *cf. 3,3,33; rem. 523; Verg. Aen. 1,48* : an T, *recc. aliquot* : en Li, *recc. aliquot* | etiam nunc] etiamnum *Heinsius* | suspicit V, *recc.,* Co, *Heinsius, cf.*

5 cum pulchrae dominae nostri placuere libelli,
quo licuit libris, non licet ire mihi;
cum bene laudauit, laudato ianua clausa est:
turpiter huc illuc ingeniosus eo.

ecce recens diues parto per uulnera censu
10 praefertur nobis sanguine pastus eques.
hunc potes amplecti formosis, uita, lacertis?
huius in amplexu, uita, iacere potes?
si nescis, caput hoc galeam portare solebat,
ense latus cinctum, quod tibi seruit, erat;
15 laeua manus, cui nunc serum male conuenit aurum,
scuta tulit; dextram tange: cruenta fuit.
qua periit aliquis, potes hanc contingere dextram?
heu, ubi mollities pectoris illa tui?
cerne cicatrices, ueteris uestigia pugnae:
20 quaesitum est illi corpore, quicquid habet.
forsitan et, quotiens hominem iugulauerit, ille
indicet: hoc fassas tangis, auara, manus?

epist. 17,59 : suscipit T, *recc. aliquot*, Es3Ma, *Merkel* : suscipiet PY : suspicet S : suspicat Li : suspiciet P² : sustinet N || **5** pulchrae Y, *recc. aliquot, prob. Ehwald, Edwards, cf. epist. 16,85; art. 3,259* : pulchrę PS, *recc. aliquot* : pulchre T, *recc.*, *Heinsius* || **6** quo PYS, *recc.* : quod L2 || **10** praefertur YS, *recc.* : perfertur P | pastus P², *Heinsius, Munari coll. met. 8,170* : pastur PY : partus S, *recc. aliquot* : factus y, *recc.*, Plan. || **11** hunc PY, *recc.* : nunc S | uita PY : fulta S, *recc. aliquot* : stulta y, *recc.* || **12** amplexu L2, *recc. aliquot, Heinsius in notis* : amplexus PYS, *recc. aliquot* | uita PY : fulta S, *recc. aliquot* : stulta T, *recc.* : ulla N, *recc. aliquot* : sola O4 : ipsa V2 : nuda L3, *recc. aliquot* | iacere PYS, *recc.* : uenire T, *recc. aliquot* || **17** qua periit aliquis S, *recc. aliquot, Heinsius* : quae perit aliquis PY : qua periit quis L3 : quaque periit aliquis y, *recc. aliquot* : quaque perit aliquis O4 : quaque aliquis periit T, *recc. aliquot* : qua periit quisquam P7 : qua quisquam periit E2 : quaque perit quisquam Y⁴ || **18** heu PYS, *recc. aliquot* : heus y, *recc.*, *prob. Müller 1894,369* : en L2 | tui PY, *recc. aliquot* : tui est S, *recc. aliquot* || **22** indicet S, *recc.*, *Heinsius* : et dicet PY | fassas y, *recc.*, h, *Heinsius* : fassi *dub. Kenney in app., prob. Luck* : fassus PY, *recc. aliquot* : falsas S, *recc. aliquot* ||

ille ego Musarum purus Phoebique sacerdos
ad rigidas canto carmen inane fores!

25 discite, qui sapitis, non quae nos scimus inertes,
sed trepidas acies et fera castra sequi,
proque bono uersu primum deducite pilum:
hoc tibi, si uelles, posset, Homere, dari.
Iuppiter, admonitus nihil esse potentius auro,
30 corruptae pretium uirginis ipse fuit.
dum merces aberat, durus pater, ipsa seuera,
aerati postes, ferrea turris erat;
sed postquam sapiens in munere uenit adulter,
praebuit ipsa sinus et dare iussa dedit.

35 at cum regna senex caeli Saturnus haberet,
omne lucrum tenebris alta premebat humus;
aeraque et argentum cumque auro pondera ferri
Manibus admorat, nullaque massa fuit.
at meliora dabat: curuo sine uomere fruges
40 pomaque et in quercu mella reperta caua.

24 *post* fores *admirationis signum posui, interrogationis notam posuit Merkel* || **25** quae nos S, y, *recc. aliquot, Heinsius* : quae non PY : quod nos N, *recc. aliquot* : haec quae T, *recc. aliquot* | inertes *codd. (*inertes *dicitur de uiris ob amorem imbecillibus et inualidis, cf. Pichon s.u.)* : inermes *Bentley* || **26** castra PYS, *recc. aliquot* : bella V, *recc.* || **27** deducite PYS, *recc.* : deducere y, *recc. aliquot* || **28** hoc P², *recc., Heinsius, Munari* : nox *Campbell (apud Kenney 1958)* : hic PYS, *recc. aliquot* | uelles *codd., Heinsius* : belles *Madvig, nonnulli edd.* | posset S, *recc., Heinsius* : possit PY, *nonnulli edd.* || **33** in PYS, *recc.* : ad V2, *recc. aliquot* : se in *Némethy* | munere *Francius, dub. Riese in notis, Kenney 1958 coll. Oct. 207 et 772, Kraus* : munera *codd., Heinsius* | uenit] uertit *Müller, prob. Némethy coll. 3,12,33; Hor. carm. 3,16,8* || **35** regna] iura *Guelferbytanus extrau. 264.12, Heinsius in notis* || **40** reperta PY, *recc.* : recepta S, *recc. aliquot,* Ma ||

nec ualido quisquam terras scindebat aratro,
signabat nullo limite mensor humum,
non freta demisso uerrebant eruta remo:
ultima mortali tum uia litus erat.

45 contra te sollers, hominum natura, fuisti
et nimium damnis ingeniosa tuis.
quo tibi turritis incingere moenibus urbes?
quo tibi discordes addere in arma manus?
quid tibi cum pelago? terra contenta fuisses!
50 cur non et caelum tertia regna facis?
qua licet, affectas caelum quoque: templa Quirinus,
Liber et Alcides et modo Caesar habent.
eruimus terra solidum pro frugibus aurum:
possidet inuentas sanguine miles opes.
55 curia pauperibus clausa est, dat census honores:
inde grauis iudex, inde seuerus eques.

omnia possideant: illis Campusque Forumque
seruiat, hi pacem crudaque bella gerant;

41 terras *Oxon. Bodl. lat. 20, Heinsius, prob. Owen 1892 coll. trist. 4,6,13, Kenney* : terram S, y, *recc., edd. plerique* : terra PY | scindebat PYS, *recc.* : findebat T, *recc. aliquot, Heinsius* : aperibat D : uersabat Pe || **42** mensor PYS, *recc. aliquot* : messor y, *recc. aliquot* : fossor L2, *recc.* || **43** non] nec T, *recc. aliquot* | demisso y, *recc., Merkel* : dimisso S, *recc. aliquot*, h : demissi F : dimissi PY, *recc. aliquot, Heinsius* | uerrebant P²YS, *recc.* : uerebant P, *recc. aliquot* | remo PYS, *recc. aliquot* : remi N, *recc. aliquot, Heinsius* || **46** *hic denuo incipit* P3 || **47-8** quo ...quo PYS, *recc. aliquot* : quid...quid Tf, *recc.* || **48** addere] uertere f || **50** regna S, y, *recc., Heinsius* : dona PY | facis PYS, *recc.* : petis y, *recc., Heinsius* : rapis *Müller* || **51-2** *hos uersus secl. Ehwald, prob. Bornecque, Kenney, sed restituit Edwards, prob. Némethy; lege Holleman, 461-2* || **51** qua] quod *malit Luck, fort. recte* || **55** honores PY, *recc.* : honorem S ||

tantum ne nostros auidi liceantur amores
60 et – satis est – aliquid pauperis esse sinant.
at nunc, exaequet tetricas licet illa Sabinas,
imperat ut captae qui dare multa potest.
me prohibet custos, in me timet illa maritum:
si dederim, tota cedet uterque domo.
65 o si neglecti quisquam deus ultor amantis
tam male quaesitas puluere mutet opes!

9

Memnona si mater, mater plorauit Achillem,
et tangunt magnas tristia fata deas,
flebilis indignos, Elegia, solue capillos:
a, nimis ex uero nunc tibi nomen erit!
5 ille tui uates operis, tua fama, Tibullus
ardet in extructo, corpus inane, rogo.
ecce puer Veneris fert euersamque pharetram
et fractos arcus et sine luce facem;
aspice, demissis ut eat miserabilis alis

59 auidi PYS, *recc.* : auide *Itali, Heinsius* | liceantur y, *Bersmannus (marg.), Heinsius*: liciantur PY, *recc. aliquot* : uicientur S*(ut uid.)* : eiciantur L2, *recc. aliquot* : lucrentur T, *recc.* : lanientur D : uenentur F || **60** aliquid PYS, *recc.* : aliquam y || **61** licet YS, *recc.*, *Heinsius* : libet P | illa S[2], y, *recc.*, *Heinsius* : ille PYS : ipsa V2, *recc. aliquot* || **64** tota S, *recc.*, *Heinsius* : cetero PY || **65** quisquam deus y, *recc. aliquot*, *Heinsius* : quisquam/deus P : quisquamemdeus Y : quisquam est deus S, *recc. aliquot* : est quisquam deus L2 : deus est quisquam T ||

Carm. 9 LAVDATIO EPHITAPHIVM P : Laudatio epitaphii D : Laudatio Tibulli mortui V : Epitaphium Tibulli L2 : De Tibullo P4 : Tibulli mors indigna defletur elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** mater plorauit PYS, *recc.* : si mater fleuit O4 || **3** elegia y, *recc.*, h, *cf. 3,1,7* : elegeia PY, *recc. aliquot*, *Schulze* : elegegia S || **4** erit PYS, *recc.* : inest T, *recc. aliquot* || **7** euersam] inuersam *Francius, cf. Verg. Aen. 11,93* ||

10 pectoraque infesta tundat aperta manu.
excipiunt lacrimas sparsi per colla capilli,
oraque singultu concutiente sonant.
fratris in Aeneae sic illum funere dicunt
egressum tectis, pulcher Iule, tuis.
15 nec minus est confusa Venus moriente Tibullo,
quam iuueni rupit cum ferus inguen aper.

at sacri uates et diuum cura uocamur,
sunt etiam qui nos numen habere putent.
scilicet omne sacrum Mors importuna profanat,
20 omnibus obscuras inicit illa manus.
quid pater Ismario, quid mater profuit Orpheo,
carmine quid uictas obstipuisse feras?
'aelinon!' in siluis idem pater, 'aelinon!' altis
dicitur inuita concinuisse lyra.
25 adice Maeoniden, a quo ceu fonte perenni
uatum Piëriis ora rigantur aquis;
hunc quoque summa dies nigro summersit Auerno:
defugiunt auidos carmina sola rogos.

10 *post hunc uersum desinit* S || **16** iuueni y, *recc. aliquot* : inueni *PY(ut uid.)* : iuuenis P², *recc.* | cum PY, *recc.* : cui P² || **18** putent PY, *recc. aliquot* : putant V, *recc.* || **19,38** Mors *Luck, cf. Tib. 1,3,4* || **20** obscuras] obscenas *Heinsius, prob. Hall 1994, Williams* || **23** aelinon P7, *coni. Scaliger, prob. Heinsius* : elinon *Vat. lat. 1595* : et linon PY, *recc., Ehwald, multi edd.* : ai *(uel* ei*)* Linon! *Luck 1963* | aelinon Y, *recc. aliquot, coni. Heinsius, edd. plerique* : eunon P *(ut uid.)* : et linon P²y, *recc. aliquot* : edidit N, *recc.* : editum in V, *recc. aliquot* : abditus *Naugerius* : ai *(uel* ei*)* Linon! *Luck 1963* | *de* aelinon... aelinon *iunctura, cf. Aesch. Ag. 121, ut adnotauit Némethy* || **24** *om.* P *spatio relicto, add.* P³ | inuita V2, *recc. aliquot* : inuicta P³y, *recc.* : in lyra Y | concinuisse T, *recc., Heinsius* : continuisse P³Y, *recc. aliquot* : conticuisse N, *recc. aliquot* | montibus et curuis uallibus ore cani L4 || **25** adice] aspice V3, *recc. aliquot,* Ma, *Naugerius* || **27** submersit PY, *recc. aliquot* : demersit V, *recc. aliquot* : submisit T, *recc. aliquot* || **28** defugiunt F, *recc. aliquot, Jahn* : diffugiunt PY, *recc. aliquot* : effugiunt T, *recc. aliquot, McKeown* ||

durat opus uatum, Troiani fama laboris
30 tardaque nocturno tela retexta dolo.
sic Nemesis longum, sic Delia nomen habebunt,
altera cura recens, altera primus amor.

quid uos sacra iuuant? quid nunc Aegyptia prosunt
sistra? quid in uacuo secubuisse toro?
35 cum rapiunt mala fata bonos, – ignoscite fasso –
sollicitor nullos esse putare deos.
uiue pius: moriere pius; cole sacra: colentem
Mors grauis a templis in caua busta trahet.
carminibus confide bonis: iacet ecce Tibullus,
40 uix manet e toto, parua quod urna capit.
tene, sacer uates, flammae rapuere rogales,
pectoribus pasci nec timuere tuis?
aurea sanctorum potuissent templa deorum
urere, quae tantum sustinuere nefas.
45 auertit uultus, Erycis quae possidet arces:
sunt quoque qui lacrimas continuisse negant.

sed tamen hoc melius, quam si Phaeacia tellus
ignotum uili supposuisset humo.

29 durat opus uatum YP², *recc.*, *Heinsius* : *de* P *incertum* : durat opus uatis *Francius* : durat opus uati *(uel* uatis*)* *Bentley* : durant, uatis opus *Goold 1965* : durat opus tantum *dub. Lee* : durat opus uastum *Hall 1994* | fama y, *recc.*, *Heinsius* : flamma PY || **30** retexta PY, *recc. aliquot* : retecta T, *recc. aliquot* : retenta N, *recc. aliquot* : retexa L2 || **31** habebunt PY, *recc.* : habebit T, *recc. aliquot* : habebis *Bentley* || **33** uos PY, *recc. aliquot* : nos T, *recc. aliquot* || **35** cum] dum T | rapiunt PY, *recc. aliquot* : rapiant T, *recc. aliquot* : rapient O4 | fata P²Y, *recc.* : facta P,*recc. aliquot* | fasso y, *recc.*, h, *Heinsius* : falso PY, *recc. aliquot* || **37** *sic dist. Heinsius, Kenney* : *post* moriere *dist. Jahn, Munari coll. Tib. 1,3,25; prob. Goold 1965* || **40** e] ex V2 | toto] tanto *Vat. lat. 1595, Vat. Pal. lat. 1668, Itali, Heinsius, Kenney, cf. met. 12, 615, fort. recte* ||

hic certe madidos fugientis pressit ocellos
50 mater et in cineres ultima dona tulit;
hic soror in partem misera cum matre doloris
uenit inornatas dilaniata comas,
cumque tuis sua iunxerunt Nemesisque priorque
oscula nec solos destituere rogos.
55 Delia discedens 'felicius' inquit 'amata
sum tibi: uixisti, dum tuus ignis eram.'
cui Nemesis 'quid' ait 'tibi sunt mea damna dolori?
me tenuit moriens deficiente manu.'

si tamen e nobis aliquid nisi nomen et umbra
60 restat, in Elysia ualle Tibullus erit.
obuius huic uenias hedera iuuenalia cinctus
tempora cum Caluo, docte Catulle, tuo.
tu quoque, si falsum est temerati crimen amici,
sanguinis atque animae prodige Galle tuae.
65 his comes umbra tua est, si qua est modo corporis umbra:
auxisti numeros, culte Tibulle, pios.
ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna,
et sit humus cineri non onerosa tuo.

49 hic y, *recc.*, *Bentley* : hinc PY, *recc. aliquot* : huic P4, *recc. aliquot* | madidos PY, *recc. aliquot, cf. 3,6,57* : manibus y, *recc.* : grauidos *dub. Heinsius in notis coll. met. 4,145* | fugientis PY, *recc. aliquot* : fugientes T, *recc.* : fugienti *Heinsius in notis* || **50** tulit PY, *recc.* : dedit E2, *recc. aliquot, cf. epist. 7,192* || **51** hic y, *recc.*, *Bentley* : hinc PY, *recc. aliquot* || **52** dilaniata PY, *recc. aliquot* : dilacerata T, *recc. aliquot* || **55** discedens y, *recc.*, *Heinsius* : descendens PY, *edd. plerique* || **57** quid ait PY, *recc.* : quid ais y, *recc. aliquot* : quid agis N : dixit V2 | dolori y, *recc.*, *Heinsius* : doloris PY, *recc. aliquot* || **61** uenias PY, *Heinsius, prob. Goold 1965* : uenies T, *recc.*, *Bornecque, Munari, cf. 2,2,37* | iuuenalia PY, *recc. aliquot, cf. 1,5,22* : iuuenilia y, *recc.* || **66** pios PY, *recc. aliquot* : tuos y, *recc. aliquot* ||

10

Annua uenerunt Cerealis tempora sacri:
  secubat in uacuo sola puella toro.
flaua Ceres, tenues spicis redimita capillos,
  cur inhibes sacris commoda nostra tuis?

5 te, dea, munificam gentes, ubi quaeque, loquuntur,
  nec minus humanis inuidet ulla bonis.
ante nec hirsuti torrebant farra coloni,
  nec notum terris area nomen erat,
sed glandem quercus, oracula prima, ferebant:
10 haec erat et teneri caespitis herba cibus.
prima Ceres docuit turgescere semen in agris,
  falce coloratas subsecuitque comas;
prima iugis tauros supponere colla coegit
  et ueterem curuo dente reuellit humum.

15 hanc quisquam lacrimis laetari credit amantum
  et bene tormentis secubituque coli?
nec tamen est, quamuis agros amet illa feraces,
  rustica nec uiduum pectus amoris habet.

Carm. 10 de festiuitate cereris D : de festo cereris VLe : ad cererem P4, *recc. aliquot* : Conqueritur propter foestum cereris amicam suam secubare elegia Ma : *nulla inscriptio in* P, CoEs3 || **5** munificam P*(ut uid.)*Y, *recc.* : magnificam P2, *recc. aliquot* | ubi quaeque P2Y, *recc. aliquot, prob. Munari coll. Verg. Aen. 7,400; Kenney, qui affert art. 2,627* : ubiquaque P*(ut uid.), Merkel* : ubique L3 : ubicumque y, *recc., Heinsius* | **10** haec PY, *recc.* : hae y : hic T, *recc. aliquot* : hoc N, *recc. aliquot* | erat PY, *recc. aliquot* : cibus y, *recc. aliquot* | cibus PY, *recc. aliquot* : torus y, *recc.* || **14** ueterem] teneram *Liberman* | reuellit PY, *recc. aliquot* : reuulsit N, *recc. aliquot*, Co || **15** credit PY, *recc. aliquot* : credat F, *recc. aliquot* : credet N || **18** uiduum PY, *recc. aliquot* : uacuum V, *recc. aliquot* ||

Cretes erunt testes, nec fingunt omnia Cretes:
20 Crete nutrito terra superba Ioue.
illic, sideream mundi qui temperat arcem,
exiguus tenero lac bibit ore puer.
magna fides testi, testis laudatur alumno:
fassuram Cererem crimina nostra puto.

25 uiderat Iäsium Cretaea diua sub Ida
figentem certa terga ferina manu;
uidit et, ut tenerae flammam rapuere medullae,
hinc pudor, ex alia parte trahebat amor.
uictus amore pudor: sulcos arere uideres
30 et sata cum minima parte redire sui.
cum bene iactati pulsarant arua ligones,
ruperat et duram uomer aduncus humum,
seminaque in latos ierant aequaliter agros,
irrita decepti uota colentis erant.
35 diua potens frugum siluis cessabat in altis:
deciderant longae spicea serta comae.
sola fuit Crete fecundo fertilis anno:
omnia, qua tulerat se dea, messis erat.

19-23 (nec...alumno) *Némethy, Lenz* || **19** omnia yT, *recc.* : omnes P : *de* Y *incertum* || **20-3** *obelos adhib. Merkel, sustulit Ehwald, uide Lenz 1932; parenth. inclusit Munari* || **20** crete PY, *recc.* : cretes T, *recc. aliquot, cf. Sil. 12,395-6* | ioue Y, *recc.* : ioui P || **24** nostra PY, *recc. aliquot, Ehwald, cf. eandem iuncturam in trist. 1,7,21; 2,61; 4,10,88; 5,6,18*; *Iuu. 14,39* : nota T, *recc., Heinsius, Némethy coll. 1,9,40* : magna N, *recc. aliquot* || **26** figentem Y, *recc.* : fingentem P, *recc. aliquot* | certa Y, *recc.* : creta P : recta V | terga P, *recc.* : terra P : corda L2, *recc. aliquot* || **27** tenerae flammam... medullae PY, *recc.* : tenerae flammas...medullae D, *recc. aliquot* : teneras flammae...medullas T, *recc. aliquot* || **28** ex alia T, *recc. aliquot, Naugerius ('uetus lectio'), Heinsius, cf. rem. 183; Catull. 64,251* : ex illa PY, *recc.* : ast alia P5, *Heinsius in notis* || **29** arere y, *recc., Heinsius* : ardere PY, *recc. aliquot* : arare O4 || **31** pulsarant Py, *recc. aliquot* : pulsarent Y, *recc. aliquot* : pulsarunt T, *recc. aliquot* : purgarunt E2 || **32** *om.* PY, *add.* y || **33** ierant PY, *recc. aliquot* : steterant T, *recc. aliquot* || **37** fuit *om.* PY, *add.* Y[4] || **38** erat PY,

ipsa, locus nemorum, canebat frugibus Ide
40 et ferus in silua farra metebat aper.
optauit Minos similes sibi legifer annos:
optasset, Cereris longus ut esset amor.

qui tibi secubitus tristes, dea flaua, fuissent,
hos cogor sacris nunc ego ferre tuis.
45 cur ego sim tristis, cum sit tibi nata reperta
regnaque quam Iuno sorte minora regat?
festa dies Veneremque uocat cantusque merumque:
haec decet ad dominos munera ferre deos.

11

Multa diuque tuli, uitiis patientia uicta est:
cede fatigato pectore, turpis Amor.
scilicet asserui iam me fugique catenas,
et quae non puduit ferre, tulisse pudet.

recc., *cf. 1,7,60* : erant T, *recc. aliquot*, h || **39** ipsa *Némethy coll. art. 1,290, prob. Goold 1965* : ipse PY, *recc.*, *edd. plerique* : ille Be2, *recc. aliquot, Itali* : | ide T, *recc.*, *Heinsius, Magnus 1912,906* : idę Le, *Itali* : idae PY || **42** optasset PY, *recc. aliquot, Merkel, def. Kenney 1958* : optauit T, *recc.*, h, *edd. plerique* : optat L2 | Cereris] Cereri *dub. Heinsius in notis* || **43** qui] quod *Heinsius, multi edd.* || **44** hos] hoc *Heinsius, multi edd.* || **45-6** *secl. Ehwald, restit. Edwards, Némethy; lege Lenz 1932* || **45** sim PY, *recc. aliquot* : sum T, *recc.* || **46** quam iuno *codd.*, *Shackleton Bailey 1947* : Iunonis *dub. Heinsius in notis* | minora y, *recc. aliquot, Heinsius, cf. eandem iuncturam in epist. 11,16, fast. 4,92; epic. Dr. 56* : minore PY, *recc. aliquot, Munari, cf. Lucan. 4,110* | regat] tenet Es3 : gerat *Kenney in app.*

Carm. 11 AD MORES AMICAE P, D : ad superbos mores amicae V : ad prauos mores amicae L2 : ad amicam suam P4 : Ad amicam elegia anxietatis plena Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **1** diuque tuli PY, *recc.*, *cf. 2,19,49* : diu tulimus P3, *recc. aliquot* | uicta y, *recc.*, h, *Heinsius* : uincta PY || **2** Amor! *Heinsius* || **3** fugique] rupique *Heinsius* ||

5 uicimus et domitum pedibus calcamus Amorem:
uenerunt capiti cornua sera meo.
perfer et obdura! dolor hic tibi proderit olim:
saepe tulit lassis sucus amarus opem.

ergo ego sustinui, foribus tam saepe repulsus,
10 ingenuum dura ponere corpus humo?
ergo ego nescio cui, quem tu complexa tenebas,
excubui clausam, seruus ut, ante domum?
uidi, cum foribus lassus prodiret amator
inualidum referens emeritumque latus;
15 hoc tamen est leuius quam quod sum uisus ab illo:
eueniat nostris hostibus ille pudor.

quando ego non fixus lateri patienter adhaesi,
ipse tuus custos, ipse uir, ipse comes?
scilicet et populo per me comitata placebas:
20 causa fuit multis noster amoris amor.
turpia quid referam uanae mendacia linguae
et periuratos in mea damna deos?
quid iuuenum tacitos inter conuiuia nutus
uerbaque compositis dissimulata notis?
25 dicta erat aegra mihi: praeceps amensque cucurri:
ueni, et riuali non erat aegra meo.

5 uicimus PY, *recc.* : uincimus N, *recc. aliquot* | domitum PY, *recc.* : dominum Ed, *recc. aliquot* || **7** perfer et y, *recc.*, *Heinsius, cf. art. 2,178; Catull. 8,11* : perfere Y : perferre P, *Merkel* || **11** nesciocui quem y, *recc.*, *Heinsius* : nescioqui quem PY : nescio quem cui Ed : nescio quem D : nescioquem cum Le : nescioquem dum E2 || **12** ut y, *recc.*, *Heinsius* : et PY, *recc. aliquot* | domum PY, *recc.* : forem, *Paris. Bibl. Arsen. enal. 898, recc. aliquot*, Ma : fores T || **13** uidi y, *recc.*, *Heinsius* : uidit PY || **15** leuius PY, *recc.* : melius L3, *recc. aliquot* | sum PY, *recc.* : sim V2, *recc. aliquot* || **17** patienter Y, *recc. aliquot, Naugerius* : patientes P : spatiantis T, *recc.* || **19** comitata PY, *recc.*, h, *cf. epist. 3,29, prob. Heinsius, Bentley* : cantata N, *recc. aliquot*, *Ehwald, fort. recte, cf. trist. 2,427 et 4,10,59; Dirae. 26; Stat. silu. 1,2,197; Mart. 9,49,1* || *initia uersuum* **23-33** *et* **42-50** *desunt in* P ||

his et quae taceo duraui saepe ferendis:
quaere alium pro me, qui uelit ista pati.
iam mea uotiua puppis redimita corona
30 laeta tumescentes aequoris audit aquas.
desine blanditias et uerba, potentia quondam,
perdere: non ego sum stultus, ut ante fui.

luctantur pectusque leue in contraria tendunt
hac amor, hac odium, sed, puto, uincit amor.
35 [odero, si potero; si non, inuitus amabo:
nec iuga taurus amat; quae tamen odit, habet].
nequitiam fugio: fugientem forma reducit;
auersor morum crimina: corpus amo.
sic ego nec sine te nec tecum uiuere possum
40 et uideor uoti nescius esse mei.
aut formosa fores minus aut minus improba uellem:
non facit ad mores tam bona forma malos.
facta merent odium, facies exorat amorem:
me miserum! uitiis plus ualet illa suis.

45 parce per o lecti socialia iura, per omnes
qui dent fallendos se tibi saepe deos,

28 uelit T, *recc.*, Y^4, *Munari* : queat y, *recc. aliquot, edd. uett.* : *om.* PY || **30** laeta PY, *recc.*, *Heinsius, Timpanaro 1960 coll. Verg. geo. 1,303-4* : lenta Ed, *Itali, Heinsius in notis coll. epist. 19,81 (sed* laeta *legendum, ut admonuit Kenney in notis)* | tumescentes P, *recc.* : tumescentis yP^2, *recc. aliquot* : tu miscentis Y || **32** sum] nunc *Heinsius in notis, Bentley, Goold 1965* | ut P^2y, *recc.* : et PY || **33** *nouam elegiam incipere censuit Müller, edd. plerique, uide Damon; quod refellunt Riese et alii, uide Munari et Lenz in notis* || **34** hac... hac PY, *recc.* : hinc...hinc P7 *recc. aliquot* | uincit PY, *recc.* : uincet T, *recc. aliquot* || **35-6** *hoc distichon secl. Heinsius, uide Kenney 1962* || **35** = CIL 4.1520.2 *(CEL 354.2, Diehl 785.2)* || **37** reducit y, *recc.*, *Merkel* : reducet PY, *recc. aliquot* || **38** auersor PY, *recc. aliquot* : aduersor T, *recc.* || **42** mores T, *recc.*, *Heinsius* : morem PY || **43** merent PY, *recc.* : mouent N, *recc. aliquot, Heinsius* || amorem T, *recc.* : amores PY, *recc. aliquot* || **46** dent N, *recc. aliquot, Heinsius, Luck coll. epist. 15,107; trist. 2,155* : dant PY, *recc.*, *multi* ||

perque tuam faciem, magni mihi numinis instar,
perque tuos oculos, qui rapuere meos!
quicquid eris, mea semper eris: tu selige tantum,
50 me quoque uelle uelis anne coactus amem.
lintea dem potius uentisque ferentibus utar,
quam, quamuis nolim, cogar amare tamen.

12

Quis fuit ille dies, quo tristia semper amanti
omina non albae concinuistis aues?
quodue putem sidus nostris occurrere uotis,
quosue deos in me bella mouere querar?

49 tu selige P, *recc. aliquot* : tu selice Y : tuus elige N : tuque elige T : ius elige y, *recc.,* Co : uis elige F : me selege L2 || **51-12,26** *uix legi possunt in* P *propter maculam* || **51-2** *post u. 36 collocandos existimauit Müller 1856* || **52** quam, quamuis nolim, cogar amare tamen P6, *recte, mea quidem sententia* : ut, quamuis nolim, cogar amare tamen *Bersmannus, Heinsius* : ut, quamuis nolim, cogar, amare uelim *Merkel* : ut, quamuis nolim, cogar amare, uelim *Ehwald, qui* cogar amare *esse idem ac* si cogar amare *existimauit coll. 1,4,29; 2,2,59; 3,2,9* : ut quam, si nolim, cogar amare, uelim *Madvig 1873, multi* : et quam, si nolim, cogar amare, uelim *Kenney* | quam y, *recc. aliquot, coni. Rautenberg, prob. Némethy* ('coniunctionem *quam* postulare uidetur *potius vs. 51;* praeterea *quam* ante *quamuis* facile potuit omitti. Similis cacophonia II 2, 52', *lege etiam McKeown 1998 [ad 2,2,52], qui affert trist. 1,1,116; adde art. 3,483; fast. 3,69)* : ut PY, *recc.* : et T, *recc. aliquot* : an *Bentley* | quamuis P, *recc.,* Es3, *Bersmannus, Heinsius, Rautenberg, Némethy* : quam si yLi, *recc. aliquot,* CoMa : qui si Y, *recc. aliquot* : qui sim L2 : quod si O4, *recc. aliquot* : quamquam Y[4] | amare] amore N tamen Be2, *recc.*, Es3Ma, *Heinsius; de* tamen *in fine pentametri, cf. epist. 20,44; art. 1,228,478; rem. 440; fast. 2,688; trist. 1,5b,38; 5,13,16; Pont. 1,8,30; 4,8,2* : uelim PY, *recc. aliquot,* Co, *multi edd.* : frui N ||

Carm. 12 ad corinnam quod alium admiserat V : ad amicam quia dolet quod laudauit eam L2 : ad amicam impudicam D : ad amicam nimis laudatam Le : ad lectorem P4 : Accusatio sui ipsius quod tantum laudarit amicam elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **3** uotis V, *recc. aliquot,* Ma, *Bentley, Hall 1994, cf. epist. 5,5* : fatis

5 quae modo dicta mea est, quam coepi solus amare
cum multis uereor ne sit habenda mihi.

fallimur, an nostris innotuit illa libellis?
sic erit: ingenio prostitit illa meo.
et merito: quid enim formae praeconia feci?
10 uendibilis culpa facta puella mea est.
me lenone placet, duce me perductus amator,
ianua per nostras est adaperta manus.
an prosint, dubium, nocuerunt carmina certe:
inuidiae nostris illa fuere bonis.

15 cum Thebae, cum Troia foret, cum Caesaris acta,
ingenium mouit sola Corinna meum.
auersis utinam tetigissem carmina Musis,
Phoebus et inceptum destituisset opus!
nec tamen ut testes mos est audire poetas:
20 malueram uerbis pondus abesse meis.

per nos Scylla patri canos furata capillos
pube premit rabidos inguinibusque canes;

PY, *recc.*, CoEs3 || **8** erit PY, *recc. aliquot, cf. 1,2,7* : erat y, *recc.* : est T, *recc. aliquot* || **11** perductus PY, *recc. aliquot, Naugerius* : productus N, *recc. aliquot* : conductus V, *recc. aliquot* : prodit V2 || **13** certe T, *recc. aliquot*, Es3, *Heinsius, prob. Lee 1952, Kenney* : semper PY, *recc.*, CoMa, *Merkel, multi* : saepe Ed, Plan., *dub. Magnus 1904* || **15** Thebae y, *recc. aliquot, Heinsius, prob. Kenney 1958* : Thebe PY, *recc.*, h, *cf. Iuu. 15,6; edd. plerique* || **17** auersis PY, *recc. aliquot* : aduersis V, *recc.* | auersis utinam PY, *recc.* : o utinam auersis T, *recc. aliquot* || **18** opus y, *recc.*, *Heinsius* : opes P : hupus Y || **19** nec] nunc *Burmannus in notis* : at *Hall 1999* || **20** malueram PY, *recc.* : maluerim y, *recc. aliquot, def. Hall 1999, fort. recte* : debuerat Y4 || **21** canos T, *recc.*, h, *Heinsius, cf. art. 1,331; met. 8,8-10 (uide Bömer); Ciris 126 (ex codd. HAR* : caro *ed. Ald. 1517); Merkel* : caros PY, *recc. aliquot, Ehwald* : cari V2 || *inter* **21** *et* **22** *legitur in* O4 *ars 1,331a-b, in marg.*, V *habet 331a tantum* || **22** = *ars 1,332* | rabidos N, *recc. aliquot, Heinsius, cf. art. 1,332; met. 14,66;*

nos pedibus pinnas dedimus, nos crinibus angues;
  uictor Abantiades alite fertur equo;
25 idem per spatium Tityon porreximus ingens
  et tria uipereo fecimus ora cani;
fecimus Enceladon iaculantem mille lacertis,
  ambiguae captos uirginis ore uiros;
Aeolios Ithacis inclusimus utribus Euros;
30 proditor in medio Tantalus amne sitit;
de Niobe silicem, de uirgine fecimus ursam;
  concinit Odrysium Cecropis ales Ityn;
Iuppiter aut in aues aut se transformat in aurum
  aut secat imposita uirgine taurus aquas.
35 Protea quid referam Thebanaque semina, dentes,
  qui uomerent flammas ore, fuisse boues,
flere genis electra tuas, Auriga, sorores,
  quaeque rates fuerint, nunc maris esse deas,
auersumque diem mensis furialibus Atrei,
40 duraque percussam saxa secuta lyram?

exit in immensum fecunda licentia uatum,
  obligat historica nec sua uerba fide.
et mea debuerat falso laudata uideri
  femina: credulitas nunc mihi uestra nocet.

Verg. Aen. 1,200; uide Lachmann ad Lucr. 4,712; Housman ad Lucan. 10,446; Shackleton Bailey 1956,203 et 317; Kenney 1958 : rapidos PY, *recc.*, h, *Ehwald* || **27-14,2** *desunt in* P || **27** enceladon *uel* enchela-don L4[2], *Lond. Mus. Brit. Harl. 2529, Heinsius* : enceladum *uel* enche-ladum Y, *recc.* || **37** electra...auriga y, *recc. aliquot* : auriga...elec-tra T, *recc. aliquot* : electra...auriosa Y | tuas Y*(ex corr.)*V, *recc.*, *Heinsius* : suis L2, *recc. aliquot* | Auriga *agnouerunt edd. uett., prob. Knaack, multi edd.* : auriga *Merkel, alii* || **38** fuerint Y, *recc. aliquot* : fuerant T, *recc.* || **39** auersumque Y, *recc. aliquot* : aduersumque L2, *recc.* || **40** percussam...lyram N, *recc. aliquot, Heinsius* : percussa... lyra Y, *recc. aliquot* : percussas...lyras T, *recc., prob. Hilberg 1894* | secuta Y, *recc. aliquot* : mouere T, *recc. aliquot* || **41** fecunda P7, *Ita-li, Heinsius* : facunda y, *recc.* : iucunda *uel* iocunda Yf, *recc. aliquot* || **44** uestra Y, *recc.* : uera T, *recc. aliquot* : nostra V2, *recc. aliquot,* Co ||

13

Cum mihi pomiferis coniunx foret orta Faliscis,
moenia contigimus uicta, Camille, tibi.
casta sacerdotes Iunoni festa parabant
et celebres ludos indigenamque bouem.
5 grande morae pretium ritus cognoscere, quamuis
difficilis cliuis huc uia praebet iter.

stat uetus et densa praenubilus arbore lucus;
aspice: concedes numen inesse loco.
accipit ara preces uotiuaque tura piorum,
10 ara per antiquas facta sine arte manus.
huc, ubi praesonuit sollemni tibia cantu,
it per uelatas annua pompa uias.
ducuntur niueae populo plaudente iuuencae,
quas aluit campis herba Falisca suis,
15 et uituli nondum metuenda fronte minaces
et minor ex humili uictima porcus hara

Carm. 13 ad sacra iunonis L2, *recc. aliquot* : ad lectorem P4 : Origo sacrorum Iunonis apud Faliscos elegia Ma : *titulum non habent* CoEs3 : *de* Y *incertum* || **1** pomiferis y, *recc.* : piniferis L2 || **2** uicta Y, *recc. aliquot,* h, *Itali* : iuncta *uel* uincta L2, *recc.* : culta y, *recc. aliquot* || **3** iunoni Y, *recc.* : iunonis *Laurent. 33,31* : iunonia V, *recc. aliquot* || **4** et celebres] per celebres *ed. Aldina a. 1515, Heinsius* : percelebres *ed. Aldina a. 1533* | et *codd., prob. Waszink, Luck 2002* : per *ed. Aldina a. 1515* || celebres Y, *recc.* : celeres L2, *recc. aliquot* || **5** morae V2, *recc., Heinsius* : more Y : uoco E2 || **8** concedes Y, *recc., edd. plerique* : concedas L2, *Heinsius, nonnulli edd.* | numen inesse loco E2, *recc. aliquot, Put. et Scal exc., Heinsius, edd. plerique, cf. 3,1,2; fast. 3,296* : numinis esse locum Y(numenes, *corr.* y), *recc.,* h, *Kenney* : numen in omne loco O4 || **9** piorum Y, *recc.* : deorum L2, *recc. aliquot* || **11** huc Le, *recc. aliquot, Heinsius in notis* : hic y, *recc.* : hanc Y : hinc E2, *Heinsius, nonnulli* : hac F | praesonuit Y, *recc. aliquot* : personuit N, *recc. aliquot* : praeposuit L2 || **14** *cf. fast. 1,84; Pont. 4,4,32* | herba Y, *recc.* : terra O4, *recc. aliquot* ||

duxque gregis cornu per tempora dura recuruo:
inuisa est dominae sola capella deae.
illius indicio siluis inuenta sub altis
20 dicitur inceptam destituisse fugam.
nunc quoque per pueros iaculis incessitur index
et pretium auctori uulneris ipsa datur.

qua uentura dea est, iuuenes timidaeque puellae
praesternunt latas ueste iacente uias.
25 uirginei crines auro gemmaque premuntur,
et tegit auratos palla superba pedes;
more patrum Graio uelatae uestibus albis
tradita supposito uertice sacra ferunt.
ore fauent populi tum cum uenit aurea pompa
30 ipsa sacerdotes subsequiturque suas.

Argiua est pompae facies: Agamemnone caeso
et scelus et patrias fugit Halaesus opes
iamque pererratis profugus terraque fretoque
moenia felici condidit alta manu.

20 destituisse Y, *recc.* : detinuisse V2, *recc. aliquot* || **21** incessitur Y, *recc.* : arcessitur E2, *recc. aliquot* : accersitur L2, *recc. aliquot* : lacescitur N : aressitur E, *recc. aliquot* || **24** praesternunt *dub. Heinsius in notis coll. Stat. silu. 5,1,257; adde Pl. Poen. 477; prob. Riese, Bornecque; cf. OLD s.u. 2 et s.u 'sterno' 4b* : praebuerant Y, *recc.*, h : praebuerunt *Vat. lat. 1595* : praeuerrunt E2, *recc. aliquot, Put. et Scal. exc., Heinsius, Kenney* : praeuertunt D, *recc. aliquot, Heinsius in notis* : strauerunt V2 : uelarant P7 : praetexunt *Francius, Müller, Munari* || **27** graio Y, *recc. aliquot,* Co, *Salm. exc.* : graium L2, Es3, *Vat. Pal. lat. 910* : grato D, *recc., Put. et Scal. exc.* : sacro A, *recc. aliquot* : sacre E : sancte V, *recc. aliquot,* Ma : sancto y, *recc. aliquot* || **29** ore Y, *recc., Heinsius, cf. trist. 3,13,18; Pont. 2,5,20; Ib. 98* : ora *Oxon. Bodl. Auct. F.I.17* | fauent populi] fauet populus *Itali* | tum B2, *Oxon. Bodl. Auct. F.I.17, em. Housman* : tunc Y, *recc.* | cum uenit Y, *recc. aliquot* : conuenit N, *recc. aliquot* || **30** suas N, *recc., Heinsius* : suos Y, *recc. aliquot* || **34** alta F, *recc. aliquot, Heinsius* : apta Y, *recc.* : illa Li ||

35 ille suos docuit Iunonia sacra Faliscos:
sint mihi, sint populo semper amica suo!

14

Non ego, ne pecces, cum sis formosa, recuso,
sed ne sit misero scire necesse mihi;
nec te nostra iubet fieri censura pudicam
sed tamen, ut temptes dissimulare, rogat.
5 non peccat, quaecumque potest peccasse negare,
solaque famosam culpa professa facit.
quis furor est, quae nocte latent, in luce fateri,
et, quae clam facias, facta referre palam?
ignoto meretrix corpus iunctura Quiriti
10 opposita populum summouet ante sera;
tu tua prostitues famae peccata sinistrae,
commissi perages indiciumque tui?
sit tibi mens melior, saltemue imitare pudicas,
teque probam, quamuis non eris, esse putem.

36 sint...sint Y, *recc.,* h, *Heinsius, def. Kenney 1958* : sint...si L2 : sit...sit V2, *recc. aliquot, Francius, nonnulli edd.* | amica Y, *recc.* : amata N ||

Carm. 14 ad amicam impudicam L2, *recc. aliquot* : ad amicam suam P4 : Ad amicam elegia ut clam peccet et neget peccasse etiam deprehensa Ma : *titulum non habent* CoEs3 || **3** *denuo hic incipit* P, *sed uersus 3-5* non legi possunt || **4** tamen ut Y, *recc.* : tantum ut P7, *Heinsius* : tantum D || rogat L2, *recc. aliquot,* Co : rogo y, *recc.* || **6** famosam y, *recc.*, Plan., *Heinsius* : formonsam PY, *recc. aliquot* : deformem E2, *Vat. Palat. lat. 1668* || **7** in Y, *recc.* : sub Be2, *recc. aliquot, Heinsius, cf. Hor. art. 363* : cum P7 : *de* P *incertum* || **10** opposita PY, *recc., cf. art. 2,244; fast. 1,266; Tib. 1,8,76* : apposita V3, *recc. aliquot* || **11** prostitues PY, *recc.* : prostituis N, *recc. aliquot* | famae...sinistrae PY, *recc.* : fama...sinistra T, *recc. aliquot* || **12** perages PY, *recc.* : peragis N, *recc. aliquot* || **13** saltemue PY, *recc. aliquot* : saltemque V2f, *recc. aliquot, Pontanus* ||

15 quae facis, haec facito: tantum fecisse negato
  nec pudeat coram uerba modesta loqui.

est qui nequitiam locus exigat: omnibus illum
  deliciis imple, stet procul inde Pudor.
hinc simul exieris, lasciuia protinus omnis
20 absit, et in lecto crimina pone tuo.
illic nec tunicam tibi sit posuisse pudori
  nec femori impositum sustinuisse femur;
illic purpureis condatur lingua labellis,
  inque modos Venerem mille figuret amor;
25 illic nec uoces nec uerba iuuantia cessent,
  spondaque lasciua mobilitate tremat.
indue cum tunicis metuentem crimina uultum,
  et pudor obscenum diffiteatur opus.
da populo, da uerba mihi: sine nescius errem,
30 et liceat stulta credulitate frui.

cur totiens uideo mitti recipique tabellas?
  cur pressus prior est interiorque torus?
cur plus quam somno turbatos esse capillos
  collaque conspicio dentis habere notam?
35 tantum non oculos crimen deducis ad ipsos;
  si dubitas famae parcere, parce mihi.
mens abit et morior, quotiens peccasse fateris,
  perque meos artus frigida gutta fluit.

16 nec PY, *recc.* : non A, *recc. aliquot* : ne *Vat. Pal. lat. 910*, Es3 | modesta PY, *recc.* : pudica N, *recc. aliquot* || **17** exigat PY, *recc.* : exigit *recc. aliquot*, Es3 || **18** stet (*vel* scet) P, *Heinsius, cf. Tib. 1,6,42* : sit y, *recc., cf. 2,1,3; art. 1,31; 2,151* | Pudor *agnouit McKeown* || **19-20** *post* **26** *transt. Weise et Magnus 1921, prob. Goold 1965, quod refellit Lenz in notis* || **24** Venerem *agnouit Heinsius* || **31-6** *legi non possunt in* P || **37** abit et y, *recc., prob. Kenney 1966, cf. fast. 2,753* : habit et Pe : abiit L2, Es3 : abiit et L4, *recc. aliquot*: habet et P : hebet et Y, *recc. aliquot, Lenz* : fugit et P5 (abit *in marg.*), *Laur. sup. 26* ||

tunc amo, tunc odi frustra quod amare necesse est:
40 tunc ego, sed tecum, mortuus esse uelim.

nil equidem inquiram nec, quae celare parabis,
insequar: et falli muneris instar erit.
si tamen in media deprensa tenebere culpa
et fuerint oculis probra uidenda meis,
45 quae bene uisa mihi fuerint, bene uisa negato:
concedent uerbis lumina nostra tuis.
prona tibi uinci cupientem uincere palma est,
sit modo 'non feci!' dicere lingua memor.
cum tibi contingat uerbis superare duobus,
50 etsi non causa, iudice uince tuo.

15

Quaere nouum uatem, tenerorum mater Amorum:
raditur haec elegis ultima meta meis;
quos ego composui, Paeligni ruris alumnus
– nec me deliciae dedecuere meae –
5 siquid id est, usque a proauis uetus ordinis heres,
non modo fortunae munere factus eques.

39-40 *damnauerunt Müller, Ehwald* : *obelos sustulit Némethy* || **39** tunc amo] amens *Heinsius* : tunc ego *Bentley* || **42** falli V, *recc. aliquot, coni. Madvig 1873* : falsis P : falsi Y, *recc.,* Co, *Owen 1892* : facti L2, Es3 : falsum Ma, *ed. Rom. a. 1471, coni. Merkel* : fallas *Riese* | muneris PY, *recc. aliquot* : criminis y, *recc.* || **46** concedent P, *recc.* : concedunt Y || **47** tibi...cupientem] quidem...cupientes f ||

Carm. 15 ad uenerem L2P4 : Ad Venerem se non esse ultra scripturum amatoria. Elegia Ma || **2** raditur *Heinsius* : traditur Y, *recc.,* h : *de* P *incertum propter maculam* | haec Y, *recc., Timpanaro 1960* : hic T, *recc. aliquot, Heinsius* : *de* P *incertum* | meta P, y, *recc.* : carta L4[2]*(marg.)*Ca2, *Lond. Mus. Brit. Harl. 2537 (ap. Munari)* : nota L2, *Vat. Palat. lat. 910* : cura P4 || **5-6** = *trist. 4,10,7-8* | *hos uersus post* **10** *transp.* E2O4, *secludendos putauit Schrader, obelos adhibuit Merkel, sustulit Müller; lege West 1973* || **6** modo PY, *recc., cf. trist.*

Mantua Vergilio gaudet, Verona Catullo,
  Paelignae dicar gloria gentis ego,
quam sua libertas ad honesta coegerat arma,
10 cum timuit socias anxia Roma manus.
atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi
  moenia, quae campi iugera pauca tenent,
'quae tantum' dicet 'potuistis ferre poetam,
  quantulacumque estis, uos ego magna uoco.'

15 culte puer puerique parens Amathusia culti,
  aurea de campo uellite signa meo.
corniger increpuit thyrso grauiore Lyaeus:
  pulsanda est nostris area maior equis.
imbelles elegi, genialis Musa, ualete,
20 post mea mansurum fata superstes opus!

4,10,8 : ego T, *recc. aliquot* || fortunae munere E2, *recc. aliquot, cf. trist. 4,10,8; Apul. Socr. 4,128* : militiae turbine PY, *recc., Heinsius* : fortunae turbine (*uel* militiae munere) *temptauerat Luck coll. Apul. met. 8,31,4* || *post* **8** *desinit* P || **9-20** *desunt in* P, *add. manus recentior* || **9** quam E2, *recc. aliquot, Itali, Heinsius* : quem Y, *recc.* || **12** pauca Y, *recc., cf. fast. 3,192* : parua F, *recc. aliquot, Itali, Müller* || **13** dicet PY, *recc.* : dicat F, *recc. aliquot, Ehwald* || **15** amathusia *y, Itali, Heinsius* : amathontia L2, Es3 : amat uisia *uel* insia Y : amat hostia F, *recc. aliquot* : mihi tempore T, *recc.* | culti Y, *Itali, Heinsius* : culta L2, Es3 : cultum F : cultus Li : longo T, *recc.* || **18** est nostris Ma, *coni. Zurli 1996 (uel* est mannis*) coll. fast 4,10* : est magnis Y, *cett.* : Haemoniis *Merkel coll. Prop. 2,10,1-2, ubi Heinsius et Luck* Aonio *maluerint* : Emathiis *Martinon* || **19** Musa Y, *recc.* : turba N || *post* **20** .P. OVIDI NASONIS AMORVM EXPLIC<IT LIB<ER> III Y : explicit ouidius sine titulo *uel sim.* P3P4, *recc.* : Laus tibi Christe quoniam liber explicit iste L2 : Explicit Ouidius L3 : Explicit ouidius de sine titulo L4 : P. Ouidii Nasonis liber tertius et ultimus cuius nomen non habetur feliciter explicit *Vat. Pal. lat. 910* : FINIS Co : *nullam subscriptionem habent* Es3Ma ||

MEDICAMINA FACIEI FEMINEAE

P. OVIDI NASONIS
MEDICAMINA FACIEI FEMINEAE

Discite quae faciem commendet cura, puellae,
  et quo sit uobis forma tuenda modo.
cultus humum sterilem Cerealia pendere iussit
  munera: mordaces interiere rubi;
5 cultus et in pomis sucos emendat acerbos,
  fissaque adoptiuas accipit arbor opes.
culta placent: auro sublimia tecta linuntur,
  nigra sub imposito marmore terra latet;
uellera saepe eadem Tyrio medicantur aëno,
10 sectile deliciis India praebet ebur.
forsitan antiquae Tatio sub rege Sabinae
  maluerint, quam se, rura paterna coli,

Tit. EXPLICIT LIBER NVCIS OVIDII NASONIS: EIVSDEM INCIPIT LIBELLVS DH MHDICAMINH FACIHY ΦHMYNHH M : incipit liber Ouidij de speculo N : liber Ouidij de medicamine faciei Stp5, *recc., Heinsius in notis* : P. OVIDII NASONIS DE MEDICAMINE FACIEI LIBER INCIPIT Ma : *titulum nullum habent* G, *recc. aliquot* | *titulum ex arte 3,205 restituit Ehwald* : Medicamina faciei fragmentum *Heinsius* : Ars Medicandae faciei *dub. Heinsius in notis* : Medicamina formae *Müller 1873* || **1** commendet M, *recc.* : commendat A, *recc. aliquot* || **2** sit uobis forma] sint uobis ora *dub. Heinsius in notis* | forma *Itali, edd.* : cura M, *recc.* : aura *Kunz in notis* : causa *Ehwald* : ora *Heinsius in notis* | tuenda M, *recc.* : tenenda Be2, *recc. aliquot, Heinsius in notis (etiam* linenda*)* || **4** munera M, *recc. aliquot, cf. Pont. 3,8,11* : semina Be, *recc.,* Ma, *cf. rem. 173* || **6** fissaque] cultaque *Merkel, Riese* || **7** culta M, *recc.* : multa Be, *recc. aliquot,* Ma : *de* St *incertum* || **11** tatio P4 : statio N : ratio St : tanto M, *recc. aliquot* : tanta G : tacito *Vat. Palat. lat. 910* : taceo Ri, *recc. aliquot* | sub rege M, *recc.* : sub lege G, *recc. aliquot* : regnante *Vat. Urbin. lat. 347, recc. aliquot, ex am. 1,8,39* || **12** maluerint M, *recc., Heinsius, cf. am. 1,8,39-40* : maluerunt *Paris. lat. 6707, recc. aliquot, Lenz* : maluerant Be, *recc. aliquot,* Ma, *Merkel* | *sic distinxit Kunz* ||

cum matrona premens altum rubicunda sedile
  assiduo durum pollice nebat opus
15 ipsaque claudebat quos filia pauerat agnos,
  ipsa dabat uirgas caesaque ligna foco.
at uestrae matres teneras peperere puellas:
  uultis inaurata corpora ueste tegi,
uultis odoratos positu uariare capillos,
20 conspicuam gemmis uultis habere manum;
induitis collo lapides Oriente petitos
  et quantos onus est aure tulisse duos.
nec tamen indignum sit uobis cura placendi,
  cum comptos habeant saecula uestra uiros.
25 feminea uestri poliuntur lege mariti
  et uix ad cultus nupta, quod addat, habet.

pro se quaeque parant nec, quos uenerentur amores,
  refert: munditia crimina nulla merent.

14 assiduo durum M, *recc.* : assidue durum Ma : assiduum duro *Guelferb. 371, recc. aliquot, Merkel, Goold* || **17** uestrae M, *recc.* : nostrae Be, *recc. aliquot,* Ma, *Merkel* : nostras *Vat. Palat. lat. 910* | matres teneras M, *recc., edd. plerique* : teneras matres N, *recc. aliquot, Heinsius* || **19** positu Be, *recc.* : posito Ld2 : positos M, *recc. aliquot* || **20** conspicuam...manum M, *recc. aliquot* : conspicuas...manus V3, *recc. aliquot, Merkel* || **21** oriente V3, *recc.* : stridente M, *recc. aliquot* : tridente *Oxon. Bodl. Auct. F.4.24* | petitos M, *recc., cf. met. 7,266* : paratos St, *recc. aliquot, Heinsius* || **22** onus est] oneri est *Heinsius coll. met. 10,195* || **23** nec M, *recc.* : non N, *recc. aliquot,* Ma, *Marius, Heinsius* | indignum] indignor *Marius, Heinsius* | sit] si *Marius, Heinsius* | *interpunctionem post* indignum *deleuit Rivero 1998* || **24** uestra M, *recc., edd. plerique* : nostra A, *recc. aliquot, Heinsius* || **25** poliuntur *corr. Heinsius in notis coll. Petron. 5,3* : potiuntur M, *recc., Ehwald, Kunz* : potiantur A : *de* St *incertum* || **26** *post hunc uersum lacunam posuerunt Kunz, Ehwald* || **27-36** *hos uersus pro parenthesi habet Rivero 1995* || **27-28** *hos uersus uexatissimos multis modis interpretati sunt uiri docti* | *damnauit Kunz, obelos adhib. Kenney, Rosati (tantum in u. 27)* || **27** pro se M, *recc., Owen 1892, dub. Luck* : se sibi *Heinsius in notis, Goold*

rure latent finguntque comas: licet arduus illas
30 celet Athos, cultas altus habebit Athos.
est etiam placuisse sibi cuicumque uoluptas:
uirginibus cordi grataque forma sua est.
laudatas homini uolucris Iunonia pennas
explicat et forma muta superbit auis.
35 sic potius uos urget amor quam fortibus herbis,
quas maga terribili subsecat arte manus.

1965 coll. Ter. Haut. 288 : per se G, *recc. aliquot,* Ma, *D. Heinsius, Heinsius* : quo se *Ehwald* : cui se *Postgate, prob. Watson* : proin se *Heinsius in notis* | qu(a)eque M, *recc., intellege ut nom. fem., cf. fere eandem iuncturam in fast. 4,112; met. 3,642 et Bömer ad loc.; Verg. Aen. 5,501; 12,552* : quoque Be2, *recc. aliquot* : quisque *Paris. lat. 6707* : cuique *Ehwald* | parant *Goold 1965* : parent M, *recc. aliquot, Heinsius in notis, Ehwald* : paret A, *recc. aliquot, D. Heinsius, Heinsius* : parat G, *recc. aliquot,* Ma : *de* St *incertum* | nec quos *Owen 1892, Goold 1965* : et quos M, *recc., edd. plerique* : quos et St, *recc. aliquot, D. Heinsius* : et quo *Vat. lat. 1602, Ehwald* : nec quo *Heinsius in notis* : pro se *dub. Riese in notis post* parent *distinguens* | uenerentur M, *recc. aliquot, Goold 1965 coll. art. 2,307; Tib. 1,5,33; Prop. 2,20,33; Lenz* : ueneretur V3, *recc.* : uenentur *Vat. Urbin. 347, D. Heinsius, Heinsius, alii* || **28** munditia *codd., edd. plerique, cf. Rivero 1996* : munditiae *Heinsius* (mundicie *iam D. Heinsius)* | merent *Guelferb. 371, edd. plerique* : meret V3, *recc., Heinsius* : mihi A *(ut uid.)* : *de* M *incertum* || **28** *post hunc uersum lacunam statuit Kunz* || **29** finguntque M, *recc.* : fugiuntque Be2, *recc. aliquot,* Ma | illas V3, *recc.* : illos Be, *recc. aliquot* : *de* M *incertum* || **30** celet M, *recc.* : uelet Ma : cedet Ri : *de* St *incertum* | Athos M, *recc., edd.* : Atho *Paris. lat. 6707, Lenz coll. Pont. 1,5,22* | cultas M, *recc. aliquot* : cultus V3, *recc.* : cultos Be, *recc. aliquot* : *de* St *incertum* | altus V3, *recc.* : altos N, *recc. aliquot* : aptos Be2 : saltus M, *recc. aliquot* : *de* St *non liquet* || **31-34** *spurios esse censuit Postgate* || **31** cuicumque *Guelferb. 371, Marius, Merkel, Goold* : quaecumque M, *recc., Ehwald* : quocumque Be2*(ut uid.)* : quotacumque *Micyllus, Heinsius* || **34** muta M, *recc., edd. plerique, cf. Phaedr. 3,18,9* : multa A, *recc. aliquot, Merkel, Goold* || **35** sic V3, *recc.* : si M, *recc. aliquot* : hinc *Heinsius in notis* | *ante* uos *et post* urget *obelos*

nec uos graminibus nec mixto credite suco
  nec temptate nocens uirus amantis equae;
nec mediae Marsis finduntur cantibus angues
40 nec redit in fontes unda supina suos,
et, quamuis aliquis Temesaea remouerit aera,
  numquam Luna suis excutietur equis.

prima sit in uobis morum tutela, puellae:
  ingenio facies conciliante placet.
45 certus amor morum est: formam populabitur aetas,
  et placitus rugis uultus aratus erit.
tempus erit, quo uos speculum uidisse pigebit
  et ueniet rugis altera causa dolor.
sufficit et longum probitas perdurat in aeuum,
50 perque suos annos hinc bene pendet amor.

adhibuit Kenney | uos urget M, *recc., edd. plerique; nihil mutandum, de uoce* urgere *in amore cf. am. 1,2,17 (uide McKeown 1989 ad loc.); met. 9,624 (uide Bömer ad loc.), 11,774* : nos urget *Owen 1892 coll. am. 2,18,20; Rosati, Rivero* 1995 : nos uret *Heinsius, Merkel* : nos urat *Heinsius in notis, Merkel* : consurget *Schenkl (ap. Kunz)* : nascetur *Kenney in app.* : uiuescet *Lenz in notis coll. art. 2,101* : iungendus *Goold coll. art. 2,623, 679; met. 4,679; 10,29; trist. 2,536* : servetur *Watt 1985 coll. art. 2,104* || **39** *hunc uersum habet Charisius GLK I,90,16* | fin-duntur M, *recc. aliquot, cf. am. 1,8,18, uide Giordano*: findantur St, *recc. aliquot* : findatur G : scinduntur N, *recc. aliquot* : funduntur P4, *recc. aliquot,* Ma : fundantur *Laur. Plut. 36,2, recc. aliquot* : finguntur *Berol. Diez. Santen. 4* | angues M, *recc.* : anguis G || **40** redit in] ruat in *uel* repetat *Heinsius in notis* | *post* suos *lenius distinxit Ehwald* || **44** facies P4, *recc. aliquot,* Ma : faciem *Micyllus* : facile M, *recc.* | placet Ri, *recc. aliquot,* Ma, *Kunz* : placent M, *recc.* || **46** placitus M, *recc.* : placidus Be2, *recc. aliquot* : placidis *Vat. lat. 1602, Vat. Palat. lat. 910* || **49** longum probitas M, *recc.* : probitas longum A || **50** perque] fertque *Heinsius in notis plene ante* annos *distinguens, cf. Quint. inst. 2,4,9* | pendet M, *recc.* : durat Ri, *recc. aliquot* || **50** *post hunc uersum lacunam statuerunt Kunz, Ehwald, alii* ||

dic age, cum teneros somnus dimiserit artus,
  candida quo possint ora nitere modo.
hordea, quae Libyci ratibus misere coloni,
  exue de palea tegminibusque suis;
55 par erui mensura decem madefiat ab ouis,
  sed cumulent libras hordea nuda duas.
haec ubi uentosas fuerint siccata per auras,
  lenta iube scabra frangat asella mola.
et quae prima cadent uiuaci cornua ceruo
60 contere in haec: solidi sexta fac assis eat.
iamque ubi puluereae fuerint confusa farinae,
  protinus innumeris omnia cerne cauis.
adice narcissi bis sex sine cortice bulbos,
  strenua quos puro marmore dextra terat;

51-52 *hos uersus Ouidio poetae attribuerunt Pohlenz, alii; diuinitati cuidam (Veneri?) attribuit Rosati; lege Rivero 1996* || **51** dic age M, *Ehwald, alii, cf. epist. 6,141; am. 3,5,31; met. 12. 176* : disce age P4, *Heinsius, Goold 1965* : ergo age *Micyllus* : discite V3, *recc., Marius, Heinsius, Merkel* | dimiserit] demiserit *Heinsius* || **52** possint M, *recc.* : possunt Be, *recc. aliquot* | *post hunc uersum lacunam posuerunt Pohlenz, Korzeniewski* || **53-100** *hos uersus Ouidio poetae attrib. Rosati, diuinitati cuidam (Veneri?) attribuerunt Korzeniewski, Lenz* || **54** exue M*(ut uid.), recc.* : erue N || **55** erui M, *recc.* : euri N : herbae P4 : eris A : oui *Vat. Urbin. 347, recc. aliquot* : *deest in* Be || **56** sed M, *recc.* : et A, *recc. aliquot, dubitanter Heinsius in notis* : si Be || **58** frangat M, *recc.* : frangere G || **59** cadent M, *recc. aliquot* : cadunt V3, *recc., Merkel* || **60** *pro parenthesi* solidi...eat *habuit Ehwald, alii* | † in haec solida † *Kenney* | haec M, *recc.* : hac *Vat. Urbin. lat. 307, recc. aliquot* : hoc G, *recc. aliquot* : huc *Heinsius in notis* | solidi *Heinsius, edd. plerique* : solida M*(ut uid.), recc., Rivero 1996* || **61** iamque M, *recc., Naugerius* : namque A, *recc. aliquot* : haec N2 || **62** innumeris M, *recc.* : in numeris V3, *recc. aliquot,* Ma : in cumeris *edd. uett., Merkel, Goold* : in cribris *Heinsius* || **63** bulbos Be, *recc. aliquot,* Ma : biblos Ld2 : bullos M, *recc.* : bulles G : bullas *Guelferbyt. 371, recc. aliquot* || **64** quos N, *recc. aliquot,* Ma : quas M*(ut uid.), recc.* | puro M, *recc.* : puros V3 : Pario *dub. Heinsius (ap. Burmannum)* : duro *Winterbottom (ap. Leary 1988)* ||

65 sextantemque trahat gummi cum semine Tusco:
huc nouies tanto plus tibi mellis eat.
quaecumque afficiet tali medicamine uultum,
fulgebit speculo leuior illa suo.

nec tu pallentes dubita torrere lupinos
70 et simul inflantis corpora frige fabas.
utraque sex habeant aequo discrimine libras,
utraque da nigris comminuenda molis.
nec cerussa tibi nec nitri spuma rubentis
desit et Illyrica quae uenit iris humo.
75 da ualidis iuuenum pariter subigenda lacertis,
sed iustum tritis uncia pondus erit.

addita de querulo uolucrum medicamina nido
ore fugant maculas: alcyonea uocant.

65 trahat M, *recc. aliquot, edd. plerique* : terat V3, *recc., Lenz* : trahant *Heinsius in notis* | gum<m>i V3, *recc., plerique edd., cf. u. 87*) : cummi *Kenney* : bulli M : bulbi *Lenz* || **66** *pro parenthesi habet Rivero* || **68** illa M*(ut uid.)*Be, *recc. aliquot, Castiglioni 1904* : ipsa A, *recc., Merkel, Goold* || **69** torrere M, *recc. aliquot* : terrere Ri*(ut uid.)*Ma : torquere Be2, *recc. aliquot* : pallore A, *recc. aliquot* : praebere *Vat. Urbin. lat. 367, recc. aliquot* : nudare *Marius, Ciofanus* : frendere *Heinsius in notis* || **70** inflantîs *Rivero 1996* : inflantis *Marius, cf. Pers. 5,187* : inflantes *Heinsius* : i<n>stantis *codd.* : issatidis *uel* issatis *della Casa 1974* : *ante* instantis *obelum adhibuit Lenz* | frige fabas *Heinsius* : frigifere M*(ut uid.), recc. aliquot* : frugi fere Ma : frige ferae *della Casa* : frige fere *inter obelos scripsit Lenz* : saxifrage Be2 : saxiflagi N2 : frange fabae *Marius* : frige fabae *Kunz* || **72** nigris *codd., Goold, Rivero 1996* : pigris *Heinsius, Kenney* : scabris *Heinsius in notis* || **73** tibi M, *recc. aliquot* : quidem G, *recc. aliquot* | nitri M*(ras.), recc. aliquot* : uitri A, *recc.* || **74** desit M, *recc.* : degit R || **76** tritis Be, *recc.* : tristis M, *recc. aliquot* || **77** addita M, *recc.* : addito *Vindobenensis 102, Marius, Lenz coll. Prop. 4,5,77* : adice et *Heinsius distinguens post* nido | de Ld2, *recc.* : da Be, *recc. aliquot* :

pondere si quaeris quo sim contentus in illis,
80 quod trahit in partes uncia secta duas.
ut coëant apteque lini per corpora possint,
adice de flauis Attica mella fauis.

quamuis tura deos irataque numina placent,
non tamen accensis omnia danda focis.
85 tus ubi miscueris radenti corpora nitro,
ponderibus iustis fac sit utrumque triens.
parte minus quarta dereptum cortice gummi
et modicum e murris pinguibus adde cubum.
haec ubi contrieris, per densa foramina cerne:
90 puluis ab infuso melle premendus erit.
profuit et marathros bene olentibus addere murris
(quinque parent marathri scripula, murra nouem),
arentisque rosae quantum manus una prehendat,
cumque Ammoniaco mascula tura sale;
95 hordea quem faciunt, illis affunde cremorem:
aequent expensas cum sale tura rosas.

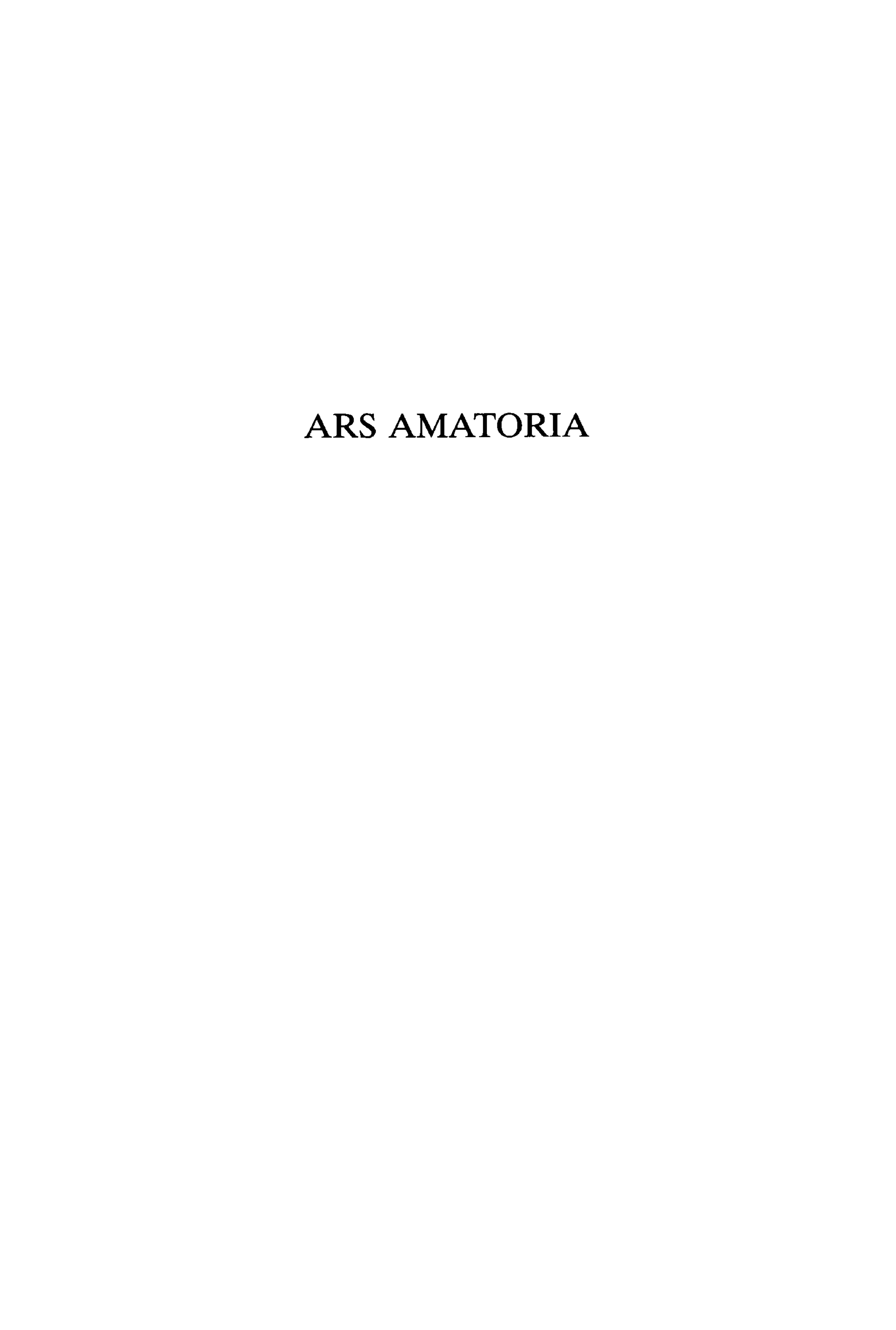
qu<a>e A, *recc. aliquot* : *de* M *incertum* : e *Heinsius* || **80** trahit] trahant *Heinsius in notis* | secta *Itali, Scaliger* : sexta *codd., Marius, alii* || **81** ut M, *recc.* : et V3, *recc. aliquot* || **85** radenti M, *recc., edd. plerique* : radianti N2, *recc. aliquot* : rodenti *dub. Kunz in notis, Kenney* | corpora] tubera *Itali, edd. uett., Heinsius, uide etiam Heinsius 1742,203, Goold* | nitro M, *recc.* : uitro V3, *recc. aliquot* || **86** utrumque M, *recc., edd. plerique, lege Rivero 1996* : utrimque *Heinsius, alii* | triens M, *recc.* : tra(h)ens P4, *recc. aliquot* || **87** dereptum *Heinsius, edd. plerique, cf. am. 1,5,13; 1,14,12, 18* : direptum M, *recc., Kunz, Ehwald, cf. met. 11,29* : directum Ri, *recc. aliquot* | gum(m)i *codd., edd., cf. u. 65* : cummi *Kenney, Rosati* || **88** cubum G, *recc. aliquot* : cibum M, *recc.* || **89** contrieris M, *recc., Marius* : contrîris *Heinsius, Merkel* : contereris A || **92** *parenth. posuit Ehwald* | parent M, *recc.* : parant A, *recc. aliquot* : trahant *Muretus* | scripula M, *recc., edd.* : scrupula Be2, *recc. aliquot, Heinsius, Goold* || **96** *parenth. posuit Rivero* ||

tempore sint paruo molli licet illita uultu,
haerebit toto multus in ore color.

uidi quae gelida madefacta papauera lympha
100 contereret, teneris illineretque genis.

* * *

97 sint G, *recc. aliquot, edd. plerique* : sit M, *recc., Kunz* : sis *Heinsius, Ehwald, Edwards* | molli G, *recc. aliquot, edd. plerique* : mollis M*(ut uid.), recc., prob. Ehwald, Edwards* : molles *Heinsius* | uultu *codd., edd., cf. art. 3,211* : uultus *Heinsius* || **98** multus N, *recc. aliquot, Ciofanus, Heinsius, Merkel, Goold 1965, uide Rivero 1996* : nullus M, *recc., edd. plerique* || **100** illineretque] illineatque *legit Castiglioni in* M | *post hunc uersum lacunam statuerunt edd.* | *post u.* ***100*** *explicit* M : explicit ouidius de medicamine faciei Be, *recc.* : *subscriptionem nullam habent* G, *recc. aliquot* ||

ARS AMATORIA

P. OVIDI NASONIS
ARTIS AMATORIAE

LIBER PRIMVS

Siquis in hoc artem populo non nouit amandi,
me legat et lecto carmine doctus amet.
arte citae ueloque rates remoque mouentur,
arte leues currus: arte regendus Amor.
5 curribus Automedon lentisque erat aptus habenis:
Tiphys in Haemonia puppe magister erat;
me Venus artificem tenero praefecit Amori:
Tiphys et Automedon dicar Amoris ego.
ille quidem ferus est et qui mihi saepe repugnet,
10 sed puer est, aetas mollis et apta regi.
Phillyrides puerum cithara perfecit Achillem
atque animos placida contudit arte feros;
qui totiens socios, totiens exterruit hostes,
creditur annosum pertimuisse senem;
15 quas Hector sensurus erat, poscente magistro
uerberibus iussas praebuit ille manus.

P. OVIDII NASONIS ARTIS AMATORIAE LIBER PRIMVS INCIPIT ROY, *Iur. et Scal. et Put. exc., Heinsius* : FELIC *add.* R^2, *cf. Sen. Contr. 3,7,2; Eutich. GLK 7,473,5* : Hic incipit ouidius de arte amatoria T : Publii Nasonis amatorie artis incipit liber I Be2 : incipit liber ouidi de arte amandi *uel similiter* N, *recc.*, Ma, *edd. uett. ex u. 1* : Oudij Nasonis de amatoria arte liber primus incipit To2 : *inscriptionem om.* L, EsEs2Es3 || **2** me YL, *recc.*, h, *prob. Heinsius, Tränkle, quod refellit Hollis, sed lege epist. 15,41; am. 2,1,5; Prop. 1,7,13; Anth. 674a,1-2 Riese* : hoc ROS2L^2m, *recc. aliquot, edd. plerique* | amet] erit *Vat. Pal. lat. 1707, cf. fast. 3,816* || **3** mouentur ROS2YL^2bam, *recc. aliquot, Scal. et Put. exc., cf. epist. 13,101* : reguntur L, y, *recc., von Albrecht* || **4** leues R^2L^2, *recc. aliquot, Heinsius* : leuis ROYS2bamf, *recc.* || **9** repugnet ROY, L5, *Scal. et Put. exc., Heinsius* : repugnat S2L, *recc.*, h || **11** perfecit RYS2, *recc. aliquot, Naugerius, cf. am. 2,8,1* : praefecit R^2OL, *recc.* || **12** placida RYS2L, *recc.* : molli OS2^2*(s. l.), recc. aliquot,* Ma || **13** exterruit RYS2L, *recc.* : perter-

Aeacidae Chiron, ego sum praeceptor Amoris:
saeuus uterque puer, natus uterque dea.
sed tamen et tauri ceruix oneratur aratro,
20 frenaque magnanimi dente teruntur equi,
et mihi cedet Amor, quamuis mea uulneret arcu
pectora, iactatas excutiatque faces.
quo me fixit Amor, quo me uiolentius ussit,
hoc melior facti uulneris ultor ero.
25 non ego, Phoebe, datas a te mihi mentiar artes,
nec nos aëriae uoce monemur auis,
nec mihi sunt uisae Clio Cliusque sorores
seruanti pecudes uallibus, Ascra, tuis.
Vsus opus mouet hoc: uati parete perito;
30 uera canam: coeptis, mater Amoris, ades.
este procul, uittae tenues, insigne pudoris,
quaeque tegis medios, instita longa, pedes:
nos Venerem tutam concessaque furta canemus,
inque meo nullum carmine crimen erit.

35 principio, quod amare uelis, reperire labora,
qui noua nunc primum miles in arma uenis;
proximus huic labor est placitam exorare puellam;
tertius, ut longo tempore duret amor.

ruit OS2²*(s. l.)*, *recc. aliquot* || **21** cedet L², O2, *recc. aliquot,* Ma, *Heinsius, Ehwald* : cedit RYS2Lba, *recc.*, *Merkel* || **24** melior ROYS2, *recc.* : melius L, *recc. aliquot* || **25** mentiar ROYS2L, *recc. aliquot* : mentior Be, *recc. aliquot, Naugerius* || **26** monemur ROYS2L, *recc.* : mouemur A, *recc. aliquot* || **27** cliusque RO, Ma : cliosque R²YS2L, *recc.* || **29** Vsus *Kenney (iam dub. Hollis in notis), lege La Penna 1979, qui affert Afran. apud Gell. 13,8,3* | mouet ROYS2L, *recc. aliquot* : monet T, *recc. aliquot*, Ma || **30** ades] adest S2 || **31-4** ≈ *trist. 2,247-50* ('este procul, uittae tenues, insigne pudoris, /quaeque tegis medios, instita longa, pedes!/nil nisi legitimum concessaque furta canemus,/inque meo nullum carmine crimen erit.') || **31** uittae tenues ROYS2, *recc.* : tenues uittae L || **32** *sic dist. Heinsius, Hall* || **37** placitam ROYL, *recc. aliquot, Scaliger, cf. epist. 20,37* : placidam S2ba, y, *recc. aliquot* ||

hic modus, haec nostro signabitur area curru,
40 haec erit admissa meta terenda rota.

dum licet et loris passim potes ire solutis,
elige cui dicas 'tu mihi sola places.'
haec tibi non tenues ueniet delapsa per auras:
quaerenda est oculis apta puella tuis.
45 scit bene uenator, ceruis ubi retia tendat,
scit bene, qua frendens ualle moretur aper;
aucupibus noti frutices; qui sustinet hamos,
nouit quae multo pisce natentur aquae.
tu quoque, materiam longo qui quaeris amori,
50 ante frequens quo sit disce puella loco.
non ego quaerentem uento dare uela iubebo,
nec tibi, ut inuenias, longa terenda uia est.
Andromedan Perseus nigris portarit ab Indis,
raptaque sit Phrygio Graia puella uiro:
55 tot tibi tamque dabit formosas Roma puellas,
'haec habet' ut dicas 'quicquid in orbe fuit.'
Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos,
aequore quot pisces, fronde teguntur aues,
quot caelum stellas, tot habet tua Roma puellas:
60 mater in Aeneae constitit urbe sui.

40 terenda R^2O, *recc., prob. Heinsius, def. Luck 1963, Goold 1965, cf. am. 3,2,12; art. 1,52; 2,426; 3,396; Prop. 2,25,26* : premenda RYS2L, *recc. aliquot, prob. Ehwald, nonnulli edd.* : tenenda $B2^2O2$, Plan., *fort. ex trist. 4,8,35; Verg. Aen. 5,159* : petenda Be2 *(marg.)* || **45** tendat] ponat *codex Argentinensis nunc deperditus, haud male, sed utroque uerbo saepe noster poeta utitur, cf. u. 263; met. 7,768; 13,922; Verg. georg. 1,307; Mart. 2,27,1* || **51** uento ROYS2, *recc. aliquot* : uentis L, *recc. aliquot*, Plan. || **53** andromedan RY, *recc. aliquot, lege Heinsii adnotationes ad epist. 18,151* : andromedon O, *recc. aliquot* : andromedam S2, *recc. aliquot* : andromaden L^2, y, *recc. aliquot* : andromadem L, *recc. aliquot* || **53-4** portarit...sit *corr. Naugerius* : portauit...sic *codd.* || **54** uiro ROYS2, *recc. aliquot* : uiro est L, *recc. aliquot* || **59-60** *seclusit Heinsius, qui hoc distichon non esse Ouidianae notae contendit* || **60** in ...constitit ROYS2 : et...constat in R^2L, *recc.* :

seu caperis primis et adhuc crescentibus annis,
  ante oculos ueniet bella puella tuos;
siue cupis iuuenem, iuuenes tibi mille placebunt:
  cogeris uoti nescius esse tui;
65 seu te forte iuuat sera et sapientior aetas,
  hoc quoque, crede mihi, plenius agmen erit.

tu modo Pompeia lentus spatiare sub umbra,
  cum sol Herculei terga leonis adit,
aut ubi muneribus nati sua munera mater
70   addidit, externo marmore diues opus.
nec tibi uitetur quae priscis sparsa tabellis
  porticus auctoris Liuia nomen habet,
quaque parare necem miseris patruelibus ausae
  Belides et stricto stat ferus ense pater;
75 nec te praetereat Veneri ploratus Adonis
  cultaque Iudaeo septima sacra Syro,
nec fuge linigerae Memphitica templa iuuencae:
  multas illa facit, quod fuit ipsa Ioui.
et fora conueniunt – quis credere possit? – Amori,
80   flammaque in arguto saepe reperta foro,

in...constat in y | sui ROYS2, *recc.* : sua L, *recc. aliquot* : tua y || **62** bella *scripsi, cf. am. 1,9,6; Catull. 69,8; 78,4; Lygd. 4,52 (= Tib. 3,4,52) et Navarro ad loc.* : uera *codd., edd.* || **63** cupis ROSYS2L^2 : petis L, *recc. aliquot* || **64** cogeris L^2, y, Es, *Schol. Haun., Itali, Heinsius, def. Kenney 1959* : cogeris et RYS2Lba, *recc.*, Plan. : cogeres et O : cogêre et *Heinsius in notis* || **66** plenius] crebrius Ca || **73** quaque R^{2}L^2, B3, *recc. aliquot, Heinsius* : quaeque ROYS2L, *recc.* || **74** belides et R^{2}L, y, *recc. aliquot, Heinsius* : belides ROYL^2, *recc.* : Pelides S2 || **75** ueneri L, *recc., Heinsius* : ueneris ROYS2, *recc. aliquot* || **76** sacra ROYS2L, *recc.*, h : festa Be, *recc. aliquot, cf. u. 416* | syro O(*s.l.*), *Heinsius, cf. u. 416* : uiro R^2(*ras.*)S2L, *recc.*, h : deo OY, *recc. aliquot* || **77** linige-rae RS2, *recc. aliquot, Put. exc., Heinsius, cf. am. 2,2,25; met. 1,747; Pont. 1,1,51* : lanigerae OL, *recc.* : niligenae L^2, yL4, *recc. aliquot* : nili-gerae A : *de* Y *incertum* || **78** ipsa ROYS2 *cett.* : ante L, B3 || **79** et] ad P3^2, *recc. aliquot* : at N | possit ROYS2, *cett.* : posset L, *recc. aliquot* | Amori *Merkel, cf. u. 83* || **80-2** *de*

subdita qua Veneris facto de marmore templo
  Appias expressis aëra pulsat aquis.
illo saepe loco capitur consultus Amori,
  quique aliis cauit, non cauet ipse sibi;
85 illo saepe loco desunt sua uerba diserto,
  resque nouae ueniunt, causaque agenda sua est.
hunc Venus e templis, quae sunt confinia, ridet:
  qui modo patronus, nunc cupit esse cliens.

sed tu praecipue curuis uenare theatris:
90 haec loca sunt uoto fertiliora tuo.
illic inuenies quod ames, quod ludere possis,
  quodque semel tangas, quodque tenere uelis.
ut redit itque frequens longum formica per agmen,
  granifero solitum cum uehit ore cibum,
95 aut ut apes saltusque suos et olentia nactae
  pascua per flores et thyma summa uolant,
sic ruit ad celebres cultissima femina ludos:
  copia iudicium saepe morata meum est.
spectatum ueniunt, ueniunt, spectentur ut ipsae:
100 ille locus casti damna pudoris habet.
primus sollicitos fecisti, Romule, ludos,
  cum iuuit uiduos rapta Sabina uiros.
tunc neque marmoreo pendebant uela theatro,
  nec fuerant liquido pulpita rubra croco;

distinctione lege quod admonuit Hollis || **80** arguto...foro ROS2, *recc. aliquot* : arguto... foro est Y, *recc.* : argutis ... foris L, *recc. aliquot* || **81** qua *Naugerius* : quo Ri : quae ROYS2L, *recc.*, h || **83** Amori *Heinsius* | amori ROS2 : amore R²YL, *recc. aliquot* : amoris T, *recc. aliquot* || **86** sua] sui *Heinsius (ex Politiani codice uetusto nunc deperdito), cf. met. 1,30 (quidam codd.)*; *uide Lenz 1938* || **92** quodque tenere RYS2, *recc.* : quod tenere O : quod retinere L, *recc. aliquot* || **94** solitum L, f, *recc.*, *Heinsius* : solidum ROYS2, *recc. aliquot* || **97** ad] in *ed. Bonon. a. 1471, edd. plerique* || **98** meum est ROYS2, *recc.* : meum L, *recc. aliquot, Heinsius* || **101** primus R²YL, *recc.*, *Heinsius* : primos ROS2 : primo O6 | sollicitos] sollemnes *Bentley* || **102** iuuit] uidit y ||

105 illic, quas tulerant nemorosa Palatia frondes,
simpliciter positae, scena sine arte fuit;
in gradibus sedit populus de caespite factis,
qualibet hirsutas fronde tegente comas.
respiciunt oculisque notant sibi quisque puellam
110 quam uelit et tacito pectore multa mouent;
dumque, rudem praebente modum tibicine Tusco,
ludius aequatam ter pede pulsat humum,
in medio plausu – plausus tunc arte carebant –
rex populo praedae signa petita dedit.
115 protinus exiliunt animum clamore fatentes,
uirginibus cupidas iniciuntque manus.
ut fugiunt aquilas, timidissima turba, columbae,
utque fugit uisos agna nouella lupos,
sic illae timuere uiros sine lege ruentes:
120 constitit in nulla qui fuit ante color.
nam timor unus erat, facies non una timoris:
pars laniat crines, pars sine mente sedet;
altera maesta silet, frustra uocat altera matrem;
haec queritur, stupet haec, haec manet, illa fugit.

106 positae R²L, y, *recc.*, *Heinsius* : posita ROYS2 || **108** fronde] fronte O || **109** notant RYS2L, *recc. aliquot* : notat O, *recc.* || **110** mouent ROS2L, *recc.* : mouet Y, *recc. aliquot* : uouent *Bentley* || **112** ludius L, *recc. aliquot, Put. et Scal. exc.*, *Heinsius* : ludis R : lydius T, *recc. aliquot* : lidius R²OYS2L², *recc.* || **113** carebant ROYS2, *recc. aliquot* : carebat L, y, *recc.*, h || **114** petita *Bentley, Madvig 1873, def. Goold 1965, cf. am. 1,8,92; art. 2,2* : petenda *codd., Schol. Haun., edd. plerique* : petente *uel* repente *Burmannus* (petente *dub. Riese in notis,* repente *Delz 1971; Holzberg*) : notamque o : pudenda *Auery coll. rem. 432* : (praedam...) petente *uel* cupita *dub. in app. Kenney, qui obelos posuit* || **118** utque fugit uisos R²YL, *recc.*, h, *Heinsius in notis coll. Pont. 2,7,11, Hollis coll. Theoc. 11,24; Hor. carm. 1,15,29-30; adde met. 1,505-6; 2,494-5* : ut fugit inuisos Be2(*a.c.*), *recc. aliquot, Heinsius, uide Goold 1965* : ut fugit uisos RO : ut fugit et uisos S2, *recc. aliquot* || **119** lege ROYS2L, *recc.* : more O6, *Burmannus* | ruentes RYS2L, *recc.* : furentes O, *recc. aliquot* ||

125 ducuntur raptae, genialis praeda, puellae,
et potuit multas ipse decere timor.
si qua repugnarat nimium comitemque negarat,
sublatam cupido uir tulit ipse sinu
atque ita 'quid teneros lacrimis corrumpis ocellos?
130 quod matri pater est, hoc tibi' dixit 'ero.'
Romule, militibus scisti dare commoda solus:
haec mihi si dederis commoda, miles ero.
scilicet ex illo sollemni more theatra
nunc quoque formosis insidiosa manent.

135 nec te nobilium fugiat certamen equorum:
multa capax populi commoda Circus habet.
nil opus est digitis per quos arcana loquaris,
nec tibi per nutus accipienda nota est.
proximus a domina nullo prohibente sedeto,
140 iunge tuum lateri, qua potes usque, latus.
et bene, quod cogit, si nolis, linea iungi,
quod tibi tangenda est lege puella loci.

126 potuit ROYL, *cett.* : patuit S2 | ipse ROYS2, *recc., Heinsius* : ille R²L, *recc. aliquot* | timor RYS2L², *recc. aliquot*, *Naugerius, coni. Bentley, edd. plerique, cf. 3,4,30; epist. 14,132; fast. 3,644; 5,608; 6,442; met. 3,47; 4,230* : color F : rubor T : decor B3 : pudor OL, *recc., Naugerius, Heinsius, dub. Hollis, cf. am. 1,8,35; fast. 1,251; Curt. 6,3,6* || **127** repugnarat ROYS2L, *recc. aliquot* : repugnaret Ri, *recc. aliquot* : repugnabat S2, *recc. aliquot* : repugnauit Ld | negarat L, *recc. aliquot, Heinsius* : negaret B3 : negare Ri : negabat RYS2, *recc.* : repugnat O || **131-2** *post* ***136*** in S2 || **133** more] amore *Blümner* | sollemni Y, *ut coni. Madvig 1873, def. Goold 1965, cf. Lucr. 1,96-7; Ciris 127; Suet. Aug. 56,2* : sollemnia *cett.* || **136** Circus *Kenney (i.e., Circus Maximus)* || **139** a domina ROYS2ba : ad dominam L, *recc.* : at dominam *dub. Heinsius in notis* | **140** qua ROYS2Lba, *recc. aliquot*, *cf. 3,262* : quo F, *recc. aliquot* : quam Be2, *recc. aliquot*, Es2To2, *Heinsius coll. 3,262 et rem. 325* | *sic dist. Ehwald* || **141** et] nec S2 || nolis RS2L, y, *recc.*, *cf. am. 3,2,19-20* : nolit OY, *recc. aliquot* || **142** quod RO²YS2, *recc. aliquot* : qua L, *recc.*, h : quid O : quo y ||

hic tibi quaeratur socii sermonis origo
  et moueant primos publica uerba sonos.
145 cuius equi ueniant facito, studiose, requiras,
  nec mora, quisquis erit, cui fauet illa, faue!
at cum pompa frequens caelestibus ibit eburnis,
  tu Veneri dominae plaude fauente manu;
utque fit, in gremium puluis si forte puellae
150 deciderit, digitis excutiendus erit;
etsi nullus erit puluis, tamen excute nullum:
  quaelibet officio causa sit apta tuo.
pallia si terra nimium demissa iacebunt,
  collige et immunda sedulus effer humo.
155 protinus, officii pretium, patiente puella
  contingent oculis crura uidenda tuis.
respice praeterea, post uos quicumque sedebit,
  ne premat opposito mollia terga genu.
parua leues capiunt animos: fuit utile multis
160 puluinum facili composuisse manu;
profuit et tenues uentos mouisse tabella
  et caua sub tenerum scamna dedisse pedem.

143 hic ROYS2L, *recc.*, h : hinc ba, P5*(marg.)* : tunc P5 | tibi *om.* O || **145** *sic dist. Heinsius, cf. 2,254; interpunctionem sustulit Ehwald* || **147** caelestibus...eburnis ROYS2, *recc. aliquot, prob. Heinsius, Kenney 1953, cf. u. 148; am. 3,2,43sqq.* : celestibus...ephebis N : certantibus...ephebis R[2], *recc.*, EsEs2MaTo2, *edd. uett.*, *Ehwald* : plaudentibus...ephebis LdAo : cantantibus...ephebis Es3 **152** quaelibet ROYL, *cett.* : quolibet S2 || **153** terra ROYS2L, *recc. aliquot* : terrae Be, *recc.* | demissa S2L, *recc.*, *prob. Merkel, cf. am. 3,2,25* : dimissa ROY, *recc. aliquot* : dilapsa Be || **159** capiunt animos ROYS2, *recc.* : animos capiunt L, *recc. aliquot* || **160** puluinum ROYS2L, *recc. aliquot* : puluillum ba : puluinar P3, *recc.* | composuisse ROYS2L, *recc. aliquot,* EsEs2Es3Ma : supposuisse A, *recc. aliquot,* To2, *Scal. exc.* || **161** tenues *scripsi, cf. 2,86; am. 3,2,37-8 (ubi totus hic locus illustratur); Lucan. 6,376* : tenui *cett.*, *Heinsius* : facili P3 *(ex u. 160)* : tenuis *ed. Bonon. a. 1471* | uentos R[2]L, y, *recc.* : uento ROYS2, *recc. aliquot, prob. Heinsius, Ehwald* : uentum T, *recc. aliquot*, *Amar* : multis Be2 | tabella L, y, *Heinsius in notis* :

hos aditus Circusque nouo praebebit amori
  sparsaque sollicito tristis harena foro.
165 illa saepe puer Veneris pugnauit harena
  et, qui spectauit uulnera, uulnus habet.
dum loquitur tangitque manum poscitque libellum
  et quaerit posito pignore, uincat uter,
saucius ingemuit telumque uolatile sensit
170 et pars spectati muneris ipse fuit.

quid, modo cum belli naualis imagine Caesar
  Persidas induxit Cecropiasque rates?
nempe ab utroque mari iuuenes, ab utroque puellae
  uenere, atque ingens orbis in Vrbe fuit.
175 quis non inuenit turba, quod amaret, in illa?
  eheu, quam multos aduena torsit amor!

ecce parat Caesar, domito quod defuit orbi,
  addere: nunc, Oriens ultime, noster eris.
Parthe, dabis poenas: Crassi gaudete sepulti
180 signaque barbaricas non bene passa manus.
ultor adest primisque ducem profitetur in annis
  bellaque non puero tractat agenda puer.
parcite natales, timidi, numerare deorum.
  Caesaribus uirtus contigit ante diem.
185 ingenium caeleste suis uelocius annis
  surgit et ignauae fert male damna morae.

tabellam ROYS2, *Heinsius*, *Ehwald* : tabellas O6 : flabello ba, yP3, *recc.* || **170** muneris ROYS2, *Scal. et Put. exc., cf. fast. 5,190; Mart. 4,2,1-2; Claud. 5,396* : uulneris L, *recc.* || **172** cecropiasque RYS2L, *recc. aliquot* : cecropidasque O, *recc. aliquot* || **176** eheu S2L, *recc. aliquot*, *Heinsius* : heu ROY, *recc. aliquot* : heu heu Y, *recc.* : heu mihi P3, *recc. aliquot* : hei mihi E2 | Amor *Ehwald* || **181** annis] armis *Heinsius, cf. met. 8,313 (ubi* armis *legendum censuit)* || **183** *sic distinxi, cf. epist. 13,79; am. 1,10,47; art. 3,457; fast. 1,685; 6,159,621; met. 15,75; trist. 1,2,105* || **185** suis y, *recc.*, *Heinsius* : tuis ROYS2L, *recc. aliquot*, Plan. ||

paruus erat manibusque duos Tirynthius angues
  pressit et in cunis iam Ioue dignus erat;
nunc quoque qui puer es, quantus tum, Bacche, fuisti,
190 cum timuit thyrsos India uicta tuos!
auspiciis animisque patris, puer, arma mouebis
  et uinces animis auspiciisque patris.
tale rudimentum tanto sub nomine debes,
  nunc iuuenum princeps, deinde future senum.
195 cum tibi sint fratres, fratres ulciscere laesos,
  cumque pater tibi sit, iura tuere patris.
induit arma tibi genitor patriaeque tuusque:
  hostis ab inuito regna parente rapit.
tu pia tela feres, sceleratas ille sagittas:
200 stabit pro signis iusque piumque tuis.
uincuntur causa Parthi, uincantur et armis:
  Eöas Latio dux meus addat opes.
Marsque pater Caesarque pater, date numen eunti.
  nam deus e uobis alter es, alter eris.
205 auguror en, uinces, uotiuaque carmina reddam
  et magno nobis ore sonandus eris.
consistes aciemque meis hortabere uerbis:
  o desint animis ne mea uerba tuis!

189 tum R[2]OYS2, *recc. aliquot* : tu R, *recc. aliquot* : tunc L[2], *recc. aliquot* : *om.* L || **190** *post* tuos *admirationis signum posuit Heinsius* || **191** animisque L, *recc., Heinsius, Merkel, cf. u. 208* : annisque ROYS2, *recc. aliquot, prob. Marchesi, Kenney, Montero* : armisque Es || **192** animis L, *recc.,* Es3To2, *Heinsius* : annis ROYS2, *recc. aliquot,* Es2Ma, *prob. Marchesi, Kenney, Montero* : armis Es || **195** laesos] caesos Y, *recc. aliquot* || **198** rapit R[2]OYL, *recc.*, h : parit RS2 : capit A, *recc. aliquot* : tulit T, *recc. aliquot* : petit D : dabit Ca || **199** feres O, *recc., prob. Heinsius* : feras R, *recc. aliquot, prob. Marchesi* || **200** stabit] stabunt *Heinsius* || **201** uincuntur...uincantur RY, *recc.* : uincantur...uincantur O, *recc. aliquot* : uincuntur... uincuntur S2, *recc. aliquot* : uincantur...uincentur Ri || **204** alter es alter eris ROYS2L, *recc. aliquot* : alter est alter erit T, *recc. aliquot* : alter et alter erit Ca : unus et alter erit Ld, *recc. aliquot* || **208** *post* tuis *admirationis signum posuit Heinsius* : *parenth. posuit Kenney* ||

tergaque Parthorum Romanaque pectora dicam
210 telaque, ab auerso quae iacit hostis equo.
qui fugis ut uincas, quid uicto, Parthe, relinques?
Parthe, malum iam nunc Mars tuus omen habet.
ergo erit illa dies qua tu, pulcherrime rerum,
quattuor in niueis aureus ibis equis;
215 ibunt ante duces onerati colla catenis,
ne possint tuti, qua prius, esse fuga.
spectabunt laeti iuuenes mixtaeque puellae,
diffundetque animos omnibus ista dies.
atque aliqua ex illis cum regum nomina quaeret,
220 quae loca, qui montes quaeue ferantur aquae,
omnia responde, nec tantum siqua rogabit,
et quae nescieris, ut bene nota refer:
hic est Euphrates, praecinctus harundine frontem;
cui coma dependet caerula, Tigris erit;
225 hos facito Armenios, haec est Danaëia Persis,
urbs in Achaemeniis uallibus ista fuit;
ille uel ille duces, et erunt quae nomina dicas,
si poteris, uere, si minus, apta tamen.

dant etiam positis aditum conuiuia mensis:
230 est aliquid praeter uina, quod inde petas.
saepe illic positi teneris adducta lacertis
purpureus Bacchi cornua pressit Amor,

210 auerso T, *recc. aliquot*, Plan., *Heinsius* : aduerso ROYS2L, *recc.* | iacit] iacet R || **211** qui *Heinsius* : quid *codd.* | uicto ROYS2L, *recc. aliquot* : uictos R²L², y, *recc.* | relinques OYS2, *recc. aliquot*, *Heinsius* : relinquis RL, *recc.*, Plan., *Goold 1965* | *post* relinques *interrogationis signum posuit Heinsius* || **217** mixtaeque] nuptaeque *Vat. lat. 1707* || **218** ista ROYS2L, *recc. aliquot* : illa S2, *recc. aliquot* || **222** et ROYS2, *recc. aliquot* : sed Lba, *recc. aliquot* || **225** facito y, *coni. Heinsius coll. rem. 333, ubi* exigito *legendum censuit* : facit ROYS2, *recc. aliquot,* Es2 : facis R²L, To2 : fac L², *recc.*, EsEs3Ma | danaeia *Itali, Heinsius* : daneia *codd.* || **230** *post hunc uersum explicit* S2 || **231** positi R²O2, *Heinsius*

uinaque cum bibulas sparsere Cupidinis alas,
permanet et capto stat grauis ille loco.
235 ille quidem pennas uelociter excutit udas,
sed tamen et spargi pectus Amore nocet.
uina parant animos faciuntque caloribus aptos:
cura fugit multo diluiturque mero.
tunc ueniunt risus, tum pauper cornua sumit,
240 tum dolor et curae rugaque frontis abit;
tunc aperit mentes, aeuo rarissima nostro,
simplicitas, artes excutiente deo.
illic saepe animos iuuenum rapuere puellae,
et Venus in uinis ignis in igne fuit.
245 hic tu fallaci nimium ne crede lucernae:
iudicio formae noxque merumque nocent.
luce deas caeloque Paris spectauit aperto,
cum dixit Veneri 'uincis utramque, Venus.'
nocte latent mendae uitioque ignoscitur omni,
250 horaque formosam quamlibet illa facit.
consule de gemmis, de tincta murice lana,
consule de facie corporibusque diem.

coll. u. 565; 3,350; epist. 16,220; 19,14; am. 1,4,7; 2,11,49; fast. 2,740; met. 6,486; Prop. 2,3,17; uide Kenney 1959 : positis ROYL, *recc.*, h : poti *Lachmann ad Prop. 4(5),6,75; Ehwald* || **234** capto *Itali, Burmannus, qui locutionem ('locum capere', id est, 'locum captum tueri') a re militari desumptam esse recte arbitratus est* : coepto RY, *recc. aliquot* : cepto OL, *recc.* | **235-6** *hos uersus spurios esse censuit Palmer* || **236** Amore *agnouit Kenney* | nocet] docet *Burmannus, Blümner, qui* amare *pro* amore *legit* || **237** caloribus ROYL, oe : coloribus Bebepp6, *recc. aliquot* || **244** uinis RL, *recc., cf. epist. 16,232; Claud. 15,182* : uino L^2, y, *recc. aliquot* : uenis Yba, *recc. aliquot, Scal. exc.* : ueneri O : uenere Pe || **248** uenus $ROYL^2$, *recc.* : deam L, *recc. aliquot* || **249** nocte latent mendae *habent Charisius GLK I, 72,25 et Eutyches, ars GLK V,473,5* | latent] iacent Ca || **252** diem Y, *recc., Heinsius* : die ROL, *recc. aliquot* ||

quid tibi femineos coetus uenatibus aptos
  enumerem? numero cedet harena meo.
255 quid referam Baias praetextaque litora uelis
  et quae de calido sulphure fumat aqua?
hinc aliquis uulnus referens in pectore dixit
  'non haec, ut fama est, unda salubris erat.'
ecce suburbanae templum nemorale Dianae
260 partaque per gladios regna nocente manu.
illa, quod est uirgo, quod tela Cupidinis odit,
  multa dedit populo uulnera, multa dabit.

hactenus, unde legas quod ames, ubi retia ponas,
  praecipit imparibus uecta Thalea rotis.
265 nunc tibi quae placuit, quas sit capienda per artes,
  dicere praecipuae molior artis opus.
quisquis ubique, uiri, dociles aduertite mentes
  pollicitisque fauens uulgus adeste meis.

prima tuae menti ueniat fiducia: cunctas
270 posse capi: capies, tu modo tende plagas.
uere prius uolucres taceant, aestate cicadae,
  Maenalius lepori det sua terga canis,

255 uelis R^2*(in ras.)*L, y, *recc.*, EsEs2Es3Ma, *Heinsius coll. Verg. Aen. 6,4-5; adde Sen. epist. 51,12; Lucan. 10,537; Iuu. 12,80* : bais OY, To2, *Ehwald, alii* || **256** fumat ROY, *recc. aliquot* : manat L, *recc. aliquot* | aqua RY, *recc. aliquot, prob. Kenney* : aquam OL, y, *recc., def. Pianezzola* || **263** ponas RYL, *recc. aliquot, cf. supra u. 45* : pones OB2 : tendas Be, *recc. aliquot* || **264** thalea RO, *Merkel, cf. Serv. ad Verg. ecl. 6,2* : thalia R^2YL, *recc., Heinsius, prob. Luck 1963* | rotis ROL^2, *recc. aliquot, Heinsius, cf. Pont. 3,4,86* : modis RYL, *recc. aliquot, cf. am. 3,1,36; tris. 2,220* || **268** adeste L, y, *recc. aliquot, Heinsius* : adesse ROY : adesto L^2, *recc. aliquot, Knight coll. trist. 4,3,72, prob. Lenz* || **269** *post* fiducia *distinctionem sustulit Rappold* | cunctas L, *recc.*, h, *Heinsius, cf. u. 343* : formae ROYba, *cf. u. 707, prob. Verdière 1968* : forma *Heinsius in notis* : ferme *Housman* : *obelos posuit Lenz* : furto *Lenz in app.* ||

femina quam iuueni blande temptata repugnet:
  haec quoque, quam poteris credere nolle, uolet.
275 utque uiro furtiua Venus, sic grata puellae:
  uir male dissimulat, tectius illa cupit.
conueniat maribus ne#quam nos ante rogemus:
  femina iam partes uicta rogantis agat.
mollibus in pratis admugit femina tauro,
280 femina cornipedi semper adhinnit equo.
parcior in nobis nec tam furiosa libido:
  legitimum finem flamma uirilis habet.
Byblida quid referam, uetito quae fratris amore
  arsit et est laqueo fortiter ulta nefas?
285 Myrrha patrem, sed non qua filia debet, amauit,
  et nunc obducto cortice pressa latet;
illius lacrimis, quas arbore fundit odora,
  unguimur, et dominae nomina gutta tenet.
forte sub umbrosis nemorosae uallibus Idae
290 candidus, armenti gloria, taurus erat,
signatus tenui media inter cornua nigro:
  una fuit labes, cetera lactis erant.
illum Cnosiadesque Cydoneaeque iuuencae
  optarunt tergo sustinuisse suo.

273 temptata] captata *Heinsius in notis* || **278** uicta rogantis agat RYL^{2}, P3, *recc. aliquot, prob. Heinsius, Merkel* : uicta rogantis aget L, *recc.*, h, *prob. Kenney 1959* : blanda rogansque cogat O || **281** parcior *codd., cf. uu. 341-2; Prop. 3,19,1-2* : fortior *Naugerius coll. epist. 19,6; Heinsius coll. rem. 442; epist. 19,5-6; Iuu. 4,3; cf. etiam Lucr. 5,964* | libido RL : libido est OY, *recc.* | *post* libido *add.* mortis R, *sed eras.* R^{2} || **285** qua ROY : quo L, y, *recc.*, h, *Heinsius, della Casa* : tu A || **287** lacrimis RYL, *recc.* : e lacrimis O, *recc. aliquot* : et lacrimis P7, *recc. aliquot* || arbore ROY*(cum* e *eras.), recc. aliquot* : arbor L, y, *recc.* || **293** Cnossiadesque *Naugerius, cf. 3,158; rem. 745* : gnosiades *codd.* | cydoneaeque *uel simil.* ROYL, *recc. aliquot* : cydoniaceque A, *recc. aliquot* : sidoniaeque *uel simil.*, P7, *recc.* ||

295 Pasiphaë fieri gaudebat adultera tauri:
inuida formosas oderat illa boues.
nota cano: non hoc, centum quae sustinet urbes,
quamuis sit mendax, Creta negare potest.
ipsa nouas frondes et prata tenerrima tauro
300 fertur inassueta subsecuisse manu.
it comes armentis, nec ituram cura moratur
coniugis, et Minos a boue uictus erat.
quo tibi, Pasiphaë, pretiosas sumere uestes?
ille tuus nullas sentit adulter opes.
305 quid tibi cum speculo montana armenta petenti?
quid totiens positas fingis, inepta, comas?
crede tamen speculo, quod te negat esse iuuencam:
quam cuperes fronti cornua nata tuae!
siue placet Minos, nullus quaeratur adulter;
310 siue uirum mauis fallere, falle uiro.
in nemus et saltus thalamo regina relicto
fertur, ut Aönio concita Baccha deo.
a quotiens uaccam uultu spectauit iniquo
et dixit 'domino cur placet ista meo?
315 aspice ut ante ipsum teneris exultet in herbis,
nec dubito quin se stulta decere putet.'
dixit et ingenti iamdudum de grege duci
iussit et immeritam sub iuga panda trahi,

295 Pasiphae niuea gaudebat adultera tauri *Atilius Fortunatianus GLK VI 291,21; Scholia Bobiensia GLK 624, 15* || **296** *habent Atilius Fortunatianus GLK VI 291,22; Scholia Bobiensia GLK 624,16* || **297** hoc ROYL, *recc. aliquot* : haec P5, *recc. aliquot* || **301** it Y, *recc., Heinsius* : et RO : fit L, *recc. aliquot* | armentis ROYL, *recc.* : armenti T, *recc. aliquot* || **303** quo y, *coni. Heinsius coll. am. 3,8,47; Pont. 1,5,67; Hor. serm. 1,6,24* : quod R : quid OL, *recc.*, h || **304** ille] iste O || **315** exultet ROYL, *recc.* : exultat T, *recc. aliquot* || **316** se stulta YL, *recc., Heinsius* : est stulta RO || **318** panda Ma, *ed. Bonon. a. 1471, Heinsius, cf. epist. 6,10; am. 1,13,16; met. 15,112; Pont. 1,8,54* (curua *Richmond)* : curua ROYL, *cett., edd. plerique, cf. Tib. 1,10,46* ||

aut cadere ante aras commentaque sacra coegit
320 et tenuit laeta paelicis exta manu.
paelicibus quotiens placauit numina caesis
atque ait exta tenens 'ite, placete meo.'
et modo se Europen fieri, modo postulat Iö,
altera quod bos est, altera uecta boue.
325 hanc tamen impleuit uacca deceptus acerna
dux gregis, et partu proditus auctor erat.
Cressa Thyesteo si se abstinuisset amore
– et quantum est uni posse placere uiro! –,
non medium rupisset iter curruque retorto
330 Auroram uersis Phoebus adisset equis.
filia purpureos Niso furata capillos
pube premit rabidos inguinibusque canes.

323 europen ROYL, *recc. aliquot, Heinsius* : europem A, *recc. aliquot* : europam T, *recc. aliquot* | Io *codd., Heinsius, uide Goold 1965,13* : Ion *Ehwald* : || **326** partu OY, *recc., Heinsius* : partus RL || **328** *om.* p6 | et ROYL, *recc. aliquot,* Es2 : (h)o N, *recc. aliquot,* MaTo2, *Heinsius* : (h)a T, *recc. aliquot,* Es, *Müller 1862* : heu B3, *recc. aliquot,* Es3 : nam O6 : en *Riese* | quantum] satis ep | uni L, epy, *recc.,* h, *Heinsius, Merkel, cf. Prop. 1,2,26* : uno R²YO, *edd. plerique* : unum R, *Lenz 1967* : ulli *Ramírez de Verger-Socas 1995 coll. 3,380, 430* | placere RYL, ep, *recc.,* h, *Heinsius, cf. 3,380; epist. 11,6; 14,88; 15,92; am. 3,2,35; Pont. 2,5,24; Prop. 1,2,26; 7, 11* : carere O, y, *def. Palmer, Kenney 1959 et 1966, cf. 2,249 (ubi de* uiro *haec dicuntur:* saepe tua poteras, Leandre, carere puella) : calere *Köchly (apud Müller 1862), Ehwald* | uiro] uirum *Lenz 1967* | *post* uiro *admirationis signum posuit Heinsius* : *signum interrogationis adhibuit Courtney (apud Hollis) coll. met. 4,74-5 et 9,561* || **329** curruque ROYL, *recc.* : cursuque A, *recc. aliquot, Müller* || *post* **331** *uersus aliquot (331a-d:* hunc hostem patitur cum reliquis auibus./ Altera Scylla maris monstrum medicamine Circes/ puppe cadens nauis facta refertur auis./ Succuba Scylla patri recipit dum debita matri*) exhibent multi codd., sed hi non extant in* ROY, O6 || **332** *om.* Ma | rabidos ROY, *recc. aliquot,* Es3To2, *cf. am. 3,12,22* : rapidos L, *recc.,* EsEs2, *Ehwald coll. am. 3,12,22 (ubi* rabidos *legendum*) : medios o ||

qui Martem terra, Neptunum effugit in undis,
coniugis Atrides uictima dira fuit.
335 cui non defleta est Ephyraeae flamma Creüsae
et nece natorum sanguinulenta parens?
fleuit Amyntorides per inania lumina Phoenix:
Hippolytum pauidi diripuistis equi.
quid fodis immeritis, Phineu, sua lumina natis?
340 poena reuersura est in caput ista tuum.
omnia feminea sunt ista libidine mota:
acrior est nostra plusque furoris habet.
ergo age, ne dubita cunctas sperare puellas:
uix erit e multis, quae neget, una, tibi.
345 quae dant, quaeque negant, gaudent tamen esse rogatae:
ut iam fallaris, tuta repulsa tua est.
sed cur fallaris, cum sit noua grata uoluptas
et capiant animos plus aliena suis?
fertilior seges est alienis semper in agris
350 uicinumque pecus grandius uber habet.

sed prius ancillam captandae nosse puellae
cura sit: accessus molliet illa tuos.
proxima consiliis dominae sit ut illa, uideto,
neue parum tacitis conscia fida iocis.

333 terra ROY, *recc.* : terris L[2], *recc. aliquot* : *om.* L || **337** phoenix] lucis *Housman 1902* || **338** pauidi Y, *recc. aliquot, Heinsius, alii, cf. rem. 744* : rabidi RO, Plan., *prob. Kenney 1959 et 1966, def. Pianezzola, qui affert Eur. Hipp. 1230; met. 15.521; Sen. Phaedr. 1070, sed lege Goold 1965* : rapidi L, *recc.* || **341** libidine RYL, *recc.* : cupidine O | mota RYL[2], *recc.* : nota P5, *recc. aliquot* : plena OL || **343** sperare ROYba, *recc. aliquot* : superare L, *recc., della Casa* || **347** *om.* Ma | uoluptas] uoluntas O || **348-9** *hoc distichon Heinsio suspectum* || **348** suis ROYL, f, *recc.* : suos N, *recc. aliquot, Pol. exc.* || **351** captandae Es, *Itali, Heinsius, alii* : captatae ROYL[2], *recc.*, h, *prob. Lenz, Ker coll. fast. 2,337, def. Pianezzola* : captando Ri : *de* L *incertum* || **352** molliet RYL, *recc.* : molliat O, *recc. aliquot* || **353** ut RYL, *recc.* : et O6 : an OY*(mg.)*, *recc. aliquot* || **354** iocis L, *recc.*, *Heinsius* : locis ROY, *recc. aliquot* ||

355 hanc tu pollicitis, hanc tu corrumpe rogando:
quod petis, ex facili, si uolet illa, feres.
illa leget tempus – medici quoque tempora seruant –
quo facilis dominae mens sit et apta capi.
mens erit apta capi tum, cum laetissima rerum
360 ut seges in pingui luxuriabit humo.
pectora dum gaudent nec sunt astricta dolore,
ipsa patent: blanda tum subit arte Venus.
tum, cum tristis erat, defensa est Ilios armis:
militibus grauidum laeta recepit equum.
365 tum quoque temptanda est, cum paelice laesa dolebit;
tum facies opera, ne sit inulta, tua.
hanc matutinos pectens ancilla capillos
incitet et uelo remigis addat opem,
et secum tenui suspirans murmure dicat:
370 'at, puto, non poteras ipsa referre uicem.'
tum de te narret, tum persuadentia uerba
addat et insano iuret amore mori.
sed propera, ne uela cadant auraeque residant:
ut fragilis glacies, interit ira mora.
375 quaeris an hanc ipsam prosit uiolare ministram?
talibus admissis alea grandis inest.

359 *sic dist. Heinsius* || **360** luxuriabit Tf, *recc.*, *Heinsius* : luxuriauit ROYL, *recc. aliquot* : luxuriarit *Heinsius in notis* || **361** adstricta ROYL², *recc. aliquot* : attrita L, *recc. aliquot* || **363** *om.* L, *add.* L²*(marg.)* | ilios ROYL², *recc. aliquot* : ilion *uel* ylion Bef, *recc. aliquot* || **366** tum R², *recc. aliquot, Heinsius* : tunc L, *recc.* : tu ROY, *recc. aliquot* || **367** hanc] tunc *Riese* | matutinos] matutino *Naugerius* (*iam in* R *a. c.*) || **370** at *Burmannus, def. Lachmann ad Lucr. 5,175* : ut *codd.* : et Ma | poteras RY : poteris OL, *recc.* || **373** propera R²YL, *recc.*, *Merkel* : properet RO, *Heinsius* | auraeque O2², *Heinsius* : areque O2 : iureque R : iraeque R²OYL, *recc.*, h : Eurique *dub. Housman* || **375** an *om.* O | uiolare] temerare *Heinsius in notis coll. am. 1,8,19* ||

haec a concubitu fit sedula, tardior illa,
  haec dominae munus te parat, illa sibi.
casus in euentu est: licet hic indulgeat ausis,
380   consilium tamen est abstinuisse meum.
non ego per praeceps et acuta cacumina uadam,
  nec iuuenum quisquam me duce captus erit.
si tamen illa tibi, dum dat recipitque tabellas,
  corpore, non tantum sedulitate, placet,
385 fac domina potiare prius, comes illa sequatur:
  non tibi ab ancilla est incipienda Venus.
hoc unum moneo, si quid modo creditur arti
  nec mea dicta rapax per mare uentus agit:
aut non temptaris aut perfice! tollitur index,
390   cum semel in partem criminis ipsa uenit.
non auis utiliter uiscatis effugit alis,
  non bene de laxis cassibus exit aper;
saucius arrepto piscis teneatur ab hamo:
  perprime temptatam nec nisi uictor abi.

377 a concubitu ROY, *recc. aliquot*, *Scal. et Put. exc.* : ad concubitum R^2L, y, *recc.* : ad concubitus Ca || **378** te parat ROYL, *recc.*, *Gronovius* : temperat R^2, *recc. aliquot* : comparat *Bersmannus* || **385** illa] inde *Heinsius in notis (ex uno Palatino)* || **388** nec ROYL, *recc.* : ne P3, *recc. aliquot* | agit ROYL^2, *recc. aliquot* : agat L, *recc.* || **389** aut non temptaris B2, *Heinsius, qui ultimam syllabam saepe produci in huiusmodi uerbis admonuit, cf. etiam u. 447; Riese, Ehwald, dub. Hollis in notis, Ferreres coll. Catull. 66,91* (non siris) : aut non temptasses ROYL, *recc.*, EsTo2, *prob. Stroh, dub. Nisbet ap. Hollis coll. Plaut. Trin. 113, def. Pianezzola* : aut numquam temptes R^2, T, *recc. aliquot,* Es2Es3Ma, *Merkel* : aut non hanc temptes N : aut non temptabis Be2, *recc. aliquot* : aut non rem temptes *Courtney 1970, prob. Goold* : aut nolim temptes *Lenz 1967* : aut non tempta<nda> est *Watt 1985* : aut ne temptasses *Holzberg* : *obelos posuit Kenney* || **392** laxis ROYL, *recc.* : lapsis Bef, *recc. aliquot* || **393** teneatur ROYL, *recc. aliquot* : retinetur R^2, *recc. aliquot, della Casa* : tenetur L^2, B2 ||

395 tum neque te prodet communi obnoxia culpae,
factaque erunt dominae dictaque nota tibi.
sed bene celetur: bene si celabitur index,
notitiae suberit semper amica tuae.

tempora qui solis operosa colentibus arua,
400 fallitur, et nautis aspicienda putat.
nec semper credenda Ceres fallacibus aruis
nec semper uiridi concaua puppis aquae,
nec teneras semper tutum captare puellas:
saepe dato melius tempore fiet idem.
405 siue dies suberit natalis siue Kalendae,
quas Venerem Marti continuasse iuuat,
siue erit ornatus non, ut fuit ante, sigillis,
sed regum positas Circus habebit opes,
differ opus! tunc tristis hiems, tunc Pliades instant,
410 tunc tener aequorea mergitur Haedus aqua;
tunc bene desinitur, tunc si quis creditur alto,
uix tenuit lacerae naufraga membra ratis.
tu licet incipias, qua flebilis Allia luce
uulneribus Latiis sanguinulenta fuit,

395-6 *extant in* L, R^3y, *recc.* : *om.* ROY : *secl. Merkel, alii, sed lege Luck 1969* || **395** tum L, y, *recc.*, *Heinsius* : tunc R^3, *recc. aliquot* || communi L, R^3, *recc. aliquot* : communis y | obnoxia culpae *Heinsius* : noxia culpa *codd., edd.* | obnoxia *Heinsius* : noxia L, R^3y, *cett.* : conscia L^2 || **400** aspicienda] respicienda *Bentley* || **403** teneras semper tutum ROY, *recc.* : semper teneras tutum L, *recc. aliquot* : teneras tutum semper P4, *recc. aliquot* : semper tutum teneras T | tutum ROYL, *recc.* : tutum est N, *recc. aliquot* || **407** sigillis ROY, *recc.* : tapetis A, *recc. aliquot* | *sic dist. Kenney* || **413** tu ROY, *Heinsius coll. 3,399; Pont. 3,3,75; Merkel, dub. Hollis in notis* : tum R^2, y, *recc. aliquot, edd. plerique* : tunc L, *recc.* : tam *Bentley* : non *uel* nec *Giardina* || **414** uulneribus latiis RY, *recc.* : uulneribus nostris L, *recc. aliquot* : nostris uulneribus O, *recc. aliquot* | fuit *codd., Heinsius, edd. plerique* : fluit *Mozley, prob. Goold* ||

415 quaque die redeunt rebus minus apta gerendis
culta Palaestino septima festa Syro.
magna superstitio tibi sit natalis amicae,
quaque aliquid dandum est, illa sit atra dies.
cum bene uitaris, tamen auferet: inuenit artem
420 femina, qua cupidi carpat amantis opes.
institor ad dominam ueniet discinctus emacem,
expediet merces teque sedente suas;
quas illa inspicias, sapere ut uideare, rogabit:
oscula deinde dabit, deinde rogabit emas.
425 hoc fore contentam multos iurabit in annos:
nunc opus esse sibi, nunc bene dicet emi.
si non esse domi, quos des, causabere nummos,
littera poscetur, ne didicisse iuuet.
quid, quasi natali cum poscit munera libo
430 et, quotiens opus est, nascitur illa, sibi?
quid, cum mendaci damno maestissima plorat
elapsusque caua fingitur aure lapis?
multa rogant utenda dari, data reddere nolunt:
perdis, et in damno gratia nulla tuo.
435 non mihi, sacrilegas meretricum ut persequar artes,
cum totidem linguis sint satis ora decem.

415 gerendis YL, *recc.*, *Heinsius* : regendis RO, *recc. aliquot* || **416** festa RYL, *recc. aliquot,* MaTo2 : sacra O, *recc. aliquot,* EsEs2Es3 | syro RY, *Put. et Scal. exc., cf. u. 76* : uiro R²L, y, *recc.*, h : deo O || **418** est *om.* O || **421** ueniet] ueniat O || **422** expediet] expediat O || **428** ne...iuuet RYL, *recc. aliquot, prob. Kenney 1959* : ne...iubet O : ne...iuuat Ri : nec... iuuet L², *recc. aliquot* : nec...iuuat Be, *recc.* || **430** illa] ipsa P5, *recc. aliquot* | *post* illa *dist. Goold* || **433** utenda ROYLba, *recc. aliquot* : reddenda L², be, *recc.* || **434** tuo ROY, *recc. aliquot* : tuo est L, be, *recc.* || **435** non mihi R²L, *recc.*, *Heinsius* : quod non mihi R : quid mihi O : quod mihi Y : non hic y | persequar] prosequar *Heinsius* || **436** sint ROY, *recc. aliquot* : sunt R²L, *recc.*, *Marchesi* ||

cera uadum temptet rasis infusa tabellis:
  cera tuae primum conscia mentis eat;
blanditias ferat illa tuas imitataque amantem
440 uerba, nec exiguas, quisquis es, adde preces.
Hectora donauit Priamo prece motus Achilles:
  flectitur iratus uoce rogante deus.
promittas facito, quid enim promittere laedit?
  pollicitis diues quilibet esse potest.
445 Spes tenet in tempus, semel est si credita, longum:
  illa quidem fallax, sed tamen apta, dea est.
si dederis aliquid, poteris ratione relinqui:
  praeteritum tulerit perdideritque nihil.
at quod non dederis, semper uideare daturus:
450 sic dominum sterilis saepe fefellit ager.
sic, ne perdiderit, non cessat perdere lusor
  et reuocat cupidas alea saepe manus.
hoc opus, hic labor est, primo sine munere iungi:
  ne dederit gratis quae dedit, usque dabit.
455 ergo eat et blandis peraretur littera uerbis
  exploretque animos primaque temptet iter.
littera Cydippen pomo perlata fefellit,
  insciaque est uerbis capta puella suis.

disce bonas artes, moneo, Romana iuuentus,
460 non tantum trepidos ut tueare reos.

438 *hunc uersum add.* L4[2] *in marg., post u.* ***460*** L4 | conscia RYL, *recc.* : nuntia O, *recc. aliquot, Heinsius coll. epist. 6,9; 16,10; 17,265; Merkel* | eat L[2], *recc.*, *Heinsius* : erat RL, *recc. aliquot* : erit OY, *recc. aliquot* || **439** amantem *Heinsius, Bentley, def. Goold 1965 coll. met. 9,481; Mart. 3,13,9* : amantum RYL, *recc.*, h, *Merkel* : amoitum O : mentem N || **445** tempus...longum ROYL, *recc.* : longum...tempus f, *recc. aliquot* | Spes *edd., cf. Pont. 2,6,29-30; Hor. carm. 1,35,23; Tib. 2,6,19-28* || **452** saepe ROYL, *recc.*, EsEs3To2 : blanda Tfbe, *recc. aliquot,* Es2, *Heinsius coll. Pont. 1,5,46; Mart. 4,14,7; 4,66,15; fort. recte* || **454** ne ROY : si L, *recc. aliquot* ||

quam populus iudexque grauis lectusque senatus,
  tam dabit eloquio uicta puella manus.
sed lateant uires, nec sis in fronte disertus:
  effugiant uoces uerba molesta tuae.
465 quis, nisi mentis inops, tenerae declamat amicae?
  saepe ualens odii littera causa fuit.
sit tibi credibilis sermo consuetaque uerba,
  blanda tamen, praesens ut uideare loqui.
si non accipiet scriptum illectumque remittet,
470   lecturam spera propositumque tene.
tempore difficiles ueniunt ad aratra iuuenci,
  tempore lenta pati frena docentur equi;
ferreus assiduo consumitur anulus usu,
  interit assidua uomer aduncus humo;
475 quid magis est saxo durum, quid mollius unda?
  dura tamen molli saxa cauantur aqua.
Penelopen ipsam, persta modo, tempore uinces:
  capta uides sero Pergama, capta tamen.
legerit et nolit rescribere, cogere noli:
480   tu modo blanditias fac legat usque tuas.
quae uoluit legisse, uolet rescribere lectis:
  per numeros uenient ista gradusque suos.
forsitan et primo ueniet tibi littera tristis,
  quaeque roget ne se sollicitare uelis:

461 lectusque RL², *recc.* : letusque OYL, *recc. aliquot* || **463** nec RYL, *recc. aliquot* : ne O, *recc. aliquot* || **464** uoces] cerae *Heinsius* || **465** declamat] declamet *Heinsius* || **466-71** *om.* ROY : *add.* R² *in marg. ad u.* ***451*** : *uersus* ***466-80*** *in spatio eraso, in quo uu.* ***472-480*** *fuerant, litteris minoribus scripsit librarius in* Y, *ut notauit Munari 1965* || **467** consuetaque R²Y, *recc. aliquot, cf. 3,479; met. 11,637-8* : consultaque L, be, *recc.* || **472** lenta] dura *Francius, prob. Bornecque* || **473-4** *hos uersus habet Sen. nat. 4b,3,4* || **475-6** *hoc distichon in pariete Pompeiano scriptum (=* CIL IV *1895 =* CLE *936,1-2, Diehl 803)* || **479** nolit R²YL, *recc.* : noli RO : nolet N, *recc. aliquot* || **482** uenient O, *Heinsius, edd. plerique* : ueniunt RYL, f, *recc., Kenney* || **484** quaeque] quaque *Heinsius in notis* ||

485 quod rogat illa, timet; quod non rogat, optat ut instes:
insequere et uoti postmodo compos eris.

interea, siue illa toro resupina feretur,
lecticam dominae dissimulanter adi,
neue aliquis uerbis odiosas offerat aures,
490 qua potes, ambiguis callidus abde notis.
seu pedibus uacuis illi spatiosa teretur
porticus, hic socias tu quoque iunge moras,
et modo praecedas facito, modo terga sequaris,
et modo festines et modo lentus eas.
495 nec tibi de mediis aliquot transire columnas
sit pudor aut lateri continuasse latus,
nec sine te curuo sedeat speciosa theatro:
quod spectes, umeris afferet illa suis.
illam respicias, illam mirere licebit,
500 multa supercilio, multa loquare notis;
et plaudas aliquam mimo saltante puellam,
et faueas illi, quisquis agatur amans.
cum surgit, surges; donec sedet illa, sedebis:
arbitrio dominae tempora perde tuae.

489 offerat ROY : afferat R²L, y, *recc.* : auferat Pe : efferat Ed, *recc. aliquot* : conferat Ld || **490** qua FT² *coni. Kenney 1959, cf. rem. 325* : quam ROY, *cett., edd. plerique* | abde ROYL, *recc.* : adde *recc. aliquot,* Ma || **495** aliquot OY(*ut uid.*)L, *recc., Heinsius* : aliquod B2, *recc. aliquot* : aliquid R : aliquas N, *recc. aliquot* : aliquam P3, *recc. aliquot* : aliquo T, *recc. aliquot* | columnas ROY*(a.c.)*L, *recc. aliquot* : columnis Y*(p.c.), recc. aliquot* | *hunc uersum explan. Labate, 210, n. 82 coll. Vitr. 5,9,2* || **496** continuasse R²YL, *recc.* : continuisse RO : conseruisse T, *recc. aliquot, cf. epist. 2,58* || **497** speciosa ROY, *recc. aliquot* : spatiosa L, *recc., Heinsius* || **499** mirere RY, *recc. aliquot* : mirare OL, *recc. aliquot* || **501** aliquam *Scal. exc., Heinsius* : aliqua O : aliquo R²YL, *recc.,* h : *de* R *incertum* | puellam OY, *recc. aliquot* : puella RL, *recc. aliquot* : puellae R²L², *recc.* || **502** et L², *recc., Heinsius* : ut ROYL, *recc. aliquot* || **503** surgit ROYL, *recc. aliquot* : surget ba, Be, *recc.* | sedebis ROYL, *recc. aliquot* : sedeto R²ba, *recc. aliquot* || **504** perde] pende *Köchly (ap. Edwards)* ||

505 sed tibi nec ferro placeat torquere capillos,
nec tua mordaci pumice crura teras.
ista iube faciant, quorum Cybeleïa mater
concinitur Phrygiis exululata modis.
forma uiros neglecta decet: Minoida Theseus
510 abstulit a nulla tempora comptus acu;
Hippolytum Phaedra, nec erat bene cultus, amauit:
cura deae siluis aptus Adonis erat.
munditie placeant, fuscentur corpora Campo,
sit bene conueniens et sine labe toga.
515 lingula ne rigeat, careant rubigine dentes,
nec uagus in laxa pes tibi pelle natet,
nec male deformet rigidos tonsura capillos:
sit coma, sit trita barba resecta manu;
et nihil emineant et sint sine sordibus ungues,
520 inque caua nullus stet tibi nare pilus;
nec male odorati sit tristis anhelitus oris,
nec laedat nares uirque paterque gregis.
cetera lasciuae faciant concede puellae
et si quis male uir quaerit habere uirum.

525 ecce suum uatem Liber uocat: hic quoque amantes
adiuuat et flammae, qua calet ipse, fauet.

511 cultus ROYL, *recc.* : comptus P4, *recc. aliquot* || **513** munditie ROY*(ut uid.)*L, *recc.*, EsEs2, *Merkel* : munditiae L^2, y, *recc. aliquot,* Es3MaTo2, *edd. uett.; Heinsius, def. Pianezzola, qui affert Cic. off. 1,130; cf. 2,677; 3,133* || **515** lingula *Palmer coll. 3,444, Martha (ap. Bornecque), def. Pianezzola, uide Ramírez de Verger 1993* : lingua R, *recc. aliquot* : linguam O, *Ehwald* : linguaque YL, be, *recc.*, h, *Heinsius* : linguae *Lenz* : labraque *Bentley* | ne RO, *recc.* : nec Y, *recc. aliquot* : non L, be, *recc. aliquot* | rigeat RYL, *cett.* : rigat O : rigeant *Bentley, Ehwald* : ruget *Palmer, Liberman, fort. recte* : *obelos pos. Edwards, Kenney* || **518** trita *Housman 1890 coll. Vitr. 2,1,6; cf. Cic. fam. 9,16,14* : tuta RO, *prob. Marchesi, Lenz* : docta YL, *recc.*, h, *Heinsius, Merkel* : scita *Heinsius in notis* || **519** et nihil N, *recc. aliquot, Itali, Heinsius* : ut nihil ROYL, *recc.* || **522** laedat L, *recc. aliquot, Merkel* : laedant ROYL^2, *recc.* ||

Cnosis in ignotis amens errabat harenis,
qua breuis aequoreis Dia feritur aquis.
utque erat e somno, tunica uelata recincta,
530 nuda pedem, croceas irreligata comas,
Thesea crudelem surdas clamabat ad undas,
indigno teneras imbre rigante genas.
clamabat flebatque simul, sed utrumque decebat:
non facta est lacrimis turpior illa suis.
535 iamque iterum tundens mollissima pectora palmis
'perfidus ille abiit: quid mihi fiet?' ait;
'quid mihi fiet?' ait: sonuerunt cymbala toto
litore et attonita tympana pulsa manu.
excidit illa metu rupitque nouissima uerba:
540 nullus in exanimi corpore sanguis erat.
ecce Mimallonides sparsis in terga capillis,
ecce leues Satyri, praeuia turba dei:
ebrius, ecce, senex pando Silenus asello
uix sedet et pressas continet arte iubas.
545 dum sequitur Bacchas, Bacchae fugiuntque petuntque,
quadrupedem ferula dum malus urget eques,
in caput aurito cecidit delapsus asello:
clamarunt Satyri 'surge age, surge, pater!'
iam deus in curru, quem summum texerat uuis,
550 tigribus adiunctis aurea lora dabat.
et color et Theseus et uox abiere puellae,
terque fugam petiit terque retenta metu est.

527 *de uoce* Cnosis *cf. u. 293* || **528** dia feritur P5[2]*(ras.), Itali, Pontanus, Heinsius* : india fertur ROYL, *recc.* : insula fertur N || **542-60** *desunt in* Ca || **543** *post* senex *dist. Ehwald* || **544** pressas *codd., edd. plerique* : prensas *dub. Heinsius in notis, prob. Watt 1985, Pianezzola* | continet] non tenet *Watt 1985* | arte *codd., intellige ironice, ut admonuit Hollis* : ante *Merkel, prob. Goold* || **546** malus urget YL, *recc.* : calce urget O : male sedit R^2 (*de* R *incertum*): male caedit *Riese* || **548** pater RYL, *cett.* : senex O, *recc. aliquot* : puer D || **549** in] e *Heinsius* ||

horruit, ut steriles, agitat quas uentus, aristae,
ut leuis in madida canna palude tremit.
555 cui deus 'en, adsum tibi cura fidelior' inquit:
'pone metum, Bacchi, Cnosias, uxor eris.
munus habe caelum, caelo spectabere sidus:
saepe reget dubiam Cressa Corona ratem.'
dixit et e curru, ne tigres illa timeret,
560 desilit – imposito cessit harena pede –
implicitamque sinu – neque enim pugnare ualebat –
abstulit: in facili est omnia posse deo.
pars 'Hymenaee!' canunt, pars clamant 'Euhion, euhoe!'
sic coëunt sacro nupta deusque toro.

565 ergo, ubi contigerint positi tibi munera Bacchi
atque erit in socii femina parte tori,
Nycteliumque patrem nocturnaque sacra precare
ne iubeant capiti uina nocere tuo.
hic tibi multa licet sermone latentia tecto
570 dicere, quae dici sentiat illa sibi,

553 *hunc uersum explan. Ramírez de Verger-García* | steriles *codd., cf. Plin. nat. 18,151* : graciles *Goold* : fragiles *dub. Hollis in notis* | aristae P7, *recc.*, Plan., *Heinsius* : aristas RYL, *recc. aliquot, Lenz* : aristus O || **556** *de uoce* Cnosias *cf. u. 293* || **557** caelo RYL², *recc.* : caeli OL, *recc. aliquot* | spectabere ROYL, *cett.* : spectabile Ed, *Gronouius, Heinsius* || **558** reget y, *coni. Merkel, def. Kenney 1966* : rege ROY : reges L, *recc.*, *Heinsius* || **560** *sic dist. Ehwald* | pede ROYL, *recc.*, h : pedi P7, *recc. aliquot, Heinsius, Merkel* || **562** in facili RY : ut facili P4, *recc. aliquot* : en facili O, *recc. aliquot* : ut facile L, *recc.*, *Heinsius* : nam facile B2 : facile f : ex facili *Heinsius in notis coll. u. 356; rem. 522; fast. 5,350* || **563** hymenaee T, *recc. aliquot* : hyminee R, y(*ut uid.*) : hymineae Y : hymenaea OL, *recc.* | canunt ROY, *recc.* : uocant L, *recc. aliquot* : uocat P7, *recc. aliquot* : canit Es2 | pars clamant euchion euhoe *(uel similiter)* ROYL², *recc. aliquot* : pars altera clamat ehoe *(uel similiter)* L, *recc.* : pars altera clamant eohe L4 : clamat pars altera euohe A || **568** iubeant *codd., edd. plerique* : subeant *Scaliger* : iubeat *Shackleton Bailey 1954* | nocere] nociua *Scaliger* || **569** tecto] ficto Y ||

blanditiasque leues tenui perscribere uino,
  ut dominam in mensa se legat illa tuam,
atque oculos oculis spectare fatentibus ignem:
  saepe tacens uocem uerbaque uultus habet.
575 fac primus rapias illius tacta labellis
  pocula, quaque bibet parte puella, bibas;
et quemcumque cibum digitis libauerit illa,
  tu pete, dumque petis, sit tibi tacta manus.
sint etiam tua uota uiro placuisse puellae:
580 utilior uobis factus amicus erit.
huic, si sorte bibes, sortem concede priorem:
  huic detur capiti missa corona tuo.
siue erit inferior seu par, prior omnia sumat,
  nec dubites illi uerba secunda loqui.
585 [tuta frequensque uia est per amici fallere nomen:
  tuta frequensque licet sit uia, crimen habet.

571 perscribere OY, *recc.* : praescribere R, Ma : proscribere B3 || **573** oculos oculis ROY, *recc.* : oculis oculos L, *recc. aliquot* || **576** bibet ROYL, *recc. aliquot* : bibit T, *recc. aliquot* | bibas OYL, *recc.*, *Heinsius* : bibes R, *recc. aliquot*, *Marchesi* : bibe B3, *recc. aliquot* || **577** quemcumque cibum] quodcumque cibi *Heinsius, cf. rem. 417* (quodcumque...mendae) | libauerit R²YL, *recc. aliquot* : librauerit RO, *recc. aliquot* || **578** petis Lba, *recc. aliquot, prob. Goold coll. am. 1,4,52* : petes OY, *recc.*, *Heinsius* : petas R, *recc. aliquot* || **580** uobis Rba, y *recc.* : uotis OL, *recc. aliquot* || **581** sorte Y, *Put. et Scal. exc., Heinsius* : forte ROyL, *recc.* | bibes L, y, *recc.*, *Heinsius* : bibas T, *recc. aliquot* : bibis O6, *recc. aliquot, coni. Marchesi* : uides B3 : tibi ROY || **582** missa ROYL, *recc.* : dempta L², *recc. aliquot, Heinsius, cf. met. 15,610* : nexa *Watt 1985* || **583** siue erit Y, *recc.* : si uelit R : si uellit O : siue sit L, *recc. aliquot* | omnia] omina *Scaliger* || **584** nec ROYL², *recc.* : ne L, *recc. aliquot* : neu D : set N || **585-8** *hic alienos esse censent nonnulli edd., lege tamen Labate, 107-12; secl. Wiese, Kenney 1959 (**587-588** iam Bentley) qui post u. **742** ponendos mallet, post u. **740** Luck 1969,47; interpolatos esse censuit Tarrant 1980* || **585-6** tuta... tuta] trita...trita *Heinsius in notis* || **585** amici] amicum *Heinsius* ||

inde procurator nimium quoque multa procurat
  et sibi mandatis plura uidenda putat.]
certa tibi a nobis dabitur mensura bibendi:
590 officium praestent mensque pedesque suum.
iurgia praecipue uino stimulata caueto
  et nimium faciles ad fera bella manus.
occidit Eurytion stulte data uina bibendo:
  aptior est dulci mensa merumque ioco.
595 si uox est, canta! si mollia bracchia, salta!
  et, quacumque potes dote placere, place!
ebrietas ut uera nocet, sic ficta iuuabit:
  fac titubet blaeso subdola lingua sono,
ut, quicquid facias dicasue proteruius aequo,
600 credatur nimium causa fuisse merum.
et 'bene' dic 'dominae! bene, cum quo dormiat illa!'
  sed, 'male sit', tacita mente precare, 'uiro'!
at, cum discedet mensa conuiua remota,
  ipsa tibi accessus turba locumque dabit.
605 insere te turbae leuiterque admotus eunti
  uelle latus digitis et pede tange pedem.

colloquii iam tempus adest: fuge rustice longe
  hinc Pudor: audentem Forsque Venusque iuuat.
non tua sub nostras ueniat facundia leges:
610 fac tantum cupias, sponte disertus eris.

587 procurator ROYL, *recc.* : propinator T, *recc. aliquot, Naugerius* | procurat ROYL, *recc.* : procuret N, *recc. aliquot* : propinat T, *recc. aliquot* : propinet P7, *recc. aliquot, Naugerius* || et] ut *Naugerius* || **592** bella OYL[2], be, *recc., Heinsius* : uerba RL, *recc. aliquot, Lenz, cf. Theodulf. 28,639-40* : tela L2 || **599** facias dicasue] dicas faciasue *Naugerius* : facies dicesue *Heinsius* || **601** *uirgulas recte interp. Ehwald coll. Tib. 2,1,31* | dominae] dominam *Heinsius in notis* | dormiat] dormiet *Luck* || **602** *sic interpunxi* || **607** colloquii] colloquio *Heinsius* || **608** forsque ROYL, *recc. aliquot,* EsTo2 : forsue O : sorsque Be, *recc.,* Es2Es3Ma | iuuat ROY : iuuant L, *recc., Heinsius, dub. Kenney, cf. am. 1,4,54* || **609** ueniat ROY, *recc. aliquot* : ueniet L, *recc. aliquot* || **610** cupias ROYL,

est tibi agendus amans imitandaque uulnera uerbis:
haec tibi quaeratur qualibet arte fides.
nec credi labor est, sibi quaeque uidetur amanda:
pessima sit, nulli non sua forma placet.
615 saepe tamen uere coepit simulator amare,
saepe, quod incipiens finxerat esse, fuit.
quo magis, o, faciles imitantibus este, puellae!
fiet amor uerus, qui modo falsus erat.
blanditiis animum furtim deprendere nunc sit,
620 ut pendens liquida ripa subestur aqua.
nec faciem nec te pigeat laudare capillos
et teretes digitos exiguumque pedem.
delectant etiam castas praeconia formae:
uirginibus curae grataque forma sua est.
625 nam cur in Phrygiis Iunonem et Pallada siluis
nunc quoque iudicium non tenuisse pudet?
laudatas ostendit auis Iunonia pinnas:
si tacitus spectes, illa recondit opes.
quadrupedes inter rapidi certamina cursus
630 depexaeque iubae plausaque colla iuuant.

nec timide promitte: trahunt promissa puellas:
pollicito testes quoslibet adde deos.
Iuppiter ex alto periuria ridet amantum
et iubet Aeolios irrita ferre Notos.

recc. : incipias P3, *recc. aliquot*, *Merkel* || **612** haec ROYL, *recc. aliquot* : hic y, *recc.* : nec L2, *recc. aliquot* || **619** nunc sit L, *recc. aliquot*, *Heinsius* : non sit ROY, *recc. aliquot* : fas sit T, *recc. aliquot* : fas est N, *recc.* : possit R^2 || **620** sube<s>tur *Axelson 1958, cf. Call. epigr. 44,3-4 Pfeiffer (= Anth. Pal. 12,139,3-4); cf. etiam Hom. Il. 21,271 (exemplum a Triantaphyllopoulos allatum)* : subetur RO : sudetur R^2 : subitur YL, *recc.*, *Heinsius* : cauatur Ed, *recc. aliquot* : salitur Ld || **627** ostendit ROY, *recc.* : ostentat L, be, *recc. aliquot, Heinsius* : distendit *dub. Heinsius in notis coll. 2,209* || **628** recondit ROYL, f, *recc.* : recondet L2, *recc. aliquot* ||

635 per Styga Iunoni falsum iurare solebat
Iuppiter: exemplo nunc fauet ipse suo.
expedit esse deos et, ut expedit, esse putemus:
dentur in antiquos tura merumque focos.
nec secura quies illos similisque sopori
640 detinet: innocue uiuite, numen adest.
reddite depositum, pietas sua foedera seruet,
fraus absit, uacuas caedis habete manus.
ludite, si sapitis, solas impune puellas:
hac minus est una fraude tuenda fides.
645 fallite fallentes: ex magna parte profanum
sunt genus: in laqueos, quos posuere, cadant.
dicitur Aegyptos caruisse iuuantibus arua
imbribus atque annos sicca fuisse nouem,
cum Phrasius Busirin adit monstratque piari
650 hospitis affuso sanguine posse Iouem.
illi Busiris 'fies Iouis hostia primus'
inquit 'et Aegypto tu dabis hospes aquam.'
et Phalaris tauro uiolenti membra Perilli
torruit: infelix imbuit auctor opus.
655 iustus uterque fuit, neque enim lex aequior ulla est
quam necis artifices arte perire sua.
ergo, ut periuras merito periuria fallant,
exemplo doleat femina laesa suo.

635 falsum] falso R, *nonnulli edd. uett., sed cf. am. 3,3,11* || **636** ipse ROYL, *recc.* : ille P5, *recc. aliquot* || **639** secura] secura est O || **644** hac R[2]OYL, *recc., Heinsius* : haec R : hoc *dub. Luck 2002* | minus L[2], *recc. aliquot, edd. plerique* : magis ROYL, *recc., Scal. exc., Heinsius* | fraude ROYL, *recc.* : parte A, *recc. aliquot* | tuenda *Naugerius* : pudenda *codd., Heinsius, prob. Stroh, Holzberg* || **649** Phrasius *Kenney 1989 coll. Apollod. Bibl. 2,5,11* : thrasius *codd., edd. plerique* || **650** adfuso RY, *recc. aliquot, cf. epist. 13,114; med. 95; Pont. 1,3,10* (infuso *Richmond*); *Prop. 2,33,39* (affuso *Passerat,* effuso *edd.*); *Mart. 9,61,16* (effuso *edd.*) : effuso OL, *recc., Heinsius* || **657** fallant YL, *recc.* : fallent RO || **658** femina laesa] laesa puella P7 | laesa] lusa *Heinsius* ||

et lacrimae prosunt, lacrimis adamanta mouebis:
660 fac madidas uideat, si potes, illa genas.
si lacrimae – neque enim ueniunt in tempore semper –
deficient, uncta lumina tange manu.
quis sapiens blandis non misceat oscula uerbis?
illa licet non det, non data sume tamen.
665 pugnabit primo, fortassis et 'improbe!' dicet:
pugnando uinci se tamen illa uolet.
tantum, ne noceant teneris male rapta labellis
neue queri possit dura fuisse, caue.
oscula qui sumpsit, si non et cetera sumit,
670 haec quoque, quae data sunt, perdere dignus erit.
quantum defuerat pleno post oscula uoto!
ei mihi! rusticitas, non pudor ille fuit.
uim licet appelles, grata est uis ista puellis:
quod iuuat, inuitae saepe dedisse uolunt.
675 quaecumque est Veneris subita uiolata rapina,
gaudet et improbitas muneris instar habet.
at quae, cum posset cogi, non tacta recessit,
ut simulet uultu gaudia, tristis erit.
uim passa est Phoebe, uis est allata sorori:
680 et gratus raptae raptor uterque fuit.

662 deficient RYL, *recc. aliquot* : difficient O : deficiant N, *recc. aliquot* : deficiunt Be2, *recc. aliquot* | uncta R²L, *recc. aliquot, Heinsius, quod improbauit Burmannus, sed cf. Colum. 6,6; 6,30,* : cuncta O : uda YL², *recc., Burmannus, Merkel, Goold, cf. am. 1,8,84* : uela Be, *cf. u. 368* || **665** *post* primo *leniter distinxit Schröder coll. epist. 2,104 et met. 8,522* || **666** se ROYL, *recc.* : sed T, *recc. aliquot, Heinsius* | illa RYL, *recc.* : ipsa O, *recc. aliquot* || **669** sumit L², y, *recc. aliquot, prob. Kenney* : sumet D, *Heinsius, Goold* : sumat B2, *recc. aliquot* : sumpsit ROYL, *recc., Ehwald* || **670** erit ROYL, *recc.* : erat P4, *recc. aliquot* || **673** appelles ROYL², *recc.* : appellet L, *recc. aliquot* || **675** subita OYL, *recc.* : subito R, *recc. aliquot* || **677** posset cogi] cogi posset *Heinsius* | posset ROYL², *recc.* : possit L, *recc. aliquot* || **679** allata ROY, *recc. aliquot, cf. epist. 17,21* : illata L, y, *recc.* : oblata F ||

fabula nota quidem, sed non indigna referri,
Scyrias Haemonio iuncta puella uiro.
iam dea laudatae dederat mala praemia formae
colle sub Idaeo uincere digna duas;
685 iam nurus ad Priamum diuerso uenerat orbe,
Graiaque in Iliacis moenibus uxor erat;
iurabant omnes in laesi uerba mariti,
nam dolor unius publica causa fuit.
turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles
690 ueste uirum longa dissimulatus erat.
quid facis, Aeacide? non sunt tua munera lanae:
tu titulos alia Palladis arte petas.
quid tibi cum calathis? clipeo manus apta ferendo est;
pensa quid in dextra, qua cadet Hector, habes?
695 reice succinctos operoso stamine fusos:
quassanda est ista Pelias hasta manu.
forte erat in thalamo uirgo regalis eodem:
haec illum stupro comperit esse uirum.
uiribus illa quidem uicta est – ita credere oportet –,
700 sed uoluit uinci uiribus illa tamen.
saepe 'mane' dixit, cum iam properaret Achilles:
fortia nam posito sumpserat arma colo.
uis ubi nunc illa est? quid blanda uoce moraris
auctorem stupri, Deïdamia, tui?

682 uiro] toro *dub. Heinsius in notis, cf. epist. 19,100* || **683** mala ROYL, *recc. aliquot* : sua T, *recc. aliquot, Merkel* : male *dub. Lenz* || **684** duas O(*u.l.*)Y, *recc. aliquot, Heinsius, cf. epist. 16,70* : uenus ROYL, *recc. (ex glossa uidetur natum), cf. u. 248* || **686** graiaque L, *recc. aliquot, Naugerius, cf. u. 54; met. 4,538; 12,609* : grataque ROY, *recc.* || **689-90** *sic dist. Ehwald* || **692** petas R^2Y, *recc. aliquot, Heinsius* : petes A, *recc.*, *Kenney* : petis ROL, *recc. aliquot* : pete P3, *recc. aliquot* : feres E2 : tene N || **693** ferendo R^2L^2, y, *recc.* : ferenda RL, *recc. aliquot* : terenda OY, *recc. aliquot* : gerendo P3 : tenendo T, *recc. aliquot* | est $ROYL^2$, *recc.* : est *om.* L, *recc. aliquot, Heinsius* || **695-704** *hos uersus recte interpretatur Heyworth 1992* || **702** posito ROY, *recc. aliquot* : posita L, *recc. aliquot* ||

705 scilicet, ut pudor est quaedam coepisse priorem,
sic alio gratum est incipiente pati.
a, nimia est iuueni propriae fiducia formae,
expectat si quis, dum prior illa roget!
uir prior accedat, uir uerba rogantia dicat:
710 excipiet blandas comiter illa preces.
ut potiare, roga: tantum cupit illa rogari;
da causam uoti principiumque tui.
Iuppiter ad ueteres supplex heroïdas ibat:
corrupit magnum nulla puella Iouem.
715 si tamen a precibus tumidos accedere fastus
senseris, incepto parce referque pedem.
quod refugit, multae cupiunt, odere quod instat:
lenius instando taedia tolle tui.
nec semper Veneris spes est profitenda roganti:
720 intret amicitiae nomine tectus amor.
hoc aditu uidi tetricae data uerba puellae;
qui fuerat cultor, factus amator erat.

candidus in nauta turpis color: aequoris unda
debet et a radiis sideris esse niger;
725 turpis et agricolae, qui uomere semper adunco
et grauibus rastris sub Ioue uersat humum;

705 quaedam RY, *recc. aliquot,* Es3To2 : quandam OL^2, ybe, *recc. aliquot,* EsMa : quendam L, *recc. aliquot,* Es2 : quidam R^2, *recc. aliquot* : aliquem P7 : aliquam L^2 : quamquam A, *recc. aliquot* : quondam *Heinsius* || **708** exspectat RYL, *recc. aliquot* : exspectet O, *recc. aliquot* || **710** excipiet Be, *recc. aliquot, Heinsius, prob. Damsté, Goold 1965* : excipiat ROYL, *recc. aliquot* | comiter RO : comminus Y : molliter R^{2}L, *recc.* : dulciter O4, *recc. aliquot* || **714** corrupit RY, *recc. aliquot* : corripit O : corripuit R^{2}L, *recc.* || **715** accedere N, *recc., Heinsius, edd. plerique* : abscedere ROYL, *recc. aliquot, Marchesi, def. Lenz* : accrescere *Nisbet (ap. Kenney)* | fastus *cett., cf. 3,511* : flatus O, *Heinsius, cf. Prop. 2,25,27* || **721** data ROYL^2, *recc. aliquot* : dare P3, *recc. aliquot* : da L || **722** qui L^2, *recc. aliquot, Heinsius* : quia RYL, *recc.* : quam O || **725** qui L^2, *recc. aliquot, Merkel* : quia RYL, *recc. aliquot, Heinsius* : quam O ||

et tua, Palladiae petitur cui fama coronae,
  candida si fuerint corpora, turpis eris.
palleat omnis amans: hic est color aptus amanti,
730 hoc decet, hoc uultu non ualuisse putent.
pallidus in Side siluis errabat Orion,
  pallidus in lenta Naïde Daphnis erat.
arguat et macies animum, nec turpe putaris
  palliolum nitidis imposuisse comis.
735 attenuant iuuenum uigilatae corpora noctes
  curaque et, in magno qui fit amore, dolor.
ut uoto potiare tuo, miserabilis esto,
  ut qui te uideat dicere possit 'amas!'

727 tua ROY, *recc. aliquot* : tu R²L, *recc.* : tibi *Burmannus* | fama ROYL, *cett.*, *Kenney* : palma P4, *Heinsius, edd. plerique* || **730** *locus editoribus ualde dubius, sed certus est sensus, quia amantes, cum pallidi sint, efficiunt ut puellae colligant se ipsos non ualere et aegros esse prae nimio amore, quam interpretationem legas apud Heinsium* | hoc decet ROYL, *recc.*, *cf. 2,155; 3,614* : hic decet Be2, Ma, *Scal. et Put. exc.*, *Heinsius* | hoc] hunc Es2, *Scal. et Put. exc.* | uultu To2, *coni. Heinsius, cf. met. 6,304 (*in uultu color est sine sanguine*), lege etiam am. 1,7,51; 2,5,44; 3,1,9; Sen. Tro. 240* (uultu pallente), *Herc. O. 170; cf. Mart. 4,1,4; 6,10,10; Iuu. 10,189* : multi ROY, *cett.*, *Holzberg, cf. epist. 15,158* : nulli *Hollis in notis (datiui singularis forma), cf. 1,614; 2,632* : nulli *Müller (nominatiui pluralis forma)* : stulti *Herzberg* : multis *Palmer* | non] mox *Kenney 1959* : iam *Holzberg, Hall 1999* | putent RY, *Heinsius* : putant R²OL, *recc.*, h : putas? *Palmer* : puta *Hollis in notis* : probant *Hall 1999* : puto *Watt 1997-98* | *ante* multi *et post* putant *obelos adposuit Kenney, qui* multas conciliasse *legit in app.* || **731** *om.* O | Side *R. Schultze coll. Apollod. Bibl. 1,4,32 (ap. Müller 1862)* : linces RY : licie Y*(mg.)* : linchas O6 : linca R²L, *recc.* : lincem, licea, licien, licita, lotica *recc. aliquot* : Dirces *Heinsius in notis* || orion L², *recc.* : arion RYL, *schol. Haun.* || **734** palliolum ROYL, *recc. aliquot* : pilliollum A*(s. l.)*, *recc. aliquot* : pilleolus N || **735** attenuant] attenuent *Heinsius* ||

conquerar an moneam mixtum fas omne nefasque?
740 nomen amicitia est, nomen inane fides.
ei mihi! non tutum est, quod ames, laudare sodali:
cum tibi laudanti credidit, ipse subit.
'at non Actorides lectum temerauit Achillis;
quantum ad Pirithoum, Phaedra pudica fuit.
745 Hermionen Pylades, qua Pallada Phoebus, amabat,
quodque tibi geminus, Tyndari, Castor, erat.'
siquis idem sperat, iacturas poma myricas
speret et e medio flumine mella petat.
nil nisi turpe iuuat, curae sua cuique uoluptas:
750 haec quoque ab alterius grata dolore uenit.
heu facinus! non est hostis metuendus amanti;
quos credis fidos, effuge: tutus eris.
cognatum fratremque caue carumque sodalem:
praebebit ueros haec tibi turba metus.

755 finiturus eram, sed sunt diuersa puellis
pectora: mille animos excipe mille modis.
nec tellus eadem parit omnia: uitibus illa
conuenit, haec oleis, hic bene farra uirent.

739 an moneam L, y, *recc.*, *Heinsius* : admoneam ROY : aut moneam R^2, *recc. aliquot* : an taceam *Pol. exc.* | omne ROYL, f, *recc. aliquot* : esse T, *recc. aliquot* || **740** amicitia est] amicitiae *Heinsius* || **741** ames $ROYL^2$ba, *recc. aliquot* : amas L, be, *recc. aliquot* || **743-5** *sic dist. Ehwald coll. epist. 7,139; trist. 2,277; 5,1,69* || **745** hermionen OYL, *recc. aliquot*, *Heinsius* : hermionem R*(ut uid.)* : hermionam R^2 | qua Ri, *Ehwald coll. u. 285;* : quo L^2, *recc.*, h, *Heinsius* : quod ROYL | amabat RYL, *recc. aliquot* : amauat O : amauit Be, *recc. aliquot* || **746** quodque ROYL, *recc.* : quoque L^2, *recc. aliquot* : quaque Ri || **747** iacturas ROYL, *recc. aliquot*, To2, *prob. Gronovius, Hollis, cf. Frontin. grom. P. 10; cf. etiam art. 3,78; Theoc. 5,49; Mosch. 3,32* : laturas R^2L^2, y, *recc.*, Plan., *prob. Goold* || **748** e ROYL, *recc. aliquot*, *cf. am. 2,19,32; rem. 534* : in T, *recc. aliquot* ||

pectoribus mores tot sunt, quot in ore figurae:
760 qui sapit, innumeris moribus aptus erit,
utque leues Proteus modo se tenuabit in undas,
nunc leo, nunc arbor, nunc erit hirtus aper.
hi iaculo pisces, illi capiuntur ab hamis,
hos caua contento retia fune trahunt.
765 nec tibi conueniet cunctos modus unus ad annos:
longius insidias cerua uidebit anus.
si doctus uideare rudi petulansue pudenti,
diffidet miserae protinus illa sibi.
inde fit ut, quae se timuit committere honesto,
770 uilis ad amplexus inferioris eat.

pars superat coepti, pars est exhausta, laboris:
hic teneat nostras ancora iacta rates.

759 ore *Bentley, def. Kenney 1959 coll. Ter. Eun. 317; Cic. de orat. 1,114, def. Pianezzola, qui affert Philem. fr. 89,10-1 Kock* : orbe *codd., Heinsius, def. Lenz* || **761** leues ROYL, *recc. aliquot* : leuis T, *recc.* | modo se ROYL², *recc.* : sese L, *recc. aliquot* : corpus D | tenuabit Y, Plan., *Itali, Heinsius* : tenuauit RY, *recc. aliquot* : tenuabat OL, *recc.* || **762** erit ROY : erat L, *recc.* || **763** hi R²L, *recc. aliquot, Heinsius* : hic ROY, f, *recc.* | illi L, *recc. aliquot, Heinsius* : illic O, yf, *recc.* : illa R || **764** hos YL, *recc.* : hic R², f, *recc. aliquot* : hoc R : haec O || **765** conueniet RYL, *recc., Kenney* : conueniat O, *recc. aliquot, Heinsius* || **766** cerua RY, *cf. 3,78* : curua R²OL, *recc.* || **770** ad RYL, *recc.* : in O, *recc. aliquot* || **771** superat RYL, *recc. aliquot* : sperat O : superest L², *recc.* || **772** *post hunc uersum desinit* O || P. OVIDII NASONIS ARTIS AMATORIAE LIBER PRIMVS EXP. R : P. OVIDI NASONIS ARTIS AMATORIAE EXPL. LIB. I Y : Explicit liber I P4Be2 : Explicit primus P7 : liber I explicit L2 : Explicit liber primus, incipit secundus Be : Explicit hic primus uocatus liber amoris quem donat amanti celeberrima musa nasonis Es : nullam subscriptionem habent Es2Es3MaTo2 ||

LIBER SECVNDVS

Dicite 'iö Paean' et 'iö' bis dicite 'Paean!'
  decidit in casses praeda petita meos.
laetus amans donet uiridi mea carmina palma
  praelata Ascraeo Maeonioque seni.
5 talis ab armiferis Priameïus hospes Amyclis
  candida cum rapta coniuge uela dedit;
talis erat qui te curru uictore ferebat,
  uecta peregrinis Hippodamia rotis.
quid properas, iuuenis? mediis tua pinus in undis
10 nauigat, et longe, quem peto, portus abest.
non satis est uenisse tibi me uate puellam:
  arte mea capta est, arte tenenda mea est.
nec minor est uirtus, quam quaerere, parta tueri:
  casus inest illic, hoc erit artis opus.
15 nunc mihi, si quando, puer et Cytherea, fauete,
  nunc Erato! nam tu nomen Amoris habes.
magna paro: quas possit Amor remanere per artes,
  dicere, tam uasto peruagus orbe puer.
et leuis est et habet geminas, quibus auolet, alas:
20 difficile est illis imposuisse modum.

INCIPIT LIBER SECVNDVS RY : hic incipit secundus liber P3 : incipit secundus P7Be2 : hic incipit secundus liber *Paris. lat. 7998* : P. Ouidii Nasonis de arte amandi liber secundus P5 : Secundus liber de arte amandi Es3 : P. OVIDII NASONIS DE ARTE AM - L - II - INCIPIT Ma : *nullam inscriptionem habent* EsEs2To2 || **3** donet T, *recc.*, *Heinsius* : donat RYL, *recc. aliquot* | donet uiridi] donat uiridi RYL, *recc. aliquot* : uiridi donat L², *recc. aliquot* | carmina RYL, *recc. aliquot* : tempora T, *recc.* | palma RYL, *recc.* : lauro L², *recc. aliquot* : myrto B3, *recc. aliquot* || **4** praelata R : praeferor R²YL, *recc.*, *Heinsius, qui post* palma *distinxit* || **11** est uenisse RYL, *recc.* : inuenisse T, *recc. aliquot* : est inuenisse tibi O6, *recc. aliquot* || **13** nec minor RYL², *recc. aliquot* : non minor bef, *recc. aliquot* : nam maior L (est *om.*) || **14** hoc RY : hic R²Lba, f, *recc.* || **16** Amoris *dub. Lenz, cf. Ap. R. 3,3-4; fast. 4,196, ubi* Amoris *agnoscendum* || **19** auolet RYL, *recc. aliquot* : aduolet Be, *recc. aliquot* : aduolat P3, *recc. aliquot* : euolet L2 : euolat Ld, *recc. aliquot* ||

hospitis effugio praestruxerat omnia Minos:
  audacem pinnis repperit ille uiam.
Daedalus, ut clausit conceptum crimine matris
  semibouemque uirum semiuirumque bouem,
25 'sit modus exilio', dixit 'iustissime Minos,
  accipiat cineres terra paterna meos,
et, quoniam in patria fatis agitatus iniquis
  uiuere non potui, da mihi posse mori.
da reditum puero, senis est si gratia uilis:
30 si non uis puero parcere, parce seni.'
dixerat haec, sed et haec et multo plura licebat
  diceret, egressus non dabat ille uiro.
quod simul ut sensit, 'nunc nunc, o Daedale', dixit
  'materiam, qua sis ingeniosus, habes.
35 possidet et terras et possidet aequora Minos:
  nec tellus nostrae nec patet unda fugae.
restat iter caeli, caelo temptabimus ire:
  da ueniam coepto, Iuppiter alte, meo!
non ego sidereas affecto tangere sedes:
40 qua fugiam dominum, nulla, nisi ista, uia est.
per Styga detur iter, Stygias tranabimus undas:
  sunt mihi naturae iura nouanda meae.'
ingenium mala saepe mouent: quis crederet umquam
  aërias hominem carpere posse uias?

21 praestruxerat *codd., cf. met. 14,798; fast. 1,563 (*pers- *in* AUς*); Stat. Ach. 1,481* : perstruxerat *an recte dubito, cf. Ramírez de Verger 1993* || **24** *hunc uersum habet Sen. contr. 2,2,12* || **27** quoniam] quamquam *Hall 1999* || **28** da] sit *Heinsius* || **32** diceret *Ker, prob. Kenney, Janka coll am. 3,3,43-4* : dicere RYL², *recc. aliquot,* EsEs3To2, *Heinsius, lege Baldo 1991* : dicere et L, *recc.*, Es2Ma : dicere at *Lemaire* | egressus RL, *recc.*, EsEs3To2, *Kenney, prob. Janka, qui affert fast. 1,138; met. 11,747-8; Sall. Iug. 35,5* : regressus YL², Es2Ma *Itali, Heinsius, cf. u. 27*; *prob. Edwards, Pianezzola* : progressus R² || **33** ut RY, *recc. aliquot, Scal. exc.* : ac L, *recc.*, *Heinsius* | nunc nunc o] nunc o nunc *Heinsius* || **35** et...et] en...et *Heinsius* || **42** sunt Y(*ex corr.*)L, *recc.*, *prob. Ehwald praeeunte H. Lindemann, qui affert am. 2,3,10* : sint RY, *recc. aliquot, Put. exc., Heinsius,*

45 remigium uolucrum, disponit in ordine pinnas
et leue per lini uincula nectit opus,
imaque pars ceris astringitur igne solutis,
finitusque nouae iam labor artis erat.
tractabat ceramque puer pinnasque renidens:
50 nescius, haec umeris arma parata suis!
cui pater 'his' inquit 'patria est adeunda carinis,
hac nobis Minos effugiendus ope.
aëra non potuit Minos, alia omnia clausit:
qua licet, inuentis aëra rumpe meis.
55 sed tibi non uirgo Tegeaea comesque Bootae,
ensiger Orion, aspiciendus erit.
me pinnis sectare datis, ego praeuius ibo:
sit tua cura sequi, me duce tutus eris.
nam, siue aetherias uicino sole per auras
60 ibimus, impatiens cera caloris erit;
siue humiles propiore freto iactabimus alas,
mobilis aequoreis pinna madescet aquis.
inter utrumque uola! uentos quoque, nate, timeto,
quaque ferent aurae, uela secunda dato'
65 dum monet, aptat opus puero monstratque moueri,
erudit infirmas ut sua mater aues.
inde sibi factas umeris accommodat alas
perque nouum timide corpora librat iter.
iamque uolaturus paruo dedit oscula nato,
70 nec patriae lacrimas continuere genae.

prob. Lenz || **45** uolucrum] uolucres *Heinsius* | *post* uolucrum *dist. Ehwald* || **49-50** *sic distinxi* || **52** ope RYL, *recc. aliquot* : ope est L[2], *recc.* : erit P3, *recc. aliquot* || **54** qua *Naugerius, cf. am. 1,4,62; 3,8,51; epist. 4,9; 5,56* : quem *codd., edd.* : quod *dub. Luck* || **55** tegeaea RMa : tegeae Y : tegea L, *recc.* | bootae R : bootes Y, *recc. aliquot* : boetes L, *recc. aliquot* || **56** ensiger RY, *recc. aliquot*, Ma : ensifer L, *recc.* || **62** madescet L, y, *recc.*, *Heinsius* : madescit RY, *recc. aliquot* || **64** ferent RY, *recc.* : ferant L, *recc. aliquot* : ferunt Be2, *recc. aliquot*, Es3 || **65** monet YL, *recc.* : mouet R, *recc. aliquot* | moueri RYL, *recc.* : mouere P3(*ut uid.*)P5, *recc. aliquot* ||

monte minor collis, campis erat altior aequis:
hinc data sunt miserae corpora bina fugae.
et mouet ipse suas et nati respicit alas
Daedalus et cursus sustinet usque suos.
75 iamque nouum delectat iter, positoque timore
Icarus audaci fortius arte uolat.
hos aliquis, tremula dum captat harundine pisces,
uidit et inceptum dextra reliquit opus.
iam Samos a laeua – fuerant Naxosque relictae
80 et Paros et Clario Delos amata deo –,
dextra Lebinthos erat siluisque umbrosa Calymne
cinctaque piscosis Astypalaea uadis,
cum puer incautis nimium temerarius annis
altius egit iter deseruitque ducem.
85 uincla labant et cera deo propiore liquescit,
nec tenues uentos bracchia mota tenent.
territus a summo despexit in aequora caelo:
nox oculis pauido uenit oborta metu.
tabuerant cerae: nudos quatit ille lacertos
90 et trepidat nec, quo sustineatur, habet.

74 usque RYL, *recc.* : ipse N^2*(s. l.)*P5, *recc. aliquot* || **77-8** *hos uersus inuerso ordine habet* R *post* u. ***103**, secl. Merkel, sed cf. met. 8,217-8, uide Luck 1969* || **79-80** *parenth. posuit Jahn, cf. met. 8,221* || **79** fuerant R^{2}L, *recc. aliquot, Heinsius* : fuerat RY, *recc. aliquot* | relictae RYL, *recc.* : relicta Be, *recc. aliquot* || **80** paros RYL^2, *recc. aliquot* : pharos N, *recc.* : pados L || **81** erat] erant *Heinsius* | calimne A, *recc. aliquot* : chalimne T, *recc. aliquot, Naugerius, Heinsius, cf. met. 8,222* : caligne N : palymnae Y : palsmne R : palimne R^2 : palismne, paline, pachinne *uel similiter recc. aliquot* || **82** astypal(a)ea YL, *recc. aliquot, Heinsius* : astyphalea R, y, *recc.* || **83** annis] ausis *Heinsius* || **84** ducem *Heinsius coll. met. 8,208; adde 8,224* : patrem *codd., edd.* || **86** uentos RYL^2, *recc. aliquot* : uenti L, *recc. aliquot* : aurae N || **87** a] e *Heinsius* || **89** = *met. 8,227* | despexit YL, *cett.* : dispexit R, *Ehwald, cf. Lachmann ad Lucr. 6,648* || **88** oculis YL, *recc.* : oculos R | pauido R^2, *recc.* : pauidos R : pauidis L, *recc. aliquot* : paulum Y | oborta Y, *recc. aliquot, Heinsius* : aborta RL, *recc.* ||

decidit, atque cadens 'pater o pater, auferor' inquit,
clauserunt uirides ora loquentis aquae.
at pater infelix, nec iam pater, 'Icare!' clamat,
'Icare!', clamat 'ubi es? quoue sub axe uolas?
95 Icare!' clamabat, pinnas aspexit in undis:
ossa tegit tellus, aequora nomen habent.
non potuit Minos hominis compescere pinnas,
ipse deum uolucrem detinuisse paro.

fallitur, Haemonias siquis decurrit ad artes
100 datque quod a teneri fronte reuellit equi.
non facient, ut uiuat amor, Medeïdes herbae
mixtaque cum magicis nenia Marsa sonis.
Phasias Aesoniden, Circe tenuisset Vlixem,
si modo seruari carmine posset amor.
105 nec data profuerint pallentia philtra puellis:
philtra nocent animis uimque furoris habent.

sit procul omne nefas! ut ameris, amabilis esto:
quod tibi non facies solaue forma dabit.
sis licet antiquo Nireus adamatus Homero
110 Naïadumque tener crimine raptus Hylas,
ut dominam teneas nec te mirere relictum,
ingenii dotes corporis adde bonis.

91 decidit] dum cadit *Paris. lat. 1998* | atque cadens *codd., uide Clausen, cf. Kenney 2004* : 'a'que *Platnauer 1951* : 'o'que cadens *Hall 1999* || **93-5** *cf. met. 231-3* || **94** quoue y, *recc., Heinsius, qui post* est *interrogationis signum posuit* : quoque RYL, *recc. aliquot, edd. plerique* || **95** clamabat] dum clamat To2, *Heinsius in notis* || **97** hominis RL, *cett., edd. plerique* : hominum Y, *Lenz* || **101** facient RYL, *recc.*, Plan. : faciunt N, *recc. aliquot* : faciant B2, *recc. aliquot* || **102** nenia marsa RY, *recc. aliquot, Put. et Scal. exc.* : marsa uenena L, *recc.* || **104** posset L, *recc., Merkel* : possit RY, *recc. aliquot, Heinsius* || **107** sit R²Y, *recc.* : sed RL || **109** sis T, *recc. aliquot, Heinsius, prob. Baldo 1991 coll. Hor. epod. 15,22* : sit RYL, *recc., Blümner, Lenz* : sic L, *recc. aliquot* | nereus] nireus *Merula et ed. Aldina a. 1502* || **110** Naiadumque] Naiadumue *Kenney* ||

forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos,
  fit minor et spatio carpitur ipsa suo.
115 nec uiolae semper nec hiantia lilia florent,
  et riget amissa spina relicta rosa;
et tibi iam cani uenient, formose, capilli,
  iam uenient rugae, quae tibi corpus arent.
iam molire animum, qui duret, et astrue formae:
120 solus ad extremos permanet ille rogos.
nec leuis ingenuas pectus coluisse per artes
  cura sit et linguas edidicisse duas.

non formosus erat, sed erat facundus Vlixes,
  et tamen aequoreas torsit amore deas.
125 a quotiens illum doluit properare Calypso
  remigioque aptas esse negauit aquas!
haec Troiae casus iterumque iterumque rogabat:
  ille referre aliter saepe solebat idem.
litore constiterant: illic quoque pulchra Calypso
130 exigit Odrysii fata cruenta ducis.
ille leui uirga – uirgam nam forte tenebat –,
  quod rogat, in spisso litore pingit opus.

113-258 *desunt in* Y *(duo folia desiderata)* || **115** nec hiantia lilia florent T, *recc. aliquot, Heinsius coll. Prop. 4,2,45; cf. met. 10,191* : nec cinthia lilia florent R²L², *recc. aliquot* : nechyaccintia lilia florent R : nec hyancia lilia florent L4 : ne cinthia lilia florent L, *recc. aliquot* : nec candida lilia florent L², Nf, *recc.* : nec florent lilia semper L², P7, *recc. aliquot* : nec semper lilia florent L2, *recc. aliquot* : semperue hyacinthina lilia florent *Merkel* : nec ianthina lilia florent *Ehwald* || **117** cani uenient *Heinsius, cf. Pont. 3,4,5; Ibis 205* : uenient cani *codd., edd.* || **119** iam] tu *Müller* | molire L², ep, *recc.* : mollire RL, p6, *recc. aliquot*, Plan. | astrue RL, f, *recc.* : instrue *Par. lat. 7998, recc. aliquot* || formae R, *recc. aliquot* : formam L, f, *recc., Scal. exc.* || **125** a L, be, *recc. aliquot, prob. Goold 1965, cf. am. 2,19,11, 13; art. 1,313; 2,567; 3,567, 481* : o *uel* ho R, *recc. aliquot, Heinsius* || **130** fata R², *recc. aliquot* : facta RL, *recc.* ||

'haec' inquit 'Troia est' – muros in litore fecit –,
  'hic tibi sit Simois, haec mea castra puta.
135 campus erat' – campumque facit –, 'quem caede Dolonis
  sparsimus, Haemonios dum uigil optat equos.
illic Sithonii fuerant tentoria Rhesi,
  hac ego sum captis nocte reuectus equis'
pluraque pingebat, subitus cum Pergama fluctus
140 abstulit et Rhesi cum duce castra suo.
tum dea 'quas' inquit 'fidas tibi credis ituro,
  perdiderint undae nomina quanta, uides?'
ergo age, fallaci timide confide figurae,
  quisquis es, aut aliquid corpore pluris habe.

145 dextera praecipue capit indulgentia mentes,
  asperitas odium saeuaque bella mouet.
odimus accipitrem, quia uiuit semper in armis,
  et pauidum solitos in pecus ire lupos;
at caret insidiis hominum, quia mitis, hirundo,
150 quasque colat turres Chaonis ales habet.
este procul, lites et amarae proelia linguae:
  dulcibus est uerbis mollis alendus amor.
lite fugent nuptaeque uiros nuptasque mariti
  inque uicem credant res sibi semper agi;
155 hoc decet uxores, dos est uxoria lites:
  audiat optatos semper amica sonos.

133 haec RL, *recc.* : hic T, *recc. aliquot* || **134** haec RL, *recc. aliquot* : hic T, *recc. aliquot* || **138** nocte] macte *Merkel* || **139** fluctus *cett.* : fletus R : flatus R^2 : fluctus R^2*(u.l.)* || **142** *post* uides *interrogationis signum posuerunt edd. uett., Heinsius* || **144** aut R^2L, *recc.* : haud R : atque T, *recc. aliquot, Koch (ap. Ehwald)* || **146** bella mouet *codd., cf. am. 2,12,21; 3,12,4* : uerba mouent *Heinsius* || **147** quia uiuit semper RL, *recc. aliquot* : quia semper uiuit ba, *recc. aliquot* : semper quia uiuit N, *recc. aliquot* : uiuit quia semper B2 || **149** hirundo R, *recc. aliquot* : hirundo est L, be, *recc. aliquot* || **151** mollis] mitis f || **153** fugent R, *Put. et Scal. exc.* : fugant L^2ba, f, *recc.* : *de* L *non constat* || **154** credant R, *recc. aliquot* : credunt L, f, *recc.* || **155** dos RL, *recc.* : res R^2, *recc. aliquot* ||

non legis iussu lectum uenistis in unum:
  fungitur in uobis munere legis Amor.
blanditias molles auremque iuuantia uerba
160 affer, ut aduentu laeta sit illa tuo.
non ego diuitibus uenio praeceptor Amoris;
  nil opus est illi, qui dabit, arte mea.
secum habet ingenium qui, cum libet, 'accipe' dicit;
  cedimus: inuentis plus placet ille meis.
165 pauperibus uates ego sum, quia pauper amaui:
  cum dare non possem munera, uerba dabam;
pauper amet caute, timeat maledicere pauper,
  multaque diuitibus non patienda ferat.
me memini iratum dominae turbasse capillos:
170 haec mihi quam multos abstulit ira dies!
nec puto nec sensi tunicam laniasse, sed ipsa
  dixerat, et pretio est illa redempta meo.
at uos, si sapitis, uestri peccata magistri
  effugite et culpae damna timete meae.
175 proelia cum Parthis, cum culta pax sit amica
  et iocus et causas quicquid amoris habet.

si nec blanda satis nec erit tibi comis amanti,
  perfer et obdura: postmodo mitis erit.
flectitur obsequio curuatus ab arbore ramus;
180 frangis, si uires experiare tuas.
obsequio tranantur aquae, nec uincere possis
  flumina, si contra, quam rapit unda, nates;

161 amoris P3, *recc. aliquot, Heinsius, qui* Amoris *legendum existimauit, cf. u. 497* : amandi RL, *recc., edd. plerique* || *hic desinit* Be2 || **163** dicit R, *recc. aliquot* : dixit L, *recc. aliquot* || **164** placet RL, *recc. aliquot* : ualet N, *recc. aliquot, Put. et Scal. exc.* : habet L4, *recc. aliquot* || **170** haec RL, *recc. aliquot* : hei L², *recc. aliquot* : heu R², *recc. aliquot* | ira RL, *recc.* : illa Be, *recc. aliquot* || **171** ipsa P3, *recc. aliquot, Heinsius* : illa RL, *recc.* || **173** si RL², *recc.* : qui L, *recc. aliquot, Heinsius* || **177** amanti RL, *recc.* : amica L², *recc. aliquot* || **180** frangis RL, f, *recc. aliquot* : franges L², *recc.* || experiare P3pp6, *recc. aliquot, Kenney* : experiere RL², e, *recc., Heinsius* ||

obsequium tigresque domat Numidasque leones:
rustica paulatim taurus aratra subit.
185 quid fuit asperius Nonacrina Atalanta?
succubuit meritis trux tamen illa uiri.
saepe suos casus nec mitia facta puellae
flesse sub arboribus Milaniona ferunt;
saepe tulit iusso fallacia retia collo,
190 saepe fera toruos cuspide fixit apros.
sensit et Hylaei contentum saucius arcum,
sed tamen hoc arcu notior alter erat.
non te Maenalias armatum scandere siluas
nec iubeo collo retia ferre tuo,
195 pectora nec missis iubeo praebere sagittis:
artis erunt cautae mollia iussa meae.

cede repugnanti! cedendo uictor abibis:
fac modo, quas partes illa iubebit, agas.
arguet: arguito; quicquid probat illa, probato;
200 quod dicet, dicas; quod negat illa, neges.
riserit: arride; si flebit, flere memento:
imponat leges uultibus illa tuis.
seu ludet numerosque manu iactabit eburnos,
tu male iactato, tu male iacta dato;

183 numidasque RL, f, *recc. aliquot,* Plan., *Put. et Scal. exc.* : numidosque L2, *recc. aliquot* : tumidosque T, *recc.* || **188** milaniona L, *recc. aliquot* : milamona R : mimaliona T, *recc.* || **192** notior] certior *Heinsius (ap. Burm.)* : tentior *Courtney 2005* || **193** scandere *codd., edd. plerique, def. Janka, cf. Enn. ann. 208 Skutsch; Catull. 105,1; Verg. georg. 3,40* : claudere *Goold 1965, cf. Verg. ecl. 6,56; Tib. 1,4,49* || **194** nec iubeo] subdola nec *Heinsius in notis, Goold 1965 coll. Mart. 2,40,3; 2,47,1; 3,58,26* || **196** cautae *codd., def. Janka* : cauto *Heinsius coll. u. 386, prob. Goold* : certe *Naugerius* || **198** agas L, *recc., Heinsius* : eas RL², *recc. aliquot* || **199** arguet RLba, *recc.* : arguit R², *recc. aliquot* || **200** negat RL², *recc. aliquot* : neget Lba, *recc. aliquot* | neges RLba, *recc.* : nega P7, *recc. aliquot,* Es || **201** si flebit flere R, *recc.* : flebit deflere L, *recc. aliquot* || **204** male iacta]

205 seu iacies talos, uictam ne poena sequatur,
damnosi facito stent tibi saepe canes;
siue latrocinii sub imagine calculus ibit,
fac pereat uitreo miles ab hoste tuus.
ipse tene distenta suis umbracula uirgis,
210 ipse fac in turba, qua uenit illa, locum.
nec dubita tereti scamnum producere lecto,
et tenero soleam deme uel adde pedi.
saepe etiam dominae, quamuis horrebis et ipse,
algenti manus est calfacienda sinu.
215 nec tibi turpe puta – quamuis sit turpe, placebit –
ingenua speculum sustinuisse manu.
ille, fatigata praebendo monstra nouerca
qui meruit caelum quod prior ipse tulit,
inter Iöniadas calathum tenuisse puellas
220 creditur et lanas excoluisse rudes.
paruit imperio dominae Tirynthius heros:
i nunc et dubita ferre quod ille tulit!

bene iacta *Naugerius* || **205** iacies RL, *recc. aliquot*, Es2MaTo2 : iacias *Paris., Bibl. A. A. enal. 898, recc. aliquot*, EsEs3 : iaciet T, *recc. aliquot* : iactas L, *recc. aliquot* || uictam ne E2, *recc. aliquot, Heinsius* : uictum ne Be, *recc.* : uictum nec RL, *recc. aliquot* : ne uictum T, *recc. aliquot* || sequatur R, *recc.* : sequetur R²L, *recc. aliquot* || **209** distenta] distincta *Naugerius* | suis RL², *recc. aliquot, Heinsius* : suis L, *recc.* || **213** horrebis RL, *recc. aliquot* : algebis T, *recc. aliquot* || **214** algenti R, *recc. aliquot*, Es3 : algentis L, *recc.*, || **215** quamuis sit] quamuis tibi *Heinsius* || **217** fatigata...nouerca *Madvig 1873, cf. met. 198-9* : fatigatae...nouercae *codd., Heinsius, Marchesi coll. met. 9,197-8* || praebendo RL*(u.l.), recc. aliquot, Scal. exc.* : perdendo EsEs2Ma : uincendo L, *recc.*, Es3To2 : premendo Pe : perimendo *Heinsius (ex Argentinensi nunc deperdito)* | *post* nouerca *non distinguendum, lege Janka ad loc.* || **219** inter Ioniadas *dub. Heinsius ad epist. 9,73, prob. Kenney, qui affert Nicand. Fr. 74,4 (Gow-Scholfield); uide etiam Kenney 1999* : inter ioniacas T, *recc. aliquot, Naugerius, Heinsius (*inter Mygdonidas *in notis), Ehwald, praef. XIX, Goold 1965, Lenz* : ionicas inter RL, *recc.* : ionias inter P3 (ionias calathum inter), *recc. aliquot* : ioniacas inter *dub. Naugerius, Marchesi* || **222** i *om.* R | ille R, *recc. aliquot*, Plan. : ipse L, *recc.* ||

iussus adesse foro iussa maturius hora
  fac semper uenias nec nisi serus abi.
225 occurras aliquo tibi dixerit: omnia differ,
  curre, nec inceptum turba moretur iter.
nocte domum repetens epulis perfuncta redibit:
  tum quoque pro seruo, si uocat illa, ueni.
rure erit et dicet uenias; Amor odit inertes:
230 si rota defuerit, tu pede carpe uiam.
nec graue te tempus sitiensque Canicula tardet
  nec uia per iactas candida facta niues.

militiae species amor est: discedite, segnes!
  non sunt haec timidis signa tuenda uiris.
235 nox et hiems longaeque uiae saeuique dolores
  mollibus his castris et labor omnis inest.
saepe feres imbrem caelesti nube solutum
  frigidus et nuda saepe iacebis humo.
Cynthius Admeti uaccas pauisse Pheraei
240 fertur et in parua delituisse casa.
quod Phoebum decuit, quem non decet? exue fastus,
  curam mansuri quisquis amoris habes.
si tibi per tutum planumque negabitur ire
  atque erit opposita ianua fulta sera,

224 serus RL, *recc. aliquot* : resus N : iussus T, *recc. aliquot* || **227** epulis L2, *recc.*, h, *Heinsius, cf. met. 4,765; fast. 2,327* : epula RL, *recc. aliquot*, *Marchesi coll. Festus, p. 72,18 L.* : epulo *uel* epulas *Heinsius in notis* || **228** tum N[2], *Kenney* : tunc RL, *recc. aliquot*, *Heinsius* : tu L[2], *recc.* || **229** erit R, *recc.* : eris L, *Heinsius* || **231** sitiensque RL, *recc. aliquot* : sitiensue T, *recc. aliquot* || **233** est *om.* L || **234** tuenda RL[2], *recc. aliquot*, Es2Es3Ma : ferenda L, *recc.*, Es : gerenda Be, *recc. aliquot* : tenenda To2 || **238** et RL, *recc. aliquot* : in Tf, *recc. aliquot* || **239** pherei R, *Put. et Scal. exc.* : pharei D : fareas O4 : pheraeas *Heinsius* : per herbas T, *recc.* : per aestus L, *recc. aliquot* || **243** planumque *Vat. lat. 3140, coni. Heinsius* : placidumque RL, *recc.*, h, *Naugerius, Marchesi* : placitumque A, *recc. aliquot* || **244** opposita *codd., cf. am. 3,14,10; fast. 1,265-6* : apposita *Heinsius* ||

245 at tu per praeceps tecto delabere aperto,
det quoque furtiuas alta fenestra uias.
laeta erit et causam tibi se sciet esse pericli:
hoc dominae certi pignus amoris erit.
saepe tua poteras, Leandre, carere puella:
250 tranabas, animum nosset ut illa tuum.

nec pudor ancillas, ut quaeque erit ordine prima,
nec tibi sit seruos demeruisse pudor.
nomine quemque suo – nulla est iactura – saluta,
iunge tuis humiles, ambitiose, manus;
255 sed tamen et seruo – leuis est impensa – roganti
porrige Fortunae munera parua die;
porrige et ancillae, qua poenas luce pependit
lusa maritali Gallica ueste manus.
fac plebem, mihi crede, tuam: sit semper in illa
260 ianitor et thalami qui iacet ante fores.

nec dominam iubeo pretioso munere dones:
parua, sed e paruis callidus apta dato.
dum bene diues ager, dum rami pondere nutant,
afferat in calatho rustica dona puer
265 – rure suburbano poteris tibi dicere missa,
illa uel in Sacra sint licet empta Via –;
afferat aut uuas aut, quas Amaryllis amabat,
at nunc, castaneas, non amat illa, nuces.

247 sciet] scire *Merkel* || **254** tuis R : tuas L, *recc.*, h | *sic dist. Heinsius, cf. 1,145, quam interpunctionem sustulit Ehwald* || **256** parua] parca *Heinsius in notis* | die R : dee B2 : tuae L, *recc.*, *Heinsius* : dapem L^2 || **257** qua R^2, *Politianus (ap. Baldo), Heinsius, uide Ribuoli* : quae RL, *recc.* || **259** *denuo incipit* Y || **263** dum RL, *recc. aliquot*, *Heinsius*, *prob. Pianezzola coll. Verg. georg. 1,214; 3, 325; Baldo affert georg. 2,362-3; 3,165, 428-9; ecl. 5,76-7* : cum Y, *recc.* | dum N, *recc. aliquot*, *Heinsius*, *Pianezzola* : cum RYL, *recc.*, *edd. plerique* || **268** at RL, y, *recc.* : aut Y, *recc. aliquot* | nunc RYL, h : non O6 : nisi *Riese* | non RY, *Scal. exc.* : nunc L, *recc.* : aut *recc. aliquot*, To2 ||

quin etiam turdoque licet missaque columba
270 te memorem dominae testificere tuae.
turpiter his emitur spes mortis et orba senectus:
a pereant, per quos munera crimen habent!

quid tibi praecipiam teneros quoque mittere uersus?
ei mihi! non multum carmen honoris habet.
275 carmina laudantur, sed munera magna petuntur:
dummodo sit diues, barbarus ipse placet.
aurea sunt uere nunc saecula: plurimus auro
uenit honos, auro conciliatur amor.
ipse licet uenias Musis comitatus, Homere,
280 si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.
sunt tamen et doctae, rarissima turba, puellae,
altera non doctae turba, sed esse uolunt.
utraque laudetur per carmina, carmina lector
commendet dulci qualiacumque sono.
285 his ergo aut illis uigilatum carmen in ipsas
forsitan exigui muneris instar erit.

at quod eris per te facturus et utile credis,
id tua te facito semper amica roget.
libertas alicui fuerit promissa tuorum:
290 hanc tamen a domina fac petat ille tua.
si poenam seruo, si uincula saeua remittis,
quod facturus eras, debeat illa tibi.

269 columba P4, *recc. aliquot, Amar, Merkel, Edwards, Goold, von Albrecht, cf. met. 13,833; Petron. 85,6* : corona RYL, *recc.*, h, *edd. plerique* || **270** testificere B2²A², *Itali, Heinsius* : testificare RYL, *recc.* || **276** ipse EsEs2, *Heinsius (ex cod. Argentinensi nunc deperdito)* : ille RYL, f, *recc.*, Es3MaTo2 : iste *dub. Lenz in app.* || **277** sunt uere nunc RYL, *recc.* : nunc uere sunt N, *recc. aliquot* || **279** uenias musis RYL²ba, *recc.* : musis uenias L, *recc. aliquot*, *Heinsius* || **283** laudetur] laudentur *Heinsius* || **287** eris] eras *maluerit Heinsius in notis coll. u. 292* || **291** poenam seruo RY, *recc.* : seruo poenam L, *recc. aliquot* ||

utilitas tua sit, titulus donetur amicae:
  perde nihil, partes illa potentis agat.

295 sed te, cuicumque est retinendae cura puellae,
  attonitum forma fac putet esse sua.
siue erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus;
  siue erit in Coïs, Coä decere puta.
aurata est: ipso tibi sit pretiosior auro;
300 gausapa si sumpsit, gausapa sumpta proba.
astiterit tunicata: 'moues incendia!' clama,
  sed timida, caueat frigora, uoce roga.
compositum discrimen erit: discrimina lauda;
  torserit igne comam: torte capille, place!
305 bracchia saltantis, uocem mirare canentis,
  et, quod desierit, uerba querentis habe.
ipsos concubitus, ipsum uenerere licebit
  quod iuuat, et quaedam gaudia uoce nota.

294 potentis RYL : petentis L², *recc.*, Y⁴ || **295** te RYL, *recc. aliquot, Naugerius* : tu T, *recc. aliquot* : *om.* DF || **299** *post* est *interrogationis notam posuit Goold* || **300** *hunc uersum habent Charisius GLK I,104,10; Prisc. GLK II,333,16* | sumpsit *Charisius*, N, *recc. aliquot, Heinsius, prob. Goold 1965, Kenney 1966, cf. art. 669* : sumit RL, y, *recc., nonnulli edd.* : sumat P4, *recc. aliquot* : *de* Y *incertum* || **304** comam RY, *recc.* : comas L, *recc. aliquot* || place RYL : places L², y, *recc.* || **306** quod RL, *recc. aliquot* : cum Y, *recc.* || **307-8** *om.* T || **307** ipsum RYL, *recc.*, EsEs2Es3Ma : ipsam P3, *recc. aliquot*, To2 | uenerere Y, *recc. aliquot, Heinsius, cf. 1,499; met. 14,355* : uenere R, *recc. aliquot* : uerere O2 : uenerare L, *recc.*, EsEs3MaTo2 : mirere N, *recc. aliquot* : mirare F, *recc. aliquot* : reuere Es2 : uereare *Blümner* | licebit] placebit P3 || **308** *hunc uersum pudicitiae causa, mea quidem sententia, multis modis haud recte emendauerunt uiri docti, uide Ramírez de Verger 2002* | quaedam *codd., cf. 1,705; 3,443; trist. 4,3,38* : quo (*uel* qua) dat *Madvig (ap. Ehwald)* : quae dat *Burmannus, Goold, Watt 1997-98* : quae clam *Ellis 1892* : querula *Heinsius* | uoce YL, *recc.*, EsEs2To2, *Heinsius, Goold, dub. Lenz in app.;* uoce *pro amatoria significatione usurpatur, cf. 2,689, 723-724; 3,795; am. 3,14,25* : uocis L², *recc. aliquot, Marchesi* : noctis RY(*marg.*), *recc. aliquot,* Es3Ma, *Scal. exc.*,

ut fuerit torua uiolentior illa Medusa,
310 fiet amatori lenis et aequa suo.
tantum, ne pateas uerbis simulator in illis,
effice nec uultu destrue dicta tuo.
si latet ars, prodest: affert deprensa pudorem
atque adimit merito tempus in omne fidem.

315 saepe sub autumnum, cum formosissimus annus
plenaque purpureo subrubet uua mero,
cum modo frigoribus premitur, modo soluitur aestu,
aëre non certo corpora languor habet.
illa quidem ualeat! sed si male firma cubarit
320 et uitium caeli senserit aegra sui,
tunc amor et pietas tua sit manifesta puellae,
tum sere, quod plena postmodo falce metas.

edd. plerique | nota B3, *lege epist. 16,229; de imperatiui forma cf. uu. 298, 300-4, 306; met. 15,660* : notes YL, *recc. aliquot,* EsEs2To2, *Heinsius, Goold, dub. Lenz in app.* : habe RY*(marg.)*L[2], *recc. aliquot,* Es3Ma, *Scal. exc., ex u. 306* : habent *della Casa* : ama *Watt 1997-98* : *alii aliter emendauerunt:* quae clam gaudia noctis habes *vel* habet *Ellis 1892, Bornecque* : laudi gaudia noctis habe *Housman* : praedam gaudia noctis habe *Merkel* : quae dant gaudia noctis habe *Verdière* : quae dat gaudia uoce notes *Goold* : quae clam gaudia nosse potes *Baldo 1989 coll. am. 2,3,2* : quae clam gaudia nocte capis *Kenney in app., qui cruces corruptelae adposuit* || **309** ut RY, *Scal.* exc. : si L, *recc.* | illa RYL, *recc. aliquot* : ipsa T, *recc.* || **311** uerbis YL, *recc., Merkel* : turbis R : turpis O6 : dictis L[2], *recc. aliquot* || **312** dicta RYL, *recc.* : uerba T, *recc. aliquot* || **313** *post* ars *dist. Heinsius, cf. met. 10,252* || **315** autumnum RYL, *recc.* : autumno f, *recc. aliquot* || **317** premitur RY, *recc. aliquot, Heinsius, Kenney ('sc.* aer'*), qui affert Lucr. 6,845; Verg. georg. 1,248; Lucan. 9,498; Sen. nat. 5,3*; *uide etiam Baldo 1991 ('sc.* annus'*)* : premimur L, f, *recc.*, h, *Goold, von Albrecht* | soluitur RY, *recc. aliquot, Heinsius, Kenney* : soluimur L, f, *recc.*, h, *Goold, von Albrecht* || **319** cubarit *Heinsius in notis, cf. Prop. 2,15,17* : cubabit *codd., nonnulli edd.* || **320** sui] grauis *Watt 1997-98* || **322** quod RY, *recc.* : quae L, *recc. aliquot* ||

nec tibi morosi ueniant fastidia morbi,
  perque tuas fiant, quae sinet ipsa, manus,
325 et uideat flentem, nec taedeat oscula ferre,
  et sicco lacrimas combibat ore tuas.
multa uoue, sed cuncta palam, quotiensque libebit,
  quae referas illi, somnia laeta uide.
et ueniat quae lustret anus lectumque locumque,
330 praeferat et tremula sulphur et oua manu.
omnibus his inerunt gratae uestigia curae:
  in tabulas multis haec uia fecit iter.
nec tamen officiis odium quaeratur ab aegra:
  sit suus in blanda sedulitate modus.
335 neue cibo prohibe nec amari pocula suci
  porrige: riualis misceat illa tuus.

sed non, cui dederas a litore carbasa, uento
  utendum, medio cum potiere freto.
dum nouus errat amor, uires sibi colligat usu:
340 si bene nutrieris, tempore firmus erit.
quem taurum metuis, uitulum mulcere solebas:
  sub qua nunc recubas arbore, uirga fuit.

324 sinet RY, *recc.* : sinat L, *recc. aliquot* : sinit T, *recc. aliquot* | ipsa RY, *recc. aliquot* : illa L, *recc. aliquot* || **327** uoue YL^2, *recc.* : uoces R, *recc. aliquot* : uoce L, *recc. aliquot* : moue Be, *recc. aliquot* | libebit RY, *recc. aliquot* : licebit L, *recc., della Casa* || **332** tabulas RY, *recc. aliquot* : tabulis L, *recc. aliquot* : thalamos A, *recc. aliquot* : thalamis L4*(marg.), recc. aliquot* || **334** suus RYL, f, *recc. aliquot* : tuus T, *recc. aliquot* || **335** cibo RY, Ma : cibos L, *recc.* : cibum A, *recc. aliquot* | prohibe RY, *recc.* : praebe L, *recc. aliquot* || **337** cui *Heinsius* : quo RYL, *cett., Merkel* : cum R^2 : quis *Heinsius in notis, Lenz* : quoi *Lee* | dederas] dederis R^2, *Heinsius* | uento YL, *cett.* : uentis R, *Heinsius in notis, Lenz* || **338** utendum RYL, *recc. aliquot* : utendum est L^2, f, *recc.* | potiere YL, f, *recc. aliquot, Heinsius* : potiare L^2, *recc.* : potiore R || **339** colligat RY*(p.c.)*L, *recc. aliquot* : colligit Y, *recc.* || **340** *post* tempore *distinxit Heinsius* || **341** taurum metuis RYL, *recc.* : metuis taurum Af ||

nascitur exiguus, sed opes adquirit eundo,
  quaque uenit, multas accipit amnis aquas.
345 fac tibi consuescat: nihil assuetudine maius,
  quam tu dum capias, taedia nulla fuge.
te semper uideat, tibi semper praebeat aures,
  exhibeat uultus noxque diesque tuos.
cum tibi maior erit fiducia posse requiri,
350 cum procul absenti cura futurus eris,
da requiem: requietus ager bene credita reddit,
  terraque caelestes arida sorbet aquas.
Phyllida Demophoon praesens moderatius ussit:
  exarsit uelis acrius illa datis;
355 Penelopen absens sollers torquebat Vlixes;
  Phylacides aberat, Laodamia, tuus.
sed mora tuta breuis: lentescunt tempore curae
  uanescitque absens et nouus intrat amor.
dum Menelaus abest, Helene, ne sola iaceret,
360 hospitis est tepido nocte recepta sinu.
quis stupor hic, Menelaë, fuit? tu solus abibas,
  isdem sub tectis hospes et uxor erant?
accipitri timidas credis, furiose, columbas,
  plenum montano credis ouile lupo.
365 nil Helene peccat, nihil hic committit adulter:
  quod tu, quod faceret quilibet, ille facit.

344 uenit RYL, *recc.* : meat f || **345** nihil *edd. uett* : nil *codd.* || **346** capias] captas *Heinsius* : capiat *Burmannus in notis* || **347** aures] aurem *Heinsius* || **348** exhibeat] exhibeant *Heinsius* || **350** cum R, *recc. aliquot* : tum Y, *recc. aliquot, Heinsius* : tunc L, *recc.* : tu O6 : i P7 | eris] abi AP5 *(marg.), Heinsius, qui* tum procul, absenti cura futurus, abi *legendum censuit* || **356** laodamia R^2, y, *recc. aliquot, Heinsius* : laodomia L, *recc.* : laudamia RY, *recc. aliquot* : laudomia N, *recc. aliquot* | abe-rat...tuus] sensus...tuos *maluerit Goold 1965* || **361** quis L, *recc., Merkel* : qui RY, *recc. aliquot, Lenz* | stupor RYL, *recc.*, Plan. : furor L^2, *recc. aliquot* || **363-4** *post* columbas *et* lupo *interrogationis signum posuit Heinsius* ||

cogis adulterium dando tempusque locumque;
quid, nisi consilio est usa puella tuo?
quid faciat? uir abest et adest non rusticus hospes
370 et timet in uacuo sola cubare toro.
uiderit Atrides: Helenen ego crimine soluo:
usa est humani commoditate uiri.

sed neque fuluus aper media tam saeuus in ira est,
fulmineo rabidos cum rotat ore canes,
375 nec lea, cum catulis lactentibus ubera praebet,
nec breuis ignaro uipera laesa pede,
femina quam socii deprensa paelice lecti:
ardet et in uultu pignora mentis habet.
in ferrum flammasque ruit positoque decore
380 fertur, ut Aonii cornibus icta dei.
coniugis admissum uiolataque iura marita est
barbara per natos Phasias ulta suos;
altera dira parens haec est, quam cernis, hirundo:
aspice, signatum sanguine pectus habet.
385 hoc bene compositos, hoc firmos soluit amores;
crimina sunt cautis ista timenda uiris.

368 quid RY, *recc. aliquot,* Plan. : quo L, *recc.*, *Heinsius* : quod O2, *recc. aliquot* || **373** est RYL, *recc. aliquot*, Plan. : *om.* A, *recc. aliquot* || **374** rabidos RY, *recc. aliquot* : rapidos L, f, *recc.* || **375** lactentibus *Charisius GLK I,* 103,25, L, yf, *recc.,* Es, *Heinsius, def. Goold 1965, cf. fast. 1,351; 2,263, 656; 6,137; met. 2,624; 6,637; 10,227; 13,547; 15,201; Pont. 4,8,41* : lactantibus RY, *recc. aliquot,* Es2Es3, *prob. Ehwald coll. met. 10,227 (sed* lactentes *in nonnullis codicibus), Lenz* : latrantibus Ma : latentibus To2 | *post 377 plenius dist. Naugerius* || **379** decore RYL, *recc. aliquot* : pudore Nf, *recc. aliquot,* Plan. : timore A^{2}*(s. l.)*, *recc. aliquot* || **380** aonii cornibus icta dei RY(*p.c.*)L, *recc.* : aonii cornibus acta dei P5, *recc. aliquot* : aonio cornibua icta Y : aonio concita bacc(h)a deo Be, *recc. aliquot, cf. 1,312; 3,710* || **382-4** *damnauit Merkel* || **381** marita est R*(ut uid.)* : maritae Y, *Heinsius* : mariti est L, *recc. aliquot* : mariti R^{2}, *recc.* : marita *Koch (ap. Ehwald) coll. epist. 12,87* ||

nec mea uos uni donat censura puellae:
di melius! uix hoc nupta tenere potest.
ludite, sed furto celetur culpa modesto:
390 gloria peccati nulla petenda sui est.
nec dederis munus, cognosse quod altera possit,
nec sint nequitiae tempora certa tuae,
et, ne te capiat latebris sibi femina notis,
non uno est omnis conuenienda loco,
395 et, quotiens scribes, totas prius ipse tabellas
inspice: plus multae, quam sibi missa, legunt.
laesa Venus iusta arma mouet telumque remittit
et, modo quod questa est, ipse querare facit.
dum fuit Atrides una contentus, et illa
400 casta fuit: uitio est improba facta uiri.
audierat laurumque manu uittasque ferentem
pro nata Chrysen non ualuisse sua;
audierat, Lyrnesi, tuos, abducta, dolores
bellaque per turpes longius isse moras;
405 haec tantum audierat: Priameïda uiderat ipsa:
uictor erat praedae praeda pudenda suae.
inde Thyestiaden animo thalamoque recepit
et male peccantem Tyndaris ulta uirum.
quae bene celaris, siqua tamen acta patebunt,
410 illa licet pateant, tu tamen usque nega.

387 donat *codd., Marchesi coll. 3,85, Kenney 1959, def. Janka* : damnat *Heinsius (ex cod. Lincolniensi nunc deperdito), edd. plerique* || **390** sui RYLba, *recc.* : tui Befbe, *recc. aliquot* : tibi Pe || **391** possit L^2, *recc., Heinsius* : posset RYL, *recc. aliquot* || **398** quod RYL, *recc.* : quae L4 (*ut uid.*), *recc. aliquot*, Es2 | ipse RL, *recc. aliquot* : ipsa Y, *recc.* || **404** isse YL, *recc. aliquot, Heinsius* : esse R, *recc. aliquot* : ire P7, *recc. aliquot* || **405** tantum L, *recc. aliquot, Naugerius, prob. Luck* : tamen RY, *recc. aliquot* | ipsa RYL, *recc. aliquot*, Plan. : ipsam T, *recc. aliquot* || **406** erat] eras *Heinsius* | pudenda] petenda P5 || **407** animo thalamoque] thalamoque animoque *Heinsius* || **408** uirum RYL, *recc. aliquot* : uirum est Y *(uersui **407** in marg. adscripsit)*, *recc. aliquot* || **409** si qua T, *recc.* : si quae RYL^{2}ba, *recc. aliquot* : quamuis P4 : *de* L *incertum* ||

tum neque subiectus solito nec blandior esto:
  haec animi multum signa nocentis habent.
sed lateri ne parce tuo! pax omnis in uno est:
  concubitu prior est infitianda Venus.

415 sunt qui praecipiant herbas, satureia, nocentes
  sumere – iudiciis ista uenena meis –
aut piper urticae mordacis semine miscent
  tritaque in annoso flaua pyrethra mero.
sed dea non patitur sic ad sua gaudia cogi,
420 colle sub umbroso quam tenet altus Eryx.
candidus, Alcathoï qui mittitur urbe Pelasga,
  bulbus et, ex horto quae uenit, herba salax
ouaque sumantur, sumantur Hymettia mella
  quasque tulit folio pinus acuta nuces.

425 docta, quid ad magicas, Erato, deuerteris artes?
  interior curru meta terenda meo est.
qui modo celabas monitu tua crimina nostro,
  flecte iter et monitu detege furta meo.
nec leuitas culpanda mea est: non semper eodem
430 impositos uento panda carina uehit.
nam modo Threïcio Borea, modo currimus Euro,
  saepe tument Zephyro lintea, saepe Noto.

411 tum RYL, *recc. aliquot* : tunc P4, *recc. aliquot* : tu N, *recc.* || **412** haec] quaedam f || **413** ne RY, *recc. aliquot* : nec L, *recc. aliquot* | uno RL, *recc.* : illo YL², *recc. aliquot* | *sic dist. Vahlen coll. u. 460, post* uno *non dist. Heinsius* || **414** *post* concubitu *dist. Heinsius* | est] hoc *Heinsius* | infitianda RYL², *recc. aliquot,* Es : inficienda L, y, *recc.,* Es2Es3MaTo2 : infitienda Be || **415** qui L, *recc., Heinsius, dub. Kenney in app.* : quae RY, *recc. aliquot, Ehwald* | mordacis RY, *recc.* : mordaci L, *recc. aliquot* || **425** magicas] medicas *Heinsius* || deuerteris RYL², *recc. aliquot* : diuerteris L, *recc.* : conuerteris F || **426** terenda T, *recc., Heinsius* : tenenda YL, *recc. aliquot* : tenda R ||

aspice ut in curru modo det fluitantia rector
  lora, modo admissos arte retentet equos.

435 sunt quibus ingrate timida indulgentia seruit
  et, si nulla subest aemula, languet amor.
luxuriant animi rebus plerumque secundis,
  nec facile est aequa commoda mente pati.
ut leuis absumptis paulatim uiribus ignis
440 ipse latet, summo canet in igne cinis,
sed tamen extinctas admoto sulphure flammas
  inuenit et lumen, quod fuit ante, redit,
sic, ubi pigra situ securaque pectora torpent,
  acribus est stimulis eliciendus amor.
445 fac timeat de te tepidamque recalface mentem:
  palleat indicio criminis illa tui.
o quater et quotiens numero comprendere non est
  felicem, de quo laesa puella dolet!
quae, simul inuitas crimen peruenit ad aures,
450 excidit, et miserae uoxque colorque fugit.
ille ego sim, cuius laniet furiosa capillos;
  ille ego sim, teneras cui petat ungue genas,
quem uideat lacrimans, quem toruis spectet ocellis,
  quo sine non possit uiuere, posse uelit.
455 si spatium quaeras, breue sit, quo laesa queratur,
  ne lenta uires colligat ira mora.
candida iamdudum cingantur colla lacertis,
  inque tuos flens est accipienda sinus;

440 canet in L4, *coni. Heinsius* : candet in L[2], *recc.* : calet in RY, Ma : qui calet L, *recc. aliquot* || **444** eliciendus YL, *recc.* : eliaendus R : alliciendus N, *recc. aliquot* || **447** quater RYL, *recc. aliquot* : quantum T, *recc.* || **453** quem toruis RY, *recc.* : toruis quem L, *recc. aliquot* || **455** quo L[2], *recc. aliquot, Heinsius, Goold 1965* : quod RYL, *recc. aliquot, Lenz, Holzberg* || **458** tuos...sinus RY, *recc. aliquot* : tuo...sinus L : tuo...sinu N, *recc. aliquot* ||

oscula da flenti, Veneris da gaudia flenti:
460 pax erit, hoc uno soluitur ira modo.
cum bene saeuierit, cum certa uidebitur hostis,
tum pete concubitus foedera: mitis erit.
illic depositis habitat Concordia telis,
illo, crede mihi, Gratia nata loco est.
465 quae modo pugnarunt, iungunt sua rostra columbae,
quarum blanditias uerbaque murmur habet.

prima fuit rerum confusa sine ordine moles
unaque erat facies sidera, terra, fretum.
mox caelum impositum terris, humus aequore cincta est,
470 inque suas partes cessit inane Chaos.
silua feras, uolucres aër accepit habendas:
in liquida, pisces, delituistis aqua.
tum genus humanum solis errabat in agris
idque merae uires et rude corpus erat.
475 silua domus fuerat, cibus herba, cubilia frondes,
iamque diu nulli cognitus alter erat.
blanda truces animos fertur mollisse Voluptas:
constiterant uno femina uirque loco.
quid facerent, ipsi nullo didicere magistro:
480 arte Venus nulla dulce peregit opus.
ales habet, quod amet; cum quo sua gaudia iungat,
inuenit in media femina piscis aqua;
cerua parem sequitur, serpens serpente tenetur,
haeret adulterio cum cane nexa canis;
485 laeta salitur ouis, tauro quoque laeta iuuenca est:
sustinet immundum sima capella marem;

460 soluitur RLba, y, *recc.* : soluetur Y : tollitur R*(eras. in mg.)*, *recc. aliquot* || **462** foedera RYL, *recc. aliquot* : foedere L^2, *recc.* || **465** sua] nunc *Hall 1999* || **468** erat RYL, *recc. aliquot* : erant Tf, *recc. aliquot*, *Heinsius* || Chaos *Heinsius* || **471** uolucres aer RYL, *recc.* : aer uolucres P4f, *recc. aliquot*, Es2 || **477** Voluptas *Ramírez de Verger-Socas 1995* ||

in furias agitantur equae spatioque remota
per loca diuiduos amne sequuntur equos.
ergo age et iratae medicamina fortia praebe:
490 illa feri requiem sola doloris habent,
illa Machaonios superant medicamina sucos:
his, ubi peccaris, restituendus eris.

haec ego cum canerem, subito manifestus Apollo
mouit inauratae pollice fila lyrae.
495 in manibus laurus, sacris induta capillis
laurus erat: uates ille uidendus adit.
is mihi 'lasciui' dixit 'praeceptor Amoris,
duc age discipulos ad mea templa tuos,
est ubi diuersum fama celebrata per orbem
500 littera, cognosci quae sibi quemque iubet.
qui sibi notus erit, solus sapienter amabit
atque opus ad uires exiget omne suas.
cui faciem natura dedit, spectetur ab illa;
cui color est, umero saepe patente cubet;
505 qui sermone placet, taciturna silentia uitet;
qui canit arte, canat; qui bibit arte, bibat.
sed neque declament medio sermone diserti,
nec sua non sanus scripta poeta legat.'
sic monuit Phoebus: Phoebo parete monenti!
510 certa dei sacro est huius in ore fides.

487 remota *Heinsius* : remotae Y, *recc. aliquot,* Ma, *ed. Romana a. 1471* : remoto RL, *recc. aliquot*, EsEs2Es3To2, *ed. Bonon. a. 1471* || **488** diuiduos RYL, *recc.* : diuisos L[2], *recc. aliquot* : diuersos O2, *recc. aliquot* || **495-556** *om.* Es2 || **495** induta RY, *recc. aliquot, cf. met. 9,158; trist. 4,10,29* : inducta L, y, *recc., Heinsius* || **496** *de acc. pl.* uates *lege Tränkle* | adit Y, *recc.*, MaTo2 *coni. Bentley, prob. Koch (ap. Ewahld) coll. met. 10,650-1* : abi RL[2] : habit L : adest O4, *recc. aliquot* : ait N, *recc. aliquot* : erat EsEs3 : agit *Heinsius* || **499** ubi D, *recc. aliquot* : tibi RY, *recc. aliquot* : ibi L, *recc., Heinsius* : mihi O4 || **502** exiget RYL, *recc. aliquot* : exigit T, *recc. aliquot* || **507** *de* medio sermone *iunctura lege quae disputauit Tränkle* || **505** uitet] rumpat *Heinsius* || **508** non sanus] uesanus *Heinsius* ||

ad propiora uocor: quisquis sapienter amabit,
  uincet et e nostra, quod petet, arte feret.
credita non semper sulci cum faenore reddunt,
  nec semper dubias adiuuat aura rates.
515 quod iuuat, exiguum, plus est, quod laedat amantes:
  proponant animo multa ferenda suo.
quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla,
  caerula quot bacas Palladis arbor habet,
litore quot conchae, tot sunt in amore dolores:
520 quae patimur, multo spicula felle madent.
dicta erit isse foras, quam tu fortasse uidebis:
  isse foras et te falsa uidere puta.
clausa tibi fuerit promissa ianua nocte:
  perfer et immunda ponere corpus humo.
525 forsitan et uultu mendax ancilla superbo
  dicet 'quid nostras obsidet iste fores?'
postibus et durae supplex blandire puellae
  et capiti demptas in fore pone rosas.
cum uolet, accedes; cum te uitabit, abibis:
530 dedecet ingenuos taedia ferre sui.
'effugere hunc non est' quare tibi possit amica
  dicere? non omni tempore sensus obest.

511 sapienter] patienter *Naugerius* || **512** petet RYL, *recc. aliquot* : petit N, *recc. aliquot* : petat F*(corr.* F^2) | feret] ferat R || **513** credita] semina f || **515** iuuat RYL, *recc.* : iuuet L^2 | exiguum RY, *recc. aliquot* : exiguum est L, *recc. aliquot* | laedat RYL, *recc. aliquot* : laedit T, *recc.*, *Heinsius* || **521** quam tu] tibi quam *dub. Heinsius in notis* : intus *dub. Bentley, prob. Goold* : quom *Riese* | uidebis YL, *recc.*, *Heinsius* : uideres R : uidere uidere R^2 : uidere est *dub. Heinsius in notis, prob. Goold 1965* || **524** ponere RYL, *recc.* : ponito R^2, *recc. aliquot* || **528** in fore RY, *recc. aliquot* : limine L, *recc. aliquot* || **531** hunc *Rubenius ap. Heinsium, qui affert Mart. 11,98,1; 12,82, 1-2* : hinc *codd.* : haec *D. Heinsius* | quare] caue ne *Heinsius in notis, cf. am. 1,8,72* : clare *Pianezzola 1989 coll. Hor. epist. 1,16,59; Pers. 6,51* || **532** *post* dicere *interrogationis signum posuit Gronovius* | sensus obest RYL, *recc.*, *def. Goold*

nec maledicta puta nec uerbera ferre puellae
turpe nec ad teneros oscula ferre pedes.

535 quid moror in paruis? animus maioribus instat;
magna canam: toto pectore, uulgus, ades!
ardua molimur, sed nulla, nisi ardua, uirtus:
difficilis nostra poscitur arte labor.
riualem patienter habe: uictoria tecum
540 stabit, eris magni uictor in Arce Iouis.
haec tibi non hominem sed quercus crede Pelasgas
dicere: nil istis ars mea maius habet.
innuet illa: feras; scribet: ne tange tabellas;
unde uolet, ueniat, quoque libebit, eat.
545 hoc in legitima praestant uxore mariti,
cum, tener, ad partes tu quoque, Somne, uenis.
hac ego, confiteor, non sum perfectus in arte;
quid faciam? monitis sum minor ipse meis.
mene palam nostrae det quisquam signa puellae
550 et patiar nec me quo libet ira ferat?
oscula uir dederat, memini, suus; oscula questus
sum data: barbaria noster abundat amor.

1965, qui 'sensum' pro communem sensum intellexit, cf. Hor. serm. 1,3,65-6 : sensus adest f, *recc. aliquot, Gronovius, Heinsius* : sensus abest L², *recc. aliquot* : sanus adest *Shackleton Bailey 1954* : *obelos interposuit Kenney* || **535** instat] instet *Heinsius* || **540** Arce *agnouit Kenney, cf. rem. 450* | arce YL, *recc.* : arte A, *Ehwald* : orbe R, *recc. aliquot, Merkel, cf. rem. 450, uide Prinz 1917* : urbe *Blümner* || **543** innuet RYL², *recc.* : innuit L, *recc. aliquot* : innuat Pe | feras RL, *recc. aliquot* : feres Y, *recc. aliquot* | scribet RYL², *recc.* : scribit L, *recc. aliquot* : scribat Pe | ne RYL², *recc.* : nec L, *recc. aliquot* : non P4 : nunc P5 | **545** hoc RYL², *recc.* : haec *recc. aliquot*, Es3 | praestant] praestent *Heinsius* || **550** ferat P3, *recc. aliquot, Heinsius* : feret RYL², *recc.* || **552** sum Y, *recc., Heinsius* : sunt RL, *recc. aliquot* | barbaria RY : barbarie L, *recc. aliquot, Heinsius* : barbarice L², *recc. aliquot* ||

non semel hoc uitium nocuit mihi: doctior ille,
quo ueniunt alii conciliante uiri.
555 sed melius nescisse fuit: sine furta tegantur,
ne fugiat ficto fassus ab ore pudor.
quo magis, o iuuenes, deprendere parcite uestras:
peccent, peccantes uerba dedisse putent.
crescit amor prensis: ubi par fortuna duorum est,
560 in causa damni perstat uterque sui.

fabula narratur toto notissima caelo:
Mulciberis capti Marsque Venusque dolis.
Mars pater insano Veneris turbatus amore
de duce terribili factus amator erat;
565 nec Venus oranti – neque enim dea mollior ulla est –
rustica Gradiuo difficilisque fuit.
a quotiens lasciua pedes risisse mariti
dicitur et duras igne uel arte manus!
Marte palam simul est Vulcanum imitata, decebat,
570 multaque cum forma gratia mixta fuit.
sed bene concubitus primo celare solebant:
plena uerecundi culpa pudoris erat.
indicio Solis – quis Solem fallere possit? –
cognita Vulcano coniugis acta suae.

553 ille R(-ę)YL, *recc. aliquot* : ille est P3, *recc. aliquot* || **554** uiri Be, *recc. aliquot, Bentley* : uiro RYL, *recc. aliquot, Heinsius* || **556** ne RYL², *recc.* : nec N, *recc. aliquot* | ficto fassus *Madvig 1873 coll. epist. 17,15* : uicto fassus RYL², *recc. aliquot*, Es3To2, *Heinsius* : fasso uictus N, *Heinsius in notis, commend. Kenney 1959* : uicto falsus L, *recc. aliquot,* Es : uicto laesus R²*(ut uid.), recc. aliquot,* Ma : fassae uictus *Kenney in app.* | ab ore RYL, *cett.* : amore N || **558** peccent] peccant *Naugerius* | putent YL, *recc.*, h, *Heinsius* : putant R, *recc. aliquot* || **560** causa RYL, *recc. aliquot* : causam A, *recc. aliquot* || **562** mulciberis RYL, *recc. aliquot* : mulciberi yN, *recc.* : mulciferi A, *recc. aliquot* || **569** simul est R, *recc.* : semel est Y, *coni. Merkel* : simul ac L, *recc. aliquot* : simulat A, *Heinsius* : simulet D || **571** primo RY*(ex corr.)*L, *recc. aliquot* : primos YL², *recc. aliquot* || **573** possit RYL², *recc.* : posset L², *recc. aliquot* ||

575 quam mala, Sol, exempla moues! pete munus ab ipsa:
et tibi, si taceas, quod dare possit, habet.
Mulciber obscuros lectum circaque superque
disponit laqueos: lumina fallit opus.
fingit iter Lemnon, ueniunt ad foedus amantes:
580 impliciti laqueis nudus uterque iacent.
conuocat ille deos, praebent spectacula capti:
uix lacrimas Venerem continuisse putant.
non uultus texisse suos, non denique possunt
partibus obscenis opposuisse manus.
585 hic aliquis ridens 'in me, fortissime Mauors,
si tibi sunt oneri, uincula transfer' ait.
uix precibus, Neptune, tuis captiua resoluit
corpora: Mars Thracen occupat, illa Paphon.
hoc tibi perfecto, Vulcane, quod ante tegebant,
590 liberius faciunt, et pudor omnis abest.
saepe tamen demens stulte fecisse fateris,
teque ferunt irae paenituisse tuae.
hoc uetiti uos este! uetat deprensa Dione
insidias illas, quas tulit ipsa, dare.

575 ipsa RY, *recc. aliquot* : illa L, *recc. aliquot* || **577** lectum L, *recc., Heinsius* : lecto RY, *recc. aliquot* || **579** lemnon N, *recc. aliquot* : lennon T, *recc. aliquot* : lemnos P3, *recc. aliquot* : lemnum RYL, *recc. aliquot* || **588** Thracen *Heinsius in notis* : thracem To2 : Threcen *Scaliger, Heinsius* : creten *cett.* | paphon T, *recc. aliquot, Heinsius* : paphum RYL², *recc.* || **589** perfecto RY : perfecte P4 : profecto L, *recc.*, h : pro facto L4, *recc. aliquot*, *Goold 1965* : profectum *Heinsius* || **590** et *codd., Kenney* : ut *Heinsius, edd. plerique* || **591** tamen] etiam *Hall 1999* || **592** irae YL, *recc.*, h, *Heinsius, prob. Pianezzola, cf. uu. 170, 550* : ite R : artis R², *recc. aliquot, edd. plerique* || **593** hoc RYL², *recc.* : haec P7, *recc. aliquot*, Es3 : vel B3 | uetiti RY : uetui L, *recc., Heinsius, von Albrecht* : uetuit P5 | este *Ehwald* : esse RY, *recc. aliquot* : ecce L, *recc., Heinsius* || **594** illas L, *recc.*, EsEs2Es3To2, *Heinsius* : illam RY : ipsas D : ulli O4, *recc. aliquot* : ullas A² : alias Ma : aliis *dub. Kenney in app.* | dare RL, *recc.* : pati R²YL², *recc. aliquot* ||

595 nec uos riuali laqueos disponite nec uos
excipite arcana uerba notata manu.
ista uiri captent, si iam captanda putabunt,
quos faciet iustos ignis et unda uiros.
en iterum testor: nihil hic nisi lege remissum
600 luditur: in nostris instita nulla iocis.

quis Cereris ritus ausit uulgare profanis
magnaque Threïcia sacra reperta Samo?
exigua est uirtus praestare silentia rebus,
at contra grauis est culpa tacenda loqui.
605 o bene, quod frustra captatis arbore pomis
garrulus in media Tantalus aret aqua!
praecipue Cytherea iubet sua sacra taceri:
admoneo, ueniat ne quis ad illa loquax.
condita si non sunt Veneris mysteria cistis
610 nec caua uesanis ictibus aera sonant,
at tamen inter nos medio uersantur in usu,
sed sic, inter nos ut latuisse uelint.
ipsa Venus pubem, quotiens uelamina ponit,
protegitur laeua semireducta manu.
615 in medio passimque coit pecus: hoc quoque uiso
auertit uultus saepe puella suos.
conueniunt thalami furtis et ianua nostris
parsque sub iniecta ueste pudenda latet,

597 uiri] illi *Hall 1999* || **598** faciet] faciunt *Heinsius* : fecit *Kenney in app.* || **599-600** *post* remissum, *non post* luditur *distinxit Heinsius* || **601** profanis RYL[2], *recc. aliquot* : profanus L, *recc.* || **603** exigua] eximia L2, *Naugerius* || **611** at tamen *codd., Heinsius* : illa quidem *Heinsius in notis* : haud tamen *Heusinger, Madvig 1873* : scilicet *Bentley* : at sic *Housman, Goold 1965* || **612** sed sic RYL[2], *recc.*, EsEs2To2, *Heusinger, Madvig 1873* : sic tamen N, *recc. aliquot, Heinsius* : attamen Ed, *cf. rem. 51-2* : se tamen *Housman, Goold 1965* : sed sunt Es3 || **615** uiso] uisu Y || **616** saepe *codd.*, *Marchesi, Lenz, Janka* : nempe *Bentley, prob. Ehwald, Kenney* ||

et, si non tenebras, at quiddam nubis opacae
620 quaerimus atque aliquid luce patente minus.
tum quoque, cum solem nondum prohibebat et imbrem
tegula sed quercus tecta cibumque dabat,
in nemore atque antris, non sub Ioue, iuncta uoluptas:
tanta rudi populo cura pudoris erat.
625 at nunc nocturnis titulos imponimus actis,
atque emitur magno nil nisi posse loqui.
scilicet excuties omnes, ubi quaeque, puellas,
cuilibet ut dicas 'haec quoque nostra fuit?'
ne desint, quas tu digitis ostendere possis,
630 ut quamque attigeris, fabula turpis erit?
parua queror: fingunt quidam, quae uera negarent,
et nulli non se concubuisse ferunt.
corpora si nequeunt, quae possunt, nomina tangunt,
famaque non tacto corpore crimen habet.
635 i nunc, claude fores, custos odiose puellae,
et centum duris postibus obde seras!
quid tuti superest, cum nominis extat adulter
et credi, quod non contigit esse, cupit?
nos etiam ueros parce profitemur amores,
640 tectaque sunt solida mystica furta fide.

621 tum *edd. uett., Kenney* : tunc *codd.* || **627** ubi quaeque RYL, *recc. aliquot, cf. am. 3,10,5* : ubicumque N, *recc. aliquot, Heinsius* : ut quaeque E2, *recc. aliquot* : uir quaeque B3 : ubiquaque *corr. Merkel in praef. XX* | puellas L[2], *recc. aliquot* : puella B3, *recc. aliquot* : puella est RYL[2], *recc.* || **629** ne RY, *recc. aliquot* : nec L, *recc.* : non B3, *recc. aliquot* | desint RYL, *recc.* : desit F, *recc. aliquot* : desunt A, *recc. aliquot* || **630** ut quamque RY, *recc. aliquot* : ut quamquam T, *recc. aliquot* : et quamquam *recc. aliquot* : et quam tu P3 : quamcumque Be || **633** tangunt *codd., cf. 3,269; Tib. 1,8,25* : tractant Es3, *Gronovius, Heinsius* || **635** *post* odiose, *non post* puellae, *distinxit Heinsius* || **636** obde RYL, *recc. aliquot*, MaTo2, *Scal. exc.* : adde L[2], P7, *recc.*, EsEs3 : abde Es2 || **637** cum RL, *recc.* : ubi Y, *uett. edd.* : tibi R[2](*in marg.*) ||

parcite praecipue uitia exprobrare puellis,
utile quae multis dissimulasse fuit.
nec suus Andromedae color est obiectus ab illo,
mobilis in gemino cui pede pinna fuit;
645 omnibus Andromache uisa est spatiosior aequo:
unus, qui modicam diceret, Hector erat.
quod male fers, assuesce, feres bene: multa uetustas
lenit, at incipiens omnia sentit amor.
dum nouus in uiridi coalescit cortice ramus,
650 concutiat tenerum quaelibet aura, cadet;
mox etiam uentis spatio durata resistet
firmaque adoptiuas arbor habebit opes.
eximit ipsa dies omnis e corpore mendas,
quodque fuit uitium, desinit esse mora.
655 ferre nouae nares taurorum terga recusant:
assidue domitas tempore fallit odor.

641 puellis RYL[2], *recc.* : puellae L[2], *recc. aliquot, Heinsius* || **642** quae RYL[2], *recc. aliquot* : quam *Paris. lat. 7998, recc. aliquot*, Es3Ma : quod L, *recc. aliquot* || **643** obiectus RYL, *recc. aliquot* : abiectus Be, *recc.* || **644** in gemino L[2], *recc.*, *Heinsius* : ingenuo RYL : ingenio A, *recc. aliquot* || **647** uetustas *codd., cf. eandem iuncturam in fast. 5,131; met. 14,695; edd. plerique* : uetustus *Bentley, qui post* multa *distinxit, prob. Goold 1965* || **648** lenit at *Heinsius distinguens post* lenit, *cf. epist. 1,38; 21,49; am. 1,9,8, 20; fast. 1,136; 6,63, 86 (*haec aetas bellum suadet, at illa gerit*); met. 1,283, 472; 2,770 (*avertit, at*), 819 (*patefecit, at*); trist. 3,11,27* : lenit et RYL[2], *recc.*, Es2Ma, Plan. : leniet L[2], *recc. aliquot*, EsTo2, *Kenney, Goold 1965* : leniet et O2, *recc. aliquot* : lenit Es3 || **649** coalescit RYL2f, *recc.* : calescit N, *recc. aliquot* : callescit O6 : durescit, decrescit, conscendit *recc. aliquot* || **650** concutiat RL[2]f, *recc.* : concutiet YL, *recc. aliquot* || **651** etiam RYL[2], *recc.* : eadem R[2]*(marg.)*f, *Merkel* || resistet RYL, f, *recc. aliquot* : resistit T, *recc. aliquot* || **653** eximit RYL[2], *recc.* : eximet *Char. GLK I,72,27 k.; Eutych. GLK V, 473,8; Beda 7,280,12;* O2 | ipsa RYL, f, *recc., Char.* : ipse *Beda*, Ld : illa D, *recc. aliquot* || **654** desinit RYL[2], f, *recc.* : desinet L, *recc. aliquot* || **656** assidue RY, *recc. aliquot, ed. Aldina a. 1502, Naugerius, prob. Pianezzola* : assiduo L, y, *recc., Heinsius, edd. plerique* ||

nominibus mollire licet mala: fusca uocetur,
  nigrior Illyrica cui pice sanguis erit;
si straba, sit Veneri similis; si torua, Mineruae;
660 sit gracilis, macie quae male uiua sua est;
dic habilem, quaecumque breuis; quae turgida, plenam:
  et lateat uitium proximitate boni.

nec quotus annus eat nec quo sit nata require
  consule, quae rigidus munera censor habet,
665 praecipue si flore caret meliusque peractum
  tempus et albentes iam legit illa comas.
utilis, o iuuenes, aut haec aut serior aetas:
  iste feret segetes, iste serendus ager.
dum uires annique sinunt, tolerate labores:
670 iam ueniet tacito curua senecta pede.

659 *locus ualde dubius, sed lege quae explanauit Heinsius in notis; uide etiam Goold 1965* | straba *Bentley (post Heinsium) ad Hor. serm. 1,3,7, prob. Goold* : qua straba *Heinsius in notis* : paeta *ed. Aldina a. 1502, edd. plerique, sed* paeta *est uitium gratum, cf. Priap. 36,4* : laeta L², *recc. aliquot*, h : crassa YL, *recc. aliquot, Wakefield ad Lucr. 4,1156* : crasia R : grassa N, *recc. aliquot* : cressa P3, *recc. aliquot* : longa Ri | sit *Bentley, qui post* straba *distinxit, prob. Goold, cf. 1,106; met. 10,275-6; trist. 4,5,31* : est *codd., edd. plerique* | ueneri T, *recc.*, EsEs3, *Heinsius* : ueneris RYL, Es2MaTo2 | torua *Merkel, def. Nikolaidis coll. Stat. Theb. 2,597; 2,237-8; Ach. 2,52-3; Priap. 36,4 (ubi* toruo *legendum censet); adde met. 6,415* (toruae ... Dianae) : flaua R²L², *recc.*, EsEs2Es3, *Heinsius* : parua RYL, *recc. aliquot,* Ma : fulua F : raua *Heinsius in notis, Bentley, Haupt III, 347-9, cf. Priap. 36,4* || **660** uiua RYL, *recc. aliquot,* MaTo2 : uisa N, *recc.*, EsEs2 : tacta Es3 : sana To2 || **661** habilem] agilem *Naugerius* || **662** et] ut *Wakefield ad. Lucr. 4,1156* || **665** peractum RYL, *recc. aliquot* : peractum est L², *recc. aliquot* || **666** iam legit] colligit L4 | legit T, *recc. aliquot, Heinsius* : leget RYL, *recc. aliquot* : legat L², *recc. aliquot* : ligat P5, *recc. aliquot* || **669-74** *hi uersus multis edd. suspecti, sed lege Baldo 1991 et Janka, post* **702** *transtulit Müller, post* **732** *Dabrowsky (ap. Goold 1965), post* **538** *dub. Luck 1969, interpolatos esse censet Tarrant 1980* || **669-72** *inter 3,10 et 59 leguntur in* f *propter materiae similitudinem, ut Kenney admonuit* || **669** annique R,

aut mare remigiis aut uomere findite terras
aut fera belligeras addite in arma manus
aut latus et uires operamque afferte puellis:
hoc quoque militia est, hoc quoque quaerit opes.
675 adde quod est illis operum prudentia maior,
solus et artifices qui facit, usus adest.
illae munditiis annorum damna rependunt
et faciunt cura, ne uideantur anus,
utque uelis, Venerem iungunt per mille figuras:
680 inuenit plures nulla tabella modos.
illis sentitur non irritata uoluptas:
quod iuuat, ex aequo femina uirque ferant.
odi concubitus, qui non utrumque resoluunt:
hoc est, cur pueri tangar amore minus;
685 odi, quae praebet, quia sit praebere necesse,
siccaque de lana cogitat ipsa sua.
quae datur officio, non est mihi grata uoluptas:
officium faciat nulla puella mihi.
me uoces audire iuuat sua gaudia fassas,
690 atque morer meme sustineamque roget.

ye, *recc. aliquot*, Ma : animique L, *recc.*, EsEs2Es3To2 : animi ba | tolerate RLba, y, *recc. aliquot* : tolerare Ye, *recc.* || **671** terras RYL, *recc. aliquot* : terram L[2], f, *recc. aliquot* || **674** militia] militiae *Heinsius* || **676** *sic dist. Bentley, prob. Goold 1965, uide etiam Housman 1897* || **680** inuenit RL, *recc.* : inuenit et Y, *recc. aliquot* : inueniat *Heinsius* || **681** illis *recc.*, *Heinsius* : illi RYL, *recc. aliquot* : illic L[2], *recc. aliquot* || **682** iuuat YL, *recc.*, *Kenney, cf. 2,308* : iubet R : iuuet A, *Heinsius, Lenz* | ferant RYL, *recc. aliquot* : ferunt N, *recc. aliquot* : ferent O2 || **683** utrumque R, y, *recc.* : utrimque L[2], *recc. aliquot* : iterumque L : utrum Y || **685** sit...necesse RY, *recc. aliquot* : sat...necesse Ri : sic...necesse O4 : scit...necesse L, *recc. aliquot* : sic...necesse est L[2], *recc. aliquot* : scit...necesse est D || **686** siccaque RYL[2], *recc.*, Es2MaTo2 : siquaque N, *recc. aliquot* : sic que Es || **689** fassas] fassae *Luck 1963* || **690** atque R, *recc. aliquot* : utque YL, *recc.*, h, *Merkel* : quaeque *Heinsius in notis, cf. 1,484* | meme RYL[2], *recc.* : memet L[2], *recc. aliquot* : uenie B2 : cogit Ri | roget] rogent *Heinsius in notis* ||

aspiciam dominae uictos amentis ocellos:
langueat et tangi se uetet illa diu.
haec bona non primae tribuit natura iuuentae,
quae cito post septem lustra uenire solent.
695 qui properant, noua musta bibant: mihi fundat auitum
consulibus priscis condita testa merum.
nec platanus, nisi sera, potest obsistere Phoebo
et laedunt nudos prata nouella pedes.
scilicet Hermionen Helenae praeponere posses
700 et melior Gorge quam sua mater erat!
at Venerem quicumque uoles attingere seram,
si modo duraris, praemia digna feres.

conscius, ecce, duos accepit lectus amantes:
ad thalami clausas, Musa, resiste fores.
705 sponte sua sine te celeberrima uerba loquentur,
nec manus in lecto laeua iacebit iners.
inuenient digiti quod agant in partibus illis,
in quibus occulte spicula tingit Amor.
fecit in Andromache prius hoc fortissimus Hector
710 nec solum bellis utilis ille fuit;

695 properant R^2YL, f, *recc.*, *Heinsius, edd. plerique* : properent R, *Kenney* || **697** phoebo RY, *recc. aliquot* : uento Be, *recc., Gronovius* : uentis P4, *recc. aliquot* || nudos] nudi *Scal. exc.* || **699** posses RL^2, *recc.* : possis YL, *recc. aliquot* : debes O2 || **700** Gorge] Gorgo *Goold 1965* || **701** at N, *recc. aliquot*, Y^4, *Merkel* : ad RYL^2, *recc.*, *Heinsius* : sed L2, *recc. aliquot* || duraris RYL, be, *recc. aliquot* : durabis ba, *recc.* || **705** celeberrima *codd., i.e., uerba notissima, cf.* publica uerba *in am. 3,7,12* : creberrima *Kenney in app. coll. am. 3,5,3 (sed exemplum minimi momenti, ut mihi quidem uidetur)* || **707** inuenient R^2YL, *recc.* : inueniant R(*ut uid.*), *recc. aliquot* : inueniunt B2, *recc. aliquot* | quod RY, *recc. aliquot* : quid L, *recc.* || **708** tingit RYL^2, *recc.* : figit A, *recc. aliquot, Heinsius, cf. met. 1,472, Prop. 2,13,2* : tangit P5, *recc. aliquot* || **709** hoc RYL, *recc. aliquot* : haec T, *recc. aliquot*, Es2 ||

fecit et in capta Lyrneside magnus Achilles,
cum premeret mollem lassus ab hoste torum.
illis te manibus tangi, Briseï, sinebas,
imbutae Phrygia quae nece semper erant.
715 an fuit hoc ipsum quod te, lasciua, iuuaret,
ad tua uictrices membra uenire manus?
crede mihi, non est Veneris properanda uoluptas
sed sensim tarda prolicienda mora.
cum loca reppereris, quae tangi femina gaudet,
720 non obstet, tangas quominus illa, pudor.
aspicies oculos tremulo fulgore micantes,
ut sol a liquida saepe refulget aqua;
accedent questus, accedet amabile murmur
et dulces gemitus aptaque uerba ioco.
725 sed neque tu dominam uelis maioribus usus
desere, nec cursus anteat illa tuos;
ad metam properate simul: tum plena uoluptas,
cum pariter uicti femina uirque iacent.
hic tibi seruandus tenor est, cum libera dantur
730 otia, furtiuum nec timor urget opus;
cum mora non tuta est, totis incumbere remis
utile et admisso subdere calcar equo.

711 lyrneside RYL, *recc. aliquot* : lerneside T, *recc. aliquot* : briseide L², *recc. aliquot* || **713** manibus tangi RYL², *recc.* : tangi manibus R², *recc. aliquot, Heinsius* || **714** semper] nuper *Palmer* || **718** prolicienda L2, *Heinsius* : proicienda RYL², *recc.* : proficienda N, *recc. aliquot* || **722** a] in *Burmannus in notis* **724** ioco L, *recc.*, *Heinsius* : loco RY, *recc. aliquot* || **725** dominam] domina *Heinsius, Owen 1892* || **726** desere P4, *recc. aliquot. Scal. exc., prob. Goold, Austin-Reeve, Delz 1971, cf. met. 3,477-8* : desine RYL, *recc.,* EsEs2MaTo2, *Heinsius, Owen 1892, prob. Stroh* : defice *Kenney 1961 coll. epist. 5,75* : deferre Es3 | nec T, *recc.,* EsEs3MaTo2, *Heinsius* : ne RYL, *recc. aliquot,* Es2 | anteat *scribendum commendauit Goold 1965,10* || **729** seruandus A, *recc.,* To2, *Heinsius, prob. Kenney* : uersandus RYL, *recc. aliquot,* EsEs2Es3Ma, *nonnulli edd.* || **731** remis] neruis *Hall 1999* ||

finis adest operi: palmam date, grata iuuentus,
sertaque odoratae myrtea ferte comae.
735 quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,
Aeacides dextra, pectore Nestor erat,
quantus erat Calchas extis, Telamonius armis,
Automedon curru, tantus amator ego.
me uatem celebrate, uiri, mihi dicite laudes!
740 cantetur toto nomen in orbe meum.
arma dedi uobis, dederat Vulcanus Achilli:
uincite muneribus, uicit ut ille, datis.
sed, quicumque meo superarit Amazona ferro,
inscribat spoliis NASO MAGISTER ERAT.

745 ecce rogant tenerae sibi dem praecepta puellae:
uos eritis chartae proxima cura meae.

735 podalirius RL, *recc. aliquot* : podalyrius Y : polidarius Be, *recc.* || **743** superarit YL, *recc. aliquot* : superaret R : superabit Be, *recc.* || **744** spoliis RYL, *recc. aliquot* : foliis A, *recc. aliquot* || P. OVIDI NASONIS ARTISSIMATORIAE LIBER .II. EXPLICIT R : P. OVIDI NASONIS ARTIS AMATORIE EXPLICIT LIB(ER) .II. Y : Explicit .II. L2 : Explicit secundus P4P7 : Explicit liber secundus Be : Successor primi finitur liber amoris/ quem donat amanti celeberrima musa nasonis Es : *nullam subscriptionem habent* Es2Es3MaTo2 ||

LIBER TERTIVS

Arma dedi Danais in Amazonas: arma supersunt,
quae tibi dem et turmae, Penthesilea, tuae.
ite in bella pares: uincant, quibus alma Dione
fauerit et, toto qui uolat orbe, puer.
5 non erat armatis aequum concurrere nudas:
sic etiam uobis uincere turpe, uiri.
dixerit e multis aliquis 'quid uirus in angues
adicis et rabidae tradis ouile lupae?'
parcite paucarum diffundere crimen in omnes:
10 spectetur meritis quaeque puella suis.
si minor Atrides Helenen, Helenesque sororem,
quo premat Atrides crimine, maior habet,
si scelere Oeclides Talaioniae Eriphylae
uiuus et in uiuis ad Styga uenit equis,
15 est pia Penelope lustris errante duobus
et totidem lustris bella gerente uiro;
respice Phylaciden et quae comes isse marito
fertur et ante annos occubuisse suos;

INCIPIT LIBER III R : INCIPIT LIBER TERTIVS Y : Incipit liber tertius artis amandi N : Incipit .III. liber L2 : Incipit tertius BeP7 : hic incipit liber tertius *Paris. lat. 7998* : P. OVIDII NASONIS DE ARTE AMANDI LIBER TERTIVS P5 : Tertius liber de arte amandi Es3 : P. OVIDII NASONIS DE ARTE A - L - III - INCIPIT Ma : *nullam inscriptionem habent* EsEs2To2 || **1** amazonas RYL^2, *recc. aliquot* : amazones L, *recc.* || **2** et RYL, *recc. aliquot* : *om.* Be, *recc.* | turmae RYL, *recc. aliquot,* To2 : turbae T, *recc. aliquot,* EsEs2Es3Ma || **6** *post* etiam *dist. Marruzzino* || **7** angues RL, *cett., edd.* : anguem Y, Ma, *Heinsius* || **8** rabidae RYL, *recc. aliquot*, Es3Ma : rapidae T, *recc.,* EsEs2 : rabidis L^2, *recc. aliquot* : rapidis P7, *recc. aliquot* : rapido Be, *recc. aliquot,* E2To2 | lupae RYL, *recc.* : lupis L^2, P7, *recc. aliquot* : lupo Be, *recc. aliquot* || **11-2** *sic distinxi* || **13** talaioniae RYL : thalaioniae Ri : t(h)alaonie L^2, *recc. aliquot* : telaonie L4 : thelaonie T : t(h)elamonie *uel similia* Be, *recc.* | eriphylae RYL, *recc.*, *Ehwald* : eriphyles T, *recc. aliquot*, *Heinsius* ||

fata Pheretiadae coniunx Pagasaea redemit
20 proque uiro est uxor funere lata uiri;
'accipe me, Capaneu: cineres miscebimur' inquit
Iphias in medios desiluitque rogos.
ipsa quoque et cultu est et nomine femina Virtus:
non mirum, populo si fauet illa suo.
25 nec tamen hae mentes nostra poscuntur ab arte:
conueniunt cumbae uela minora meae.
nil nisi lasciui per me discuntur amores:
femina praecipiam quo sit amanda modo.

femina nec flammas nec saeuos discutit arcus:
30 parcius haec uideo tela nocere uiris.
saepe uiri fallunt, tenerae non saepe puellae
paucaque, si quaeras, crimina fraudis habent.
Phasida, iam matrem, fallax dimisit Iason:
uenit in Aesonios altera nupta sinus.
35 quantum in te, Theseu, uolucres Ariadna marinas
pauit in ignoto sola relicta loco.

19 pagasaea *ed. Veneta a. 1474, Heinsius, cf. epist. 16,347* : pagasea Y : pagasia R : pegasea L, *recc.* || **20** uiro RYL, *recc.*, h : uiri P4, *recc. aliquot* : sui N, *recc. aliquot* : uiuo *Riese* | lata RYL, *recc.* : leta N, *recc. aliquot* : lecta B3 : passa P7, *recc. aliquot* | uiri RYL, *recc.* : mori P4, *recc. aliquot* : sui Pe || **21** miscebimur *Heinsius in notis coll. Epiced. Drusi 163* : miscebimus *codd., nonnulli edd.* || **22** desiluitque R², *recc. aliquot* : disiluitque R : dissiluitque YL, *recc.* || **24** fauet T, *Naugerius, Bersmannus, cf. fere eandem iuncturam in 1,46,636; am. 2,5,11* : placet *cett., edd.* || **28** femina] non proba *Kenney 1992* : Thais *Mayer coll. u. 604; rem. 385-6* : talis *Watt 1997-98* femina quo caute (scite *Courtney 2005*) possit amare modo *Bentley* || **29** discutit RYL, *recc.* : effugit R²p5, *recc. aliquot* : excutit *Goold* || **30** uideo] uideas *Heinsius in notis* || **32** paucaque] raraque *Heinsius in notis* | habent] habet *Heinsius in notis* || **33** Phasida iam *Itali, Heinsius* : Phasidam O6 : Phasideam RYL, *recc.* : Phasiadam *recc. aliquot* : Phasiadas N : Phasiadem P7, *recc. aliquot* : Phallideam P3 : Phasiacam Pe : Phasidicam Y⁴ : *similia alii* | iason L, *recc.*, *Heinsius* : iaso RY || **35** ariadna RY, *recc. aliquot* : adriana Be, *recc. aliquot* : adriagna L, *recc. aliquot* : adiagna T || **36** loco RL, *recc.,* EsEs2Es3To2 : solo Y, Ma : solotoro R*(marg.)* : uiro loco O6 ||

quaere, Nouem cur una Viae dicatur, et audi
depositis siluas Phyllida flesse comis.
et famam pietatis habet, tamen hospes et ensem
40 praebuit et causam mortis, Elissa, tuae.
quid uos perdiderit, dicam: nescistis amare;
defuit ars uobis: arte perennat amor.
nunc quoque nescirent, sed me Cytherea docere
iussit et ante oculos constitit ipsa meos.
45 tum mihi 'quid miserae' dixit 'meruere puellae?
traditur armatis uulgus inerme uiris.
illos artifices gemini fecere libelli,
haec quoque pars monitis erudienda tuis.
probra Therapnaeae qui dixerat ante maritae,
50 mox cecinit laudes prosperiore lyra.
si bene te noui, cultas ne laede puellas:
gratia, dum uiues, ista petenda tibi est.'
dixit et e myrto – myrto nam uincta capillos
constiterat – folium granaque pauca dedit.
55 sensimus acceptis numen quoque: purior aether
fulsit et e toto pectore cessit onus.
dum facit ingenium, petite hinc praecepta, puellae,
quas pudor et leges et sua iura sinunt.

37 cur una uiae dicatur *(uel* dicantur*) Heinsius in notis, de simili iunctura cf., e.g., am. 2,10; art. 3,493 et 771* : cur una uice dicantur R*(ut uid.)*Y : cur una uices dicantur L : cur una uices iter isset R^{2}L^2, *recc.,* Es3 : cur una uices iterasset P3, *recc. aliquot* : cur isse uices feratur L2 : uicibus cur una feratur P5, *recc. aliquot,* EsEs2Ma : (nouem)que uices cur uia feratur O6 : uicibus cur una interisset To2 : cur una uices dicatur Y^4 || **39** et] at *Heinsius* || **41** *post* dicam *signum interrogationis posuit Goold* | nescistis L, *recc. aliquot, Heinsius* : nescitis RYba, *recc.* || **49** therapnaeae RY, *recc. aliquot* : therampnee *uel similia* L, *recc. aliquot* : theramnee *uel similia* Be, *recc.* || **51** ne lede RYL, *cett.* : nede *R* : ne dede *Pianezzola 1989* || **52** uiues *Heinsius* : uiuis *codd.* | tibi est] tibi *Heinsius* || **58** quas] qua *Heinsius in notis* | iura R*(marg.)*Y, *recc.* : uita RL | sinunt YL, *recc., Heinsius, cf. u. 492* : sinû R*(marg.)* : sinit R ||

uenturae memores iam nunc estote senectae:
60 sic nullum uobis tempus abibit iners.
dum licet et uernos etiamnum educitis annos,
ludite: eunt anni more fluentis aquae.
nec, quae praeteriit, iterum reuocabitur unda
nec, quae praeteriit, hora redire potest.
65 utendum est aetate: cito pede labitur aetas,
nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.
hos ego, qui canent, frutices uiolaria uidi:
hac mihi de spina grata corona data est.
tempus erit, quo tu, quae nunc excludis amantes,
70 frigida deserta nocte iacebis anus,
nec tua frangetur nocturna ianua rixa,
sparsa nec inuenies limina mane rosa.
quam cito, me miserum, laxantur corpora rugis
et perit, in nitido qui fuit ore, color,
75 quasque fuisse tibi canas a uirgine iures,
sparguntur subito per caput omne comae!
anguibus exuitur tenui cum pelle uetustas,
nec faciunt ceruos cornua iacta senes:
nostra sine auxilio fugiunt bona: carpite florem,
80 qui, nisi carptus erit, turpiter ipse cadet!

59 *post* senectae *admirationis signum posuit Heinsius* || **61** uernos *coni. Heinsius in notis coll. Prop. 4,5,59* : ueros RYL, *cett., edd. plerique* : teneros Edf : uirides *Markland ad Stat. silu. 5,3,92* | etiamnum R, *Goold* : etiam nunc YL, *cett., edd. plerique* | educitis *Housman coll. Prop. 2,9,47, Goold* : editis *codd., edd. plerique, uide Lavagnini et Magnus 1924* : ducitis *Bentley, Markland ad loc. cit.* : degitis *Ehwald* : *alii alia* || **63** iterum R, yf, *recc.* : rursum L, *recc. aliquot* : rursus P4, *recc. aliquot* || **64-5** *om.* A || **65-6, 73-4** = *Anth. 269 Riese* || **69** quo RYL, *recc.* : cum R[2], *recc. aliquot* | amantes RYL, *recc.,* EsEs2MaTo2 : amantem Es3, *Heinsius* || **71** frangetur nocturna] nocturna frangetur *Heinsius* || **73** quam cito me RYL, f, *recc.* : heu me nunc *Anth. 269 Riese* || **75** iures L[2], *recc.*, *Heinsius* : iuras RYL, *recc. aliquot*, *Merkel* || **76** sparguntur N, *recc. aliquot*, *Kenney* : spargentur RYL, *recc.*, *edd. plerique* | subito] subitae *Heinsius* || **79** nostra RYL, f, *recc. aliquot* : uestra Be, *recc.* ||

adde quod et partus faciunt breuiora iuuentae
tempora: continua messe senescit ager.
Latmius Endymion non est tibi, Luna, rubori
nec Cephalus roseae praeda pudenda deae;
85 ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis,
unde habet Aenean Harmoniamque suos?
ite per exemplum, genus o mortale, dearum,
gaudia nec cupidis uestra negate uiris!
ut iam decipiant, quid perditis? omnia constant:
90 mille licet sumant, deperit inde nihil.
conteritur ferrum, silices tenuantur ab usu:
sufficit et damni pars caret illa metu.
quis uetet apposito lumen de lumine sumi
quisue cauo uastas in mare seruet aquas?
95 et tamen ulla uiro mulier 'non expedit' inquit?
quid, nisi quam sumes, dic mihi, perdis aquam?
nec uos prostituit mea uox, sed uana timere
damna uetat: damnis munera uestra carent.
sed me flaminibus uenti maioris iturum,
100 dum sumus in portu, prouehat aura leuis.

ordior a cultu: cultis bene Liber ab uuis
prouenit et culto stat seges alta solo.

81 breuiora L, *recc.*, *Heinsius* : seniora RYL², *recc. aliquot* || **83** rubori RYL, *recc. aliquot* : pudori T, *recc. aliquot* || **85** ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis *Heinsius* : ut ueneri quem luget adhuc ponetur adonis R : ut taceam de te quem nunc quoque luget adoni YL², T, *recc.* : ut...adonis L, *recc. aliquot* : ut...te qui...adoni E2 || **86** aenean RY, *recc. aliquot* : aeneam L, *recc.* | harmo-niamque y : armoniamque RY : hermionenque (*uel* -emque) L², *recc.* : hermionetque L | suos R : uenus YL, *recc.* || **93** quis] quid *Heinsius* | uetet R, ep6, *recc.* : uetat YL, p, *recc. aliquot* || **94** cauo RYL, *recc. aliquot*, Plan. : cauum L², *recc. aliquot* | seruet RYL, *recc.* : seruat N, *recc. aliquot* || **95** et RYL, *recc.* : at L², *recc. aliquot* : det *Heinsius* || **96** *sumes RYL, recc. aliquot : sumis L², recc.* | *post perdis dist. Jahn* || **101** *ordior R, recc. aliquot : ordiar YL, recc.* ||

forma dei munus: forma quota quaeque superbit?
pars uestrum tali munere magna caret.
105 cura dabit faciem, facies neglecta peribit,
Idaliae similis sit licet illa deae.
corpora si ueteres non sic coluere puellae,
nec ueteres cultos sic habuere uiros.
si fuit Andromache tunicas induta ualentes,
110 quid mirum? duri militis uxor erat.
scilicet Aiaci coniunx ornata uenires,
cui tegumen septem terga fuere boum!
simplicitas rudis ante fuit, nunc aurea Roma
edomiti magnas possidet orbis opes.
115 aspice quae nunc sunt Capitolia quaeque fuerunt:
alterius dices illa fuisse Iouis;
Curia, concilio quae nunc dignissima tanto est,
de stipula, Tatio regna tenente, fuit;
quae nunc sub Phoebo ducibusque Palatia fulgent,
120 quid nisi araturis pascua bubus erant?
prisca iuuent alios, ego me nunc denique natum
gratulor: haec aetas moribus apta meis,
non quia nunc terrae lentum subducitur aurum
lectaque diuerso litore concha uenit,
125 nec quia decrescunt effosso marmore montes,
nec quia caeruleae mole fugantur aquae,
sed quia cultus adest nec nostros mansit in annos
rusticitas priscis illa superstes auis.

103 quota quaeque RYL², *recc.* : quota parsque L, *recc. aliquot* || **106** idaliae Y, *Heinsius* : idalie L², *recc.* : idalice RL, *recc. aliquot* || **108** cultos RY : cultus L, *recc.*, Y⁴ | uiros RYL, *recc. aliquot* : uiri L², P4, *recc.*, Y⁴ || **111** uenires RL, *recc. aliquot* : ueniret YL², *recc.* || **113** Roma *Heinsius* : Roma est *codd., edd.* || **114** edomiti *Heinsius coll. fast. 4,256; adde Sil. 9,201* : et domiti *codd., edd.* || **117** concilio L, *recc. aliquot, Heinsius, Goold 1965* : consilio RY, *recc., edd. plerique* | quae nunc L², *recc., Heinsius, def. Goold 1965* : nunc est RY, *recc. aliquot* : *de* L *incertum* | tanto est N, *recc. aliquot, Heinsius, cf. met. 13,715; 14,851* : tanto RYL, *recc., edd. plerique* ||

uos quoque nec caris aures onerate lapillis,
130 quos legit in uiridi decolor Indus aqua,
nec prodite graues insuto uestibus auro:
per quas nos petitis, saepe fugatis, opes.

munditiis capimur: non sint sine lege capilli:
admotae formam dantque negantque manus.
135 nec genus ornatus unum est: quod quamque decebit,
eligat et speculum consulat ante suum.
longa probat facies capitis discrimina puri:
sic erat ornatis Laodamia comis;
exiguum summa nodum sibi fronte relinqui,
140 ut pateant aures, ora rotunda uolunt.
alterius crines umero iactentur utroque:
talis es assumpta, Phoebe canore, lyra;
altera succinctae religetur more Dianae,
ut solet, attonitas cum petit illa feras.
145 huic decet inflatos laxae iacuisse capillos,
illa sit astrictis impedienda comis;
hanc placet ornari testudine Cyllenaea,
sustineat similes fluctibus illa sinus.
sed neque ramosa numerabis in ilice glandes,
150 nec quot apes Hybla nec quot in Alpe ferae,
nec mihi tot positus numero comprendere fas est:
adicit ornatus proxima quaeque dies.

129 nec Ld, *Kenney, Goold 1965 coll. Hor. carm. 4,13,14* : non RYL, *recc.* : ne caris *Bentley* : praeclaris R^2 || **133** non] ne *Heinsius in notis* || **138** laodamia RYL : laodomia A, *recc.* : laudomia T, *recc. aliquot* : lauodomia N : Laudamia *Ehwald* || **145** huic RYL : hanc L^2, *recc.* | laxe YL, *recc. aliquot, Merkel* : laxate R : late L^2, *recc. aliquot* || **146** sit] est *Gibson, sed. cf. Kenney 2004* || **147** placet RYL, *recc. aliquot* : decet N, *recc. aliquot* || **149** glandes] frondes *Naugerius* || **150** hybla T, *recc. aliquot,* Es2(ybla), *Burmannus in notis, cf. 1,333; prob. Clausen* : hyble L, y, *recc.,* EsEs3MaTo2, *Heinsius* : hyblae R, *recc. aliquot, Ehwald* || **151** positus T, *recc.,* Y^4 : positos RYL, *recc. aliquot* : posito R^2, *recc. aliquot* : compositus N : cultus P7, *recc. aliquot* ||

et neglecta decet multas coma: saepe iacere
  hesternam credas, illa repexa modo est.
155 ars casum simulat: sic capta uidit ut urbe
  Alcides Iolen, 'hanc ego' dixit 'amo;'
talem te Bacchus Satyris clamantibus 'euhoe'
  sustulit in currus, Cnosi relicta, suos.
o quantum indulget uestro natura decori,
160 quarum sunt multis damna pianda modis!
nos male detegimur raptique aetate capilli,
  ut Borea frondes excutiente, cadunt.
femina canitiem Germanis inficit herbis,
  et melior uero quaeritur arte color;
165 femina procedit densissima crinibus emptis
  proque suis alios efficit aere suos.
nec rubor est emisse: palam uenire uidemus
  Herculis ante oculos Virgineumque chorum.

quid de ueste loquar? nec uos, segmenta, requiro
170 nec quae de Tyrio murice, lana, rubes.
cum tot prodierint pretio leuiore colores,
  quis furor est census corpore ferre suos?
aëris ecce color, tum cum sine nubibus aër
  nec tepidus pluuias concitat Auster aquas;

153 *post* saepe *dist. Ehwald* || **155** casum simulat p5, *Tränkle, Goold 1965, cf. u. 179* : casum simulet Y, *recc.*, h, *Heinsius, Kenney* : casus simulet L, *recc. aliquot* : casus similis R, *Lenz* : casum similet *Merkel* : casu similis *Riese* | ut RY, *recc. aliquot* : in L, *recc.* || **158** cnosi R, *cf. 1,293* : gnosi YL, *recc.* || **161** raptique RL², *recc.* : ruptique YL, *recc. aliquot* || **167** *post* palam *dist. Heinsius* | rubor RYL, *recc.* : pudor P7, *recc. aliquot, coni. Dilthey (ap. Lenz 1969), sed cf. u. 203* | *post* emisse *Burmannus, post* palam *distinxit Heinsius* || **168** Virgineumque *Heinsius* || **169** nec uos Y, *recc.*, Ma, *Heinsius, Goold 1965, dub. Lenz* : non uos N, *recc. aliquot* : nec nunc R, *recc. aliquot,* EsEs3To2 : nec non L, *recc. aliquot* : nec enim D : nec tu T : nisi non Es2 | requiro] require T || **170** quae de *codd.* : quae bis *Naugerius, Heinsius* : te, quae *Goold 1965* | rubes RYL, *recc. aliquot,* Ma : rubet T, *recc.,* EsEs2Es3To2 || **173** aer RYL, *recc.* : aether T,

175 ecce tibi similis, quae quondam Phrixon et Hellen
diceris Inois eripuisse dolis.
hic undas imitatur, habet quoque nomen ab undis:
crediderim Nymphas hac ego ueste tegi;
ille crocum simulat: croceo uelatur amictu,
180 roscida luciferos cum dea iungit equos;
hic Paphias myrtos, hic purpureas amethystos
albentesue rosas Threïciamue gruem;
nec glandes, Amarylli, tuae nec amygdala desunt,
et sua uelleribus nomina cera dedit.
185 quot noua terra parit flores, cum uere tepenti
uitis agit gemmas pigraque fugit hiems,
lana tot aut plures sucos bibit: elige certos,
nam non conueniens omnibus omnis erit.
pulla decent niueas: Briseïda pulla decebant:
190 cum rapta est, pulla tum quoque ueste fuit.
alba decent fuscas: albis, Cepheï, placebas:
sic tibi uestitae pressa Seriphos erat.

quam paene admonui, ne trux caper iret in alas
neue forent duris aspera crura pilis!
195 sed non Caucasea doceo de rupe puellas
quaeque bibant undas, Myse Caice, tuas.
quid, si praecipiam ne fuscet inertia dentes
oraque succepta mane lauentur aqua?

recc. aliquot : extat E2O2 || **175** quae RY, *Merkel* : qui L, *recc.* | ph(f)rixon L², *recc. aliquot* : ph(f)rixen RYL, *recc.* | hellen Y, *recc. aliquot* : ellen L, *recc. aliquot* : hellem R, *recc.* || **176** inois RYL, *recc. aliquot* : ioniis *uel similia recc. aliquot* || **179** *post* simulat *sic dist. Heinsius* || **181** paphias L²y, *recc.* : paphios RYL : phasias P7, *recc. aliquot* : phasidas A | purpureas RYL, *recc. aliquot* : purpureos T, *recc.* || **186** fugit RL, *recc. aliquot* : surgit F : cedit Y, *recc. aliquot, cf. fast. 3,235; 4,87* || **188** omnis RYL, *recc. aliquot* : unus L²P4, *recc. aliquot* || **193** quam paene admonui RY : quam saepe admonuit L², *recc.* : ah quociens monui L : quam bene admonui *Pol. exc.* || **196** bibant RYL, *recc. aliquot* : bibunt L², *recc.* || **198** succepta *Shackleton Bailey 1954 coll. Prop. 4,9,36, cf. Verg. Aen. 1,175,*

scitis et inducta candorem quaerere creta:
200 sanguine quae uero non rubet, arte rubet;
arte supercilii confinia nuda repletis
paruaque sinceras uelat aluta genas;
nec pudor est oculos tenui signare fauilla
uel prope te nato, lucide Cydne, croco.
205 est mihi, quo dixi uestrae medicamina formae,
paruus, sed cura grande, libellus, opus.
hinc quoque praesidium laesae petitote figurae:
non est pro uestris ars mea rebus iners.
non tamen expositas mensa deprendat amator
210 pyxidas: ars faciem dissimulata iuuat.
quem non offendat toto faex illita uultu,
cum fluit in tepidos pondere lapsa sinus?
oesypa quid redolent, quamuis mittatur Athenis
demptus ab immundo uellere sucus ouis?
215 nec coram mixtas ceruae sumpsisse medullas
nec coram dentes defricuisse probem.
ista dabunt formam, sed erunt deformia uisu,
multaque, dum fiunt, turpia, facta placent.
quae nunc nomen habent operosi signa Myronis,
220 pondus iners quondam duraque massa fuit;

6,249; Vel. Long. gl 7,64,17-18 k.; Capr. ibidem 98,5-8, prob. Luck 1963; de uoce succipio *cf. Norden ad Aen. 6,249* : sucepta O4 : suscepta RYL, *recc.*, h || **199** inducta] indoctae *Hendry* | creta *Micyllus, dub. Heinsius in notis coll. Mart. 6,93,9* : cera *codd.* || **204** cydne *Itali* : cidne T : cygne R, *recc. aliquot* : cigne YL, *recc.* || **205** est mihi] est, in *dub. Ehwald* | quo dixi L, y, *recc.*, *Heinsius* : quod dixi RY, *recc. aliquot* : qui dixit T, *recc. aliquot* : qui dicit L4, *recc. aliquot* || **207** figurae y, *Itali, Heinsius, cf. rem. 269* : fugurae Y : puellae L, *recc.*, *Lenz* : puella R || **210** iuuat] iuuet *Naugerius, Heinsius* || **211** offendat RYL, *recc.* : offendit T, *recc. aliquot* || **213** oesypa RY, *cf. rem. 354* : esopa L, *recc.* : oesopa *Wagner* | mittatur RY : mittantur L, *recc.*, *dub. Kenney in app., Gibson* || **216** defricuisse] perfricuisse *Naugerius, sed cf. Catull. 37,20 et 39,19* || **217** formam O5, *Heinsius in notis, cf. u. 134* : curam R, *ed. Romana a. 1471, cf. med. 2* : faciem YL, *recc.*, h, *Heinsius, Marchesi coll. 3,105* || **218** *sic dist. Goold* ||

anulus ut fiat, primo colliditur aurum:
quas geritis uestis, sordida lana fuit;
cum fieret, lapis asper erat: nunc, nobile signum,
nuda Venus madidas exprimit imbre comas.
225 tu quoque dum coleris, nos te dormire putemus:
aptius a summa conspiciere manu.
cur mihi nota tuo causa est candoris in ore?
claude forem thalami: quid rude prodis opus?
multa uiros nescire decet: pars maxima rerum
230 offendat, si non interiora tegas.
aurea quae splendent ornato signa theatro
inspice, contemnes: brattea ligna tegit.
sed neque ad illa licet populo, nisi facta, uenire,
nec nisi summotis forma paranda uiris.
235 at non pectendos coram praebere capillos,
ut iaceant fusi per tua terga, ueto.
illo praecipue ne sis morosa caueto
tempore nec lapsas saepe resolue comas.

225 tu quoque dum coleris nos YL, *recc. aliquot* : tu quoque dum color est nos R : tu quoque cum coleris nos A, *recc. aliquot* : tu faciem cura dum T, *recc.* | tu RYL, *recc.* : tunc P7, *recc. aliquot*, To2 | quoque dum RYL, *recc.* : quoque cum A, *recc. aliquot* | coleris YL, *recc.* : color est R : calor est O6 : cura dum T, *recc. aliquot, Naugerius* | putemus L, *recc.*, *Heinsius* : putamus RY, *recc. aliquot* || **226** conspiciere] conspiciare *Heinsius* || **227** tuo *Itali, Heinsius* : tui *codd.* || **228** quid RYL², *recc. aliquot* : quae L, *recc.* : qui E2, *recc. aliquot* : dum B2, *recc. aliquot* : cum N : quin *dub. Ehwald* | prodis YL², *recc. aliquot* : cogis RL, *recc.*, *Lenz coll. 2,367* : fingis B2 : condis *dub. Ehwald* || **230** offendat RY, *recc. aliquot* : offendit L, Be, *recc.* || **231** splendent *Burmannnus coll. am. 1,10,55; cf. Claud. 21,263, prob. Goold 1965, qui affert Cat. 64,44; Lucr. 4,984; Tib. 1,8,11* : pendent *codd., edd. plerique* || **232** contemnes Y, *coni. Madvig 1873* : contempnens R : quam tenuis L, y, *recc.*, *Heinsius* : cum tenuis A | tegit Y, Ma, *coni. Münscher, TLL 2,2166, 53 s.u. brattea* : tegat RL, *recc.*, *della Casa* : beat *Madvig* || **236** ueto] uetem *Heinsius* || **237** morosa Y, *recc. aliquot*, *Heinsius* : memor ora R : nemorosa L, *recc.* : uenenosa O6 : numerosa Ri || **238** lapsas RYL, *recc.* : laxas O4, *recc. aliquot* : nexas L², *recc. aliquot* : lassas trO6 lassas trO6 ||

tuta sit ornatrix: odi, quae sauciat
240 unguibus et rapta bracchia figit acu;
deuouet, ut tangit, dominae caput illa simulque
plorat in inuisas sanguinulenta comas.
quae male crinita est, custodem in limine ponat
orneturue Bonae semper in aede Deae.
245 dictus eram subito cuidam uenisse puellae:
turbida peruersas induit illa comas.
hostibus eueniat tam foedi causa pudoris
inque nurus Parthas dedecus illud eat!
turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus
250 et sine fronde frutex et sine crine caput.

non mihi uenistis, Semele Ledeue, docendae,
perque fretum falso Sidoni uecta boue,
aut Helene, quam non stulte, Menelaë, reposcis,
tu quoque non stulte, Troice raptor, habes.
255 turba docenda uenit, pulchrae turpesque puellae,
pluraque sunt semper deteriora bonis.
formosae non Artis opem praeceptaque quaerunt:
est illis sua dos, forma sine arte potens.
cum mare compositum est, securus nauita cessat;
260 cum tumet, auxiliis assidet ille suis.
rara tamen menda facies caret: occule mendas,
quaque potes, uitium corporis abde tui.

241 deuouet] plorat *Housman* | ut *Heinsius in notis, prob. Goold 1965* : et *codd., edd. plerique* : et ut *Housman* | tangit dominae] dominae tangit *Heinsius* || **242** plorat in] deuouet *Housman* | in T, *recc. aliquot, Merkel* : et RYL, *recc.* : ad *edd. vett., Heinsius* || **248** parthas Y, *recc. aliquot, Heinsius* : pharias RL, *recc.* || **249** turpis] turpe est *Heinsius in notis coll. 3,765; am. 1,9,4; fort. recte* || **251** ledeue RYL, *recc.* : ledeque L[2], *recc. aliquot* || **252** perque] perue *Ehwald* || **257** non] minus *Heinsius* | Artis *Socas me teste* | quaerunt] curant Y, *Heinsius coll. am. 2,19,7* || **261** tamen] quidem be | menda L, *recc., Kenney 1959, lege Charis. ad art. 1,249:* mendo RY, *Heinsius coll. rem. 417 (sed* menda *legendum)* || **262** quaque RYL, *recc.* : quamque T, *recc. aliquot, Pol. et Iur. exc.* ||

si breuis es, sedeas, ne stans uideare sedere,
  inque tuo iaceas quantulacumque toro;
265 hic quoque, ne possit fieri mensura cubantis,
  iniecta lateant fac tibi ueste pedes.
quae nimium gracilis, pleno uelamina filo
  sumat et ex umeris laxus amictus eat.
pallida purpureis pingat sua corpora uirgis:
270 nigrior ad Pharii confuge piscis opem.
pes malus in niuea semper celetur aluta,
  arida nec uinclis crura resolue suis.
conueniunt tenues scapulis analemptrides altis,
  inflatum circa fascia pectus eat.
275 exiguo signet gestu, quodcumque loquetur,
  cui digiti pingues et scaber unguis erit.
cui grauis oris odor, numquam ieiuna loquatur
  et semper spatio distet ab ore uiri.
si niger aut ingens aut non erit ordine natus
280 dens tibi, ridendo maxima damna feres.

quis credat? discunt etiam ridere puellae,
  quaeritur aque illis hac quoque parte decor.

269 pingat *Watt 1995, cf. met. 15,89* : tangat RYL, *recc.*, EsEs3MaTo2, *Heinsius coll. 1,662; 3,628, quae tamen exempla nullius momenti sunt* : tingat N, *recc. aliquot*, Es2, *Naugerius* : cingat L[2] : distinguat (*deleuit* sua) *Delz 1998* : spargat *Merkel* | corpora] tempora *Hendry* || **270** Pharii ... piscis *codd.* : Phariae ... vestis *Blümner* : Pharide ... pristis *Hendry, Gibson* || **272** suis A, *recc. aliquot, Heinsius* : tuis RYL, *recc.* || **273** analemptrides Y, *coni. Schulze* : analeptrides F : analecptrides R : analectrides L, *recc. aliquot, Heinsius* : analetrides, analetides, analentrides, analeptides, analedides (uel *similia*) *recc. aliquot* || **274** inflatum P3, *Heinsius coll. 3,145; rem. 337-8; Mart. 14,134,1; uide Ramírez de Verger 1993* : angustum *cett., edd.* || **275** loquetur RYL, *recc. aliquot* : loquatur D, *recc. aliquot* || **276** erit *codd., edd. plerique* : erunt *Bartholus Bartholinus (in Heinsii notis)* || **282** aque *Haupt I coll. epist. 6,156; Pont. 1,9,8; def. Goold 1965* : atque *codd.* ||

sint modici rictus paruaeque utrimque lacunae
et summos dentes ima labella tegant;
285 nec sua perpetuo contendant ilia risu,
sed leue nescioquid femineumque sonet.
est quae peruerso distorqueat ora cachinno;
risu concussa est altera: flere putes;
illa sonat raucum quiddam atque inamabile: ridet,
290 ut rudit a scabra turpis asella mola.

quo non ars penetrat? discunt lacrimare decenter,
quoque uolunt plorant tempore, quoque modo.
quid, cum legitima fraudatur littera uoce
blaesaque fit iusso lingua coacta sono?
295 in uitio decor est quaedam male reddere uerba:
discunt posse minus, quam potuere, loqui.

omnibus his, quoniam prosunt, impendite curam:
discite femineo corpora ferre gradu.
est et in incessu pars non temnenda decoris:
300 allicit ignotos ille fugatque uiros.

286 sonet RYL, *recc. aliquot* : sonent P4, *recc. aliquot,* To2 : sonat P3 : sonum B3 || **288** risu concussa *Alton* : cum risu usa RY(*marg.*)L^2, *recc. aliquot* : cum risu lata R(*marg.*) : cum risu laeta Y, *recc.*, *Heinsius* : cum risuque laeta L : in risum effusa est *uel* cum risu effusa est *Heinsius in notis* : cum risu quassa *Rappold* : cum risu fusa *Palmer, Ellis* : cum risu uersa *Lenz 1967* : in risu tota est *Watt 1995 coll. fast. 6,251; met. 6,586 (= 13,546)* | putes RL^2, *recc.* : putas YL, *recc. aliquot* || **289** quiddam atque inamabile ridet *codd., edd.* : quiddamque inamabile stridet *Heinsius, haud male* | *post* inamabile *dist. Ehwald* || **290** rudit L^2, *recc.* : rudet Y : ridit RL | a scabra ...mola RYL, *recc. aliquot* : ad scabram...molam A, *recc. aliquot, Heinsius* || **291** quo] quid T || **293** fraudatur RYL, *recc.* : fraudetur N, *recc. aliquot* || **294** fit RYL, *recc. aliquot* : sit N, *recc. aliquot* || **295** *post* est *distinxit Ker* | quaedam] quaerunt *Goold 1965, prob. Tränkle* || **299** temnenda L, y, *recc.,* Es, *Heinsius, Goold, cf. Verg. Aen. 10,737* : contempta RL^2, *recc. aliquot,* Es2Es3To2 : contemnenda Y, Ma || **300** allicit L, *recc.*, *Heinsius* : alligat R^{2}Y, *recc. aliquot, dub. Heinsius in notis* : alicigat R | ille *Heinsius* : illa *codd.* ||

haec mouet arte latus tunicisque fluentibus auras
  accipit, expensos fertque superba pedes;
illa, uelut coniunx Vmbri rubicunda mariti,
  ambulat, ingentes uarica fertque gradus.
305 sed sit, ut in multis, modus hic quoque: rusticus alter
  motus, in incessu mollior alter erit.
pars umeri tamen ima tui, pars summa lacerti
  nuda sit, a laeua conspicienda manu.
hoc uos praecipue, niueae, decet: hoc ubi uidi,
310 oscula ferre umero, qua patet usque, libet.

monstra maris Sirenes erant, quae uoce canora
  quamlibet admissas detinuere rates;
his sua Sisyphides auditis paene resoluit
  corpora, nam sociis illita cera fuit.
315 res est blanda canor: discant cantare puellae
  – pro facie multis uox sua lena fuit –
et modo marmoreis referant audita theatris
  et modo Niliacis carmina lusa modis;
nec plectrum dextra, citharam tenuisse sinistra
320 nesciat arbitrio femina docta meo.
saxa ferasque lyra mouit Rhodopeïus Orpheus
  Tartareosque lacus tergeminumque canem;
saxa tuo cantu, uindex iustissime matris,
  fecerunt muros officiosa nouos;
325 quamuis mutus erat, uoci fauisse putatur
  piscis Arioniae, fabula nota, lyrae.

302 accipit] excipit *Heinsius* | expensos *Burmannus, prob. Palmer coll. Prop. 2,4,6*; *Goold 1965* : extensos *codd.* || **305** sit RY, *recc. aliquot, Heinsius* : fit L, *recc.* | multis] cultu *Heinsius in notis* : cunctis *Riese* || **306** in incessu P7, *recc., Heinsius, prob. della Casa, cf. u. 299* : concessus RY : in incensu A : et incessus To2 : et incessu O2 : concesso *Merkel* : concessu *Marchesi* || **310** *sic dist. Goold 1965, sed cf. trist. 3,7,54, ubi aliter interp. Goold 1988* || **312** quamlibet RY, *recc. aliquot, Heinsius coll. trist. 1,9,24* : qualibet Be, *recc. aliquot* : quaslibet L, *recc.* || **326** *post* Arioniae *dist. Kenney 1959, post* piscis *edd. priores* ||

disce etiam duplici genialia nablia palma
  uerrere: conueniunt dulcibus illa iocis.

sit tibi Callimachi, sit Coi nota poetae,
330 sit quoque uinosi Teïa Musa senis;
nota sit et Sappho – quid enim lasciuius illa? –
  cuiue pater uafri luditur arte Getae.
et teneri possis carmen legisse Properti
  siue aliquid Galli siue, Tibulle, tuum
335 dictaque Varroni fuluis insignia uillis
  uellera germanae, Phrixe, querenda tuae;
et profugum Aenean, altae primordia Romae,
  quo nullum Latio clarius extat opus.
forsitan et nostrum nomen miscebitur istis
340 nec mea Lethaeis scripta dabuntur aquis
atque aliquis dicet 'nostri lege culta magistri
  carmina, quis partes instruit ille duas,
deue tribus libris, titulo quos signat AMORVM,
  elige quod docili molliter ore legas,
345 uel tibi composita cantetur EPISTVLA uoce:
  ignotum hoc aliis ille nouauit opus.'

327 nablia Y, B2, *Itali, Merkel* : naplia L, *recc. aliquot* : nubila R, *Scal. exc.* : nauplia L[2], *recc.*, h : naulia *edd. uett., Heinsius* || **328** uerrere RYL, *recc. aliquot, Scaliger, prob. Heinsius* : uertere Be, *recc.* || **332** cuiue T, *recc., Merkel* : cuique P7, *Ehwald* : cumue RYL, *recc. aliquot* : quaque A || **335-8** *hos uersus dub. damnat Spoth* || **335** uarroni L, *Heinsius* : varronis RYL[2], *recc.* | fuluis...uillis RY, *recc.* : uillis...fuluis L, *recc. aliquot* || **343** deue tribus L, *recc. aliquot,* EsEs2Es3Ma, *Heinsius, def. Woytek 1997* : deue tener *Müller, prob. Courtney 1970, Pianezzola 1989, Kenney* : deque tribus P7, *recc. aliquot,* To2 : de ueterum Y (*ex* ueteris in) : deue cerem R*(ut uid.)* : decerpens *Riese* : decerptumue *vel* de tenerisue *Sabbadini (ap. Marchesi)* : dicet et ex libris...opus *Alton* : deue iocis librum *Lenz in app., qui obelis notare uoluit (uide etiam Lenz 1967)* : delige (*uel* delege) rem *Verdière* : deue ter, en, *Wildberger* | titulo F, *Paris. lat. 7998, Ehwald, Brandt 1902, Woytek 1997* : titulus YL, *recc., Heinsius* : titulos R | quos YL, *recc.* : quo R | amorum

o ita, Phoebe, uelis, ita uos, pia numina uatum,
insignis cornu Bacche nouemque deae!

quis dubitet quin scire uelim saltare puellam,
350 ut moueat posito bracchia iussa mero?
artifices lateris, scaenae spectacula, amantur:
tantum mobilitas illa decoris habet.

parua monere pudet: talorum dicere iactus
ut sciat et uires, tessera missa, tuas
355 et modo tres iactet numeros, modo cogitet apte
quam subeat partem callida quamque uocet,
cautaque non stulte latronum proelia ludat,
unus cum gemino calculus hoste perit
bellatorque suo prensus sine compare bellat,
360 aemulus et coeptum saepe recurrit iter.
reticuloque pilae leues fundantur aperto
nec, nisi quam tolles, ulla mouenda pila est.
est genus in totidem tenui ratione redactum
scriptula, quot menses lubricus annus habet;
365 parua tabella capit ternos utrimque lapillos,
in qua uicisse est continuasse suos.
mille facesse iocos, turpe est nescire puellam
ludere: ludendo saepe paratur amor.

RYL, *recc.* : amoris L2, *recc. aliquot*, To2 || **353** dicere RYL, *recc. aliquot* : ducere B2, *recc. aliquot*, *Heinsius* : discere T, *recc. aliquot* : discite Be || **355** *post* apte *non distinguendum* || **359** suo Be, *recc.*, *def. Tränkle, qui uocem referendam ad commilitonem, non ad coniugem monuit, prob. Kenney* : sua RYL, *recc. aliquot, edd. plerique* : suus T : tuus Ld | bellat RYL, *recc. aliquot* : bellet L², P3, *recc.* : pugnet L4, *recc. aliquot* : pugnat F : ludat N | **360** recurrit *Itali, Heinsius* : recurrat *codd.* || **361-2** *secl. Brandt 1902, prob. Bornecque* || **362** tolles RYL, *recc.* : tollas L², *recc. aliquot* || **364** scriptula *Salmasius ad Hist. Aug. (ap. Heinsium) et Scaliger* (*etiam* scripula; *cf. med. 92; Mart. 4,88,3; 5,19,12; 10,55,3*), *prob. Heinsius* : spicula *codd.* || **367** facesse RYL : fac esse L², *recc. aliquot* : face esse Be, *recc. aliquot*, Y⁴ ||

sed minimus labor est sapienter iactibus uti:
370 maius opus mores composuisse suos.
tum sumus incauti studioque aperimur in ipso
nudaque per lusus pectora nostra patent.
ira subit, deforme malum, lucrique cupido
iurgiaque et rixae sollicitusque dolor;
375 crimina dicuntur, resonat clamoribus aether,
inuocat iratos et sibi quisque deos.
nulla fides tabulae: quae non per uota petuntur?
et lacrimis uidi saepe madere genas.
Iuppiter a uobis tam turpia crimina pellat,
380 in quibus est ulli cura placere uiro!
hos ignaua iocos tribuit natura puellis,
materia ludunt uberiore uiri.
sunt illis celeresque pilae iaculumque trochique
armaque et in gyros ire coactus equus;
385 nec uos Campus habet nec uos gelidissima Virgo
nec Tuscus placida deuehit amnis aqua.

at licet et prodest Pompeias ire per umbras,
Virginis aetheriis cum caput ardet equis.
uisite laurigero sacrata Palatia Phoebo
390 – ille Paraetonias mersit in alta rates –
quaeque soror coniunxque ducis monimenta pararunt
naualique gener cinctus honore caput;
uisite turicremas uaccae Memphitidos aras,
uisite conspicuis terna theatra locis.

376, 378 *hos uersus transp. Riese* || **377** tabulae quae non RY, *recc. aliquot* : tabulis quae non L, be, *recc., Heinsius* : tabuleque noue O6, *Burmannus in notis, Goold 1965* || **383** celeresque] teretesque *Heinsius 1742,477* || **388** cum L, *recc., Heinsius, cf. 1,67-8* : qua RY, *Merkel* || **390** *parenth. posuit Ehwald* | p(h)aret(h)onias N, *recc., Heinsius* : parathonias Y : paretho-nicas RY : p(h)aretonicas T, *recc. aliquot* ||

395 spectentur tepido maculosae sanguine harenae
metaque feruenti circueunda rota.
quod latet, ignotum est: ignoti nulla cupido:
fructus abest, facies cum bona teste caret.
tu licet et Thamyran superes et Amoebea cantu,
400 non erit ignotae gratia magna lyrae.
si Venerem Cous nusquam posuisset Apelles,
mersa sub aequoreis illa lateret aquis.
quid petitur sacris, nisi tantum fama, poëtis?
hoc uotum nostri summa laboris habet.
405 cura deum fuerunt olim regumque poëtae,
praemiaque antiqui magna tulere chori,
sanctaque maiestas et erat uenerabile nomen
uatibus et largae saepe dabantur opes.
Ennius emeruit, Calabris in montibus ortus,
410 contiguus poni, Scipio magne, tibi.
nunc hederae sine honore iacent operataque doctis
cura uigil Musis nomen inertis habet.
sed famae uigilare iuuat: quis nosset Homerum,
Ilias aeternum si latuisset opus?
415 quis Danaën nosset, si semper clausa fuisset
inque sua turri perlatuisset anus?

396 circueunda *Heinsius, commendauit Goold 1965,10* : circumeunda *codd.* || **397** cupido RYL : cupido est L², *recc. aliquot* || **399** thamiran B3, *Heinsius* : thamy(i)ram RYL, *recc.* | et amoebea RYL², *recc.* : amoebea L : amabeaque T, *recc. aliquot* || **400** magna] magnae *Heinsius* || **401** nusquam RY²L² : numquam YL, *recc.* | posuisset RYL², *recc. aliquot* : pinxisset L, *recc.* || **405** deum RL, *recc. aliquot* : ducum YL², f, *recc.* | fuerunt *Iureti exc., Heinsius* : fuerant *codd., Merkel* || **409** ortus *Parrhasius ad Claud. rapt. Pros. 1,222, ut notauit Heinsius* : ortos Be, *recc.* : hortos RYL, *recc. aliquot* || **410** contiguus R, *Parrhasius* : contiguos YL, *recc.* : continuos T, *recc. aliquot* | poni *Parrhasius* : ponis O6 : poenis RY : penis T : pene L, *recc.* | tibi RYL, *recc.* : tuis T, *recc. aliquot* | **413** iuuat] iuuet *Heinsius* || **414** ilias RY, Ma : ilios *uel* ylios L, *recc.* : ylion Ed ||

utilis est uobis, formosae, turba, puellae:
  saepe uagos ultra limina ferte pedes.
ad multas lupa tendit oues, praedetur ut unam,
420 et Iouis in multas deuolat ales aues.
se quoque det populo mulier speciosa uidendam:
  quem trahat, e multis forsitan unus erit.
omnibus illa locis maneat studiosa placendi
  et curam tota mente decoris agat.
425 casus ubique ualet: semper tibi pendeat hamus:
  quo minime credis gurgite, piscis erit.
saepe canes frustra nemorosis montibus errant,
  inque plagam nullo ceruus agente uenit.
quid minus Andromedae fuerat sperare reuinctae
430 quam lacrimas ulli posse placere suas?
funere saepe uiri uir quaeritur: ire solutis
  crinibus et fletus non tenuisse decet.

sed uitate uiros cultum formamque professos
  quique suas ponunt in statione comas.
435 quae uobis dicunt, dixerunt mille puellis:
  errat et in nulla sede moratur Amor.
femina quid faciat, cum sit uir leuior ipsa
  forsitan et plures possit habere uiros?
uix mihi credetis, sed credite: Troia maneret,
440 praeceptis Priami si foret usa sui.

417 turba RY, Ma : cura YL, *recc.* || **418** ferte A, *recc. aliquot, coni. Heinsius* : ferre RYL, *recc.* || **428** uenit RL, f, *recc. aliquot* : cadit YL², *recc. aliquot, dub. Lenz* || **429** andromedae RYL, *recc.* : andromede Be, *recc. aliquot* : andromache N, *recc. aliquot* : andromade A : andromate T | reuinctae L, *recc. aliquot,* Y⁴, *prob. Heinsius* : reuictae RY, *recc. aliquot* : relictae L²P4, *recc. aliquot* || **431** ire RL, *cett.* : isse Y || **433-8** *hic alienos esse censet Tarrant 1980, qui uu.* **435-6** *post u.* **438** *statuere maluerit, post* **454** *Kenney* || **437** faciat RYL, *recc. aliquot* : faciet P5, *recc. aliquot* | sit uir RY, *recc.* : uir sit L, *recc. aliquot* | ipsa] illa T || **440** priami L², *recc. aliquot,* Y⁴, Plan., *Heinsius, Palmer ad epist. 5,95, Housman ad Lucan. 8,251, edd. plerique* : Priamei *Madvig 1871, def.*

sunt qui mendaci specie grassentur amoris
  perque aditus talis lucra pudenda petant.
nec coma uos fallat liquido nitidissima nardo
  nec breuis in rugas lingula pressa suas,
445 nec toga decipiat filo tenuissima, nec
  anulus in digitis alter et alter erit.
forsitan ex horum numero cultissimus ille
  fur sit et uratur uestis amore tuae.
'redde meum' clamant spoliatae saepe puellae,
450 'redde meum' toto uoce boante foro.
has, Venus, e templis multo radiantibus auro
  lenta uides lites Appiadesque tuae.
sunt quoque non dubia quaedam mala nomina fama:
  deceptae multi crimen amantis habent.
455 discite ab alterius uestris timuisse querelis,
  ianua fallaci ne sit aperta uiro.

Cristante 1989, cf. am. 1,9,37; art. 2,405 : priame RYL, *recc. aliquot, Cristóbal* : Priamo *Goold 1965, prob. Tarrant 1980, Kenney in app.* | sui L[2], *recc. aliquot*, Y[4], *Heinsius, Gibson* : tuis RYL, *recc. aliquot, de iunctura* praeceptis...tuis, *cf. rem. 558; Pont. 1,3,88; am. 2,18,20 (...meis)* : senis A, *recc. aliquot* : satae *Goold 1965, prob. Tarrant 1980* : sati *Kenney in app., qui affert Lycophr. Alex. 224-8 (de Aesaco spreti consilii auctore)* : (Priami...) nurus *Woytek 1998* || **441** grassentur RY[2]L[2], *recc. aliquot* : grassantur YL, f, *recc.* | amoris Y, f, *recc.* : amores RL, *recc. aliquot* || **442** petant RY[2]L, *recc. aliquot* : petent Y : petunt Tf, *recc. aliquot* || **444** lingula RY, *recc. aliquot* : cingula L, *recc. aliquot, Heinsius* || **446** alter et RYL, *recc.* : unus et T, *recc. aliquot* || **452** lenta RYL : leta L[2]P7, *recc.* | uides L, *recc. aliquot, Heinsius* : uidet RY, *recc.* | tuae RL, *recc. aliquot* : deae yT, *recc.* : duae Y || **454** multi *Hilberg 1894, Goold 1965* : a! multi *Ehwald* : a multis *codd., Heinsius* : et multi *Burmannus in notis* : armillis *Merkel* : insidiis *Blümner* | crimen amantis] crimina mentis *Palmer 1893* | amantis RL[2], *recc.* : amoris L, *recc. aliquot* : habentis Y || **455** uestris R, yf, *recc., Heinsius, Kenney, qui affert Verg. georg. 1,186 et Pis. 245* : uestras L, *recc. aliquot, Goold 1965* ||

parcite, Cecropides, iuranti credere Theseo:
  quos faciet testes, fecit et ante deos.
et tibi, Demophoon Theseï criminis heres,
460 Phyllide decepta nulla relicta fides.
si bene promittent, totidem promittite uerbis:
  si dederint, et uos gaudia pacta date.
illa potest uigiles flammas extinguere Vestae
  et rapere e templis, Inachi, sacra tuis
465 et dare mixta uiro tritis aconita cicutis,
  accepto Venerem munere siqua negat.

fert animus propius consistere: supprime habenas,
  Musa, nec admissis excutiare rotis.
uerba uadum temptent abiegnis scripta tabellis:
470 accipiat missas apta ministra notas.
inspice, quodque leges, ex ipsis collige uerbis
  fingat an ex animo sollicitusque roget,
postque breuem rescribe moram: mora semper amantes
  incitat, exiguum si modo tempus habet.
475 sed neque te facilem iuueni promitte roganti
  nec tamen e duro, quod petit ille, nega.
fac timeat speretque simul, quotiensque remittes,
  spesque magis ueniat certa minorque metus.
munda sed e medio consuetaque uerba, puellae,
480 scribite: sermonis publica forma placet.

457 *post hunc uersum desinit* To2 || **461** promittent R, *recc. aliquot* : promittant YL, *recc. aliquot, Heinsius* : promittunt L², *recc. aliquot* || **468** excutiare] exspatiare *coni. Merkel* || **469** abiegnis Y, *recc. aliquot, Itali, Heinsius* : abienis L², *recc. aliquot* : abigenis L, *recc. aliquot* : alienis R, *recc. aliquot* || **471** quodque RYL, *recc.* : quaeque P4, *recc. aliquot,* Es : dumque A, *recc. aliquot* || **476** e duro *corr. Heinsius in notis, Madvig 1873* : eduro RYL, *recc.* : edure *von Albrecht coll. geo. 4,145* : ex toto N, *recc. aliquot* | ille RYL, *recc.* : ore P3, *Heinsius coll. met. 5,451; cf. u. 587* | *hunc uersum interpolatum censuit Madvig* || **477** remittes L, *recc., Heinsius* : remittat RY, *recc. aliquot* : remittit B2, *recc. aliquot* : remittis Be || **480** forma placet RY, *recc. aliquot, cf. Quint. inst. 1,6,3* : forma pla-

a quotiens dubius scriptis exarsit amator
et nocuit formae barbara lingua bonae!
sed quoniam, quamuis uittae careatis honore,
est uobis uestros fallere cura uiros,
485 ancillae pueriue manu perarate tabellas,
486 pignora nec puero credite uestra nouo.
489 perfidus ille quidem, qui talia pignora seruat,
490 sed tamen Aetnaei fulminis instar habet.
487 uidi ego pallentes isto terrore puellas
488 seruitium miseras tempus in omne pati.
491 iudice me fraus est concessa repellere fraudem,
armaque in armatos sumere iura sinunt.
ducere consuescat multas manus una figuras
– a pereant, per quos ista monenda mihi! –,
495 nec nisi deletis tutum rescribere ceris,
ne teneat geminas una tabella manus.
femina dicatur scribenti semper amator:
'illa' sit in uestris, qui fuit 'ille', notis.

cent L : uerba placent T, *recc. aliquot, cf. am. 3,7,12* || **481** dubius RY, *recc. aliquot* : dubiis L, *recc.* || **483** uittae L², *recc. aliquot, Heinsius* : uictae N, *recc. aliquot* : uitae RYL, *recc.* || **485** pueriue] puerique *Lenz* | manu perarate *Bentley coll. 1,455* : manus ferat arte *codd.* : manus ferat apta *Heinsius* : manus ferat arta *Marchesi* || **486** puero RYL, *recc.* : iuueni N, *recc. aliquot, edd. vett., Heinsius, Goold 1965* | uestra YL, *recc.*, *Heinsius* : nostra R, *recc. aliquot* | nouo RYL, *recc.* : rudi L², *recc. aliquot* : uiro O2 || **487-8** *hoc distichon post* **490** *transtulit Damsté, prob. Kenney* || **487** ego] egomet Ri | pallentes isto terrore L², *recc.*, *Heinsius, Goold 1965 coll. met. 1,202; 2,180; 9,111, dub. Kenney in app.* : fallentes isto terrore YL, *recc. aliquot, Kenney* : fallentis isto terrore R : pallentes ipso latore P7 : deceptas isto latore E2 : deflentes nostro terrore D : flentes isto terrore Ri || **489** pignora] munera *Heinsius* || **490** habet *codd., def. Tränkle coll. met. 12,266* : habent *Housman* || **491** fraudem RYL², f, *recc.* : fraude L, *recc. aliquot* || **495** tutum RYL, *recc. aliquot* : tutum est L², *recc. aliquot* || **496** ne RY, *recc. aliquot* : nec L, *recc.* || **497** scribenti L², *recc. aliquot* : scribentis RYL, *recc.* ||

si licet a paruis animum ad maiora referre
500 plenaque curuato pandere uela sinu,
pertinet ad faciem rabidos compescere mores:
candida pax homines, trux decet ira feras.
ora tument ira, nigrescunt sanguine uenae,
lumina Gorgoneo saeuius igne micant.
505 'i procul hinc!' dixit 'non es mihi, tibia, tanti,'
ut uidit uultus Pallas in amne suos.
uos quoque si media speculum spectetis in ira,
cognoscat faciem uix satis ulla suam.
nec minus in uultu damnosa superbia uestro:
510 comibus est oculis alliciendus Amor.
odimus immodicos – experto credite – fastus:
saepe tacens odii semina uultus habet.
spectantem specta, ridenti mollia ride;
innuet: acceptas tu quoque redde notas.
515 sic ubi prolusit, rudibus puer ille relictis
spicula de pharetra promit acuta sua.
odimus et maestas: Tecmessam diligat Aiax,
nos, hilarem populum, femina laeta capit.
numquam ego te, Andromache, nec te, Tecmessa, rogarem
520 ut mea de uobis altera amica foret;
credere uix uideor, cum cogar credere partu,
uos ego cum uestris concubuisse uiris;
scilicet Aiaci mulier maestissima dixit
'lux mea' quaeque solent uerba iuuare uiros!

499 si licet RL, y, *recc. aliquot* : scilicet Y(*ut uid.*), *recc. aliquot* : sed licet N, *recc. aliquot* : sic licet Be : sed libet F, *recc. aliquot, Heinsius* : sed placet Ed : si decet B3 || **501** rabidos RYL, f, *recc. aliquot*, EsEs2Ma : rapidos Tbe, *recc.,* Es3 || **505** es R^{2}Y, *recc. aliquot, Heinsius* : est RL, *recc.* || **508** cognoscat RYL, *recc. aliquot* : cognoscet N, *recc.* || **509** minus in RYL, *recc. aliquot* : tumeat y, *recc. aliquot, Heinsius* || **511** experto YL, *cett.* : expertae R, *Heinsius* || **515** prolusit RYL, *recc.* : praelusit A, *recc. aliquot* : perlusit N, *recc. aliquot* | relictis RYL, *recc.* : sagittis N, *recc. aliquot* || **520** foret] fores *Heinsius in notis* ||

525 quis uetat a magnis ad res exempla minores
sumere nec nomen pertimuisse ducis?
dux bonus huic centum commisit uite regendos,
huic equites, illi signa tuenda dedit;
uos quoque, de nobis quem quisque erit aptus ad usum,
530 inspicite et certo ponite quemque loco.
munera det diues: ius qui profitebitur, adsit:
facundus causam saepe clientis agat.
carmina qui facimus, mittamus carmina tantum:
hic chorus ante alios aptus amare sumus;
535 nos facimus placitae late praeconia formae:
nomen habet Nemesis, Cynthia nomen habet,
uesper et Eoae nouere Lycorida terrae,
et multi, quae sit nostra Corinna, rogant.
adde quod insidiae sacris a uatibus absunt
540 et facit ad mores ars quoque nostra suos.
nec nos ambitio nec amor nos tangit habendi:
contempto colitur lectus et umbra foro;
sed facile haeremus ualidoque perurimur aestu
et nimium certa scimus amare fide.
545 scilicet ingenium placida mollitur ab arte,
et studio mores conuenienter eunt.
uatibus Aoniis faciles estote, puellae!
numen inest illis Piëridesque fauent.
est deus in nobis et sunt commercia caeli:
550 sedibus aetheriis spiritus ille uenit.

525 quis] quid *Heinsius* || **527** uite RY*(ut uid.), Scal. exc.* : iure R²L, y, *recc.* || **529** quem RYL, *recc.* : ut P3, *recc. aliquot* | erit RYL, *recc.* : sit N, *Heinsius* | ad RYL, *recc.* : in L², *recc. aliquot* || **532** saepe] nempe *Heinsius in notis* || **534** amare L², *recc. aliquot* : amore RYL, *recc. aliquot* || **535** placitae RYL, *recc. aliquot* : placidae N, *recc. aliquot* : tacitae F || **541** amor nos RYL, f, *recc.* : nos amor L², *recc. aliquot* | tangit RYL, f, *recc. aliquot* : urget L², *recc. aliquot, cf. med. 35* : cingit Ri : cogit B : angit *dub. Burmannus in notis* || **545** mollitur RY, f, *recc.* : mollimur L, *recc. aliquot*, *Heinsius* ||

a doctis pretium scelus est sperare poetis:
me miserum! scelus hoc nulla puella timet.
dissimulate tamen nec prima fronte rapaces
este: nouus uiso casse resistet amans.

555 sed neque uector equum, qui nuper sensit habenas,
comparibus frenis artificemque reget,
nec, stabiles animos annis uiridemque iuuentam
ut capias, idem limes agendus erit.
hic rudis et castris nunc primum notus Amoris,
560 qui tetigit thalamos praeda nouella tuos,
te solam norit, tibi semper inhaereat uni:
cingenda est altis saepibus ista seges;
effuge riualem! uinces, dum sola tenebis:
non bene cum sociis regna Venusque manent.
565 ille uetus miles sensim et sapienter amabit
multaque tironi non patienda feret:
nec franget postes, nec saeuis ignibus uret,
nec dominae teneras appetet ungue genas,
nec scindet tunicasue suas tunicasue puellae,
570 nec raptus flendi causa capillus erit.
ista decent pueros aetate et amore calentes,
hic fera composita uulnera mente feret.
ignibus heu lentis uretur, ut umida faena,
ut modo montanis silua recisa iugis.

554 resistet RYL, *recc. aliquot* : resistit Nbe, *recc. aliquot* : resistat E2, *recc. aliquot* : recedit O4 || **555** uector RYL, *recc. aliquot* : uictor T, *recc. aliquot* : rector L^2, *recc. aliquot* || **556** comparibus RY, *recc. aliquot* : cum paribus L, *recc. aliquot* | reget RYL, *recc. aliquot* : regit T, *recc. aliquot* || **557** animos annis] annis animos *Heinsius* || **561** inhaereat RYL^2, *recc.* : adhaereat L, *recc. aliquot* : militet : N || **573** heu R : hic YL, *recc.* | ut L^2, y, *recc.*, *Heinsius* : et RL | faena L, *recc. aliquot, Merkel* : frena RY, *recc. aliquot* : ligna Be, *recc. aliquot* : taeda T, *recc. aliquot, Heinsius* | **574** iugis Y^2L^2, *recc.*, *Heinsius* : lucis RY(*ut uid.*), *recc. aliquot* : locis L, *recc. aliquot, Bornecque* ||

575 certior hic amor est, breuis et fecundior ille:
quae fugiunt, celeri carpite poma manu.

omnia tradantur – portas reserauimus hosti –
et sit in infida proditione fides.
quod datur ex facili, longum male nutrit amorem:
580 miscenda est laetis rara repulsa iocis.
ante fores iaceat, 'crudelis ianua' dicat
multaque summisse, multa minanter agat.
dulcia non ferimus, suco renouemur amaro:
saepe perit uentis obruta cumba suis.
585 hoc est uxores quod non patiatur amari:
conueniunt illas, cum uoluere, uiri.
adde forem, et duro dicat tibi ianitor ore
'non potes!' exclusum te quoque tanget amor.
ponite iam gladios hebetes, pugnetur acutis,
590 nec dubito telis quin petar ipse meis.
dum cadit in laqueos captus quoque nuper amator,
solum se thalamos speret habere tuos;

575 breuis Y(*u.l.*), *recc. aliquot, Heinsius* : grauis RYL, *recc. aliquot, Lenz, Gibson* | et] at *Micyllus, Kenney* | ille YL, *recc.* : illa R : illo Be, *Pianezzola 1989, Gibson* || **577** tradantur RL, y, *recc. aliquot* : traduntur YL^2, *recc.* : tendantur Be | reserauimus RYL, *recc.* : reserabimus A, *recc. aliquot* || **578** sit RYL, *recc. aliquot* : fit N, *recc. aliquot* || **581** iaceat P7, RYL, *recc.* : iaceant P7, *recc. aliquot*, Es2 | dicat RYL, *recc.* : dicant P7, *recc. aliquot* : clamet N, *recc. aliquot* : clament O4 || **582** agat R^{2}L, y, *recc. aliquot, Heinsius* : aget RY : agant P7, *recc. aliquot*, EsEs2 || **583** renouemur RL, *recc. aliquot* : renouamur Y^{2}L^2, fbe, *recc.* : renouamus Y, P4, *recc.* : remouemur, Es2Es3 : renouetur L4 : reuocamur L4^2 (*ut uid.*) || **585** patiatur R^{2}YL^2, *recc. aliquot* : patiantur RL, *recc. aliquot* : patientur Be || **587-8** *hoc distichon deleuit Damsté, prob. Goold 1965* || **587** adde RYL, *recc. aliquot* : abde L^2 : obde P5, *recc. aliquot,* Es3, *Heinsius* : claude N, *recc.,* EsEs2Ma : caede *Heinsius 1742,523* | tibi RY, *recc. aliquot* : ibi L : sibi N, *recc.* || **588** te RYL, *recc. aliquot* : se N, *recc. aliquot* : sic D, *Heinsius 1742,523* | tanget RY, *recc.* : tangit L, *recc. aliquot* : tangat P3, *recc. aliquot* : plangat N | amor] amans N || **591** *sic dist. Bentley* | cadit RY, *recc.* : cadat L, *recc. aliquot* : cadet L4, *recc. aliquot*, Es3 ||

postmodo riualem partitaque foedera lecti
sentiat: has artes tolle, senescet amor.
595 tum bene fortis equus reserato carcere currit,
cum, quos praetereat quosque sequatur, habet.
quamlibet extinctos iniuria suscitat ignes:
en ego, confiteor, non nisi laesus amo.
causa tamen nimium non sit manifesta doloris,
600 pluraque sollicitus, quam sciat, esse putet.
incitat et ficti tristis custodia serui
et nimium duri cura molesta uiri.
quae uenit ex tuto, minus est accepta uoluptas:
ut sis liberior Thaïde, finge metus.
605 cum melius foribus possis, admitte fenestra
inque tuo uultu signa timentis habe;
callida prosiliat dicatque ancilla 'perimus!'
tu iuuenem trepidum quolibet abde loco.
admiscenda tamen Venus est secura timori,
610 ne tanti noctes non putet esse tuas.

qua uafer eludi possit ratione maritus
quaque uigil custos, praeteriturus eram.
nupta uirum timeat, rata sit custodia nuptae:
hoc decet, hoc leges iusque pudorque iubent.
615 te quoque seruari, modo quam uindicta redemit,
quis ferat? ut fallas, ad mea sacra ueni.
tot licet obseruent, adsit modo certa uoluntas,
quot fuerant Argo lumina, uerba dabis.

594 senescet *Heinsius (ex prima editione et quattuor scriptis)* : senescit RYL, *recc.* || **597** quamlibet RY, f, *recc. aliquot* : quaelibet L^2, *recc. aliquot* : quoslibet L, *recc. aliquot* | suscitat RYL, f, *recc.* : suscitet L2*(ut uid.)*, *recc. aliquot*, EsEs2 || **600** sciat Y, *recc.*, *Heinsius* : sciet RL, *recc. aliquot, Lenz* || **601** incitat RYL : concitat B3 : incitet Be, *recc.*, *Heinsius* || **605** foribus possis RY, *recc.* : possis foribus L, *recc. aliquot* || **606** signa P7, *recc. aliquot*, Es, *Heinsius, cf. rem. 510* : uerba RYL, *recc, Lenz.* || **614** iusque L, *recc.*, *ed. Aldina a. 1502, Heinsius, Burmannus, prob. Goold 1965, Cristante 1989* : duxque RY, *recc. aliquot, edd. plerique* || **617** *hic incipit* B *usque ad*

scilicet obstabit custos ne scribere possis,
620 sumendae detur cum tibi tempus aquae,
conscia cum possit scriptas portare tabellas,
quas tegat in tepido fascia lata sinu,
cum possit sura chartas celare ligatas
et uincto blandas sub pede ferre notas!
625 cauerit haec custos: pro charta conscia tergum
praebeat inque suo corpore uerba ferat.
tuta quoque est fallitque oculos e lacte recenti
littera: carbonis puluere tange, leges.
fallet et umiduli quae fiet alumine limi,
630 ut ferat occultas pura tabella notas.
affuit Acrisio seruandae cura puellae:
hunc tamen illa suo crimine fecit auum.
quid faciat custos, cum sint tot in Vrbe theatra,
cum spectet iunctos illa libenter equos,
635 cum sedeat Phariae sistris operata iuuencae,
quoque sui comites ire uetantur, eat,
cum fuget a templis oculos Bona Diua uirorum,
praeterquam si quos illa uenire iubet,
cum, custode foris tunicas seruante puellae,
640 celent furtiuos balnea multa iocos,

finem libri | uoluntas *Heinsius, edd.* : uoluptas RYL[2], *recc.* : uolutas L || **623** sura RYL, *recc. aliquot* : suras Be : solea N, *recc. aliquot* || **625** haec RYL, *recc. aliquot* : hoc N, *recc. aliquot* || **629** *hunc uersum corruptum esse censuit Burmannus* | alumine *dub. Burmannus in notis, Heinsius 1742,1-2, Cristante 1989, uide Ramírez de Verger 1993* : acumine *codd., edd.* : semine *Diggle, Gibson* | limi *dub. Burmannus in notis, Heinsius 1742,1-2, prob. Cristante 1989 coll. Plin. nat. 35,183* : lini *codd., edd. plerique* || **630** ut *Heinsius in notis, Goold 1965* : et *codd.* | ferat *Heinsius in notis, Goold 1965* : feret *codd., edd. plerique* || **633** faciat RY, *recc. aliquot* : faciet L, *recc.* || **635** sistris RY, *recc. aliquot* : sinitris L : sacris N, *recc. aliquot* | operata RYL, *recc.*, EsEs2Ma : operosa L[2], *recc. aliquot*, Es3 || **637** fuget YL[2], *recc. aliquot, Heinsius* : fugat L, *recc.* : fugit R, *recc. aliquot* || **638** praeterquam RY, *recc. aliquot* : praeter quos L, *recc. aliquot* : praeter eos T, *recc. aliquot* ||

cum, quotiens opus est, fallax aegrotet amica
  et cedat lecto, quamlibet aegra, suo,
nomine cum doceat, quid agamus, adultera clauis,
  quasque petas, non det ianua sola uias?
645 fallitur et multo custodis cura Lyaeo,
  illa uel Hispano lecta sit uua iugo.
sunt quoque quae faciant altos medicamina somnos
  uictaque Lethaea lumina nocte premant.
nec male deliciis odiosum conscia tardis
650 detinet et longa iungitur ipsa mora.
quid iuuat ambages praeceptaque parua mouere,
  cum minimo custos munere possit emi?
munera, crede mihi, capiunt hominesque deosque:
  placatur donis Iuppiter ipse datis.
655 quid sapiens faciet, stultus cum munere gaudet?
  ipse quoque, accepto munere, mutus erit.
sed semel est custos longum redimendus in aeuum:
  saepe dabit, dederit quas semel ille manus.

642 cedat RL, *recc. aliquot* : caedat Y : celat Be, *recc. aliquot* : celet L²P7, *recc.* || quamlibet RY, *recc. aliquot* : quemlibet T, *recc.* : quelibet L4, *recc. aliquot* || aegra RYL, *recc.* : illa O2, *recc. aliquot* || **644** petas T, *recc. aliquot, Heinsius* : petes RY, *recc. aliquot* : petet L, *recc. aliquot* : petat L4, *recc. aliquot* : petis Be, *recc. aliquot* : petit B3 || **647** faciant T, *recc. aliquot, Heinsius* : faciunt RYL, *recc. aliquot* || **648** premant RY, *recc.* : premunt L, *recc. aliquot* || **651** mouere Be, *recc. aliquot, Burmannus, Merkel* : monere RYL, *recc., cf. u. 353* : moneri *Heinsius in notis* || **652** possit YL, *recc., Heinsius* : posset R, *recc. aliquot* || **655-6** *hic alienos esse censent nonnulli edd., seclusit Goold 1965, prob. Leary, Kenney, sed nihil mutandum censuit Lenz* || **655** quid] quod *Ehwald* | faciet RYL, *recc., edd. plerique* : faciat P3, *recc. aliquot*, Plan., *Heinsius, cf. u. 633* | sapiens faciet RYL, *recc.* : faciat sapiens P3, *recc. aliquot* | cum *Merkel, Luck coll. Catul. 66,47; Verg. ecl. 3,16, cf. u. 633* : quoque *codd., edd. plerique* || **656** *om.* pp6 | quoque RYL, *recc. aliquot* : vir L², e, *recc. aliquot, Heinsius, Leary* || **657** aeuum] annum *Heinsius* ||

questus eram, memini, metuendos esse sodales:
660 non tangit solos ista querela uiros.
credula si fueris, aliae tua gaudia carpent
et lepus hic aliis exagitatus erit.
haec quoque, quae praebet lectum studiosa locumque,
crede mihi, mecum non semel illa fuit.
665 nec nimium uobis formosa ancilla ministret:
saepe uicem dominae praebuit illa mihi.
quo feror insanus? quid aperto pectore in hostem
mittor et indicio prodor ab ipse meo?
non auis aucupibus monstrat, qua parte petatur:
670 non docet infestos currere cerua canes.
uiderit utilitas! ego coepta fideliter edam:
Lemniasin gladios in mea fata dabo.
efficite – et facile est – ut nos credamus amari:
prona uenit cupidis in sua uota fides.
675 spectet amabilius iuuenem et suspiret ab imo
femina, tam sero cur ueniatque roget;
accedant lacrimae, dolor et de paelice fictus,
et laniet digitis illius ora suis.
iamdudum persuasus erit: miserebitur ultro
680 et dicet 'cura carpitur ista mei.'
praecipue si cultus erit speculoque placebit,
posse suo tangi credet amore deas.

sed te, quaecumque est, moderate iniuria turbet,
nec sis audita paelice mentis inops,

662 exagitatus RYL, *recc. aliquot* : exagitandus L[2], *recc. aliquot* || **664** illa] ipsa *Riese* || **667** mittor] nitor *Heinsius* || **671** *post* utilitas *admirationis signum posui* | ego coepta] praecepta *Heinsius* || **672** Lemniasin *Heinsius ad epist. 13,137* : lemnias et Ry : lenios et L : lemniadum T, *recc.* : lemniades L[2], *recc. aliquot* : lemniadis, lemniados, lemniadi, lempniades, lepniadum *recc. aliquot* : Lemniasi *Heinsius* | fata L, *recc. aliquot, Heinsius* : fama R : damna Y, *recc.* || **680** mei RYL[2], *recc.* : mea L, *recc. aliquot* || **682** credet T, *recc., Heinsius* : credit RYL, *recc. aliquot* : credat L4 : sperat P3, *recc. aliquot* || **683** est R, *recc. aliquot* : es YL, *recc., Heinsius* ||

685 nec cito credideris: quantum cito credere laedat,
exemplum uobis non leue Procris erit.
est prope purpureos colles florentis Hymetti
fons sacer et uiridi caespite mollis humus;
silua nemus non alta facit, tegit arbutus herbam,
690 ros maris et lauri nigraque myrtus olent,
nec densum foliis buxum fragilesque myricae
nec tenues cytisi cultaque pinus abest.
lenibus impulsae Zephyris auraque salubri
tot generum frondes herbaque summa tremit.
695 grata quies Cephalo: famulis canibusque relictis
lassus in hac iuuenis saepe resedit humo
'quae'que 'meos releues aestus', cantare solebat
'accipienda sinu, mobilis aura, ueni.'
coniugis ad timidas aliquis male sedulus aures
700 auditos memori rettulit ore sonos.
Procris, ut accepit nomen, quasi paelicis, Aurae,
excidit et subito muta dolore fuit.
palluit, ut serae lectis de uite racemis
pallescunt frondes, quas noua laesit hiems,
705 quaeque suos curuant matura Cydonia ramos
cornaque adhuc nostris non satis apta cibis.
ut rediit animus, tenues a pectore uestes
rumpit et indignas sauciat ungue genas;
nec mora, per medias passis furibunda capillis
710 euolat, ut thyrso concita Baccha, uias.

691 densum...buxum] densa...buxus T : densae...buxi *Heinsius* || **694** tremit] tremunt *Heinsius* || **697** quaeque] quoque *Heinsius* || **700** rettulit P5, *Riese* : retulit RL, *recc. aliquot* : rectulit Y : detulit T, *recc. aliquot, Heinsius* || **703** serae RY, *recc. aliquot* : sera L, *recc.* : secta N | lectis...racemis RYL, *recc. aliquot* : lectus...racemus Be, *recc.* || **704** laesit] laedit Y || **707** ut rediit animus RY, *recc.* : utque redit animus L, *recc. aliquot* : ut rediitque animus Be, *recc. aliquot* : ut redit huic animus E2 : utque animus rediit Es3 || **708** rumpit RY, *recc. aliquot* : rupit L, *recc. aliquot* || **709** passis RY, *Scal. exc.* : sparsis L, *recc.* ||

ut prope peruentum, comites in ualle relinquit,
 ipsa nemus tacito clam pede fortis init.
quid tibi mentis erat, cum sic, male sana, lateres,
 Procri? quis attoniti pectoris ardor erat?
715 iamiam uenturam, quaecumque erat Aura, putabas
 scilicet atque oculis probra uidenda tuis!
nunc uenisse piget – neque enim deprendere uelles –,
 nunc iuuat: incertus pectora uersat amor.
credere quae iubeant, locus est et nomen et index
720 et quia mens semper, quod timet, esse putat.
uidit ut oppressa uestigia corporis herba,
 pulsantur trepidi corde micante sinus.
iamque dies medius tenues contraxerat umbras,
 inque pari spatio uesper et ortus erant.
725 ecce redit Cephalus siluis, Cyllenia proles,
 oraque fontana feruida pulsat aqua.
anxia, Procri, lates: solitas iacet ille per herbas
 et 'Zephyri molles auraque', dixit 'ades'
ut patuit miserae iucundus nominis error,
730 et mens et rediit uerus in ora color;
surgit et oppositas agitato corpore frondes
 mouit in amplexus uxor itura uiri.
ille feram uidisse ratus iuuenaliter artus
 corripit: in dextra tela fuere manu.

711 peruentum RYL, *recc. aliquot* : peruentum est L[2], *recc.* | relinquit RY, *recc. aliquot* : reliquit L, *recc.* || **720** quia mens RY, *recc.* : quae mens L : quia amans *Heinsius in notis* || **721** ut L, *recc. aliquot, Heinsius* : et RY, *recc.* : in P7, *recc. aliquot* : ubi N | oppressa RY, *recc.* : oppressam T, *recc. aliquot, Heinsius* : impressa L, *recc. aliquot* | herba RY, *recc.* : herbam L, *Heinsius* : umbra F : egri Ri || **725** siluis...proles RYL, *recc. aliquot* : proles ...siluis T, *recc. aliquot* || **726** pulsat] mulcet *Wakefield ad Lucr. 4,77; Gibson* : mulsit *Watt 1995, qui* ora mulcere *idem ualere atque* ora leuare *censet (cf. rem. 230), sed nihil mutandum, cf. 1,82* || **731** oppositas] appositas *Naugerius, Heinsius* || **733** uidisse RYL : mouisse B2, *Heinsius in notis* : sonuisse L[2], L4, *recc., ed. Parmensis a. 1477,*

735 quid facis, infelix? non est fera, supprime tela:
me miserum! iaculo fixa puella tuo est.
'ei mihi!' conclamat 'fixisti pectus amicum:
hic locus a Cephalo uulnera semper habet.
ante diem morior, sed nulla paelice laesa:
740 hoc faciet positae te mihi, terra, leuem.
nomine suspectas iam spiritus exit in auras:
labor, io! cara lumina conde manu'
ille sinu dominae morientia corpora maesto
sustinet et lacrimis uulnera saeua lauat;
745 exit et incauto paulatim pectore lapsus
excipitur miseri spiritus ore uiri.

sed repetamus opus: mihi nudis rebus eundum est,
ut tangat portus fessa carina suos.
sollicite expectas, dum te in conuiuia ducam
750 et quaeris monitus hac quoque parte meos.
sera ueni positaque decens incede lucerna:
grata mora est Veneri, maxima lena mora est.

Heinsius : sensisse B3 | iuuenaliter RY : iuueniliter L, y, *recc.* | artus L4(*ut uid.*), Ma, *coni. Merkel* : arcus RYL, *recc.*, EsEs3 : arcum P7, *recc. aliquot,* Es2 || **739** morior RYL[2], *recc.* : moriar L, *recc. aliquot* || **740** positae N, *recc. aliquot, Heinsius* : posita eu R : posita ea Y : positam L, *recc.* : posita Be, *recc. aliquot* || **742** labor io RY, *recc. aliquot,* Ma, *Heinsius, cf. met. 3,442; 10,196* : labor et o B3, *recc. aliquot* : labor iam Ri, *recc. aliquot* : et labor et haec L4 : iam morior L[2], *recc.* : o morior P4 : iam moriar L, *recc. aliquot* : labor, eo *Palmer 1893, prob. Goold 1965* || **743-4** *hic tradunt* RY, *recc.,* EsEs2Ma : *post* **746** L, *recc. aliquot* Es3, *Merkel, alii* || **743** corpora RYL, *recc.* : pectora L4, *recc. aliquot* || **745** exit *coni. Heinsius* : dixit *codd.* || **747** opus] iter *Heinsius* | mihi nudis RYL, *recc. aliquot* : nudis mihi T, *recc. aliquot, Heinsius* | eundum] agendum *Heinsius* || **749** sollicite RL, *recc. aliquot* : sollite Y : scilicet T, *recc. aliquot,* Y[4] | expectas P5, *recc. aliquot,* Es2, *Heinsius* : expectes RYL, *recc. aliquot* || **750** quaeris RYL, *recc.* : quaeras A, *recc. aliquot* | *post* meos *interrogationis signum posuit Heinsius* || **752** est ueneri N, *recc. aliquot, Heinsius* :

etsi turpis eris, formosa uidebere potis,
  et latebras uitiis nox dabit ipsa tuis.
755 carpe cibos digitis – est quiddam gestus edendi –,
  ora nec immunda tota perungue manu;
neue domi praesume dapes, sed desine citra
  quam capis: es paulo, quam potes esse, minus.
Priamides Helenen auide si spectet edentem,
760 oderit et dicat 'stulta rapina mea est.'
aptius est deceatque magis potare puellas:
  cum Veneris puero non male, Bacche, facis.
hoc quoque, qua patiens caput est animusque pedesque
  constant: ne, quae sunt singula, bina uide.
765 turpe iacens mulier multo madefacta Lyaeo:
  digna est concubitus quoslibet illa pati.

uenies y, *recc.*, *Riese, quem secuti sunt edd., sed hic locus ad sensum amatorium totus attinet, cf. u. 473-4* (mora semper amantes/ incitat)*; 2,718* : ueniens RY, *recc. aliquot* : est ueniens P7 : ueneris L, *recc. aliquot* : ueneri B2 : uenus est Ma : est: Veneris *Burmannus* || **753** potis *Itali, Heinsius* : totis RY, *recc. aliquot* : notis O6 : cunctis L, *recc.* : multis F, *recc. aliquot* : nocte N, *recc. aliquot* || **755** quiddam *Itali, Heinsius* : quidam *codd., prob. Stroh* || **757** *om.* pp6 | domi RY, *recc.* : nimis P5, *recc. aliquot* || **758** capis: es (*i. e.* ede) *Ehwald* : capies RYp, *recc. aliquot* : capias Ed : cupies L, p6, *recc.,* EsEs3Ma : cupias e, *recc. aliquot,* Es2 : cuperes P4 : capis et *Heinsius 1742,136-7, Burmannus* : cupis et *Gronovius, Merkel* : cupis: es (*i.e. ede*) *Vogel (ap. Ehwald, praef. XXXIX), Madvig* | esse RYL, p6, *recc.* : ede pe, *recc. aliquot* : adde E2 : esto *Heinsius 1742,136-7* | minus] prius *Merkel* || **760** dicat RY, *recc. aliquot* : dicet L, *recc.* || **761** deceatque] decuitque *Hall 1999* || **762** *parenth. adhibuit Watt 1995* || **763** hoc quoque RYL, *recc. aliquot* : hoc bibe f, *recc. aliquot* : et bibe T, *recc. aliquot* : dummodo *Watt 1995* | qua RL, T[2]f, *recc. aliquot* : quam T, *recc. aliquot* : quem N : quo L4, *recc. aliquot* : quod be, *recc. aliquot* : *om.* Y : dum y || **764** constant RYL, *recc. aliquot* : constent T, *recc. aliquot, Heinsius* : *om.* f | ne RYL, *recc. aliquot, Lenz coll. 2,543, rem. 757* : nec fBe, *recc.,* h, *nonnulli edd.* | sunt RYf, *recc.* : sint L, *recc. aliquot, Heinsius* | constant et nequa sint L : nec quae sunt iuxta f | uide] (nec...) uides *Watt 1995, Kenney* ||

nec somnis posita tutum succumbere mensa:
  per somnos fieri multa pudenda solent.

ulteriora pudet docuisse, sed alma Dione
770   'praecipue nostrum est, quod pudet', inquit 'opus.'
nota sibi sit quaeque, modos a corpore certos
  sumite: non omnes una figura decet.
quae facie praesignis erit, resupina iaceto;
  spectentur tergo, quis sua terga placent.
775 Milanion umeris Atalantes crura ferebat:
  si bona sunt, hoc sunt accipienda modo.
parua uehatur equo: quod erat longissima, numquam
  Thebaïs Hectoreo nupta resedit equo.
strata premat genibus paulum ceruice reflexa
780   femina per longum conspicienda latus.
cui femur est iuuenale, carent quoque pectora menda,
  stet uir, in obliquo fusa sit ipsa toro.
nec tibi turpe puta crinem, ut Phylleïa mater,
  soluere et effusis colla reflecte comis.

767 posita tutum RYL, *recc. aliquot* : tutum posita L², *recc. aliquot* | tutum RYL, *recc. aliquot* : tutum est L², *recc. aliquot* || **771** sit L, y, *recc.,* EsEs2Es3, *Bentley* : sint RY, *recc. aliquot, Heinsius, Lenz coll. epist. 6,62* || **773** erit RYL, *recc. aliquot* : eris L², *recc.* || **774** spectentur R : spectetur RYL, *recc.* | quis RL², *recc. aliquot* : cui YL, *recc.* || **775** milanion RYL, *recc. aliquot* : minalion y : mimalion T, *recc.* : migmalion A | atalantes RY, *recc. aliquot* : atalantis Be, *recc.* : atalante L, *recc. aliquot* || **776** accipienda N, *recc. aliquot, Heinsius ('nam* conspicienda *mox sequitur'), prob. Edwards; de hac figura Veneris, cf. am. 3,2,30; art. 2,185-6; lege Ramírez de Verger 1999* : aspicienda RY, *Kenney, quem secuti sunt nonnulli edd.* || **781** iuuenale RY : iuuenile L, y, *recc.* | pectora RYL, *recc.* : corpora T, *recc. aliquot* : cetera O2 || **782** stet uir RYL, *recc.* : stet cur N : semper A, *recc. aliquot* | ipsa RYL, *recc. aliquot* : illa T, *recc.* || **783** philleia RY, *recc.* : philleida L, *recc. aliquot* : phillida, philacida, phillacia, phyleia, phillatia, fillea *(uel similia), recc. aliquot* ||

785 tu quoque, cui rugis uterum Lucina notauit,
ut celer auersis utere Parthus equis.
mille modi Veneris: simplex minimique laboris,
cum iacet in dextrum semisupina latus.

sed neque Phoebei tripodes nec corniger Ammon
790 uera magis uobis quam mea Musa canet.
si qua fides arti, quam longo fecimus usu,
credite: praestabunt carmina nostra fidem.

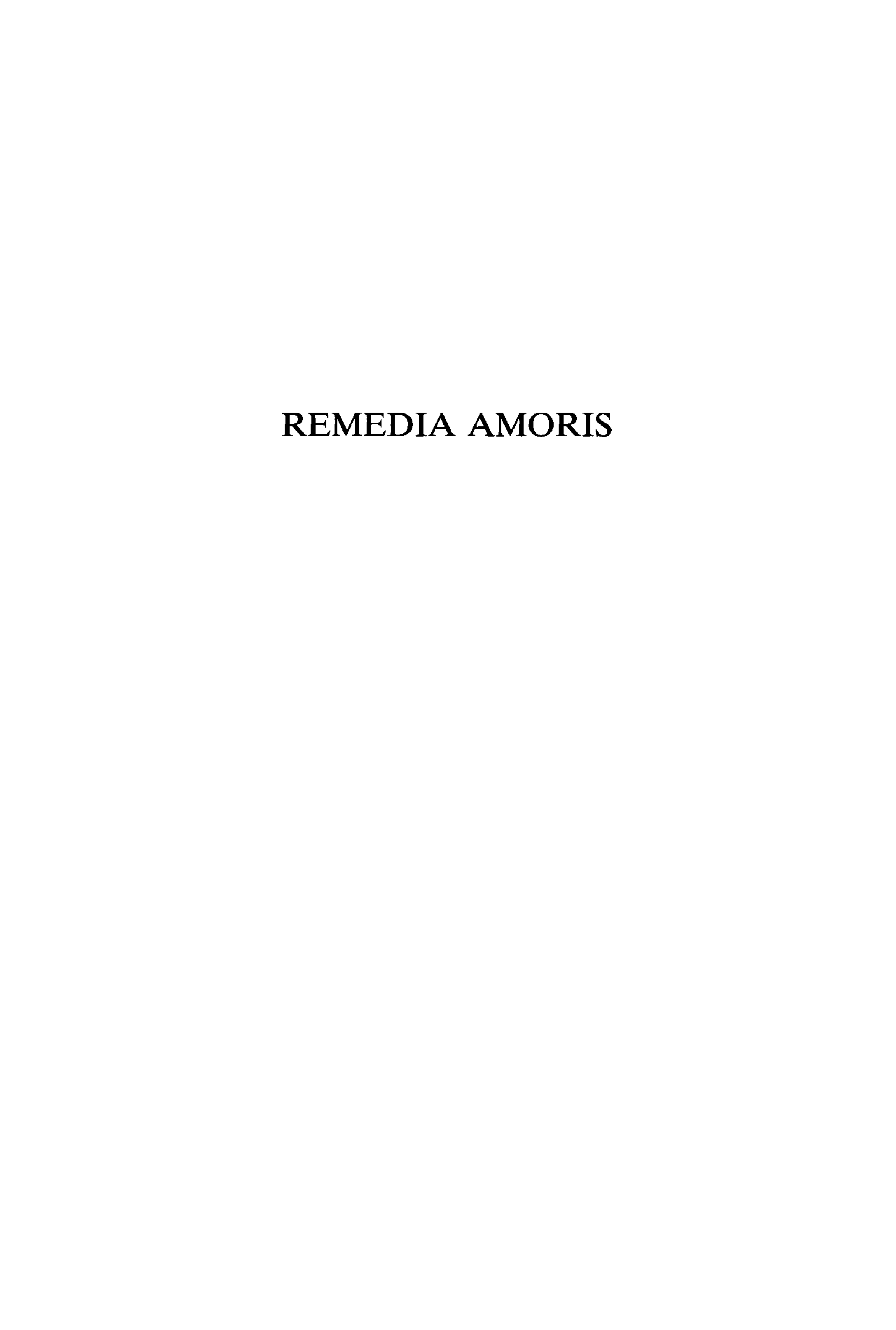
sentiat ex imis Venerem resoluta medullis
femina et ex aequo res iuuet illa duos.
795 nec blandae uoces iucundaque murmura cessent
nec taceant mediis improba uerba iocis.
tu quoque, cui Veneris sensum natura negauit,
dulcia mendaci gaudia finge sono.
infelix, cui torpet hebes locus ille, puella,
800 quo pariter debent femina uirque frui.
tantum, cum finges, ne sis manifesta, caueto:
effice per motum luminaque ipsa fidem.

786 auersis R, *recc. aliquot* : euersis YMa : aduersis L, *recc. aliquot* || **787** modi T, *recc., Heinsius, Edwards, cf. am. 3,7,64; 3,14,24; art. 2,680; 3,771; Mart. 9,67,3* : ioci RYL, *recc. aliquot, Scal. exc., edd. plerique* || **789-92** *an hi uersus post u.* ***808*** *ponendi sint dubito* || **790** canet RL², *recc.* : canent P3, *recc. aliquot,* Plan., *Heinsius* : canat Y, Ma : canit L, *recc. aliquot* || **791** fecimus] fouimus *Vat. lat. 1707* || **794** illa RY, *recc.* : ista L, *recc. aliquot* : una L², *recc. aliquot* || **799-800** *om.* N | *parenth. notauit Ehwald* || **799** puella L², P3, *recc., Merkel* : puellae RL, *recc. aliquot, Marchesi* : puella est Y, *recc. aliquot, prob. Bornecque* : puella es P5*(cum* t *eras.), Heinsius* || **801** tantum cum finges RYL, *recc. aliquot* : tantum dum finges E2, *recc. aliquot* : dum nimium simulas L², N, *recc. aliquot* || **802** effice...ipsa fidem YL, *recc. aliquot* : effice...ipse fidem R : excedunt modulos omnia ficta suos L², *recc. aliquot* : praetereunt modulos omnia ficta suos O6 ||

quod iuuat, et uoces et anhelitus arguat oris;
  a pudet! arcanas pars habet ista notas.
805 gaudia post Veneris quae poscet munus amantem,
  illa suas nolet pondus habere preces.
nec lucem in thalamos totis admitte fenestris:
  aptius in uestro corpore multa latent.

lusus habet finem: cycnis descendere tempus,
810   duxerunt collo qui iuga nostra suo.
ut quondam iuuenes, ita nunc, mea turba, puellae
  inscribant spoliis NASO MAGISTER ERAT.

803 quod L, *recc.*, EsEs2Es3, Y^4, *Heinsius* : quid RY, Ma, *edd.* : quam *Merkel* | iuuat YL, *recc.*, h : iuuet B, *recc. aliquot*, *Itali*, *Heinsius* : et iuueat R || **805** poscet RY, Ma : poscit L, *recc.*, *von Albrecht* || **806** illa RYL, *recc.* : ista N | nolet N, *Heinsius* : nollet RYL, *recc. aliquot* : nolit T, *recc.*, *von Albrecht* | *post hunc uersum lacunam statuit Ehwald* || **807-8** *post* **794** *uel* **796** *transtulit Lenz 1967, post* **788** *Kenney, qui confert rem. 411-2* || **809** descendere L, *recc. aliquot* : discendere RY, *recc. aliquot* : discedere L^2, y, *recc.* || **812** spoliis RY, *recc. aliquot* : foliis L, *recc. aliquot* || P OVIDI NASONIS ARTIS AMATORIAE LIBER III EXPL R : P. OVIDI NASONIS ARTIS AMATORIE EXPLIC LIB III Y : Explicit liber de arte amatoria. Egregii liber hic Nasonis finis amoris L : Explicit liber ouidii de arte amandi N : Explicit liber de arte amandi P3 : Explicit de arte amandi L4 : Explicit ouidius de arte amandi P4 : Explicit liber ouidii nasonis de arte amandi P7 : Explicit Ouidius de arte amatoria *Paris. lat. 7998* : P. OVIDII NASONIS DE ARTE AMANDI LIBER EXPLICIT P5 : Huc uenit ad metam totalis liber amoris/ quem donat amanti celeberrima musa nasonis Es : Explicit opus ouidij de arte amandj Es2 : ARTIS AMATORIAE FINIS *Heinsius* ||

REMEDIA AMORIS

P. OVIDI NASONIS
REMEDIA AMORIS

Legerat huius Amor titulum nomenque libelli:
  'bella mihi, uideo, bella parantur' ait.
'parce tuum uatem sceleris damnare, Cupido,
  tradita qui toties te duce signa tuli.
5 non ego Tydides, a quo tua saucia mater
  in liquidum rediit aethera Martis equis.
saepe tepent alii iuuenes: ego semper amaui,
  et si, quid faciam nunc quoque, quaeris: amo.
quin etiam docui qua possis arte parari,
10 et, quod nunc ratio est, impetus ante fuit.
nec te, blande puer, nec nostras prodimus artes,
  nec noua praeteritum Musa retexit opus.
siquis amat quod amare iuuat, feliciter ardens
  gaudeat et uento nauiget ille suo;
15 at siquis male fert indignae regna puellae,
  ne pereat, nostrae sentiat artis opem.
cur aliquis laqueo collum nodatus ab arto
  e trabe sublimi triste pependit onus?

INCIPIT EIVSDEM REMEDIORVM LIBER. I R : EIVSDE<M> INCIP<IT> REMEDIORVM . LIBER . PRIMVS . Y : Incipit o. p. N. de remedio amoris P2 : INCIPIT OVIDIVS DE REMEDIO AMORIS *uel similiter* P3, *recc. aliquot* : Incipit Ouidius de remedio amoris To : *nulla inscriptio in* E || **1** titulum nomenque RYP2, *recc.* : nomen titulumque E, *recc. aliquot,* Es3 || **8** *sic dist. Heinsius, cf. epist. 5,130* || **9-10** *om.* RY : *damnauit Ehwald* || **9** possis P4, *recc. aliquot,* Y^{4}, *Heinsius* : posses EP2, *recc.,* h || **10** quod E, *recc. aliquot,* h, *Heinsius, cf. epist. 9,106* : quae P2, *recc. aliquot,* Y^{4} || **12** praeteritum] praetextum *Heinsius coll. Pont. 1,3,30, prob. Hall 1999* || **13** amat] amans *Ehwald* | ardens P2^{2}, *Heinsius, prob. Vollmer* : ardet RYEP2p2p6mo2, *recc.,* h || **14** ille R^{2}EP2p2, y, *recc.,* h : illa RY : ipse A, *recc. aliquot* || **17-18** *om.* Ma || **17** laqueo collum REY, *recc.* : collum laqueo P2, *recc. aliquot* | ab arto *Heinsius, qui uocem* amator *ex glossa irrepsisse putauit, cf. Sen. Phoen. 148* : amator RYEP2^{2}, *edd. plerique* : ab alto P2, *recc. aliquot* || **18** e *Heinsius, cf. met. 5,127* :

cur aliquis rigido fodit sua pectora ferro?
20 inuidiam caedis, pacis amator, habes.
qui, nisi desierit, misero periturus amore est,
desinat, et nulli funeris auctor eris.
et puer es, nec te quicquam nisi ludere oportet:
lude! decent annos mollia regna tuos.
25 nam poteras uti nudis ad bella sagittis,
sed tua mortifero sanguine tela carent.
uitricus et gladiis et acuta dimicet hasta
et uictor multa caede cruentus eat;
tu cole maternas, tuto quibus utimur, artes,
30 et quarum uitio nulla fit orba parens.
effice nocturna frangatur ianua rixa
et tegat ornatas multa corona fores;

a *codd., edd.* || **19-21** *hi uersus post u.* **16** *extant in* To || **19** pectora RYE, *cett., cf. am. 3,5,23-4; epist. 3,146* : uiscera P2, D, *Iur. exc., Heinsius, cf. Ibis 625* | fodit O5, Es3, *Itali, Heinsius* : fodiat RYEP2, *recc.* || **20** *sic interpunxit Heinsius* || **22** eris RYEP2², *recc.* : erit P2, *recc. aliquot* || **23** et *cett.* : en P4 : ut *Diggle leniter distinguens post* oportet || **24** annos RYEP2, *recc. aliquot,* Es3Ma, *cf. art. 1,10* : animos FToSg, *recc. aliquot, Ambrosianus H 166* || **25-6** *hos uersus habent codd., prob. Korzeniewski, Pinotti; lege Prinz 1914 et Barchiesi 1990; secl. Bentley in notis marginalibus, multi edd.* || **25** nam RYEP2, To, *recc. aliquot,* Es3Ma : non P3Sg, *recc. aliquot, dub. Ehwald* | poteras REYP2, *recc.* : poteris P4, *recc. aliquot* | nudis RYP2, *recc.,* h, *lege Pinotti, de voce* nudus *ut epitheton ornans, cf. met. 6,236* : longis E, *recc. aliquot, prob. Vollmer coll. epist. 16,166* : crudis *Rosati 1985* : certis *Giordano 2004* || **26** sed RY, *recc.* : set EP2, *recc. aliquot* : si P6 | mortifero] letifero Ma, *ed. Romana a. 1471; Heinsius coll. fast. 1,123* | sanguine REYP2², *recc.,* h : uulnere P2, *recc. aliquot* | carent *codd., cf. am. 2,12,6* : madent *Ehwald, coll. art. 2,520, prob. Luck 1962* : calent *Palmer* || **30** et RYEP2, *recc.* : ex ALi, *recc. aliquot* : e Li²Sg*(a. c.), recc. aliquot* | fit REYP2, *recc.* : sit Mo, *recc. aliquot* ||

fac coeant furtim iuuenes timidaeque puellae
uerbaque dent capto qualibet arte uiro,
35 et modo blanditias rigido, modo iurgia, posti
dicat et exclusus flebile cantet amans.
his lacrimis contentus eris sine crimine mortis:
non tua fax auidos digna subire rogos.'
haec ego: mouit Amor gemmatas aureus alas
40 et mihi 'propositum perfice' dixit 'opus'

ad mea, decepti iuuenes, praecepta uenite,
quos suus ex omni parte fefellit amor;
discite sanari per quem didicistis amare:
una manus uobis uulnus opemque feret.
45 terra salutares herbas eademque nocentes
nutrit et urticae proxima saepe rosa est;
uulnus in Herculeo quae quondam fecerat hoste,
uulneris auxilium Pelias hasta tulit.
sed quaecumque uiris, uobis quoque dicta, puellae,
50 credite: diuersis partibus arma damus.
e quibus ad uestros siquid non pertinet usus,
attamen exemplo multa docere potest.
utile propositum est saeuas extinguere flammas
nec seruum uitii pectus habere sui.

34 capto P2², T, *recc. aliquot,* Es3MaSg, *Burmannus in notis coll. u. 108 et epist. 15,63; de uocis* capere *sensu amatorio, cf. Pichon s. u.* : cauto RYP2, *cett., edd. plerique* : capito To || **38** non RYP2, *recc. aliquot* : nec E, *recc. aliquot* || **45** salutares RYEP2, f, *recc.* : salutiferas P2², mo2beN2, *recc. aliquot* || **46** rosa est] rumex *Palmer 1893* || **47** *om.* E | in herculeo RYP2 : achilleo R²P2², y, *recc.* | quae RYP2, *recc.* : quod P2², *recc. aliquot* | hoste RYP2Mo : hosti P2², y, *recc.* || **48** tulit] fuit *Heinsius coll. u. 528* || **49-208** *hi uersus desunt in* P4 *duobus foliis desideratis* || **53** propositum est] propositus est p2 : propositum *Burmannus* || **54** uitii REP2²pp6a, *recc. aliquot* : uitiis P2, e, *recc. aliquot,* h : *de* Y *non liquet* | sui P3be2, *Heinsius* : tui R, p2p6 : suum E, *recc. aliquot* : tuum P2, yf, *recc. aliquot* : *de* Y *non liquet* ||

55 uixisset Phyllis, si me foret usa magistro,
et per quod nouies, saepius isset iter;
nec moriens Dido summa uidisset ab arce
Dardanias uento uela dedisse rates,
nec dolor armasset contra sua uiscera matrem,
60 quae socii damno sanguinis ulta uirum est;
arte mea Tereus, quamuis Philomela placeret,
per facinus fieri non meruisset auis;
da mihi Pasiphaën: iam tauri ponet amorem;
da Phaedran: Phaedrae turpis abibit amor;
65 redde Parin nobis: Helenen Menelaus habebit
nec manibus Danais Pergama uicta cadent;
impia si nostros legisset Scylla libellos,
haesisset capiti purpura, Nise, tuo.
me duce damnosas, homines, compescite curas,
70 rectaque cum sociis me duce nauis eat.
Naso legendus erat tum cum didicistis amare:
idem nunc uobis Naso legendus erit.
publicus assertor dominis suppressa leuabo
pectora: uindictae quisque fauete suae.

58 dardanias] Dardanidas P3, *recc. aliquot*, *Heinsius*, *cf. art. 1,172* : dardaneas Sg, Es3 || **60** est *om.* P2, *recc. aliquot* || **61** philomela RYE : philomena P2, *recc. aliquot* || **64** Phaedran *Goold 1965* : Phaedram *codd., edd. plerique* || abibit *cett.* : abibis E : abisset N || **65** redde] crede *Heinsius in notis coll. u. 451, Bentley, Goold 1965, sed uide Henderson 1980* | Parin R²E, *recc. aliquot* : Parim RYP2, *recc.* | helenen RYEP2, *recc. aliquot* : helenam Mo, *recc.* || **66** danais RYEP2², *recc. aliquot*, *cf. epist. 3,86; 8,14, 24; met. 13,59, 92; 14,467* : danaum P2, *recc.* | cadent RYEP2, *recc. aliquot*, Ma : forent ToSg, *recc. aliquot*, Es3 || **70** cum sociis *codd.*, *cf. art. 3,564* : compositis *vel* consilii *coni. Riese* || **73** dominis RY, *Scal. exc.* : domini EP2 : damnis P3, *recc. aliquot*, *Iur. exc.* : uitiis ToSg, *recc.*, Es3Ma : curis L4 : dictis Mo | suppressa] oppressa *Heinsius* || **74** suae RYEP2², *recc.*, h : meae P2, *recc.* ||

75 te precor incipiens: adsit tua laurea nobis,
carminis et medicae Phoebe repertor opis;
tu pariter uati, pariter succurre medenti:
utraque tutelae subdita cura tuae est.

dum licet et modici tangunt praecordia motus,
80 si piget, in primo limine siste pedem;
opprime, dum noua sunt, subiti mala semina morbi
et tuus incipiens ire resistat equus.
nam mora dat uires: teneras mora percoquit uuas
et ualidas segetes, quod fuit herba, facit.
85 quae praebet latas arbor spatiantibus umbras,
quo posita est primum tempore, uirga fuit;
tum poterat manibus summa tellure reuelli,
nunc stat in immensum uiribus aucta suis.
quale sit id quod amas, celeri circumspice mente
90 et tua laesuro subtrahe colla iugo.
principiis obsta: sero medicina paratur,
cum mala per longas conualuere moras.

75 incipiens] o uates To, Es3Ma, *Vat. Pal. lat. 910, Vat. Urbinas lat. 347, Vat. lat. 3270, ed. Bononiensis a. 1471; cf. fast. 6,21,535* : arcitenens D, *Iur. exc., Heinsius; cf. Verg. Aen. 3,75* | nobis REP2, *cett.* : tuis Y || **77** tu REYP2, *recc.* : et ToSg, *recc. aliquot* || **78** tuae est E²P2, yTo, *recc.*, Es3Ma, *Merkel* : tuae T, *Vat. lat. 1601, Heinsius, dub. Kenney in app.* : tua est RYE, *recc. aliquot, Goold* || **79** modici *cett.* : medici RY *(corr.* y*)* || **82** resistat P2, yf, *recc.*, *Heinsius, prob. Pinotti coll. uu. 69-70* : resistet RYEP2², p2p6, *recc. aliquot,* Es3 || **83** percoquit RYEP2², *recc.*, *cf. Germ. frg. 4,17* : decoquit P2, f, *recc. aliquot* || **84** quod P2, f, *recc.*, *edd. vett., prob. Heinsius, cf. u. 10* : quae RYE, *recc. aliquot, edd. plerique* || **85** spatiantibus *cett.* : potantibus E || **86** primum RYEP2, f, *recc.* : primo P2², Mo, *recc. aliquot* || **87** tum RYE, *recc. aliquot* : tunc P2, f, *recc.* || **88** aucta P2², yp6aTo, *recc. aliquot*, EsMa, *Heinsius, prob. Henderson 1980* : acta RYP2, peSg, *recc. aliquot, Naugerius coll. u. 106; Lenz* : apta L4 : ipsa E || **91** sero *cett., Heinsius, cf. Prop. 2,14,15-6* : sera RY, f, *recc. aliquot* || **92** mala *cett., Heinsius* : male RY, *recc. aliquot* | conualuere REYP2², *recc.* : inualuere P2, *recc. aliquot* : incaluere P6 ||

sed propera nec te uenturas differ in horas:
  qui non est hodie, cras minus aptus erit.
95 uerba dat omnis amor reperitque alimenta morando:
  optima uindictae proxima quaeque dies.
flumina pauca uides de magnis fontibus orta:
  plurima collectis multiplicantur aquis.
si cito sensisses quantum peccare parares,
100 non tegeres uultus cortice, Myrrha, tuos.
uidi ego, quod fuerat primo sanabile, uulnus
  dilatum longae damna tulisse morae.
sed, quia delectat Veneris decerpere fructum,
  dicimus assidue 'cras quoque fiet idem.'
105 interea tacitae serpunt in uiscera flammae
  et mala radices altius arbor agit.

si tamen auxilii perierunt tempora primi
  et uetus in capto pectore sedit amor,
maius opus superest: sed non, quia serior aegro
110 aduocor, ille mihi destituendus erit.
quam laesus fuerat, partem Poeantius heros
  certa debuerat praesecuisse manu;

95 amor RYP2, *recc. aliquot* : amans P2[2], *recc.,* h : *om.* E || **97** pauca REYP2, *recc. aliquot,* Plan. : parua P2[2] : magna f, *recc.,* h | de magnis RYP2, Plan. : magnis de E, *Vollmer, sed uide Magnus 1923* : de paruis ToSgbe, *recc. aliquot,* Ma : paruis de F, *recc. aliquot,* Es3 : paruis e L4f || **99** parares REYP2, *recc. aliquot* : parasses Sg, *recc.*, Es3Ma : parabas P3 || **100** non] nec E || **101** ego *om.* D | fuerat primo RYP2, bemo2f, *recc.* : primo fuerat E, *recc. aliquot* : fuerat primum A, *recc. aliquot* : primum fuerat *Sg, recc. aliquot* || **102** longae] lentae E, *Vollmer* || **103** fructum RYP2, *recc. aliquot,* Ma, *cf. Lucr. 4,1073; Hor. serm. 1,2,79; Prop. 2,15,49* : fructus E, Sg, *recc.* : florem P2[2], *recc. aliquot* : flores To, *recc. aliquot,* Es3, *Heinsius* || **106** mala *cett., Heinsius* : male R, *corr.* R[2] || **107-8** *de* To *non liquet* || **108** in capto] incauto *uel* in cauto Sg, *recc. aliquot, Heinsius in notis coll. art. 3,745* || **111** quam RYP2, *recc. aliquot* : qua EP2[2], *recc.,* h | partem REYP2, *recc. aliquot* : parte P2[2], *recc. aliquot* || **112** certa debuerat P2, *Heinsius coll. am. 3,10,26, Mart.*

post tamen hic multos sanatus creditur annos
  supremam bellis imposuisse manum.
115 qui modo nascentes properabam pellere morbos,
  admoueo tardam nunc tibi lentus opem.
aut noua, si possis, sedare incendia temptes
  aut ubi per uires procubuere suas.
dum furor in cursu est, currenti cede furori:
120 difficiles aditus impetus omnis habet.
stultus, ab obliquo qui cum descendere possit,
  pugnat in aduersas ire natator aquas.
impatiens animus nec adhuc tractabilis artem
  respuit atque odio uerba monentis habet.
125 aggrediar melius tum cum sua uulnera tangi
  iam sinet et ueris uocibus aptus erit.
quis matrem, nisi mentis inops, in funere nati
  flere uetet? non hoc illa monenda loco est;
cum dederit lacrimas animumque impleuerit aegrum,
130 ille dolor uerbis emoderandus erit.
temporis ars medicina fere est: data tempore prosunt
  et data non apto tempore uina nocent.
quin etiam accendas uitia irritesque uetando,
  temporibus si non aggrediare suis.

6,32,4 : debuerat celeri E, y, *recc.*, h, *uide Vollmer, Henderson 1980* : caetera debuerat RY : celeri debuerat P2[2] : altera debuerat *Merkel* || **116** tibi *cett.* : quoque LeSg, *recc. aliquot*, Es3, *Merkel* || **118** procubuere REYP2[2], *recc.* : succubuere P2 : conualuere E2, *ex u. 92* || **119** dum EP2, fToSg, *recc.*, Es3, *Kenney, cf. Pont. 4,11,18* : cum R, yp2p6, *recc. aliquot*, Ma || est *om.* E || **121** descendere REYP2, *recc.; lege Starr* : discedere P2[2], *recc. aliquot* || **122** pugnat] pugnet *Heinsius in notis* || **123** artem *Francius, prob. Goold* : arte *codd., edd. plerique* : arti *Bentley coll. u. 135* || **125** tum cum REY : tunc cum P2, f, *recc.* || **128** uetet REYP2[2], ap, *recc. aliquot* Es3Ma : uetat AeToSg, *recc. aliquot* : ueta P2 || **129** impleuerit] expleuerit *Burmannus, prob. Némethy 1921 in notis coll. trist. 4,3,38; Verg. Aen. 2,586* || **131** temporis ars medicina fere est RYP2[2] : temporibus medicina ualet EP2, bebe2f, *recc.* || **133** accendas REYf, *recc.* : accendes yF, *recc. aliquot* : accendis P2, *recc. aliquot* | irritesque

135 ergo ubi uisus eris nostra medicabilis arte,
fac monitis fugias otia prima meis.
haec ut ames faciunt; haec, ut fecere, tuentur;
haec sunt iucundi causa cibusque mali.
otia si tollas, periere Cupidinis arcus
140 contemptaeque iacent et sine luce faces.
quam platanus uino gaudet, quam populus unda
et quam limosa canna palustris humo,
tam Venus otia amat: qui finem quaeris amoris,
– cedit amor rebus – res age: tutus eris.
145 languor et immodici sub nullo uindice somni
aleaque et multo tempora quassa mero
eripiunt omnes animo sine uulnere neruos:
affluit incautis insidiosus Amor.
desidiam puer ille sequi solet, odit agentes:
150 da uacuae menti, quo teneatur, opus.
sunt fora, sunt leges, sunt, quos tuearis, amici:
uade per urbanae splendida castra togae
uel tu sanguinei iuuenalia munera Martis
suscipe: deliciae iam tibi terga dabunt.

REY, f, *recc.* : irritasque P2, *recc. aliquot* || **135** nostra...arte E, yToSg, *recc.*, Es3, *Goold 1965, cf. Pont. 1,3,25* : nostrae...arti RYP2, *recc. aliquot*, *Heinsius* : prima...arte Ma || **136** monitis fugias REYP2, *recc.*, Es3Ma : fugias monitis ToSgbe2f, *recc. aliquot* || **137** ut fecere RYP2, P3 *(ut ui temporali praeditum)* : quod fecere EP2[2], f, *recc. aliquot,* Ma, *prob. Naugerius, Merkel, Damsté, Goold* : quae fecere yToSg, *recc. aliquot*, Es3 || **141** uino RY, p2p6, *Scal. exc., Bersmannus, Gronovius, cf. Plin. Mart. 9,61,16; uide Kenney 1961* : limo E, *recc. aliquot*, Plan. : riuo P2, ymo2f, *recc.*, h : phebo F || **143** qui finem REYP2, p6, *recc.* : finem qui E2, *recc. aliquot* | amoris REYP2, mo2p6, *recc.*, h, *cf. u. 643 et Prop. 2,15,29* : amori T, *recc. aliquot, Heinsius in notis, Henderson 1980 coll. art. 1,49* : amandi L4, *recc. aliquot* || **145** uindice REYP2, *cett., cf. am. 2,19,54* : iudice Sg, *recc. aliquot*, Es3, *edd. uett.* || **147** neruos RYP2, mo2ToSg, *recc.* : uires E, f, *recc. aliquot*, Es3Ma || **148** affluit REYP2, f, *recc.* : affuit E2, *recc.* | insidiosus REYP2, f, *recc.* : desidiosus P6Sg, *recc. aliquot* || **152** splendida] candida *Heinsius* || **153** iuuenalia RY, *recc. aliquot* : iuuenilia EP2, yf, *recc.* ||

155 ecce fugax Parthus, magni noua causa triumphi,
iam uidet in campis Caesaris arma suis.
uince Cupidineas pariter Parthasque sagittas
et refer ad patrios bina tropaea deos.
ut semel Aetola Venus est a cuspide laesa,
160 mandat amatori bella gerenda suo;
quaeritis, Aegisthus quare sit factus adulter?
in promptu causa est: desidiosus erat;
pugnabant alii tardis apud Ilion armis,
transtulerat uires Graecia tota suas;
165 siue operam bellis uellet dare, nulla gerebat,
siue foro, uacuum litibus Argos erat;
quod potuit, ne nil illic ageretur, amauit:
sic uenit ille puer, sic puer ille manet.

rura quoque oblectant animos studiumque colendi:
170 quaelibet huic curae cedere cura potest.
colla iube domitos oneri supponere tauros,
sauciet ut duram uomer aduncus humum;
obrue uersata Cerealia semina terra,
quae tibi cum multo fenore reddat ager.
175 aspice curuatos pomorum pondere ramos,
ut sua, quod peperit, uix ferat arbor onus;
aspice labentes iucundo murmure riuos,
aspice tondentes fertile gramen oues.

157 *hunc uersum post* **162** *habet* To || **161** quaeritis RY, *Scal. exc., cf. fast. 4,877-8; 5,1; 6,551; met. 2,512-3; trist. 5,1,79* : quaeritur EP2, ybe, *recc.*, h, *prob. Goold 1965, Henderson 1980* || **164** transtulerat *cett., cf. fast. 2,279* : transtulerant REMo : quo tulerat *Naugerius* || **166** siue foro YP2, *cett.* : si uero R : sine foro E || **167** ne nil illic RYEP2, *recc. aliquot, Scal. exc.* : fecit ne nil P2², *recc.*, h : fecit ne nil illic L2 || **171** domitos RYEP2², f, *recc.,* h : indomitos P2, *recc. aliquot* || **173** semina RYEP2, *cett., cf. am. 3,6,15-6; met. 1,123* : munera O5, *cf. med. 3-4; Pont. 3,8,11* || **174** reddat RYEP2², f, *recc.* : reddet P2, *recc. aliquot* : reddit Mo, *recc. aliquot* ||

ecce petunt rupes praeruptaque saxa capellae:
180 iam referent haedis ubera plena suis.
pastor inaequali modulatur harundine carmen,
nec desunt comites, sedula turba, canes.
parte sonant alia siluae mugitibus altae
et queritur uitulum mater abesse suum.
185 quid, cum suppositos fugiunt examina fumos,
ut releuent dempti uimina curua faui?
poma dat autumnus, formosa est messibus aestas,
uer praebet flores, igne leuatur hiems.
temporibus certis maturam rusticus uuam
190 deligit et nudo sub pede musta fluunt;
temporibus certis desectas alligat herbas
et tonsam raro pectine uerrit humum.
ipse potes riguis plantam deponere in hortis,
ipse potes riuos ducere lenis aquae.
195 uenerit insitio: fac ramum ramus adoptet
stetque peregrinis arbor operta comis.

180 iam referent RY, f, *recc. aliquot* : iam referunt EP2, *recc. aliquot* : et referunt *Vat. Palat. lat. 910, Ambros. H. 166, recc. aliquot* : ut referant Mo, *recc. aliquot* : iamque ferunt O5 || **181** modulatur RYEP2, Tof, *recc. aliquot,* Es3Ma *cf. Tib. 2,1,53* : moderatur ASg, *recc. aliquot, Iur. exc.* : meditatur *Vat. Urbin. lat. 347, Heinsius in notis coll. Verg. ecl. 1,2* || **185** suppositos P3f, *recc.,* hY^4, *Iur. exc., prob. Ehwald, def. Geisler, cf. Verg. Aen. 11,119; Hor. carm. 2,1,8; Prop. 2,13,31; fast. 4,803-4; met. 2,810; 6,456; 14,791-2; Columel. 9,15,5sq.* : compositos RYEP2^2, *Merkel, alii, cf. u. 351, uide Lenz (addendum in p. 66), Henderson 1980* : compositas P2 : suppositas *Heinsius coll. Verg. ecl. 9,30* | fumos RYEP2^2, f, *recc.,* h : taxos P2, *Iur. exc., Heinsius, cf. Verg. ecl. 9,30* : fauos Le || **186** curua] torta P2, *dub. Lenz in app.* || **187** formosast *scribendum existimauit Kenney 1986* || **189-90** *hos uersus hic habent* EP2, ToSgf, *recc.,* Ma : *post* **192** F, *recc. aliquot,* Es3 : *om.* RY, *sed add. in marg.* Y^4 || **190** deligit P2, f, *recc. aliquot* : colligit E, *recc.* || **191** alligat RYEP2, f, *recc.*, Es3 : colligit ToSg, *recc. aliquot*, Ma || **192** uerrit RYP2, e, *recc.* : uertit L2pp6, *recc. aliquot* : uersat E, *recc. aliquot* ||

cum semel haec animum coepit mulcere uoluptas,
debilibus pinnis irritus exit Amor.

uel tu uenandi studium cole: saepe recessit
200 turpiter a Phoebi uicta sorore Venus.
nunc leporem pronum catulo sectare sagaci,
nunc tua frondosis retia tende iugis;
aut pauidos terre uaria formidine ceruos,
aut cadat aduersa cuspide fossus aper.
205 nocte fatigatum somnus, non cura puellae,
excipit et pingui membra quiete leuat.
lenius est studium, studium tamen, alite capta
aut lino aut calamis praemia parua sequi,
uel, quae piscis edax auido male deuoret ore,
210 abdere sub paruis aera recurua cibis.
aut his aut aliis, donec dediscis amare,
ipse tibi furtim decipiendus eris.

tu tantum, quamuis firmis retinebere uinclis,
i procul et longas carpere perge uias.
215 flebis, et occurret desertae nomen amicae,
stabit et in media pes tibi saepe uia.
sed quanto minus ire uoles, magis ire memento:
perfer et inuitos currere coge pedes.

206 pingui RYP2[2], p2, *Scal. exc., cf. am. 1,13,7* : dulci EP2, f, *recc.*, h : leni Li, *recc. aliquot* || **207** studium studium EP2, f, *recc.,* Y[4], *Heinsius* : studium studeas y : studium RY, *recc. aliquot* : studium prodest Mo, *recc. aliquot* || **209** *hic denuo incipit* P4 | deuoret RYEP2, ep, *recc. aliquot* : deuorat A, *recc. aliquot* || **210** sub paruis *Bentley, cf. fast. 6,240; met. 8,855-6* : supremis RYEP2, f, *recc.*, h, *Heinsius* : sub primis L4 : suspensis *Palmer 1891* : sub saeuis *Damsté* || **213** tantum RYE, *recc. aliquot* : tamen et P2, *recc. aliquot* : tamen hic P6 : tandem To, *recc. aliquot* : tantum i *Heinsius* : tamen i *Heinsius in notis* || **215** et] ut *Heinsius coll. fast. 2,388, ubi* ut *scribendum censuit* ||

nec pluuias opta, nec te peregrina morentur
220 sabbata nec damnis Allia nota suis;
nec quot transieris sed quot tibi, quaere, supersint
milia nec, maneas ut prope, finge moras,
tempora nec numera nec crebro respice Romam,
sed fuge: tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.
225 dura aliquis praecepta uocet mea, dura fatemur
esse, sed ut ualeas multa dolenda feres.
saepe bibi sucos quamuis inuitus amaros
aeger, et oranti mensa negata mihi.
ut corpus redimas, ferrum patieris et ignes,
230 arida nec sitiens ora leuabis aqua;
ut ualeas animo, quicquam tolerare negabis?
at pretium pars haec corpore maius habet.
sed tamen est artis tristissima ianua nostrae
et labor est unus tempora prima pati.
235 aspicis ut prensos urant iuga prima iuuencos
et noua uelocem cingula laedat equum?

219 opta] uites Ma, *Heinsius* : uita *Heinsius in notis* || **220** Allia *ed. Ald. a. 1502, cf. art. 1,413* : alia *ed. Parm. a. 1477* : halia *ed. Vicent. a. 1480* : alea *codd.* | nota] nata *dub. Heinsius in notis* || **221** nec...sed] ne...et *Willis, Goold 1965* : nec...nec *Damsté* || **222** ut prope RYP2, *recc. aliquot* : nec prope EP2[2], *recc.* : aut prope y || **223** tempora nec] tempora nunc Y || **228** mihi RYEP2 : mihi est P2[2], yf, *recc.* || **229** ignes REP2, *recc.* : ignem Y, mo2, *recc. aliquot* || **230** leuabis Da, *recc. aliquot, Heinsius in notis coll. epist. 4,174* : lauabis RYEP2, bef, *recc., cf. epist. 2,90* : iuuabis *Müller* || **232** at RYEP2[2], ToSgapep6[2], *recc.,* Ma : ut p6 : et P2, C, Es3 : an P4 || **233** tristissima] strictissima Es3, *Heinsius coll. am. 3,1,50* || **235** prensos RYEP2, *cf. am. 1,2,14* : pressos Tf, *recc., Ambrosianus H. 166, Riccardianus 548* | urant RYEP2, *recc.* : laedant Af, *recc. aliquot* : laedunt T, *recc. aliquot* || **237** Laribus *agnouit Heinsius* || **236** *hunc uersum habet Anon. de dubiis nomin. GLK 5,576,17* | et *cett.* : ut L2, *recc. aliquot, Heinsius* | laedat REP2, yf, *recc.* : laedit Y, be, *recc. aliquot* ||

forsitan a Laribus patriis exire pigebit,
sed tamen exibis: deinde redire uoles.
nec te Lar patrius, sed amor reuocabit amicae
240 praetendens culpae splendida uerba tuae.
cum semel exieris, centum solacia curae
et rus et comites et uia longa dabit.
nec satis esse putes discedere: lentus abesto,
dum perdat uires sitque sine igne cinis.
245 quod nisi firmata properaris mente reuerti,
inferet arma tibi saeua rebellis Amor,
quidquid et afueris, auidus sitiensque redibis
et spatium damno cesserit omne tuo.

uiderit, Haemoniae siquis mala pabula terrae
250 et magicas artes posse iuuare putat.
ista ueneficii uetus est uia: noster Apollo
innocuam sacro carmine monstrat opem.
me duce non tumulo prodire iubebitur umbra,
non anus infami carmine rumpet humum,
255 non seges ex aliis alios transibit in agros
nec subito Phoebi pallidus orbis erit.
ut solet, aequoreas ibit Tiberinus in undas;
ut solet, in niueis Luna uehetur equis.

238 sed RY, *recc.* : set P2, *recc. aliquot* : et E, *recc. aliquot* || **239** Lar *agnouit Heinsius* || **240** praetendens EP2, *recc.*, *Heinsius* : praetendes RY, *recc. aliquot*, *Riese* : praetendis Mo || **242** dabit RYEP2[2], *recc. aliquot* : dabunt P2, *recc.*, *cf. am. 1,4,54* || **243** putes RYEP2, To, *recc.*, Es3Ma : puta FSg, *recc. aliquot*, *Heinsius* | discedere *cett.*, *Heinsius* : dediscere RY || **245** quod si] si nisi *Heinsius* | properaris RYEP2, *recc.* : properabis ToSg, *recc. aliquot*, Es3Ma || **247** quicquid et afueris] quid quod, ut abfueris *Heinsius* | auidus sitiensque RYEP2, *recc. aliquot* : sitiens auidusque E2, *recc. aliquot* || **249** uiderit RYEP2, *recc. aliquot* : fallitur A, *recc. aliquot*, Es3, *cf. art. 2,99* || **251** ueneficii] ueneficiis *ed. Veneta a. 1474*, *prob. Micyllus, Bersmannus* | uetus] uetita *Némethy*, *prob. Bornecque* || **253** iubebitur RYEP2 : uidebitur ToSg, *recc.*, Es3Ma, *Naugerius* ||

nulla recantatas deponent pectora curas,
260 nec fugiet uiuo sulphure uictus Amor.
quid te Phasiacae iuuerunt gramina terrae,
cum cuperes patria, Colchi, manere domo?
quid tibi profuerunt, Circe, Perseïdes herbae,
cum sua Neritias abstulit aura rates?
265 omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:
ille dedit certae lintea plena fugae;
omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:
longus in inuito pectore sedit Amor.
uertere tu poteras homines in mille figuras:
270 non poteras animi uertere iura tui.
diceris his etiam, cum iam discedere uellet,
Dulichium uerbis detinuisse ducem:
'non ego, quod primo, memini, sperare solebam,
iam precor, ut coniunx tu meus esse uelis;
275 et tamen, ut coniunx essem tua, digna uidebar,
quod dea, quod magni filia Solis eram.
ne properes oro, spatium pro munere posco:
quid minus optari per mea uota potest?
et freta mota uides et debes illa timere:
280 utilior uelis postmodo uentus erit.

261 phasiacae EP2², y, *recc., cf. trist. 2,439* : phasideę P2 : pasiphe RY, P3 : Phasiados *Heinsius in notis, cf. epist. 6,103, art. 3,33* : Phasidiae *Merkel* || **262** cuperes] peteres P2 || **263** profuerunt RYL2 : profuerant EP2, *recc.* : profuerint yA || **264** sua RYMo, *recc. aliquot* : tibi EP2, *recc.* | neritias RY, *recc. aliquot* : naritias T, *recc. aliquot* : nericias P2, Plan. : naricias E, *recc. aliquot* : dulichias L4 || **266** plena RYE, *recc., cf. epist. 3,58* : uela P2, *recc. aliquot* || **268** in E, *recc. aliquot,* Ma, *def. Goold 1965, qui affert u. 108; epist. 14,27; am. 1,1,26; 1,4,36; art. 3,242; trist. 1,5,6; 3,6,25; 5,4,24* : et RYP2, ToSg, *recc.,* Es3, *Merkel* : at L2, *recc. aliquot,* Plan., *Heinsius* | se-dit RYP2², *recc.* : mansit P2, *recc. aliquot* | amor, *non* Amor, *edendum censuit Henderson coll. uu. 108, 346, 358* || **273** primo RYEP2², *recc.* : primum P2, *recc. aliquot* ||

quae tibi causa fugae? non hic noua Troia resurgit,
  non aliquis socios rursus ad arma uocat;
hic amor et pax est, in qua male uulneror una,
  tutaque sub regno terra futura tuo est.'
285 illa loquebatur, nauem soluebat Vlixes:
  irrita cum uelis uerba tulere Noti.
ardet et assuetas Circe decurrit ad artes,
  nec tamen est illis attenuatus amor.
ergo, quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
290 deme ueneficiis carminibusque fidem.

si te causa potens domina retinebit in Vrbe,
  accipe consilium quod sit in Vrbe meum.
optimus ille sui uindex, laedentia pectus
  uincula qui rupit dedoluitque semel.
295 sed cui tantum animi est, illum mirabor et ipse
  et dicam 'monitis non eget iste meis.'
tu mihi, qui quod amas aegre dediscis amare
  nec potes et uelles posse, docendus eris.

281 resurgit REP2, *recc.* : resurget Y, *recc. aliquot* || **282** aliquis] alius *Heinsius* | rursus RYE, *recc.*, h, *Ehwald, Kenney 1959 (qui de Agamemnone non Rheso agi censet), Barchiesi 1986* : resus E²P2, *Heinsius (ex Argentinensi nunc deperdito), Merkel, Lenz, cf. art. 2,130-40; met. 13, 249 sqq.* || **283** et RYP2, *recc. aliquot* : hic EP2², *recc. aliquot* || **284** *hunc uersum spurium esse aut aliquid excidisse censuit Heinsius* | tutaque *Bentley, Luck 1961 et 1962, Goold 1965, cf. Verg. Aen. 3,387* : totaque *codd., edd. plerique* || **288** nec RYEP2², *recc.* : non P2, *recc. aliquot* | illis RYP2, *recc.* : illic E, *recc. aliquot* : illi N2, *recc. aliquot* || **289** ergo] ergo age *Heinsius coll. art. 2,143; 2,489* || **291** domina RY, *ed. Aldina 1515, cf. Nemes. ecl. 1,83; 2,84; Calp. ecl. 4,161; Mart. 3,1; 9,65;* : domine EP2, *recc.* || **293** sui *Heinsius in notis, prob. Edwards* : fuit *codd.* || **295** sed RYEP2, *recc.* : si P3, *recc. aliquot, Heinsius, Merkel* | **296** iste RYEP2², *recc. aliquot* : ille P2, *recc. aliquot* : ipse E2 || **297** dediscis RYEP2², Top6, *recc.*, Ma : desistis P2, *recc. aliquot*: didicistis Sg, *recc. aliquot* ||

saepe refer tecum sceleratae facta puellae
300 et pone ante oculos omnia damna tuos:
'illud et illud habet, nec ea contenta rapina est:
sub titulum nostros misit auara lares;
sic mihi iurauit, sic me iurata fefellit:
ante suas quotiens passa iacere fores!
305 diligit ipsa alios, a me fastidit amari:
institor heu noctes, quas mihi non dat, habet'
haec tibi per totos inacescant omnia sensus,
haec refer, hinc odii semina quaere tui.
atque utinam possis etiam facundus in illis
310 esse! dole tantum, sponte disertus eris.
haeserat in quadam nuper mea cura puella:
conueniens animo non erat illa meo.
curabar propriis aeger Podalirius herbis
– et, fateor, medicus turpiter aeger eram –:
315 profuit assidue uitiis insistere amicae,
idque mihi factum saepe salubre fuit.
'quam mala' dicebam 'nostrae sunt crura puellae!'
– nec tamen, ut uere confiteamur, erant –

299 facta RYEP2, Top6, *recc.*, Es3Ma : dicta Li, *recc. aliquot* : uerba L4, *recc. aliquot* : damna DC2, *recc. aliquot* : regna P5, *Heinsius in notis* || **302** titulum *ed. Venet. 1474, ed. Parm. 1477, Heinsius* : titulo RYP2, *recc.* : titulos E, *recc. aliquot* | misit *cett.* : mittit P2, *recc. aliquot* | Lares *Ehwald* || **304** suas...fores] suam... forem *Heinsius* || **307** inacescant RYE, Top2, *recc. aliquot, Gronouius* : inarcescant Mo, *recc. aliquot* : acescant P4 : marcescant P2, Sg, *recc.*, Es3Ma : uanescant $P2^2$: ardescant P3 : non cessent D : *alii aliter* || **309** possis P2, y, *recc. aliquot, Heinsius* : posses RYE, *recc.* || **313** podalirius y, *recc. aliquot, Heinsius, cf. art. 2,735* : podaribus R : podarilius R^2Y : polidarius EP2, *recc.* || **315** assidue *cett.* : assiduae RY, *recc. aliquot, Heinsius coll. Ibis 182; adde art. 2,656* || **317** dicebam nostrae sunt RYP2, *recc.*, h : dicebam sunt nostrae E, *recc. aliquot* : sunt nostrae dicebam A, *recc. aliquot* || **318** uere RYEP2, *recc. aliquot* : uerum y, *recc.* ||

'bracchia quam non sunt nostrae formosa puellae!'
320 – et tamen, ut uere confiteamur, erant –
'quam breuis est!' – nec erat – 'quam multum poscit amantem!'
haec odio uenit maxima causa meo.
et mala sunt uicina bonis: errore sub illo
pro uitio uirtus crimina saepe tulit.
325 qua potes, in peius dotes deflecte puellae
iudiciumque breui limite falle tuum.
'turgida', si plena est, si fusca est, 'nigra' uocetur;
in gracili 'macies' crimen habere potest.
et poterit dici 'petulans', quae rustica non est;
330 et poterit dici 'rustica', siqua proba est.
quin etiam, quacumque caret tua femina dote,
hanc moueat: blandis usque precare sonis.
exige uti cantet, siqua est sine uoce puella;
fac saltet, nescit siqua mouere manum.
335 barbara sermone est: fac tecum multa loquatur;
non didicit chordas tangere: posce lyram.
durius incedit: fac inambulet; omne papillae
pectus habent tumidae: fascia nulla tegat.

319-20 *hic tradunt* RYEP2, Sg, *recc. aliquot,* Es3 : *post* **322** L4Li : *om.* A*(add. in marg.)*DFP3To*(add. in marg.), recc. aliquot,* Ma *(add. in marg.)* || **319** *hic incipit* mo || **320** et P2, *recc. aliquot, Heinsius (ex Argentinensi nunc deperdito)* : nec RYEP2²mo, *recc.* | uere RYP2mo, *recc. aliquot* : uerum E, *recc.* || **321** nec P2², To, *recc. aliquot, Heinsius* : et REP2mo, y, *recc.* | quam multum poscit amantem YEP2, To, *recc. aliquot*, *Merkel* : quam multum poscat amantem R : quam multum possit amantem mo : quam multum posset amari A, *recc. aliquot* : quae multum posset amari Sg, *recc. aliquot*, Es3Ma | **322** haec RYEP2mo, *recc. aliquot* : hic P2² : hinc Sg, *recc. aliquot,* Es3Ma, *Heinsius* || **323** et] ut *Heinsius in notis* || **325** qua RYP2, *recc. aliquot* : quam E, *recc., Heinsius* || **328** potest] solet P5 || **329** quae RYEmo, *recc.* : si P2, *recc. aliquot* : quia F || **333** exige uti E, *recc. aliquot, Scal. et Iur. exc.* : exige ut RP2, *recc. aliquot* : exige quod y*(de* Y *incertum)*mo, *recc.*, h, *Burmannus* : exigito *Heinsius, cf. ad art. 1,225* || **334** *om.* P2, *add.* P2² *in marg.* | manum RYP2², *cf. art. 2,305* : manus E : pedem P2mo, *recc.* || **337** durius RYP2², *recc.*

si male dentata est, narra, quod rideat, illi;
340 mollibus est oculis: quod fleat illa, refer.
proderit et subito, cum se non finxerit ulli,
ad dominam celeres mane tulisse gradus.
auferimur cultu: gemmis auroque teguntur
omnia, pars minima est ipsa puella sui.
345 saepe, ubi sit, quod ames, inter tam multa, requiras:
decipit hac oculos aegide diues Amor.
improuisus ades: deprendes tutus inermem;
infelix uitiis excidet illa suis.
non tamen huic nimium praecepto credere tutum est:
350 fallit enim multos forma sine arte decens.
tum quoque, compositis cum collinet ora uenenis,
ad dominae uultus, nec pudor obstet, eas.
pyxidas inuenies et rerum mille colores
et fluere in tepidos oesypa lapsa sinus.
355 illa tuas redolent, Phineu, medicamina mensas:
non semel hinc stomacho nausea facta meo est.

aliquot : duriter EP2, *recc. aliquot* | inambulet RY, *Scal. exc.* : ambulet EP2mo, y, *recc.*, h : ut ambulet Mo, *recc. aliquot* || **338** tumidae N, *recc. aliquot, edd. uett., Heinsius, cf. Calp. ecl. 5,33* : uitium *cett., Riese, quem secuti sunt edd. plerique* || **339** illi RY : illa EP2, y, *recc.* : ipsa P2[2]mo, *recc. aliquot* || **344** omnia] crimina *Naugerius* || **345** ames RYmo, *recc. aliquot* : amas EP2, *recc. aliquot* | *sic dist. Ehwald* | requiras RYP2mo, *recc.* : requires To, *recc. aliquot* : requiris E : require Mo, *recc. aliquot*, Es3 || **350** multos P2mo, y, *recc.*, h, *Némethy 1921* : multas RE, *Heinsius* || **351** tum RYE, *recc. aliquot* : tu E2mo, *recc. aliquot* : tunc P2, *recc. aliquot* | compositis] cum positis *Heinsius* | cum collinet mo, C2, Y[4], *def. Goold 1965* : cum linit RY, *recc. aliquot* : sua cum linit P2[2], *recc., Lenz* : sua cum linet E, *recc. aliquot, Némethy* : sua collinet P2, *Merkel* : cum linet Mo : cum liniet y, *recc. aliquot*, h : tunc cum limet C : cum collinit P5, *recc. aliquot, Riese* : cum delinit P3 : cum pollinet N2 : *alii aliter* || **352** nec RYP2, *recc.* : ne mo, To, *recc. aliquot* : non E, *recc. aliquot* || **354** oesypa *Heinsius, prob. Merkel, cf. art. 3,213* : esipa P2, *recc. aliquot* : oesopa RYmo, *Wagner, prob. Ehwald* : esopa EP2[2], *recc.* : esapa A || **356** hinc RYP2[2]mo, *recc.* : huie P2 : huic P2[2], *recc. aliquot* : in E, *recc. aliquot* : e P6 | meo est] meo To, Es3, *Heinsius* ||

nunc tibi, quae medio Veneris praestemus in usu,
eloquar: ex omni est parte fugandus Amor.
multa quidem ex illis pudor est mihi dicere, sed tu
360 ingenio uerbis concipe plura meis.

nuper enim nostros quidam carpsere libellos,
quorum censura Musa proterua mea est.
dummodo sic placeam, dum toto canter in orbe,
qui uolet, impugnent unus et alter opus.
365 ingenium magni Liuor detractat Homeri:
quisquis es, ex illo, Zoïle, nomen habes.
et tua sacrilegae laniarunt carmina linguae,
pertulit huc uictos quo duce Troia deos.
summa petit Liuor: perflant altissima uenti,
370 summa petunt dextra fulmina missa Iouis.
at tu, quicumque es, quem nostra licentia laedit,
si sapis, ad numeros exige quidque suos.

357 medio ueneris Rmo, y, *recc.*, h : ueneris medio EP2, *recc. aliquot* | medio] modico Li | ueneris, *non* Veneris, *agnoscendum existimauit Henderson coll. uu. 407, 800, 802, 805* | praestemus *cett.* : praestamus P2, *recc. aliquot* : praestentur *Heinsius* || **358** est RYP2, mo, *recc. aliquot* : *om.* EP2, *recc.*, *Heinsius* || **361** nostros quidam RY, mo, *recc.* : quidam nostros EP2, *recc. aliquot* || **364** qui uolet E, yP4, *recc, aliquot,* Ma, Plan., *cf. Prop. 3,3,50, def. Kenney in app. 1959, Geisler, Henderson 1980* : quod uolet RYP2, Sg, *recc. aliquot,* Es3, *Heinsius, prob. Lenz* : cum uolet D, *Iur. exc.* : quam uolet N2, *recc. aliquot* : quamlibet *Heinsius in notis, prob. Goold 1965* : quod dolet *Merkel* : quod solet *Shackleton Bailey 1954, cf. trist. 5,6,30* | impugnent T, *corr. Politianus, D. Heinsius, cf. am. 2,10,10* : impugnet RYEP2, *cett.* || **365, 369** Liuor *agnouit Heinsius, dub. Kenney in app.* || **369-70** *hoc distichon superfluum esse putauit Heinsius, cum de* liuore *noster poeta iam egerit in u. 365, sed lege Burmannum* || **372** quidque RYmo : quaeque EP2, To, *recc.*, Es3Ma : quamque Li : quodque y, *recc. aliquot* : quaecumque Sg ||

fortia Maeonio gaudent pede bella referri:
  deliciis illic quis locus esse potest?
375 grande sonant tragici: tragicos decet ira cothurnos;
  usibus e mediis soccus habendus erit.
liber in aduersos hostes stringatur iambus,
  seu celer, extremum seu trahat ille pedem.
blanda pharetratos Elegia cantet Amores
380 et leuis arbitrio ludat amica suo.
Callimachi numeris non est dicendus Achilles,
  Cydippe non est oris, Homere, tui.
quis ferat Andromaches peragentem Thaida partes?
  peccet in Andromache Thaida quisquis agat.
385 Thais in Arte mea est: lasciuia libera nostra est;
  nil mihi cum uitta: Thais in Arte mea est.
si mea materiae respondet Musa iocosae,
  uicimus, et falsi criminis acta rea est.
rumpere, Liuor edax! magnum iam nomen habemus:
390 maius erit, tantum, quo pede coepit, eat.

375 sonant RYP2, *cett.* : sonent E, *Berolinensis Diez. B. Sant. 3, prob. Vollmer, cf. u. 377* | tragicos E²L2, *recc.* : *om.* RY : tumidos R²F || **376** usibus RY, *recc. aliquot* : uersibus EP2, *recc.* : lusibus *Heinsius in notis* | e RYP2, *recc.* : in E, *recc. aliquot* | mediis] modicis P2 || **378** trahat RYP2, *recc.* : trahit EP2mo, *recc. aliquot* || **379** elegia YEP2², *recc.*, h : Elegea *agnouit Henderson* : elegeia R, *recc. aliquot, Lenz* : eleia P2 || **380** ludat YEP2mo, To, *recc.*, Es3Ma : laudat R, *recc. aliquot* : plaudat ASg, *recc. aliquot, dub. Heinsius in notis* : cantet C2 || **381** dicendus] tractandus *Burmannus in notis* || **383** ferat P6, *recc. aliquot, Heinsius* : feret RYEP2mo, *recc.* : fert P5 || **384** peccet *Heinsius in notis* : peccat *codd.* | andromache RY, *recc. aliquot* : andromachen mo, *recc. aliquot* : andromachem EP2, *recc. aliquot* | quisquis RYmo, *recc.* : si quis EP2, *recc. aliquot, Heinsius* || **385, 386** Arte *Burmannus* || **386** uitta R²Y, *recc.* : uittis P2 : uita Rmo, *recc. aliquot* : uicta y, *recc. aliquot* : inuita est E : inuicta est E² : nupta A²F²Sg, *recc. aliquot* : uittata est P2² || **388** uicimus RYEmo, *recc.* : uincimus P2, *recc. aliquot* ||

sed nimium properas: uiuam modo, plura dolebis,
  et capiunt anni carmina multa mei.
nam iuuat et studium famae mihi creuit honore:
  principio cliui noster anhelat equus.
395 tantum se nobis Elegi debere fatentur,
  quantum Vergilio nobile debet Epos.

hactenus inuidiae respondimus: attrahe lora
  fortius et gyro curre, poeta, tuo.
ergo, ubi concubitus et opus iuuenale petetur
400 et prope promissae tempora noctis erunt,
gaudia ne dominae, pleno si corpore sumes,
  te capiant, ineas quamlibet ante uelim,
quamlibet inuenias, in qua tua prima uoluptas
  desinat: a prima proxima segnis erit.

391-2 *secl. Henderson 1980, sed lege Pinotti* || **392** capiunt RY, *recc. aliquot., edd. plerique* : capient R²EP2mo, *recc.*, h, *Politiani liber (ap. Heinsium), Némethy* : capiant P6, *recc. aliquot, Heinsius* | anni RYE²P2mo, *recc. aliquot, prob. Kenney, def. Pinotti, quae affert Sen. epist. 88,41; Stat. silu. 5,2,14* : animi EP2², *recc.*, h, *Heinsius, multi edd.* | multa RYEP2mo, *recc.* : plura E2, *recc. aliquot* || **393** creuit RYP2, *recc. aliquot, edd. plerique* : crescit EP2²mo, Y⁴, *Heinsius* | honore EYP2, *recc.*, *Merkel* : honorae *Heinsius* : honori RP2², mo, *recc. aliquot* || **394** noster P2², *recc.*, h, Y⁴, *Kenney* : uester RYEP2mo, *recc. aliquot, Heinsius* || **395** Elegi *agnouit Heinsius* || **396** epos *Muretus (ap. Heinsium), cf. Stat. silu. 1,2,251; Mart. 12,94,1* : opus *codd., Lenz* || **397** *praecedentibus uersibus coniungunt* RYEP2, To, *recc. aliquot, Heinsius* : *nouum librum incipiunt* P2²mo, Sg, Es3Ma, *edd. uett.* | Incipit secundus liber P3 : Explicit .I. Incipit .II. L2 : Incipit secundus liber L4 : Explicit liber primus incipit secundus P4 : P. OVIDII NASONIS DE REMEDIO AMORIS LIBER II P5 || **398** fortius RYP2²mo, *recc.* : fortiter EP2, *recc. aliquot* || **399** iuuenale RY : iuuenile EP2mo, *recc.*, h | petetur] petentur *Heinsius in notis* || **401** pleno si RYEP2, *recc.*, h : si pleno A, *recc. aliquot* | corpore RYP2, ToSg, *recc. aliquot,* Ma : pectore EP2, *recc. aliquot,* Es3, *Iur. exc.* | sumes RYEP2, *recc. aliquot,* Ma : sumas mo, AToSg, *recc.*, Es3 || **402** *post* uelim *leniter distinxi* || **403** inuenias RYP2mo, *recc. aliquot,* Ma : inuenies EP2², Sg, *recc. aliquot,* Es3 | tua] tibi

405 sustentata Venus gratissima: frigore soles,
sole iuuant umbrae, grata fit unda siti.
et pudet et dicam: Venerem quoque iunge figura,
qua minime iungi quamque decere putes.
nec labor efficere est: rarae sibi uera fatentur,
410 et nihil est quod se dedecuisse putent.
tunc etiam iubeo totas aperire fenestras
turpiaque admisso membra notare die.
at, simul ad metas uenit finita uoluptas
lassaque cum tota corpora mente iacent,
415 dum piget, ut malles nullam tetigisse puellam
tacturusque tibi non uideare diu,
tunc animo signa, quaecumque in corpore menda est,
luminaque in uitiis illius usque tene.
forsitan haec aliquis – nam sunt quoque – parua uocabit,
420 sed, quae non prosunt singula, multa iuuant.

Heinsius, sed cf. epist. 17,131; 19,17; met. 4,327 || **405-6** *secl. Borneque, Henderson 1980, Kenney, sed cf. art. 3,473-4, 752; lege Lenz 1931, Stégen et Lucke ad loc.* || **405** frigore soles RYEP2, *recc.* : frigora sole P2²mo, f, *recc. aliquot, Heinsius* || **407** uenerem RYP2mo, *cf. art. 2,679; Mart. 2,53,7* : ueneris EP2², y, *recc.* : ueneri P2, *recc. aliquot* | figura RYE2Emo, *recc. aliquot* : figuram EP2, *recc.* : figuras y, *recc. aliquot* || **408** qua R²YEP2mo, *recc.*, h, *Heinsius* : quam RP2², *recc. aliquot,* To*(p. c.)* : quas yP5 | quamque EP2², *recc. aliquot, ed. Aldina 1515, Bersmannus in marg., D. Heinsius, lege Burmannum* : quaque R²YP2mo, *recc. aliquot*, h, *Heinsius* : queque R, *recc. aliquot* : quasque P5, *Ambrosianus H. 166 et G. 37, recc. aliquot* | putes *ed. Aldina 1515, Bersmannus in marg., D. Heinsius* : putas *codd., Riese* : potest *Heinsius* || **409** rarae sibi P3, *Heinsius* : rare tibi P2, *recc. aliquot*, Es3 : rara est ibi RY : raro tibi E, ToSg *recc.*, Ma : nam raro mo : *alii aliter* || **411** iubeo] iubeam *Heinsius in notis* || **414** tota corpora mente RYEP2mo, *recc.* : toto corpore membra ASg, *recc. aliquot* || **415** ut *Heinsius in notis, prob. Camps* : et *codd.* | malles P2², y, *recc.*, h, *Camps* : malis RYEP2mo, *recc. aliquot, Heinsius* : uelles P5 || **416** tibi...diu RYP2mo, *recc.* : diu...tibi E, *recc. aliquot* || **417** quaecumque...menda est P2², Sg, *recc.*, Es3Ma, *Goold 1965* : quodcumque...mendum est RYEP2mo, *Lenz* : quodcumque... mendae est P3, *recc. aliquot, Heinsius, qui*

parua necat morsu spatiosum uipera taurum,
  a cane non magno saepe tenetur aper.
tu tantum numero pugna praeceptaque in unum
  contrahe: de multis grandis aceruus erit.

425 sed quoniam totidem mores totidemque figurae,
  non sunt iudiciis omnia danda meis.
quo tua non possunt offendi pectora facto,
  forsitan hoc alio iudice crimen erit.
Ille, quod obscenas in aperto corpore partes
430 uiderat, in cursu qui fuit, haesit amor,
ille, quod a Veneris rebus surgente puella
  uidit in immundo signa pudenda toro.
luditis, o siquos potuerunt ista mouere:
  afflarant tepidae pectora uestra faces.
435 attrahat ille puer contentos fortius arcus:
  saucia maiorem turba petetis opem.
quid, qui clam latuit reddente obscena puella
  et uidit quae mos ipse uidere uetat?

quodcumque...mendi *in notis proposuit* : quodcumque...menda est Mo, To(*om.* est) : quodcumque...turpe est A || **423** tantum] tantum, i *Heinsius in notis* | praeceptaque] perceptaque *Hall 1999* | unum] usum P2 || **424-32** *uix legi possunt in* To || **424** grandis RYEP2[2], *recc.*: magnus P2, mo2, *recc. aliquot* || **425** totidem mores RYE, *recc.* : mores totidem P2, *recc. aliquot* || **426** meis] tuis *Bornecque* || **433-6** *post* **440** *posuit Müller* || **434** afflarant REP2(-grant), *recc. aliquot* : afflarunt Ymo, *recc., edd. uett.* | uestra RYEP2, *recc.* : nostra To, *recc. aliquot* || **435** attrahat CP5, *recc. aliquot, Naugerius* (at trahat), *prob. Burmannus, Bentley* : attrahet RYEP2, mo, *recc., Heinsius* : attrahit Mo, *recc. aliquot* | contentos R[2]YEP2, *recc.* : contentus Y : contemptos R, y, *recc. aliquot* || **437-40** *hos uersus ante 433 posuit Müller* || **437** quid qui clam y, *recc. aliquot, Heinsius* : quidquid clam RYmo, *recc. aliquot* : quid quidam E, *recc. aliquot* : quod qui clam P2[2] : quod quidam P2, *recc. aliquot* : quidam clam L2To : quid quod clam Sg, *recc.*, Es3 : quod quia quod clam O3 : quod quondam Ma | latuit RYEP2, f : latui E2, *recc. aliquot* | reddente *codd., cf. Pomp. Mel. 1,57* : radenti (...puellae) P5 || **438** uidit EP2, y, *recc.*, *Hein-*

di melius, quam nos moneamus talia quemquam!
440 ut prosint, non sunt expedienda tamen.

hortor et ut pariter binas habeatis amicas:
fortior est, plures siquis habere potest.
secta bipertito cum mens discurrit utroque,
alterius uires subtrahit alter amor.
445 grandia per multos tenuantur flumina riuos,
saeuaque diducto stipite flamma perit;
non satis una tenet ceratas ancora puppes,
nec satis est liquidis unicus hamus aquis.
qui sibi iam pridem solacia bina parauit,
450 iam pridem summa uictor in Arce fuit.
at tibi, qui fueris dominae male creditus uni,
nunc saltem nouus est inueniendus amor.
Pasiphaës Minos in Procride perdidit ignes:
cessit ab Idaea coniuge uicta prior;

sius : uidi RYmo, *recc. aliquot* | quae RYP2mo, *recc.* : quod E, *recc. aliquot* | mos Emo, *recc.* : mox RYP2, *recc. aliquot* || **440** expedienda RYP2², *recc.* : experienda EP2, *recc. aliquot, Némethy* || **446** saeuaque *optime coni. Merkel, cf. u. 53; art. 3,567 et alia exempla quae affert Bömer ad met. 2,313* : laesaque P2², *recc. aliquot,* Ma : haesaque RY : cassaque R², *Heinsius, cf. fast. 6,406* : magnaque E, Af *recc. aliquot* : totaque P2, *recc. aliquot* : letaque P2², *recc. aliquot* : lentaque P3 : lataque F, *recc. aliquot* : altaque Af, *recc. aliquot* : sectaque yTo, *recc. aliquot, cf. u. 443* : spissaque *Luck 1962 coll. met. 15,250* : *obelos pos. Kenney, Lenz* | diducto P2, f, *recc. aliquot, Heinsius in notis, prob. Merkel, Kenney 1959* : deducto E, To, *recc. aliquot* : seducto R, *recc. aliquot, Heinsius* : subducto Y, Sg, *recc.,* Es3Ma || **448** nec RYEP2², f, *recc. aliquot* : non P2, *recc. aliquot, Heinsius* || **450** Arce *Kenney* : arce RYEP2, ToSg, *recc., cf. art. 2,540* : arte P3To², *recc. aliquot,* Es3Ma || **451** tibi RYEP2, *recc. aliquot* : ubi O5 : tu P6Sg, *recc. aliquot* | fueris RYP2, *recc. aliquot* : fueras EP2², *recc.* || **453** Procride P6, *Merula, prob. Heinsius* : prognide RYEP2², *recc.* : pocride P2 : progride *Paris. lat. 7575* | perdidit RYEP2², *recc.* : prodidit P2, *Vat. lat. 3140, Heinsius* ||

455 Amphilochi frater ne Phegida semper amaret,
Calliroë fecit parte recepta tori;
et Parin Oenone summos tenuisset ad annos,
si non Oebalia paelice laesa foret;
coniugis Odrysio placuisset forma tyranno,
460 sed melior clausae forma sororis erat.
quid moror exemplis, quorum me turba fatigat?
successore nouo uincitur omnis amor.
fortius e multis mater desiderat unum
quam quem flens clamat 'tu mihi solus eras.'
465 ac ne forte putes noua me tibi condere iura
– atque utinam inuenti gloria nostra foret! –,
uidit id Atrides: quid enim non ille uideret,
cuius in arbitrio Graecia tota fuit?
Marte suo captam Chryseïda, uictor amabat:
470 at senior stulte flebat ubique pater.

455 amphilochi RYEP2, *recc.* : antilochi D, *recc. aliquot* : antigoni *Vat. Pal. lat. 1668, recc. aliquot* || **455** Phegida *restit. Antonius Volscus, Naugerius coll. met. 9,412, cf. Apollod. 3,7,5* : flegida E : phecida Y, *recc. aliquot* : phetida R : phillida P2 : *alii aliter* || **456** calliroe *uel sim.* RYEP2, *recc., def. Goold 1965, qui affert met. 9,414, 432; Pers. 1,134; Calp. ecl. 3,25; Serv. Aen. 4,250* : calliope ASg, *recc. aliquot* || **457** parin RY : paris EP2, *recc.* | oenone RYP2^2, *recc. aliquot* : oenonem EP2, *recc. aliquot* : oenonen P3, *recc.*, h || **461** fatigat] fatiget *Heinsius in notis* || **463** fortius RYEmo, *recc. aliquot* : parcius P2, ybe2f, *recc.*, h || **464** quem E, *recc. aliquot*, Plan., *Ehwald* : quae RYP2, mo, Tof, *recc., Merkel* : qui P2^2, *recc. aliquot* : cui *Heinsius* | clamat] dicit P3f || **465** ac *ed. Romana a. 1471, Heinsius, Bentley ad Hor. carm. 1,18,7; cf. am. 3,2,75* : et *codd., Merkel, Kenney, def. Henderson 1980* : at *Heinsius in notis* | condere RYEP2mo, *recc.*, Ma : tradere P2^2, Sg, *recc. aliquot*, Es3 : fingere P6 : prodere Ed || **467-8** *sic interp. Riese, prob. Ehwald* || **467** uidit id E, *recc. aliquot*, h, *Heinsius* : uidit ut RYP2mo, *recc. aliquot, Ehwald, cf. art. 3,155, 721* : uidit et R^2, *recc. aliquot* : uiderat T || **469** amabat RYEP2^{2}mo, *recc.* : amarat P6 : amauit P2, *recc. aliquot* : habebat A || **470** pater RYEP2^{2}mo, *recc.* : parens P2, *recc. aliquot* ||

quid lacrimas, odiose senex? bene conuenit illis:
  officio natam laedis, inepte, tuo.
quam postquam reddi Calchas, ope tutus Achillis,
  iusserat et patria est illa recepta domo,
475 'est' ait Atrides 'illius proxima forma
  et, si prima sinat syllaba, nomen idem.
hanc mihi, si sapiat, per se concedat Achilles;
  si minus, imperium sentiet ille meum.
quod siquis uestrum factum hoc accusat, Achiui,
480 est aliquid ualida sceptra tenere manu.
nam, si rex ego sim, nec mecum dormiat ulla,
  in mea Thersites regna licebit eat.'
dixit et hanc habuit solacia magna prioris
  et prior est cura cura repulsa noua.
485 ergo assume nouas auctore Agamemnone flammas,
  ut tuus in biuio distineatur amor.

471 illis RYEP2mo, *cf. Pont. 3,2,87* : illi Mo, *recc.* || **472** tuo RYEP2mo, *recc.* : tuam P2[2], *recc. aliquot* || **473** achillis R[2]EP2, y, *recc.* : achilles RY, *recc. aliquot* : achilli O5, *Heinsius in notis, uide Lenz 1957* || **474** patria RYP2, *recc.* : patris Emo, *recc. aliquot* || **475** est ait atrides illius E, *recc. aliquot* : atrides ait est illius RYmo, *recc. aliquot* : atrides ait illius est iam P2, *recc. aliquot* : addes ait est illius Sg : est, ait Atrides, illi quam *Heinsius* | forma RYEP2, *cett.* : formae F, *Némethy 1921* || **476** syllaba RY, L2, *cf. fast. 2,600* : littera EP2mo, y, *recc.*, h | idem RYEmo, *recc. aliquot* : idem est P2, *recc. aliquot* || **477** concedat RYP2mo, *recc. aliquot, def. Pinotti coll. Verg. ecl. 2,57* : concedet Mo, *recc. aliquot* || **478** sentiet R[2]YEP2, *recc.*, *Némethy* : sentiat Rmo, *recc. aliquot* || **479** accusat RYEP2mo, *recc.* : incusat D, *recc. aliquot, Heinsius* : accuset P6, *recc. aliquot* || **481** sim *Heinsius, ut postulat coniunctiuus qui sequitur* : sum *codd., edd. plerique* | dormiat RYEP2mo, *recc.* : dormiet To, *recc. aliquot, Heinsius, dummodo* sum *retineatur* | ulla RYE[2] : illa EP2mo, *recc.* || **484** posita est cura RYL2 : prior est posita EP2[2]mo, *recc. aliquot* : prior est cura P2, y, *recc. aliquot* | repulsa] sepulta *Burmannus coll. epist. 10,76* || **485** flammas RYE, *cett.* : curas P2, *recc. aliquot* || **486** ut RYEP2mo, *recc.* : et Mo, *recc. aliquot* | distineatur *cod. Scal. (ap. D. Heinsium), prob. Heinsius* : destineatur RY, *Scal. exc., cf. Hor. carm. 4,5,12*: detineatur R[2]EP2mo, *recc.*, h ||

quaeris ubi inuenias? Artes tu perlege nostras:
plena puellarum iam tibi nauis eat.

quod siquid praecepta ualent mea, siquid Apollo
490 utile mortales perdocet ore meo,
quamuis infelix media torreberis Aetna,
frigidior glacie fac uideare tuae.
et sanum simula nec, siquid forte dolebis,
sentiat, et ride, cum tibi flendus eris.
495 non ego te iubeo medias abrumpere curas:
non sunt imperii tam fera iussa mei.
quod non es, simula positosque imitare furores:
sic facies uere, quod meditatus eris.
saepe ego, ne biberem, uolui dormire uideri:
500 dum uideor, somno lumina uicta dedi.
deceptum risi, qui se simularat amare,
in laqueos auceps decideratque suos.

487 Artes, *non* artes, *scribendum censuit Henderson 1980, cf. u. 624; trist. 2,345; Pont. 1,1,12; lege etiam am. 2,18,19* | tu REP2, *recc., Némethy, prob. Kenney* : i R²Y, *Heinsius, uid. notas ad am. 3,3,1; prob. Merkel, dub. Geisler* : en O3To, *recc. aliquot* : et mo, L4 : iam y *(de* Y *incertum)* : *alii aliter* || **488** eat *Laur. Gaddianus 150, recc. aliquot, Pol. exc., Heinsius coll. uu. 70, 532; fast. 4,18; trist. 5,5,18* : erit RYEP2, *cett., edd. posteriores* || **492** glacie *Leidensis B.P.L. 179; Leidensis B.P.L. 138; Paris. lat. 8048, Itali, Heinsius coll. epist. 1,22; 10,32* : dominae RYEP2mo, *recc.*, h, *cf. uu. 622, 638, 710; am. 1,10,58; 3,2,18 et 80; art. 1,504; 2,274* | tuae *(pro* amicae tuae*) codd., Heinsius, cf. u. 573; Hor. carm. 1,15,32; Tibull. 4,7,6; Prop. 1,9,22* : niue *Housman 1916* || **493** nec REP2², *recc. aliquot* : ne YP2mo, *recc.*, h || **495** curas RYEP2mo, *recc. aliquot* : flammas P2², *recc. aliquot* : leges O5 || **496** iussa RYEP2²mo, *recc.* : iura P2, *recc. aliquot* || **497** es R²P2, *recc. aliquot* : est RYEP2²mo, *recc.* | positosque RYP2mo, *recc.* : positos E, *recc. aliquot* || **498** eris] eras *Hall 1999* || **501** simularat A, *recc. aliquot, edd. uett., prob. Bentley, dub. Kenney in app.* : simulabat RYP2mo, *recc.*, *edd. plerique* : simularet E, *ed. Bononiensis a. 1471* : simulauit T || **502** decideratque RYEP2mo, *recc.* : decidit ipse DSg, *recc. aliquot* ||

intrat amor mentes usu, dedíscitur usu:
  qui poterit sanum fingere, sanus erit.
505 dixerit ut uenias: pacta tibi nocte uenito;
  ueneris, et fuerit ianua clausa: feres;
nec dic blanditias nec fac conuicia posti
  nec latus in duro limine pone tuum.
postera lux aderit: careant tua uerba querelis
510 et nulla in uultu signa dolentis habe.
iam ponet fastus, cum te languere uidebit:
  hoc etiam nostra munus ab Arte feres.
te quoque falle tamen, nec sit tibi finis amandi
  propositus: frenis saepe repugnat equus.
515 utilitas lateat: quod non profitebere, fiet:
  quae nimis apparent retia, uitat auis.
nec sibi tam placeat nec te contemnere possit:
  sume animos, animis cedat ut illa tuis.
ianua forte patet: quamuis reuocabere, transi;
520 est data nox: dubita nocte uenire data.

505 *sic interp. Madvig (ap. Ehwald)* || **506** feres] feras *Heinsius* || **507** fac RYEP2, *recc., cf. 1,7,21; 3,3,41* : fer mo, To, *recc. aliquot* : dic A, *recc. aliquot* || **508-12** *hos uersus post* ***518*** *transt.* E || **508** *om.* mo || **512** Arte, *non* arte, *scribendum censuit Henderson, cf. u. 487* || **513** falle tamen RYE, *recc. aliquot, Pol. exc.* : fallet amor P2mo, *recc. aliquot,* Es3Ma, Y^4 : fallat amor A, *recc. aliquot* : fallit amor $P2^2$, To, *recc. aliquot* | nec RYmo, *recc. aliquot* : ne P2, *recc. aliquot* : dum E, *recc.* : ut P3 || **514** propositus *Burmannus cum hac distinctione* : propositis RYE, *recc. aliquot, Heinsius* : postpositis P2, *recc. aliquot* : praepositis $P2^2$mo, Sg, *recc.,* Es3Ma : prepositus *Ambrosianus G 37 et H 166* : oppositis To, *recc. aliquot* || **516** nimis RYP2mo, *recc.* : nimium E, *recc. aliquot* || **517** nec] ne *Heinsius* | sibi $RYEP2^2$mo, *recc. aliquot* : tibi P2, *recc.* | tam RYP2mo, *recc.* : iam E, *recc. aliquot* : tum *Kenney in app.* | nec te REmo : ne te $YP2^2$, *recc. aliquot* : ut te P2, *recc. aliquot* : quod te A, *recc.* : quo te *Heinsius in notis* || **519** *post* patet *interrogationis notam posuit Goold* || **520** *post* nox *interrogationis notam posuit Goold* ||

posse pati facile est, ubi, si patientia desit,
  protinus ex facili gaudia ferre licet.

et quisquam praecepta potest mea dura uocare?
  en, etiam partes conciliantis ago.
525 nam quoniam uariant animi, uariabimus artes:
  mille mali species, mille salutis erunt.
corpora uix ferro quaedam sanantur acuto:
  auxilium multis sucus et herba fuit.
mollior es neque abire potes uinctusque teneris
530 et tua saeuus Amor sub pede colla premit?
desine luctari: referant tua carbasa uenti,
  quaque uocant fluctus, hac tibi remus eat.
explenda est sitis ista tibi, qua perditus ardes;
  cedimus: e medio iam licet amne bibas.
535 sed bibe plus etiam quam quod praecordia poscunt,
  gutture fac pleno sumpta redundet aqua.

521 ubi si patientia Y, *coni. Madvig 1873* : ubi sapientia R : tibi ni sapientia P2, *recc. aliquot*, *Heinsius* : ni sapientia O5 : tibi ubi patientia P2[2] : ubi non patientia E[2], *recc. aliquot* : tibi ni patientia yE, *recc.* : tibi non patientia mo, Sg, Es3Ma : tibi ne patientia P3, *recc. aliquot* : si non patientia P6, *recc. aliquot* : nisi si patientia p5, *Heinsius in notis* : tibi inpatientia E2be, *recc. aliquot* : nisi inpatientia To : ubi ni patientia *Merkel* || **522** protinus RYE, *cett.* : promtius P2, *Heinsius* : pronius *Heinsius in notis* || **523** et RYP2, Sg[2], *recc.*, Es3Ma : haec E, *recc. aliquot* : sed Sg : nec To | quisquam RYP2[2], *recc.* : quisquis EP2, *recc. aliquot* : aliquis Li : si quis A, *recc. aliquot* | dura RYEP2, Sg, *recc. aliquot* Es3Ma : saeua mo, To, *recc. aliquot* || **525** uariabimus RYEP2[2], f, *recc.* : uariamus et P2, Plan., *Heinsius* || **528** fuit RYEP2mof, *recc.* : tulit P2[2], *recc. aliquot* || **530** *post* premit *interrogationis notam posuit Goold* || **531** referant EP2, *recc. aliquot*, *Heinsius* : referent RY, *recc. aliquot* || **532** quaque] quoque *Heinsius* | uocant RYP2, *recc.* : uocat E, *recc. aliquot* | remus RYEP2, *recc.* : nauis ASg, *recc. aliquot*, *cf. uu. 70; fast. 4,18; trist. 5,5,18* : uentus R[2]mo, *Vat. Pal. lat. 910* || **535** poscunt] poscant *Heinsius in notis* ||

i, fruere usque tua nullo prohibente puella:
illa tibi noctes auferat, illa dies.
taedia quaere mali, faciunt et taedia finem:
540 iam quoque, cum credes posse carere, mane,
dum bene te cumules et copia tollat amorem
et fastidita non iuuet esse domo.

fit quoque longus amor quem diffidentia nutrit:
hunc tu si quaeres ponere, pone metum.
545 qui timet ut sua sit, ne quis sibi detrahat illam,
ille Machaonia uix ope sanus erit.
plus amat e natis mater plerumque duobus,
pro cuius reditu, quod gerit arma, timet.

est prope Collinam templum uenerabile portam:
550 imposuit templo nomina celsus Eryx.
est illic Lethaeus Amor, qui pectora sanat
inque suas gelidam lampadas addit aquam;

537 i fruere E, *coni. Heinsius in notis, prob. Vollmer* : infruere P3 : fruere RYP2[2] : et fruere R[2]y, *recc. aliquot,* Es3Ma : sic fruere LiTo, *recc. aliquot* : tu fruere O3, *Lenz* : perfruere Mo, *Heinsius* : utere et P2mo, *recc.,* Y[4] : utere Sg || **539** mali RYE[2]P2, *recc., Heinsius, qui post* quaere *distinxit* : malis E, *Heinsius in notis* | et RYEP2, *recc.* : quoque T, *recc. aliquot* : quia A : nam F | *hic desinit* mo || **540** iam] tum *Heinsius in notis* | credes RYEP2[2], *recc. aliquot* : credas P2, *recc. aliquot* || **541** tollat RYEP2, *recc.* : tollet To, *recc. aliquot* : tollit Sg, *recc. aliquot* || **542** et] e *Heinsius* | iuuet P2, *recc. aliquot, Heinsius* : iuuat E, *recc. aliquot* : licet DSg, *recc. aliquot* : libet RYP2[2], *recc. aliquot* | esse] isse *Heinsius* || **544** tu si RYEP2, *recc. aliquot* : si tu Mo, *recc.* | quaeres RYP2, *recc. aliquot* : quaeris E, *recc.* : quaeras E2, *recc. aliquot* || **545** ne] neu *Heinsius* | detrahat RYP2[2], *recc.* : subtrahat EP2, *recc. aliquot* || **546** sanus RYEP2, *recc.* : tutus P2[2], *recc. aliquot, cf. uu. 144 et 650* || **547-8** *obelos posuit Merkel, sustulit Ehwald* || **552** lampadas R[2](*ex* -us R)YP2, *recc.* : lampades E, *recc. aliquot, cf. Housman 1910* ||

illic et iuuenes uotis obliuia poscunt
  et siqua est duro capta puella uiro.
555 is mihi sic dixit – dubito uerusne Cupido
  an somnus fuerit: sed, puto, somnus erat –:
'o qui sollicitos modo das, modo demis amores,
  adice praeceptis hoc quoque, Naso, tuis!
ad mala quisque animum referat sua, ponet amorem:
560 omnibus illa deus plusue minusue dedit.
qui Puteal Ianumque timet celeresque Kalendas,
  torqueat hunc aeris mutua summa sui;
cui durus pater est, ut uoto cetera cedant,
  huic pater ante oculos durus habendus erit;
565 hic male dotata pauper cum coniuge uiuit:
  uxorem fato credat obesse suo;
est tibi rure bono generosae fertilis uuae
  uinea: ne nascens usta sit uua, time;
ille habet in reditu nauem: mare semper iniquum
570 cogitet et damno litora foeda suo;

555 is RYP2, *recc. aliquot* : hic EP2[2] || **558** hoc RYEP2, *recc.* : haec P2[2], *recc. aliquot* || **559** mala...sua RYE, *recc.* : sua...mala P2, *recc. aliquot* || **560** illa E, *Itali, Heinsius* : ille RYP2, *recc.* || **563** durus pater est] pater es durus *Heinsius* || **564-5** ISIDOR' EPS DIXIT R*(marg.)* || **565-6** *damnat Goold 1965* || **565** hic RYEP2, f, *recc.*, h : qui D, *recc. aliquot* | uiuit] dormit *Heinsius in notis coll. epist. 17,179; adde 19,57; art. 1,601; rem. 481* || **566** *hunc uersum nondum sanatum dubitanter recipio* | fato P2, fTSg, *recc.*, Ma, *Heinsius* : facto RY*(sed -c- eras.)*E, To, *recc. aliquot,* Es3, *Scaliger (ap. D. Heinsium), Ramírez de Verger-Socas 1998* : facito *Madvig 1873* | credat] credit Af | obesse Tf, *recc. aliquot,* Ma, *Heinsius* : adesse RYEP2, To, *recc. aliquot, Scaliger (ap. D. Heinsium), prob. Riese, Vollmer, Bornecque, lege Lucke, Ramírez de Verger-Socas 1998; de uocis* adesse *sensu, cf. u. 663; Hor. serm. 1,9,38 et Kiessling-Heinze ad loc.; uide Luck 2002* : abesse Es3 | suo] suam *Madvig 1873* || **568** *post* uinea *interrogationis notam posuit Goold* | usta...uua RYP2, *recc.* : uua...usta E, *recc. aliquot* || **570** foeda RYEP2, *recc.* : saeua P2[2]f, *recc. aliquot* : feta *Heinsius in notis coll. met. 14,103; Verg. Aen. 1,52* ||

filius hunc miles, te filia nubilis angat:
  et quis non causas mille doloris habet?
ut posses odisse tuam, Pari, funera fratrum
  debueras oculis substituisse tuis.'
575 plura loquebatur, placidum puerilis imago
  destituit somnum, si modo somnus erat.
quid faciam? media nauem Palinurus in unda
  deserit: ignotas cogor inire uias.

quisquis amas, loca sola nocent: loca sola caueto;
580 quo fugis? in populo tutior esse potes.
non tibi secretis – augent secreta furores –
  est opus: auxilio turba futura tibi est.
tristis eris, si solus eris, dominaeque relictae
  ante oculos facies stabit, ut ipsa, tuos.
585 tristior idcirco nox est quam tempora Phoebi:
  quae releuet luctus, turba sodalis abest.
nec fuge colloquium nec sit tibi ianua clausa
  nec tenebris uultus flebilis abde tuos;
semper habe Pyladen aliquem, qui curet Oresten:
590 hic quoque amicitiae non leuis usus erit.

571 te RYEP2, *recc. aliquot* : hunc P3Tof, *recc. aliquot* || nubilis EP2², f, *recc.* : nobilis RYP2, *recc. aliquot* | angat] angant *Heinsius* || **573** posses FSg, *recc. aliquot,* Ma, *Merkel* : possis RYEP2, To, *recc. aliquot,* Es3, *Heinsius* || **574** substituisse RYP2, *recc. aliquot* : sustinuisse E, *recc., Iur. et Scal. exc.* : supposuisse Mo, *recc. aliquot* : proposuisse Le : praeposuisse A², *recc. aliquot* : saepe referre *Lond. Harleianus 2565* || **581** non RYEP2, *recc. aliquot* : nam P2², y, *recc.* : et Li : *alii aliter* | secretis REP2², *recc. aliquot* : secretos P2, *recc.* : dampnosos Mo : sollicitos Y *ex u. 557* || **582** tibi est RYE, *recc. aliquot* : tibi P2, *recc. aliquot* : tuo est yD : tuo P4Sg, *recc. aliquot* || **586** quae releuet N, *recc. aliquot, Heinsius* : quaeque leuet RYEP2, f, *recc.* || **587** tibi RYEP2, *recc.* : tua ASg, *recc. aliquot* || **588** uultus EP2², *recc. aliquot, Heinsius* : luctus RYP2, *recc. aliquot (ex u. 586)* | abde R, y, *recc.* : adde YEP2, *recc. aliquot* || **589** pyladen RYE(phi-), *recc. aliquot* : pyladem P2, *recc.* || aliquem qui curet] qui consoletur *Heinsius* | Oresten *Heinsius in notis* : orestem *codd., cf. Housman 1910* ||

quid nisi secretae laeserunt Phyllida siluae?
  certa necis causa est: incomitata fuit.
ibat, ut Edono referens trieterica Baccho
  ire solet fusis barbara turba comis,
595 et modo, qua poterat, longum spectabat in aequor,
  nunc in harenosa lassa iacebat humo.
'perfide Demophoon' surdas clamabat ad undas,
  ruptaque singultu uerba querentis erant.
limes erat tenuis, longa subnubilus umbra,
600 qua tulit illa suos ad mare saepe pedes.
nona terebatur miserae uia; 'uiderit' inquit
  et spectat zonam pallida facta suam,
aspicit et ramos: dubitat refugitque quod audet,
  et timet et digitos ad sua colla refert.
605 Sithoni, tum certe uellem non sola fuisses:
  non fleres positis Phyllida, silua, comis.

591 laeserunt RYP2, *recc.* : nocuerunt E, *recc. aliquot* | phyllida RYEP2, *recc.* : phillidi L2 || **593** Edono *D. Heinsius, cf. Hor. carm. 2,7,26-7* : edonio RY(aed-)EP2, *recc. aliquot* : aonio P2[2], ySg, *recc., Naugerius, cf. art. 1,312; 2,380* : emonio *cod. Aenip. 579* || **593** trieterica RY*(ex corr.* -da y*)* : triterica E : triaterica P2, *recc.* || **595** qua RYP2, *recc.* : quam E, *recc. aliquot* : quod A, *recc. aliquot* || **596** lassa RYEP2[2], *recc. aliquot* : lapsa P2, *recc. aliquot* : fessa Li, *recc. aliquot* || **598** ruptaque P2, *recc.*, h, *Heinsius* : raptaque RYEP2[2], *recc. aliquot* | querentis *Heinsius in notis coll. u. 644, ubi libri ueteres similiter* dolenda *pro* querenda *exhibent, cf. art. 2,306; fast. 3,507* : loquentis RYP2, *recc.*, h, *edd. plerique* : dolentis R[2]E, *recc. aliquot, Heinsius* || **599** subnubilus R[2]P2[2], ySg, *recc.* : sub nubibus RYEP2, *recc. aliquot* : sub rupibus P3 || **600** qua RYEP2, *recc. aliquot* : quo P3Sg, *recc. aliquot, Heinsius* || **601** *post* **602** *posuit* E | uiderit] uideris *Heinsius* || **603** dubitat refugitque] dubitans fugiensque *Heinsius in notis* || **604** et timet] timide *Heinsius in notis coll. u. 722* || **605** tum E, *recc. aliquot*, *Housman* : tunc RYP2, *recc.* : nunc L4To, *recc. aliquot* : *om.* O3, *recc. aliquot* | certe uellem RYE, *recc.* : uellem certe P2, *recc. aliquot* | non RYEP2, *recc.* : ne ySg, *recc. aliquot* || **606** fleres N, *recc. aliquot, Heinsius* : flesset RYP2, *recc.* : fleret E, *recc. aliquot* : flesses To, *recc. aliquot* | silua *pro uocatiuo habuit Heinsius* ||

Phyllidis exemplo nimium secreta timete,
  laese uir a domina, laesa puella uiro!

praestiterat iuuenis quidquid mea Musa iubebat,
610   inque suae portu paene salutis erat.
reccidit, ut cupidos inter deuenit amantes
  et, quae condiderat, tela resumpsit Amor.
siquis amas nec uis, facito contagia uites:
  haec etiam pecori saepe nocere solent.
615 dum spectant laesos oculi, laeduntur et ipsi,
  multaque corporibus transitione nocent.
in loca nonnumquam siccis arentia glaebis
  de prope currenti flumine manat aqua:
manat amor tectus, si non ab amante recedas,
620   turbaque in hoc omnes ingeniosa sumus.
alter item iam sanus erat, uicinia laesit:
  occursum dominae non tulit ille suae.
uulnus in antiquum rediit male firma cicatrix,
  successumque artes non habuere meae.
625 proximus a tectis ignis defenditur aegre:
  utile finitimis abstinuisse locis;

607 timete RYP2, *recc.* : timeto E, *recc. aliquot, Merkel* : cauete *Laur. Gaddianus 150, recc. aliquot* || **611** reccidit RY : recidit L2, f, *Scal. exc.* : reicit F : decidit EP2, *recc.* : excidit Le, *recc. aliquot* : accidit A, *recc. aliquot* || **612** condiderat P3, *recc. aliquot, Vat. lat. 1479, Heinsius, cf. fast. 2,326* : conciderat E2, *recc. aliquot* : conciderant RYEP2, *recc.,* Ma : deciderant ASg, *recc. aliquot,* Es3 : desierant O5, *recc. aliquot* : considerant To || **613** si quis RYEP2, *recc.* : si quid A, *recc. aliquot* | nec uis] urbis *uel* turbae *temptauit Heinsius in notis* || **615-6** *om.* P3, *sed add. in ima pag.* || **615** laesos oculi RYEf, *recc.* : oculi laesos P2, *recc. aliquot* || **618** currenti] labenti *Burmannus in notis coll. am. 2,16,9 (uel* mananti*)* || **619** recedas RYP2, *recc.* : recedis E, *recc. aliquot* || **622** occursum RYP2, *recc.* : occursus E, *recc. aliquot* || **623** male firma] iam plana *Heinsius 1742,94 coll. Stat. silu. 5,1,30* | firma RYEP2^2, *recc. aliquot,* Ma : sana P2, ToSg, *recc.,* EsY^4 || **624** Artes *Henderson, cf. u. 487, sed hic aliter dictum* || **625** a RYP2^2, f, *recc.,* h : e EP2, Plan. | ignis...aegre RYEP2, f, *recc.* : aegre ...ignis P5, *Laur. Gaddianus 150, recc. aliquot* || **626** locis] focis *Hall*

nec, quae ferre solet spatiantem porticus illam,
  te ferat, officium neue colatur idem.
quid iuuat admonitu tepidam recalescere mentem?
630 alter, si possis, orbis habendus erit.
non facile esuriens posita retinebere mensa
  et multum saliens incitat unda sitim;
non facile est taurum uisa retinere iuuenca,
  fortis equus uisae semper adhinnit equae.
635 haec ubi praestiteris, ut tandem litora tangas,
  non ipsam satis est deseruisse tibi.
et soror et mater ualeant et conscia nutrix
  et quisquis dominae pars erit ulla tuae;
nec ueniat seruus nec flens ancillula fictum
640 suppliciter dominae nomine dicat 'aue'.
nec, si scire uoles, quid agat, tamen, illa, rogabis:
  perfer: erit lucro lingua retenta tuo.

tu quoque, qui causam finiti reddis amoris
  deque tua domina multa querenda refers,
645 parce queri: melius sic ulciscere tacendo,
  ut desideriis effluat illa tuis.
et malim taceas quam te desisse loquaris:
  qui nimium multis 'non amo' dicit, amat.

1999 || **632** multum RYEP2, f, *recc.*, *Lenz, qui cum* incitat *coniungendum esse putauit, prob. Henderson 1980* : multam P2[2], *recc. aliquot, Itali, Heinsius, prob. Némethy, Geisler* || **633** *hic tradunt* Sg, Es3Ma : *post* ***630*** *in* To | taurum uisa RYP2, *recc.* : uisa taurum E, *recc. aliquot* || **634** uisae...equae RYP2, *recc.* : uisa... equa E, *recc. aliquot* || **641** suppliciter] supplicet et *Heinsius in notis* || **642** perfer *cett.* : profer P2, Ma, *Heinsius* || **643** reddis RYEP2, *recc. aliquot*, *Scal. exc.* : quaeris ySg, *recc.*, *Iur. exc.* | **643** *post hunc uersum desinit* To || **644** querenda RYP2, *recc.* : dolenda D, *recc. aliquot* : dolendo E || **645** *post* sic *add.* te E, *recc. aliquot* || **646** ut RYP2[2], *recc. aliquot* : dum R[2]EP2, y, *recc. aliquot, Heinsius* || **647** desisse RYEP2, *recc.* : doluisse A, *recc. aliquot,* Y[4] : dixisse O4, *recc. aliquot* ||

sed meliore fide paulatim extinguitur ignis
650 quam subito: lente desine, tutus eris.
flumine perpetuo torrens solet acrior ire,
sed tamen haec breuis est, illa perennis aqua.
fallat et in tenues euanidus exeat auras
perque gradus molles emoriatur amor.
655 sed modo dilectam scelus est odisse puellam:
exitus ingeniis conuenit iste feris.
non curare sat est: odio qui finit amorem,
aut amat aut aegre desinet esse miser.
turpe uir et mulier, iuncti modo, protinus hostes:
660 non illas lites Appias ipsa probat.
saepe reas faciunt et amant: ubi nulla simultas
incidit, admonitu liber aberrat Amor.
forte aderam iuueni, dominam lectica tenebat:
horrebant saeuis omnia uerba minis.
665 iamque uadaturus 'lectica prodeat' inquit;
prodierat: uisa coniuge mutus erat;
et manus et manibus duplices cecidere tabellae:
uenit in amplexus atque ita 'uincis' ait.
tutius est aptumque magis discedere pace
670 nec petere a thalamis litigiosa fora.

651 acrior y, *Riese (ex* acrius*), def. Henderson 1980* : acrius O5, *recc. aliquot, Heinsius coll. Claud. 17,234* : altior RYE, *recc. aliquot, cf. am. 3,6,85* (alueo *coniunctum), multi edd.* : altius P2, *recc.*, h || **653** euanidus RYEP2[2], *recc.* : radicitus P2, *recc. aliquot* || **657** non curare sat est RYEP2[2], *exc. Scal.* : non curandus adest L2Sg, *recc. aliquot* : nec curandus adest P2, y, *recc. aliquot* : nec curandus erit Le : nec sanus sat est Mo || **658** amat RYE, *recc. aliquot* : amet P2, *recc. aliquot* || desinet RY, *edd. plerique* : desinit E[2]P2[2], *Henderson 1980* : desinat EP2, *recc.* || **659** iuncti modo RYP2, *recc.* : modo iuncti E, *recc. aliquot* || **662** aberrat RY, *recc. aliquot* : oberrat EP2, *recc.* | Amor *Kenney* : amor *Heinsius, edd. plerique* || **663** aderam iuueni RYEP2, *recc. aliquot* : aderat iuuenis y, *recc.* || **669-70** *damnauit Heinsius, qui hoc distichon Nasonianae uenae foetum esse negauit, sed cf. art. 3,761; Henderson 1980* || **670** nec RYEP2[2], *recc. aliquot* : quam P2, *recc.* ||

munera quae dederas, habeat sine lite iubeto:
  esse solent magno damna minora bono.
quod si uos aliquis casus conducet in unum,
  mente memor tota, quae damus, arma tene.
675 nunc opus est armis; hic, o fortissime, pugna:
  uincenda est telo Penthesilea tuo.
nunc tibi riualis, nunc durum limen amanti,
  nunc subeant mediis irrita uerba deis.
nec compone comas, quia sis uenturus ad illam,
680   nec toga sit laxo conspicienda sinu.
nulla sit ut placeas alienae cura puellae:
  iam facito e multis una sit illa tibi.

sed quid praecipue nostris conatibus obstet,
  eloquar, exemplo quemque docente suo.
685 desinimus tarde, quia nos speramus amari:
  dum sibi quisque placet, credula turba sumus.
at tu nec uoces – quid enim fallacius illis? –
  crede nec aeternos pondus habere deos.
neue puellarum lacrimis moueare, caueto:
690   ut flerent, oculos erudiere suos.

671 dederas RYEP2[2], *recc.* : dederis P2, y, *recc. aliquot*, *Heinsius* || **673** conducet RYP2[2], *recc. aliquot* : conducit EP2, *recc. aliquot* : conducat P4Sg, *recc. aliquot* || **675** nunc RYEP2[2], *recc. aliquot* : hic P2, y, *recc. aliquot* | hic o RYP2[2], *recc.* : nunc o P2, *recc. aliquot* : non o P5 : ac o E : hic hic A, *recc. aliquot* : nunc hic T : nunc nunc *Ambrosianus G. 37* : *alii aliter* || **677** riualis RYP2, *recc.* : riuales EP2[2], *recc. aliquot* | *post* limen *lenius dist. Heinsius* | amanti RY, *recc. aliquot* : amicae EP2, y, *recc.* || **679** comas RYEP2, *recc.* : comam P2[2], *recc. aliquot* || quia REP2, y, *recc. aliquot* : qua Y : cum Sg, *recc. aliquot* : si E2 : quasi *Hall 1999* || **682** facito R[2], *recc. aliquot* : face ut P2, *recc. aliquot* : fac ut Y, Sg, *recc. aliquot,* Ma : fac E, Es3 : *de* R *incertum* || **683** quid RYEP2, *recc. aliquot* : quod F, *recc.*, *Merkel* : quae P5 : quem C | obstet Y, *recc. aliquot*, *Heinsius* : obstat REP2, *recc.* : obstant P5 | quid...obstat? *Ehwald* || **684** quemque EP2, y, *recc.* : quaeque E2, *recc. aliquot* : quoque RY || **687** uoces RYEP2, *cett.* : uerbis Mo : uotis *dub. Henderson* ||

artibus innumeris mens oppugnatur amantum,
ut lapis aequoreis undique pulsus aquis.
nec causas aperi quare diuortia malis
nec dic quid doleas, clam tamen usque dole,
695 nec peccata refer, ne diluat: ipse fauebis,
ut melior causa causa sit illa tua.
qui silet, est firmus; qui dicit multa puellae
probra, satisfieri postulat ille sibi.

non ego Dulichio furari more sagittas
700 nec raptas ausim tinguere in amne faces,
nec nos purpureas pueri resecabimus alas,
nec sacer arte mea laxior arcus erit.
consilium est, quodcumque cano: parete canenti,
tuque, fauens coeptis, Phoebe saluber, ades!

693 malis RYP2, *recc.* : mauis E, *recc. aliquot* : quaeras A, *recc. aliquot* : quaeris E2Sg, *recc. aliquot* || **694** quid RY, *recc. aliquot* : quod EP2, *recc.* : cur D, *recc. aliquot* || **695** ne RE, *recc. aliquot* : nec YP2, *recc. aliquot* || *post* diluat *dist. Heinsius, cf. am. 2,2,37* | ipse RY, *recc. aliquot* : ipsa EP2, y, *recc.* : illa DSg, *recc. aliquot* | fauebis RY, *recc. aliquot* : cauebis EP2, y, *recc.*, Es3 : caueto, Sg, *recc. aliquot,* Ma || **699** ego] peto *Owen 1892* | dulichio R[2]*(ex* duchio R*)*P2[2], *Scal. exc., Heinsius* : dulichias YP2, *recc.* : dulichim E | furari *Palmer 1893, prob. Housman, Bürger, Prinz 1917 coll. Tib. 2,6,15-6; lege Pinotti* : foriali RY : furiali R2EP2, *recc.*, h, *Scal. exc., della Casa* : furali C : furiales *Heinsius* : furialis *Ellis 1892* : frustrari *Ehwald* || **700** raptas RYEP2, *recc.*, *cf. epist. 21,160; met. 6,430* : rapidas *Heinsius* : rabidas *Heinsius in notis* || **704** tuque favens P4, *coni. Goold 1965 coll. art. 1,268 et Verg. georg. 1,18; adde am. 2,13,21; met. 3,613; trist. 5,5,5* : utque facis R[2]P2[2], *recc. aliquot, Heinsius, edd. plerique* : atque facis R : utque faues EP2, *recc. aliquot, Fränkel, prob. Geisler* : ut faueas y, *recc., Ambrosianus H. 166 et G. 37* : tuque faue O4 : atque meis L4 | Phoebe saluber ades *habet Prisc. GLK ii 96,19* | saluber RYP2, *recc.* : salubris E, *recc. aliquot* ||

705 Phoebus adest: sonuere lyrae, sonuere pharetrae;
signa deum nosco per sua: Phoebus adest.

confer Amyclaeis medicatum uellus aenis
murice cum Tyrio: turpius illud erit.
uos quoque formosis uestras conferte puellas:
710 incipiet dominae quemque pudere suae.
utraque formosae Paridi potuere uideri,
sed sibi collatam uicit utramque Venus.
nec solam faciem, mores quoque confer et artes:
tantum iudicio ne tuus obsit amor.

715 exiguum est, quod deinde canam, sed profuit illud
exiguum multis, in quibus ipse fui.
scripta caue relegas blandae seruata puellae:
constantes animos scripta relecta mouent.
omnia pone feros – pones inuitus – in ignes
720 et dic 'ardoris sit rogus iste mei.'
Thestias absentem succendit stipite natum:
tu timide flammae perfida uerba dabis?
si potes, et ceras remoue: quid imagine muta
carperis? hoc periit Laodamia modo.

712 uicit RYEP2, *recc. aliquot*, Plan. : uincit FSg, *recc. aliquot* || **713** solam RYEP2, *recc.* : solum R^2, *recc. aliquot* : tantum P5 | artes E, y, *recc. aliquot, Burmannus coll. am. 2,10,6; Hor. carm. 4,1,15; adde Prop. 3,20,7; Hor. carm. 4,8,5; 4,13,21; prob. Goold 1965* : artem RYP2, *recc. aliquot* | obsit RYP2, *recc. aliquot* : obstet Sg, *recc.*, Es3Ma : obestq; E || **714** obsit] obstet P3 || **718-66** *om.* P2, *add. in fine operis* $P2^2$ || **719** pones RYEP2, *Burmannus* : quamuis y*(in ras.)*, *recc., Heinsius, cf. u. 227* : pone *Merkel* | *parenth. notauit Heinsius, prob. Madvig 1873* || **721** Thestias E, y, *recc., Heinsius* : Thespias RYP2 || **722** timide] timidus *Francius (ap. Burmannum)* | flammae RYP2, *recc.* : flammis E, *recc. aliquot* || **723** muta E, *recc.* : multa RYP2, *recc. aliquot* || **724** laodamia P2, *recc. aliquot, Heinsius, cf. trist. 1,6,20* : laodomia E, *recc.* : laudamia RY : laudomia Mo, *recc. aliquot* : lauodomia Li ||

725 et loca saepe nocent: fugito loca conscia uestri
concubitus: causas mille doloris habent.
'hic fuit, hic cubuit, thalamo dormiuimus illo,
hic mihi lasciua gaudia nocte dedit.'
admonitu refricatur amor uulnusque nouatum
730 scinditur: infirmis culpa pusilla nocet.
ut, paene extinctum cinerem si sulphure tangas,
uiuet et e minimo maximus ignis erit,
sic, nisi uitaris quidquid renouabit amorem,
flamma redardescet, quae modo nulla fuit.
735 Argolides cuperent fugisse Capherea puppes
teque, senex luctus ignibus ulte tuos;
praeterita cautus Niseïde nauita gaudet:
tu loca, quae nimium grata fuere, caue.
haec tibi sint Syrtes, haec Acroceraunia uita,
740 hic uomit epotas dira Charybdis aquas.

725 saepe *codd., prob. Némethy, Kenney 1959* : multa *Heinsius (perperam legit ex* R*)* : sola y : muta *Merkel, prob. Edwards* || **726** mille *Heinsius coll. u. 572; adde trist. 4,7,25* : illa *codd., Merkel, edd. plerique* || **727** dormiuimus illo R^{2}P2, *recc.,* Es3 : dormiuimus isto P4, *recc. aliquot,* Ma, *Heinsius* : dormiuimus ambo P2^2, Sg, *recc. aliquot* : dormiuimus uno F : dormimus in illo RY, *Ehwald* : domuit in illo E : dormiuit in illo Y^4 || **729** admonitu EP2, *recc., Heinsius, cf. u. 662* : admonitus RY, *recc. aliquot* | refricatur RY : recalescit E : recreatur R^{2}P2, *recc. aliquot* : renouatur Mo, p5, *recc. aliquot* : reuocatur yP6, *recc. aliquot* : recitatur Be : referatur L2 || **730** culpa RYEP2, *recc. aliquot* : causa P2^2, bep5f, *recc., Heinsius* : flamma F || **732** uiuet R^{2}E, *recc., Heinsius* : uiuit RYP2, f, *recc. aliquot,* Plan., *prob. Henderson 1980, Montero* || **734** redardescet RYEP2, *recc. aliquot, Heinsius* : retardescet P2 : reardescet D, *recc. aliquot* : recandescet E2, y, *recc.* : recandescit Le : recalescet N : recalescit Mo, *recc. aliquot* || **735** argolides RYEP2, *recc. aliquot* : argolicae P2^2, *recc.,* Plan. || **735** capherea R : capheria Y : capharea R^{2}EP2, *recc.* : capharia y || **737** niseide RYEP2^2, *recc.* : refeide R^2 : rifeide P2 : ripheide P2^2 : nereide F || **739** haec RYEP2, *recc. aliquot* : hic P2^2, y, *recc. aliquot* | haec RYEP2 : hic P2^2, *recc. aliquot* y || **740** epotas R, y, *recc. aliquot* : ///tas Y : et potat P2^2, *recc.* : hic potat E, *recc. aliquot* : optatas P5 : acceptas O4, *recc. aliquot* : aequoreas A, *recc.*

sunt quae non possunt aliquo cogente iuberi,
  saepe tamen casu facta leuare solent.
perdat opes Phaedra: parces, Neptune, nepoti,
  nec faciet pauidos taurus auitus equos.
745 Cnosida fecisses inopem, sapienter amasset:
  diuitiis alitur luxuriosus amor.
cur nemo est, Hecalen, nulla est, quae ceperit Iron?
  nempe quod alter egens, altera pauper erat.
non habet unde suum paupertas pascat amorem:
750   non tamen hoc tanti est, pauper ut esse uelis.

at tanti tibi sit non indulgere theatris,
  dum bene de uacuo pectore cedat amor.
eneruant animos citharae lotosque lyraeque
  et uox et numeris bracchia mota suis.
755 illic assidue ficti saltantur amantes:
  cui faueas actor quid iuuet arte docet.

aliquot || **741** possunt *codd., edd., lege Bömer ad met. 5,42; Lucke* : possint *Heinsius, cf. art. 2,415; met. 15,78-9, fort. recte* || **742** leuare RYE, *recc. aliquot, cf. u. 73* : iuuare P2, *recc.* || **744-5** *del. Riese,* **745-6** *secl. Müller 1862, quem secuti sunt nonnulli edd., sed lege Lucke, Pinotti, Lazzarini* || **745** cnosida Plan., *Kenney, cf. art. 1,293; Prop. 1,3,2 et quae Fedeli ad locum fuse disputauit* : cosida E : gnosida RY, *recc.* : gnosia P2, *recc. aliquot* || **747** hecalen *Merula, ed. Ald. a. 1502* : haetaten R : etatem P2 : haecaten R^2 : hecaten YE, *recc.* || quae RY, *recc.* : quam EP2, *recc. aliquot* || **753** citharaeque lotosque lyraeque Y, *Salmasius (ap. Heinsium), Scal. exc.* : citharae lutosque lyraeque R : citharae ludosque lyraeque R^2 : citharaeque cantusque lyraeque EP2, *recc. aliquot* : citharaeque iocique lyraeque P2^2, P3, *recc. aliquot* : cantus citharaeque lyraeque L4, *recc. aliquot* : cantus citharaeque iocique AP5 : citharaeque uenusque lyraeque Mo || **755** ficti] uncti T | saltantur RYP2, *recc. aliquot* : cantantur EP2^2, *recc. aliquot,* h : firmantur Mo, *recc. aliquot* : monstrantur F : captantur P4, *recc. aliquot* : formantur P6, *recc. aliquot* | amantes RYP2^2, *recc. aliquot* : amores E, *recc. aliquot,* h : (facti...) amici P2 || **756** cui *correxi, cf. art. 1,146; am. 3,2,7 et 67; Catull. 100,5* : quid RYEP2, *recc.,* Ma : quod P4Sg, *recc. aliquot,* Es3 : et *Laur. Gaddianus 150, recc. aliquot* : qua *Némethy, prob. Bornecque* :

eloquar inuitus: teneros ne tange poëtas!
  summoueo dotes impius ipse meas.
Callimachum fugito: non est inimicus Amori,
760   et cum Callimacho tu quoque, Coë, noces.
me certe Sappho meliorem fecit amicae,
  nec rigidos mores Teïa Musa dedit.
carmina quis potuit tuto legisse Tibulli
  uel tua, cuius opus Cynthia sola fuit?
765 quis poterit lecto durus discedere Gallo?
  et mea nescioquid carmina tale sonant.

qui *Milanese 1983 et 1986 :* ni *Hall 1999* | faueas *scripsi ex art. 1,502 et trist. 2,506*; confusione cauere/fauere *in exemplaribus, cf., e.g., u. 695* : caueas *codd., edd.* : caueas *Némethy, qui hanc uocem ad substantiuum* cauea *referendum putauit, ut iam admonuerat Heinsius in notis* | actor EdSg, Es3 *Itali, Heinsius* : auctor RYEP2, *recc.*, Ma | quid P2, *recc.*, Ma : qua RYE, *recc. aliquot* : quam *Camps* : quod Sg, *recc. aliquot,* Es3, *pauci edd.* | iuuat EP2, Sg, *recc. aliquot* : iuuet RY, *recc.*, Es3Ma | docet RY, *recc.*, h : nocet EP2 | *hunc uersum uiri docti multis modis emendauerunt, lege Luc. salt. 2,5,67-8,70-2,79* : quid caueas actor, quid iuuet, arte docet *Heinsius* : quos (quas *Burmannus in notis*) caueas actor, qua iuuet arte, docet *Heinsius in notis, qui* caueas *pro spectatoribus in* cauea *sedentibus intellexit* : qua capias, actor, quod iuuat, arte docet *Burmannus in notis* : qua capias, actor, quod iuuat, arte docet *Lemaire* : quid caueas, actor, quid iuuet, arte docet *Merkel* : qua caueas actor, quid iuuet, arte docet *Némethy* : quod caueas, actor, quam iuuet, arte docet *Camps (ap. Goold 1965)* : quod caueas, actor, qua iuuat, arte docet *Lucke* : quod *(uel* id*)* caueas: actor, qua iuuat arte, nocet *dub. Kenney in app.* : qui caueas? actor, qua iuuat arte, nocet *Milanese 1983 et 1986* : ni caueas, actor qua iuuat arte nocet *Hall 1999, haud male* : *obelos adposuit Kenney* || **758** impius EP2, ySg, *recc.*, Es3, *Heinsius, Goold 1965* : ipsius RY, *recc. aliquot*, Ma, *Merkel* || **759** Amori *agnouit Heinsius* : amori RY, *recc.* : amoris EP2, *recc. aliquot* : amanti $P2^2$ || **765** poterit *cett.* : potuit DSg, *recc. aliquot, Heinsius* || lecto durus RYP2, *recc. aliquot* : durus lecto E, *recc. aliquot* : lecto tutus y, *recc. aliquot* || **766** tale RP2, *recc. aliquot* : lene E^2 : lena E : dulce y, *recc. aliquot* : *de* Y *non liquet* ||

quod nisi dux operis uatem frustratur Apollo,
  aemulus est nostri maxima causa mali.
at tu riualem noli tibi fingere quemquam
770 inque suo solam crede iacere toro.
acrius Hermionen ideo dilexit Orestes,
  esse quod alterius coeperat illa uiri.
quid, Menelaë, doles? ibas sine coniuge Creten
  et poteras nupta lentus abesse tua.
775 ut Paris hanc rapuit, nunc demum uxore carere
  non potes: alterius creuit amore tuus.
hoc et in abducta Briseïde flebat Achilles,
  illam Plisthenio gaudia ferre toro.
nec frustra flebat, mihi credite: fecit Atrides,
780 quod si non faceret, turpiter esset iners.
certe ego fecissem, nec sum sapientior illo:
  inuidiae fructus maximus ille fuit.
nam sibi quod numquam tactam Briseïda iurat
  per sceptrum, sceptrum non putat esse deos.
785 di faciant, possis dominae transire relictae
  limina, proposito sufficiantque pedes.

767 frustratur] frustretur *Heinsius* || **774** lentus y, *recc.*, *Heinsius, cf. u. 243* : laetus *uel* letus REP2, *recc. aliquot* || **775** nunc RY, *recc. aliquot* : tunc EP2, y, *recc.* : tum O5, *recc. aliquot* || **777** hoc REP2, *recc.* : haec Y | abducta RYP2, *recc.* : abrepta T, *recc. aliquot* : arepta E, *recc. aliquot* : arrepta P5 || **778** plistenio R²YE, *recc. aliquot,* Ma, *orthogr. corr. ed. Rom. a. 1471* : plistinio T, *recc.* : phisteneo P2 : phistinio P2² : phistineo Es3 : plistonia R : plistineo Sg : philistino N2 : philisteia, pristino, postremo, bistonio, miceneo *recc. aliquot* | toro R²L2, *Heinsius coll. epist. 19,100* : uiro R²*(ex* oiro R*)*YEP2, *recc.*, *Ambrosianus G 37 et H 166,* h, *Kenney, quem secuti sunt multi, def. Henderson 1980, sed* uiro *ex glossemate ortum, ut admonuit Castiglioni 1904* || **779** mihi credite fecit E, *recc. aliquot* : fecit mihi credite RYP2², *recc. aliquot* : fecit sibi credito P2 || **783** numquam tactam RYP2, *recc.* : tactam numquam E, *recc. aliquot* || **785** possis dominae RYP2, *recc.* : dominae possis E, *recc. aliquot* || **785-95** *hic alienos esse susp. Geisler 71-2, prob. Lucke, sed lege Pinotti ad loc.* ||

et poteris, modo uelle tene: nunc fortiter ire,
  nunc opus est celeri subdere calcar equo.
illo Lotophagos, illo Sirenas in antro
790   esse puta: remis adice uela tuis.
hunc quoque, quo quondam nimium riuale dolebas,
  uellem desineres hostis habere loco.
at certe, quamuis odio remanente, saluta:
  oscula cum poteris iam dare, sanus eris.

795 ecce, cibos etiam, medicinae fungar ut omni
  munere, quos fugias quosque sequare, dabo.
Daunius, an Libycis bulbus tibi missus ab oris,
  an ueniat Megaris, noxius omnis erit;
nec minus erucas aptum uitare salaces
800   et quicquid Veneri corpora nostra parat.
utilius sumas acuentes lumina rutas
  et quidquid Veneri corpora nostra negat.
quid tibi praecipiam de Bacchi munere, quaeris?
  spe breuius monitis expediere meis.
805 uina parant animum Veneri, nisi plurima sumas
  ut stupeant multo corda sepulta mero.

789 sirenas RYE²P2², *recc. aliquot* : sirenes E, *recc.* || **790** tuis] suis *Heinsius in notis* || **791** hunc RYEP2, *recc. aliquot* : nunc P2², *recc. aliquot* : tu A, *recc. aliquot*, h | quo RYP2, *recc. aliquot* : qui P2², *recc.* : *om.* E || **793** at RYEP2², *recc.*, *Heinsius coll. met. 11,696; cf. am. 1,4,68; epist. 17,64; fast. 3,351* : aut P3, *recc. aliquot* : uel P2, *recc. aliquot* : nunc Ma || **796** quosque] quosue *Heinsius* || **797** an RYP2, *recc. aliquot* : a EP2², *recc. aliquot* : e O4 : aut B2, *recc. aliquot* || **798** an ueniat P2, *recc. aliquot*, *Merkel* : adueniat RYEP2², *recc.* : qui ueniat T : aut ueniat P4 || **799** aptum] aptum est P5, *recc. aliquot* || **801-2** *post* **750** *leguntur in* R : *om.* E || **801** acuentis RY : acuentes R²EP2, *recc.* || **804** expediere P6, *Par. Lat. 8048, coni. Heinsius ad uersum 440; cf. fast. 4,669* : experiere RYEP2, *recc.* : experire Ma || **805** animum RYEP2, *recc. aliquot* : animos D, *recc. aliquot* || **806** ut EP2, y, *recc. aliquot*, *Heinsius* : et RY, *recc. aliquot* ||

nutritur uento, uento restinguitur ignis:
  lenis alit flammas, grandior aura necat.
aut nulla ebrietas aut tanta sit, ut tibi curas
810 eripiat: siqua est inter utrumque, nocet.

hoc opus exegi: fessae date serta carinae!
  contigimus portus, quo mihi cursus erat.
postmodo reddetis sacro pia uota poetae,
  carmine sanati femina uirque meo.

807 nutritur uento RY, *recc. aliquot* : uento nutritur f, *recc. aliquot* : nutritus uento P2^2 *(in mg.)* : ignem uentus alit EP2, *recc. aliquot, Iur. exc.* | restinguitur RE, yf, *recc. aliquot* : restringitur RYP2, *recc. aliquot* : constringitur Li || **808-814** *hos uersus add. manus rec. in* Es3, *ut uid.* || **810** utrumque RYEP2, *cett.*, *Burmannus in notis coll. met. 1,50* : utramque F, *recc. aliquot, Heinsius* || **811-4** *desiderantur initia uersuum in* R *scissa pagina, uide Tafel* || **812** portus RYP2, *recc.* : portum EP2^2, *recc. aliquot*, h || *post* ***814*** P. OVIDI NASONIS LIBER PRIMVS REMEDIORVM EXPLICIT. R : P. OVIDI NASONIS REMEDIORV<M> EXPLIC<IT> . LIB<ER> . PRIMVS . Y : Explicit Lib' DE Remedio Amoris P2 : Explicit o. de remediis amoris P3 : Explicit de remediis liber L2 : Explicit ouidius de remedio amoris P4, *recc. aliquot* : Explicit liber de remedio amoris Sg : P. OVIDII NASONIS DE REMEDIO AMORIS LIBER FINIT P5 : FINIS Es3 : *nullam subscriptionem habet* Ma

INDEX CODICVM

In codicum indice[1] his libris usus sum:

Alton, E. H, D. E. W. Wormell, E. Courtney, A Catalogue of Manuscripts of Ovid's *Fasti*, BICS 24, 1977, 37-61.

Anderson, W. S., P. Ovidii Nasonis Metamorphoses, Stutgardiae et Lipsiae 1991[5].

Antolín, G., Catálogo de los códices latinos de la Real Biblioteca del Escorial, I-V, Madrid 1910-1923.

Arcaz, J. L., Las obras amatorias de Ovidio en los manuscritos de España, Madrid 1992, diss.

–, Los *tituli* de las elegías de los *Amores* de Ovidio en el ms. Escorialensis G.III.26, Habis 24, 1993, 125-32.

–, Un nuevo manuscrito volterrano en la Biblioteca del Cabildo de Toledo: Toletanus 102-10, Fortunatae 6, 1994, 199-204.

–, Presencia manuscrita de las obras amatorias de Ovidio en España: Amores, Ars amatoria y Remedia amoris, J. L. Arcaz, G. Laguna, A. Ramírez de Verger, eds., La obra amatoria de Ovidio, Madrid 1996.

–, Une note de Codicologie et d'Histoire des provenances: sur le texte d'Ovide (*Ars amatoria*) du manuscrit e.III.14 de la Bibliothèque du Monastère Royal de l'Escorial, Scriptorium 55, 2001, 137-141.

Bayerri, E., Los códices medievales de la catedral de Tortosa, Barcelona 1962.

Besana, C., La traduzione greca medioevale dei Carmina Amatoria di Ovidio: Cod. Neap. GR. II C 32, Aevum 41, 1967, 91-113.

Boas, M., De librorum Catonianorum historia atque compositione, Mnemosyne 42, 1914, 17-46.

Bodden, M. C., Detailed description of Oxford Bodleian Manuscript Auct. F.4.32, Toronto 1979.

Boese, H., Zu den Ovidkollationen des N. Heinsius, Philologus 106, 1962, 155-73.

---

[1] Professor M. D. Reeve, vir bonus et sapiens, hunc codicum indicem mira benignitate emendauit et auxit.

Bornecque, H., Collation des manuscripts des Amours d'Ovide conservés à la Bibliothèque Nationale, MB 30, 1926, 16-31.

–, Collation du manuscript de Saint-Gall des Amours d'Ovide, RPh 1, 1927, 354–61.

Boutemy, A., Un manuscrit inconnu de L'*Ars amatoria* d'Ovide au British Museum, REL 14, 1936, 271-3.

–, Une copie de l'*Ars amatoria* au British Museum, REL 15, 1937, 92-102.

Buonocore, M., Aetas Ovidiana. La fortuna di Ovidio nei codici della Biblioteca Apostolica Vaticana, Sulmona, 1994.

–, Nuove acquisizioni di manoscritti ovidiani: L' „Epistula XV" delle „Heroides", GIF 46, 1994, 237-53.

–, I codici di Ovidio presso la Biblioteca Apostolica Vaticana, RCCM 37, 1995, 7-55.

–, Properzio nei codici della Biblioteca Apostolica Vaticana, Assisi 1995.

–, Un nuovo codice dei Fasti di Ovidio: il Vaticano Latino 13682, Aevum 69, 1995, 101-14.

Burton, R., Classical Poets in the „Florilegium Gallicum", Frankfurt am Main-Bern 1983.

Butrica, J. L., The Manuscript Tradition of Propertius, Toronto 1984.

Castiglioni, L., Stud. Ital. 12, 1904, 279 et 293 sqq.

Chatelain, E., La paléographie des classiques latins, I-II, Paris 1894-1900.

Coulson, F. T., New manuscripts of the medieval interpretations of Ovid's *Metamorphoses*, Scriptorium 44, 1992, 272-5.

–, A bibliographical update and *corrigenda minora* to Munari's catalogues of the manuscripts of Ovid's *Metamorphoses*, Manuscripta 38, 1994, 3-22.

–, Addenda to Munari's catalogues of the manuscripts of Ovid's *Metamorphoses*, RHT 25, 1995, 91-127.

Cunningham, I. C., Latin classical manuscripts in the National Library of Scotland, Scriptorium 27, 1973, 67-9.

–, A Pirckheimer manuscript: addendum, Scriptorium 30, 1976, 287.

Dörrie, H., P. Ovidii Nasonis Epistulae Heroidum, Berolini et Novae Eboraci 1971.

Easterling, P. E., E. J. Kenney, Ovidiana Graeca, Cambridge 1965.

Ehwald, R., Ad historiam carminum Ouidianorum recensionemque symbolae, II, Gotha 1892, 1-22.

Ellis, R., De Artis amatoriae Ovidianae codice Oxoniensi, Hermes 15, 1880, 425-32.

–, Heinsius' codex Moreti. Medicamina faciei, Nux, JPh 18, 1890, 272-6.
Fohlen, J., C. Jeudy, Y.-F. Riou, Les manuscrits classiques latins de la Bibliothèque Vaticane, II 2, Paris-Roma 1982.
Gagnér, A., Florilegium Gallicum. Untersuchungen und Texte zur Geschichte der mittellateinischen Florilegienliteratur, Lund 1936.
Guarino, R., Los comentarios al *Ibis* de Ovidio, Frankfurt 1999.
Hall, J. B., Ouidius: Tristia, Stutgardiae et Lipsiae 1995.
Halm, C., Catalogus codicum Latinorum Bibliothecae Regiae Monacencis, Monachii 1892², I 1.
–, et alii, Catalogus codicum Latinorum Bibliothecae Regiae Monacencis, Monachii 1876 (= Wiesbaden 1968), II 2.
Hamacher, J., Florilegium Gallicum. Prolegomena und Edition der Excerpte von Petron bis Cicero, de oratore, Frankfurt am Main 1975.
Hauke, H., Katalog der lateinischen Fragmente der Bayerischen Staatsbibliothek München, Wiesbaden 1994, Clm 29202-29311.
Haupt, M., Opuscula, Hildesheim 1967 (= 1875-76), I, 286-302.
Hexter, R. J., Ovid and Medieval Schooling. Studies in Medieval School Commentaries on Ovid's Ars amatoria, Epistulae ex Ponto, and Epistulae Heroidum. München 1986.
Hoffmann, H., Bamberger Handschriften des 10. und des 11. Jahrhunderts, Hannover 1995.
Hunt, R.W., Saint Dunstan's classbook from Glastonbury, Amsterdam 1961.
Jeudy, C., Y.-F. Riou, Les manuscrits classiques latins des bibliothèques publiques de France, I Agen-Évreux, Paris 1989.
Kenney, E. J., The 'praestantissimus Puteaneus' again, SIFC 30, 1958, 172-4.
–, The manuscript tradition of Ovid's *Amores*, *Ars amatoria* and *Remedia amoris*, CQ 12, 1962, 1-31.
–, A Byzantine Version of Ovid, Hermes 91, 1963, 213-27.
–, First thoughts on the Hamiltonensis, CR 16, 1966, 267-71.
–, P. Ovidi Nasonis Amores, Medicamina faciei femineae, Ars amatoria, Remedia amoris iteratis curis edidit E.J. Kenney, Oxonii 1995.
Klug, E., De florilegiis codicis Monacensis 6292 et codicis Trevirensis 1092, Gryphiae 1913, Diss. Inaug.
Knoche, U., Gnomon 8, 1932, 518-29.
Kunz, A., P. Ovidii Nasonis libellus de medicamine faciei, Vindobonae 1881.
Lamoureux, J., À propos de fragments d'Ovide traduits en grec, REG 76, 1963, 206-9.

La Penna, A., Publii Ovidii Nasonis Ibis, Firenze 1957.
Lechner, J., De codice Aenipontano 579 quo continetur (*sic*) Ovidi Remedia amoris, Commentationes Aenipontanae IV, ad Aeni Pontem 1909.
Lenz, F. W., De Ovidii amorum codice Sangallensi denuo collato, RIL 69, 1936, 633-57 (Opuscula selecta, 31-55).
–, Parerga Ovidiana, Roma 1938, 1-91 (= Rendiconti Accademia dei Lincei, ser. 6, vol. 13, 1938, 320-410).
–, Il 'primus Mediceus' di Nicolao (*sic*) Heinsius, RIL 71, 1938, 133-44 (Opuscula selecta, 56-67).
–, Die Wiedergewinnung der von Heinsius benutzten Ovidhandschriften in den letzten fünfzig Jahren, Eranos 51, 1953, 66-88 (= Opuscula selecta, 143-55).
–, [P. Ovidii Nasonis] De Pediculo Libellus, Eranos 53, 1955, 61-74.
–, P. Ovidii Nasonis Halieutica-Fragmenta-Nux. Incerti Consolatio ad Liviam, Aug. Trevirorum 1956.
–, Der Praestantissimus Puteaneus der Remedia Ovids, SIFC 29, 1957, 1-30 (= Opuscula selecta, 166-95).
–, Guelferbytana Ovidiana, Eranos 55, 1957, 27-33 (Opuscula selecta, 196-202).
–, Ovids Remedia und der codex Iureti, SIFC 31, 1959, 169-74.
–, *De pulice libellus*, Maia 14, 1962, 299-333.
–, Vorläufige Bemerkungen zu dem neu entdeckten alten Hamiltonianus 471 der Deutschen Staatsbibliotek Berlin, FF 39,3, 1965, 87-8.
–, P. Ovidi Nasonis Remedia amoris, Medicamina faciei, Aug. Taurinorum 1965.
–, P. Ovidi Nasonis Ars amatoria cum appendice ad Remedia pertinente, Aug. Taurinorum 1969.
Luck, G., P. Ouidius Naso. Tristia I, Heidelberg 1967.
–, Untersuchungen zur Textgeschichte Ovids, Heidelberg 1969.
–, Tibullus, Stutgardiae et Lipsiae 1998[2].
Manitius, M., Handschriftliches zur Nux elegia und zu Ovid. Am. I,5 (*sic*), Philologus 60, 1901, 318-20.
McKeown, J. C., Ovid, Amores. I Text and Prolegomena, Liverpool 1987.
McKie, D. S., Ovid's *Amores*: the prime sources for the text, CQ 36, 1986, 219-38.
Merkel, R., P. Ouidius Naso, I, Lipsiae 1881.
Moya, F., Ovidio, Heroidas, Madrid 1986.
Munari, F., Sugli „Amores" di Ovidio, SIFC 23, 1948, 113-52 (= Kleine Schriften, Berlin 1980, 32-71).
–, Codici Heinsiani degli *Amores*, SIFC 24, 1950, 161-5.

–, Catalogue of the Mss of Ovid's Metamorphoses, London 1957.
– Manoscritti ovidiani di N. Heinsius, SIFC 29, 1957, 98-114.
–, Il codice Hamilton 471 di Ovidio (Ars amatoria-Remedia amoris-Amores). In appendice: Pontano's marginalia in Berlin, Hamilton 471 by B. L. Ullman, Roma 1965.
–, Supplemento al catalogo dei manoscritti delle *Metamorfosi* ovidiane, RFIC 93, 1965, 288-297.
–, P. Ovidi Nasonis Amores, Firenze 1970[5].
Munk Olsen, B., Les classiques latins dans les florilèges médiévaux antérieurs au XIIIe siècle, RHT 9, 1979, 47-121.
–, Les classiques latins dans les florilèges médiévaux antérieurs au XIIIe siècle (suite), RHT 10, 1980, 115-64.
–, L'étude des auteurs classiques latins aux XIe et XIIe siècles, II, Paris 1985.
–, Chronique des manuscrits classiques latins (IXe-XIIe siècle), III, RHT 27, 1997, 61-6.
Naumann, A. G. R., Catalogi librorum manuscriptorum qui in Bibliotheca Senatoria ciuitatis Lipsiensis asseruantur, Grimae 1838.
Navarro, F., E. Baeza, Metamorfosis en Augusta Treverorum, Emerita 67, 1999, 105-13.
Octavio de Toledo, J. M., Catálogo de la librería del Cabildo Toledano (1[a] parte: manuscritos), Madrid 1903.
Owen, S. G., P. Ouidi Nasonis Tristium libri V, Oxonii 1889.
Peeters, F., Les 'Fastes' d'Ovide: Histoire du texte, Bruxelles 1939.
Pellegrin, É., Manuscrits des auteurs classiques latins de Madrid et du Chapitre de Tolède, Bulletin d'Information de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes 2, 1953, 7-24.
–, Les 'Remedia amoris' d'Ovide, texte scolaire médiéval, Bibliothèque de l'École des chartes 115, 1957, 172-9 (= Bibliothèques retrouvées. Manuscripts, bibliothèques et bibliophiles du Moyen Age et de la Renaissance, Paris 1988, pp. 409-16).
–, Manuscrits de Pétrarque à la Bibliothèque Vaticane. Supplément au Catalogue de Vattasso, IMU 18, 1975, 72-138.
–, Les manuscrits classiques latins de la Bibliothèque Vaticane, II, 1, Paris-Rome 1978.
–, Manuscrits latins de la Bodmeriana, Cologny-Genève 1982.
Pellegrin, É., J. Fohlen, C. Jeudy, Y.-F. Riou, A. Marucchi, Les manuscrits classiques latins de la Bibliothèque Vaticane, I, Paris-Roma, 1975.
–, Les manuscrits classiques latins de la Bibliothèque Vaticane, II, 2me partie, Paris-Roma, 1982.

Pellegrin, É., F. Dolbeau, J. Fohlen, J.-T. Tilliette, A. Marucchi, P. Scarcia Piacentini, Les manuscrits latins de la Bibliothèque Vaticane, III, 1, Paris-Rome 1991.
Perl, G., Ovids Amores im cod. Berol. Hamilton 471 (Y), Philologus 110, 1966, 268-76.
Rackley, S. A., The amatory excerpts of Ovid in the *Florilegium Gallicum*: Evidence of the knowledge of this poet in the twelfth century, Florilegium 8, 1986, 71-112.
–, The excerpts from Ovid's *Heroides* in the *Florilegium Gallicum*, Manuscripta 36, 1992, 125-35.
Ramírez de Verger, A., F. Socas, Ovidio. Obra amatoria I: Amores, Madrid 1991.
–, Ovidio. Obra amatoria II: El arte de amar, Madrid 1995.
–, Ovidio. Obra amatoria III: Remedios de amor, Madrid 1998.
Ramírez de Verger, A., E. Baeza, Noticia sobre unos fragmentos desconocidos de la obra de Ovidio, *Emerita* 53, 1995, 17-20.
Reeve, M. D., Heinsius's Manuscripts of Ovid, RhM 117, 1974, 133-66.
–, Heinsius's Manuscripts of Ovid: a Supplement, RhM 119, 1976, 65-78.
–, Martial, apud L. D. Reynolds, ed., Texts and Transmission, Oxford 1983, 241.
–, notae mecum per litteras communicatae.
Riou, Y-F., Notes sur quelques manuscrits de textes classiques latins conservés à la Bibliothèque Vaticane, RHT 1, 1971, 218.
Rivero, L., Ovidio. Obra amatoria III: Cremas para la cara de la mujer, Madrid 1998.
Roncaioli Lamberti, C., Per una rilettura del codice Paris. Lat. 8242 (P) delle Heroides: osservazioni e proposte, GIF 43, 1991, 205-41.
Rose, V., Verzeichnis der lateinischen Handschriften der Königlichen Bibliothek zu Berlin, Berlin 1893, I (= Hildesheim-New York 1976).
Rouse, R. H., M. D. Reeve, Tibullus, apud L. D. Reynolds, ed., Texts and Transmission, Oxford 1983, 420-5.
Rubio, L., Catálogo de los manuscritos clásicos latinos existentes en España, Madrid 1984.
Rubio, L., T. González Rolán, Pamphilus de amore, Barcelona 1977.
Ruggieri, J., Manoscritti italiani nella Biblioteca dell'Escuriale, La Bibliofilia 33, 1931, 308-18.
Scott, E. J. L., Index to the Sloane Manuscripts in the British Museum, London 1904.
Schenkl, H., ZÖG 14, 1863, 150-1.

Tafel, S., Die Überlieferungsgeschichte von Ovids Carmina amatoria, Diss. Tübingen, 1910.
Tarrant, R. J., Ovid, apud L. D. Reynolds, ed., Texts and Transmission, Oxford 1983, 257-62.
Thomson, D.F.S., Catullus edited with a Textual and Interpretative Commentary, Toronto 1998.
Untekircher, F., Tabulae codicum manu scriptorum praeter Graecos et Orientales in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum, I-II, Vindobonae 1864, 1868 (= Graz 1965)
Verdière, F., L'Hamiltonensis 471 est-il un Palatinus de N. Heinsius ou son parent?, RSC 16, 1968, 85-90.
Wormell, D.E.W., The identification of the manuscripts of Ovid's *Fasti* known to Heinsius, Hermathena 93, 1959, 38-62.
Zorzanello, P., Catalogo dei codici latini della Biblioteca Nazionale Marciana di Venezia, I, Venezia 1980; II, Venezia 1981.

CODICES

Aenipontanus (Innsbrück), codex 579, chart., a. 1491: Rem.
Lechner 1909.

Ambianensis (Amiens) 436, membr., saec. XIII: Rem.
Tafel, 46; Jeudy-Riou 1989, 42-44.

Antuerpiensis (Antwerpen), Plant. lat. D. 51, membr., saec. XIII, fort. Heinsii tertius Moreti: Rem. 161-2.
Munari 1957, n. 16, p. 10; Reeve 1974, 154; Coulson 1994, 3.

Antuerpiensis, Plant. Lat. D. 68, membr., saec. XIII, Heinsii codex alter Moreti: Am. 3,5, Med., Rem., A.A., Am.
uide apud praef.

Antuerpiensis, Plant. 130, membr., saec. XIV, Heinsii tertius Moreti: Am.
Munari 1970, XXVI, n. 5; Reeve 1974, 142.

Argentinensis (Strasbourg), chart., Heinsii Argentinensis bibliothecae chartaceus, codex anno 1870 incendio absumptus: A.A.
Reeve 1974, 146.

Atrebaticus (Arras) 64 (olim 65), membr., saec. XIV: Am., A.A., Rem. (excerpta)
uide apud praef.

Bambergensis (Bamberg), Bibl. Class. 30 (M.V.18)-III, membr., saec. IX 3/4: A.A. (excerpta)
uide apud praef.

Basileensis (Basel), Bibl. Univ. D-IV-4, membr., saec. XIII: Rem., A.A., Am. (excerpta)
Burton, 53-7.

Bernensis (Bern), Bibl. Munic. 403, membr., a. 1284: Rem.
Boas, 42; Pellegrin 1957, 174-5.

Bernensis, Bibl. Munic. 478, membr., saec. XII-XIII: Rem., A.A., Am.
uide apud praef.

Bernensis, Bibl. Munic. 505, membr., saec. XIII: A.A.; Am. 2,15 (Anulus); 3,5,1-18 (Somnium); A.A. 3,787, 812
uide apud praef.

Bernensis, Bibl. Munic. 519, membr., saec. XI: A.A. 3,618-812, Am. 3,5 (Somnium)
uide apud praef.

Bononiensis (Bologna), Bibl. Civ. A. 161, chart., saec. XV: Am.
La Penna, CXXXI; Munari 1970, XXVII, n. 9.
Bononiensis, Bibl. Univ. 1677, membr., saec. XIV: A.A.
Reeve per litteras.
Bononiensis, Bibl. Univ. 2803, membr., saec. XV: Am.
Munari 1970, XXVII, n. 10.
Bruxellensis (Bruxelles), Bibl. Royale 10470-10473, membr., saec. IX: A.A., Am., Rem. (excerpta)
Munk Olsen 1985, 130.

Campensis (Kampen) 2843, a. 1339: Rem.
Boas, 39-40; Pellegrin 1957, 177; Lenz 1965, XXXVIII.
Cantabrigiensis (Cambridge), Gonville and Caius College 202 (C.M.A. 1054), saec. XIII ex., Heinsii Cantabrigiensis: Rem.
uide apud praef.
Cantabrigiensis, Coll. Trin. 609 (R.3.29), saec. XIII in.: Rem.
uide apud praef.
Cantabrigiensis, Coll. Trin. R.3.56, saec. XIV: Rem.
Boas, 42.
Cantabrigiensis, Bibl. Univ. Add. 4115, chart., saec. XV: A.A., Rem.
Reeve per litteras.
Cheltenhamensis (Cheltenham), Phillippicus 16360 (Schenkl 2011), membr., saec. XV: A.A., Rem., Med., Elegiae
Lenz 1962, 304; Munari 1970, XXVII, n. 11.
Cordubensis (Córdoba), Arch. Cath. 150, membr., saec. XIII-XIV: Am. 1,2,10; A.A. 1,10; 3,436; Rem. 45, 776
Rubio, 51-7, n. 43.
Claromarensis (Saint-Omer), Bibl. Munic. 8, saec. XII: Am., A. A., Rem. (excerpta)
Munk Olsen 1985, 162.
Cracouiensis (Cracovia), Bibl. Jagell. 1955 (BB. XXVII.5), chart., saec. XIV-XV: De somno (Am. 3,5), Am. 1,1-2,11,24.
La Penna, XCVIII-XCIX; Munari 1970, XXVII, n. 12.

Dertusensis (Tortosa), Bibl. Capit. 195, membr., saec. XII uel XIV: Am. 3,5
uide apud praef.
Diuionensis (Dijon), Bibl. Civ. 497, membr., saec. XIII, Heinsii liber Iureti: Am., Rem., A.A.
uide apud praef.
Dresdensis (Dresden), Bibl. Ref. A. 167-I, membr., saec. XII: Am. 3,5 uide apud praef.

Duacensis (Douai), Bibl. Munic. 533, membr., saec. XII-XIII: Am., A.A., Rem. (excerpta)
Munk Olsen 1985, 130; Jeudy-Riou 1989, 546-60.
Duacensis, Bibl. Munic. 690, membr., saec. XIV: Am., A.A., Rem. (excerpta)
La Penna, CXI; Burton, 62-4; Jeudy-Riou 1989, 563-70; Guarino 1999, 20.
Duacensis, Bibl. Munic. 749-II, membr., saec. XII: Am., A.A., Rem. (excerpta)
Munk Olsen 1979, 91-2; 1985, 131; Jeudy-Riou 1989, 573-86.

Edinburgensis (Edinburgh), Bibl. Nat. Adv. Ms. 18.2.9, chart., a. 1448-9, Heinsii Arundelianus : Am., A.A., Rem.
uide apud praef.
Einsiedlensis (Einsiedeln), Bibl. Cap. 32-I, membr., saec. X: A.A. 1,487-8
Munk Olsen 1979, 72-3; 1985, 131.
Erfurtanus (Erfurt), Amplon. Q.1, saec. XIV-XV: Rem.
Pellegrin 1957, 176.
Escorialensis (El Escorial), Bibl. San Lorenzo, Q.I.14, membr., saec. XIV in.: Am., A.A., Rem. (excerpta)
uide apud praef.
Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, e.III.14, chart., saec. XV (a. 1456-1487): A.A.
uide apud praef.
Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, g.III.26, membr., saec. XV: A.A., Rem., Am.
uide apud praef.
Escorialensis, Bibl. San Lorenzo, P.II.10, chart., a. 1388: A.A.
uide apud praef.
Etonensis (Eton College) 150 (Bl. 6. 5), membr., saec. XI ex.: Rem.
uide apud praef.
Etonensis 91 (Bk. 6. 18), membr., saec. XIII, Heinsii codex Patricii Iunii: Am., A.A., Rem., De sompnio [Am. 3,5].
uide apud praef.

Ferrarensis (Ferrara), Bibl. Civ. II 141, membr., saec. XV: Med., Am.
La Penna, CXXII; Munari 1970, XXVIII, n. 16; Rivero 1998, LII-LIII.
Florentinus (Firenze), Bibl. Laur. Martianus 223, membr., saec. XI: Med.
uide apud praef.

Florentinus, Riccardianus 606, chart., saec. XV: A.A., Rem.
Lenz 1962, 309; 1965, XLII.
Francofurtanus (Frankfurt am Main), Bibl. Civ. et Univ. Ms. Barth 110, membr., saec. XIII, Burmanni Francofurtanus: A.A., Rem., Am.; saec. XIV-XV: De somnio (Am. 3,5)
uide apud praef.

Geneuensis (Genève), Bibl. Bodmeriana 122, membr., saec. XIV: A.A.
Pellegrin 1982, 243-4.
Genuensis (Genoa), Bibl. Univ. E II 31, membr., saec. XV2: Am., A.A., Rem., Med.
Reeve per litteras.
Gothanus (Gotha), Bibl. Ciu. II 120, membr., saec. XIII: Med.
uide apud praef.
Guelferbytanus (Wolfenbüttel), Gud. lat. 313/4620, saec. XIV, codex Bernhardi Rottendorphii apud Heinsium: A.A.
Kenney 1962, 1, n. 4; Munari 1957, 101, n. 2; 1965, 297, n. 1; Reeve 1974, 146.
Guelferbytanus Gud. lat. 318/4625, membr., saec. XV (a. 1460): Am.
Munari 1970, XXVIII, n. 19; McKeown 1987, 132.
Guelferbytanus extrav. 264.12, chart., a. 1466, Heinsii Scriverianus: Am.
Lenz 1957, 28-33; Boese 1962, 158; Munari 1970, XXVIII, n. 19a; Reeve 1974, 142.
Guelferbytanus 371 (Helmstad. 336), chart., a. 1450: A.A., Rem., Med.
Merkel, VI; Kunz, 21; Lenz 1965, XXXIX et 84; Rivero 1998, LIII.

Hafniensis (Copenhaguen), Bibl. Reg. Ny kgl. Saml. 219b, membr., saec. XV: Am. (1.1.1-3,14,44), A.A., Rem.
La Penna, CXXII; Lenz 1962, 305; Munari 1970, XXVIII, n. 20.
Hafniensis, Bibl. Univ. anno 1728 incendio absumptus: Rem.
Reeve 1974, 138, 147.
Haguensis (C. de la Hague), 73 J 47, membr., a. 1282: Rem.
Reeve per litteras.
Haruardensis (Cambridge, MA), ms. lat. 42 F, membr. et chart., saec. XV: A.A., Rem.
La Penna, CXXXVII; Luck 1967, 22; Alton-Wormell-Courtney 1977, 41, n. 19.
Heidelbergensis (Heidelberg), Bibl. Univ. Sal. 9.62, membr., saec. XIII: Am., A.A., Rem. (excerpta)
Burton, 64-6.
Heinsianus chartaceus, saec. ign.: Am.
McKeown 1987, 133.

Parisinus, Bibl. Arsen. 898 (45 B.L.), chart., a. 1463, Vetusti Politiani apographon: Am., A.A., Rem., De sompno (Am. 3,5).
Munari 1948, 142; La Penna, CXV; Lenz 1962, 308; Munari 1970, XXXII, n. 49.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 1928, membr., saec. XI: A.A., Rem. (excerpta)
Munk Olsen 1985, 155.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 2702-V, membr., saec. XII: A.A. (excerpta)
Munk Olsen 1980, 148; 1985, 155.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 2773-I, membr., saec. IX: A.A. 1,487-8
Munk Olsen 1979, 73; 1985, 155; Ramírez de Verger-Socas 1995, CLXII-CLXIII.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 3088, membr., saec. XIV: A.A. (excerpta)
Munk Olsen 1985, 155-6.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 6707, chart., a. 1466: de somno (3,5), Med.
Kunz, 20-1; Lenz 1962, 307; 1965, 84; Rivero, LVI.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7311 (R)egius, membr., s. IX/X, Heinsii Regius: A.A., Rem., Am. 1,1,1-1,2,50
uide apud praef.

Parisinus, Bib. Nat. lat. 7517, membr., saec. XII: A.A. (excerpta)
Munk Olsen 1979, 67-8; 1985, 156.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7575, membr., saec. XIV: Rem.
Lenz 1962, 308; Lenz 1965, XLII.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7647 (Colbertinus, olim Thuaneus), saec. XII ex.: Am., A.A., Rem. (excerpta)
uide apud praef.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7930, membr., saec. XI: Am. 3,5
Munk Olsen 1985, 157.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7993, membr., saec. XII-XIII, Heinsii alter Regius: A.A., Rem., Am. (desiderantur vv. 2,14,1-3,8,66)
uide apud praef.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7994, membr., saec. XIII, Heinsii Mentelianus prior: Am., A.A., Rem., Med., De sompno (Am. 3,5)
uide apud praef.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7997, membr., ca. 1470-1480, a Bartolomeo Sanuito scr., Heinsii Sarrauianus: Am., A.A., Rem.
uide apud praef.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 7998, membr., a. 1305: A.A.
Kenney 1962, 4, n. 3; Reeve 1974, 145.

Parisinus, Bibl. Nat. lat. 8048, membr., saec. XIII-XIV: Rem.
Lenz 1953, 81; Boese 1962, 169; Lenz 1965, XLII; Pellegrin 1957, 176.

Sangallensis, Bibl. Cap. 899, saec. IX-X: A.A. 3,249-50
Munk Olsen 1980, 134-6; 1985, 164.
Segouiensis (Segovia), Bibl. Capit. B-286, membr. et chart., saec. XIV: Rem.
uide apud praef.
Selestadiensis (Sélestat), Bibl. Munic. 7 (100), saec. XII: A.A. (excerpta)
Munk Olsen 1980, 125-6.
Storringtonensis (olim Cheltenhamensis Phillipp. 6912), membr., saec. XIII: Med.
uide apud praef.
Stutgartensis (Stuttgart), 4. 34, saec. XIV: Rem.
Tafel, 46; Lenz 1938, 18-9; Pellegrin 1957, 177; Lenz 1965, XLII.

Toletanus (Toledo), Bibl. Capit. 102-10, membr., saec. XV: Am. 3,5
uide apud praef.
Toletanus, Bibl. Capit. 102-11, membr., saec. XIII: Rem.
uide apud praef.
Toletanus, Bibl. Capit. 102-14, chart., saec. XV: A.A. (1,1 -3,457)
uide apud praef.
Tridentinus (Trento), Com. 1753 (F 98), chart., saec. XV: A.A.
Reeve per litteras.
Treuirensis (Trier), Bibl. Civ. 1092 (1335)-II, saec. XII: A.A. 1,141
Klug 1913; Munk Olsen 1979, 70-1.
Treuirense fragmentum, membr., saec. XII-XIII: Am. 3,3,12-48; 4,1-48; 6,1-10
uide apud praef.
Tricassiensis (Troyes), Bibl. Munic. 215, saec. XII: Am., A.A., Rem. (excerpta)
Munk Olsen 1979, 87-9; 1980, 145-6; 1985, 166.
Turicensis (Zürich), Bibl. Civ. 47, chart., a. 1459: A.A., Rem., Am.
Munari 1970, XXXIII, n. 61.
Turicensis, Bib. Civ. C. 58, saec. XII-XIII: Am. 3,8,3; A.A. 2,280; Am. 1,6,59-60
Munk Olsen 1980, 138-9; 1985, 173-4.
Turonensis (Tours), Bibl. Munic., 879, membr., ca. 1200: Am., A.A., Rem.
uide apud praef.

Upsaliensis (Uppsala), Bibl. Univ. C 902, a. 1434, fort. Heinsii codex Schefferi: A.A.
Munari 1957, 101, n. 2; Reeve 1974, 146.

Excerpta ab Heinsio laudata

INDEX SELECTVS AMATORIVS[1]

A. = *Amores*; M. = *Medicamina faciei femineae*; AA. = *Ars amatoria*; R. = *Remedia amoris*.

[1] In hoc indice conficiendo operam suam mihi commodauit femina docta Patricia Garrido, cui gratias maximas persoluo.

INDEX NOMINVM

A. = *Amores; M.* = *Medicamina faciei femineae; AA.* = *Ars amatoria; R.* = *Remedia amoris;* ( ) = nomina per circuitum significata.

PRAEFATIO EDITIONIS ALTERIVS

Cum a bibliopolio Teubneriano nuntiata esset oportunitas corrigendi siquid in primae editionis volumine displiceret, typothetarum errores mendaque aliquot erubescenda, quae in textum editionis prioris irrepserant, tollenda curavi. Item permultos locos denuo, quoad potui, castigavi atque emendavi. Ceterum, postquam primam editionem meam prelis tradidi, de his studiis certior factus sum:

Bernays, L., Ein Textproblem in Ovids Elegie *Am.* 1.15, Mnemosyne 53, 2000, 713-8.

–, Textprobleme in Ovids Elegie *Am.* 1.13, Mnemosyne 55, 2002, 97-104.

Bertini, F., La *Ringkomposition* negli *Amores* Ovidiani e l'autenticità dell' elegia III 5, RCCM 18, 1976, 151-60.

–, Amores III 5 e l'elegia pseudoovidiana *de sompnio*, in I. Gallo et L. Nicastri, edd., Aetates Ovidianae. Lettori di Ovidio dall' Antichità al Rinascimento, Napoli 1995, 223-56.

Coulson, F. T., B. Roy, Incipitarium Ovidianum. A Finding Guide for Texts in Latin related to the Study of Ovid in the Middle Ages and Renaissance, Turnhout 2000.

Courtney, E., Three conjectures on Ovid, Maia 57, 2005, 39-40.

Dammer, R., Ovid und die Lehre von der Positionslänge, Glotta 79, 2003 (= 2004), 1-22.

Dimundo, R., Ovidio. Lezioni d'amore. Saggio di commento al I libro dell'*ars amatoria*, Bari 2003.

Gibson, R. K., Ovid, Ars amatoria book 3. Edited with introduction and commentary, Cambridge 2003.

Giordano, F., L'infallibilità di Cupido. Nota critico-testuale ad Ov., *Rem.* 25-26, U. Criscuolo, ed., Societas studiorum per Salvatore D'Elia, Napoli 2004, 257-62.

Kenney, E. J., BMCR 2004.01.13, 1-10.

Loos, J., Ovid *Metamorphoses* 8.117-235 and *Ars amatoria* 2.21-96: pioneer aviator turns cosmonaut, Mnemosyne 59, 2006, 134-49.

Liberman, G., Un nouvel *Ovidius amatorius*, RPh 79, 2005 (= 2006).

Luck, G., Naugerius' Notes on Ovid's *Metamorphoses*, Exemplaria Classica 9, 2005, 155-224.
Ramírez de Verger, A., On Ovid, *Heroides* 15, 113, Hermes, 134, 2006, 123-4.
–, A new edition of Ovid's *Metamorphoses*, C. Deroux, ed., Studies in Latin Literature and Roman History, XIII, Bruxelles, Collection Latomus, 2006.
Richmond, J. A., Gnomon 76, 2004, 711-3.
Rivero, L., ἀπροσδόκητον en Ovidio, *Amores* II 15.5: nota crítica, Emerita 71, 2003, 277-82.
–, A reading of Ovid, *Amores* II 15, Hermes 132, 2004, 186-210.
–, *Marginalia critica* to Ovid, *Amores* II 15, 19-24, Exemplaria Classica 8, 2004, 49-57.
Williams, F., The hands of death: Ovid *Amores* 3.9.20, AJPH 124, 2003, 225-34.

Gratiae iterum sunt agendae eis qui me summa cura multique modis adiuverunt: primum G. Luck, magistro dulcissimo, qui mihi inde ab anno 1986 aut auxilium aut consilium praestitit; deinde amicis, J. A. Estévez, J. Fernández, G. Galán, M. Librán, E. Murcia, Ana P. Vega, L. Rivero, F. Socas, qui omnes multo temporis et laboris dispendio mihi libenter subvenerunt; praeterea Universitati Onubensi, quae mihi uacationem officii per totum annum concessit, et Rei Publicae Baeticae (HUM-1019) necnon Ministerio Educationis in natione Hispanica, quae iuris publici Institutiones mihi auxilia praestiterunt; denique silentio illud non possum praeterire, quod Institutum Studiorum Superiorum Princetonii per octo menses, ut opera Ovidiana cum otio et studio castigare possem, hospitium mihi gratissimum praebuit. His igitur omnibus gratias ago quam maximas.

Tu vero, lector benevole, haec quaecumque sunt accipe et vale.

Dabam Princetonii in aedibus Instituti Studiorum Superiorum,
Id. Iuniis a. MMVI

Antonius Ramírez de Verger
rdverger@uhu.es